

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

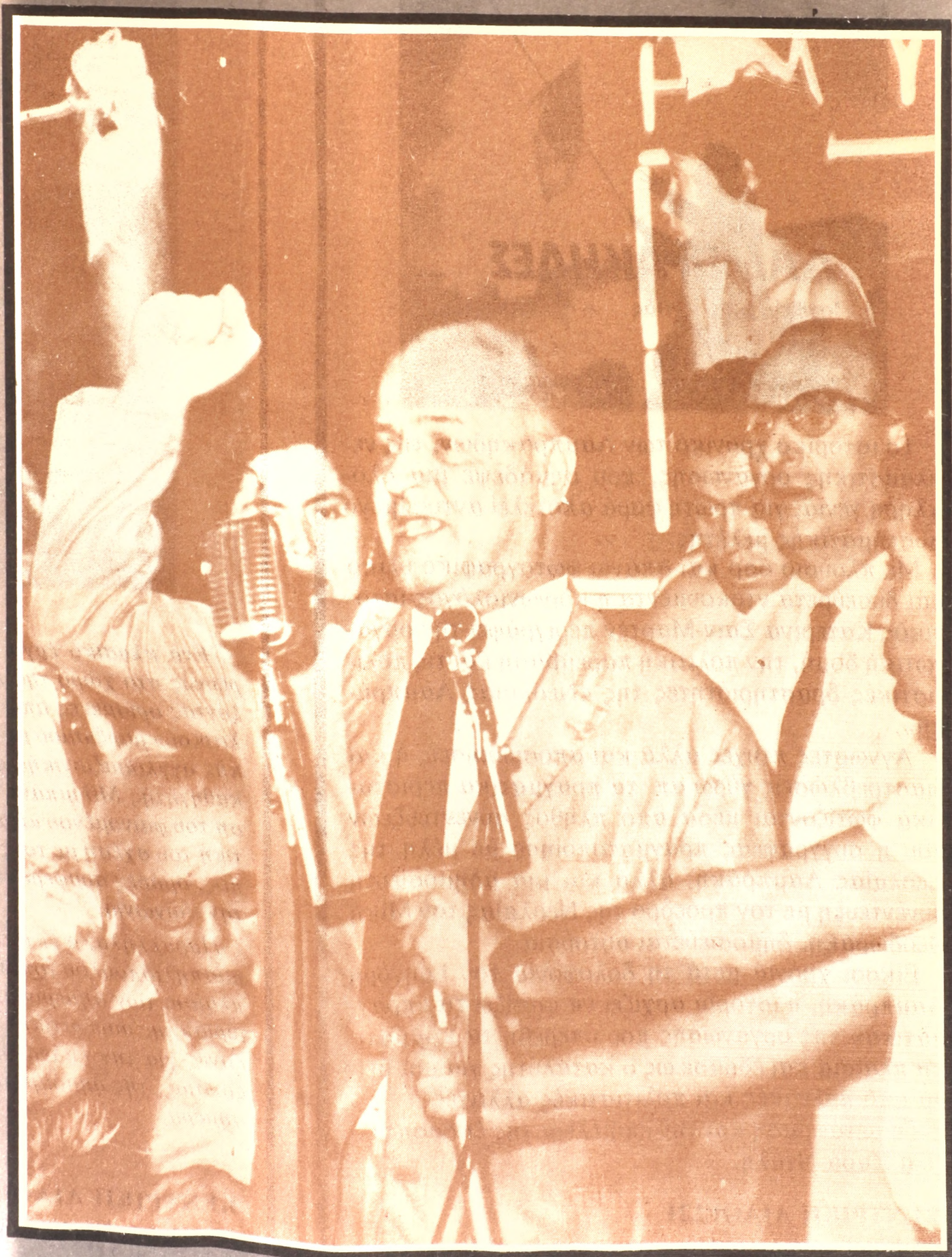
ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 280, Παρασκευή 1 Φεβρουαρίου 1985

Δρχ. 70

Μνήμη ΗΛΙΑ ΗΛΙΟΥ

- Συνέντευξη
Κ. Στεφανόπουλου
- Για το ΚΚΕ εσωτ.
γράφουν:
Βούτσης - Κύρκος
Μπανιάς - Μπριλάκης
Φιλίνης
- Η Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ
- Τι συμβαίνει στη
Γενική
Γραμματεία Τύπου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

Το ιστορικό χρονικό των Λαμπράκηδων, της νεολαιίστικης οργάνωσης, που σημάδεψε μια ολόκληρη γενιά, για πρώτη φορά αποτελεί αντικείμενο συστηματικής μελέτης.

Με πλούσιο όσο και σπάνιο φωτογραφικό υλικό και δυσεύρετα ντοκουμέντα η κοινωνιολόγος-ιστορικός Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν περιγράφει την οργανωτική δομή, την πολιτική παρέμβαση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες της «Νεολαίας Λαμπράκη».

Άγνωστες πτυχές αλλά και αποσιωπήσεις ή και διαστρεβλώσεις γύρω απ' τα πραγματικά περιστατικά φωτίζονται μέσα από πλήθος συνεντεύξεων που η συγγραφέας πραγματοποίησε με μέλη της Νεολαίας Λαμπράκη, αλλά και μια αδημοσίευτη συνέντευξη με τον πρόεδρο της Νεολαίας τον Μίκη Θεοδωράκη, δημοσιεύεται αυτούσια.

Είκοσι χρόνια μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, η ιστορία αρχίζει να φωτίζει τα «πραγματικά» της οργάνωσης που υπερέβη τα κομματικά πλαίσια και έδρασε ως ο καταλύτης για μια σειρά από πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές.

Τη μετάφραση και την επιμέλεια της έκδοσης είχε η Χαρά Ντάλη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

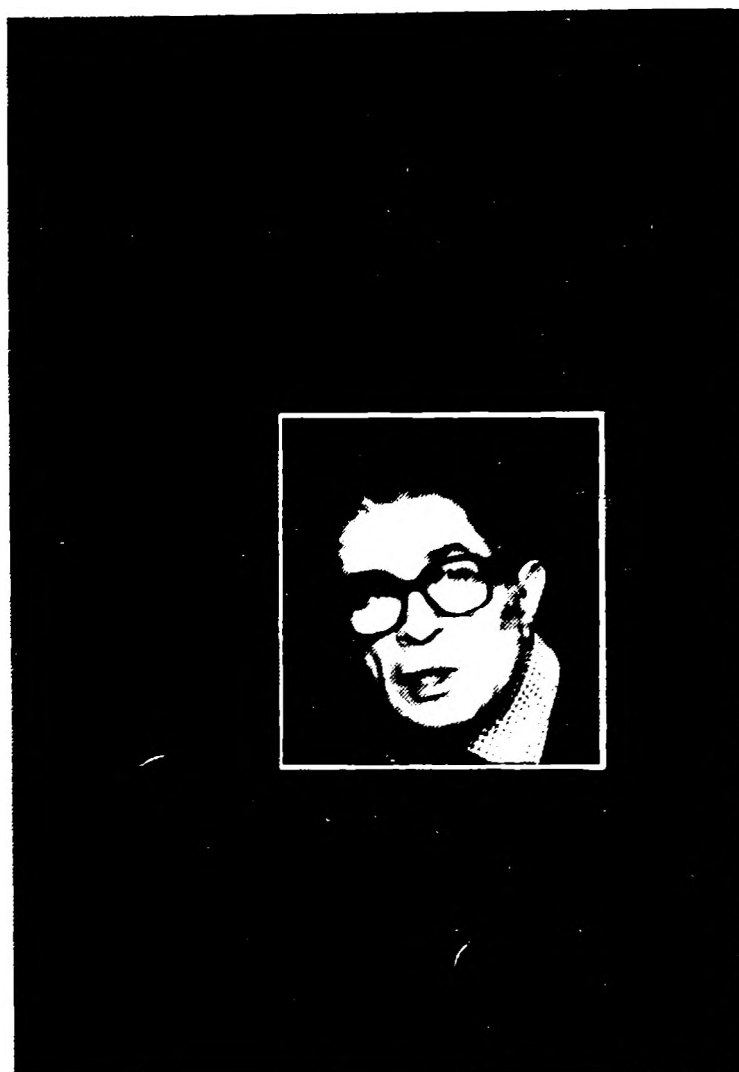
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Ραλφ Μίλιμπαντ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πρόλογος: Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Ένα κλασικό έργο της μεταπολεμικής μαρξιστικής έρευνας στο χώρο της πολιτικής κοινωνιολογίας. Συνδυάζοντας ορισμένες από τις θεωρητικές προτάσεις του «πολιτικού» μαρξισμού με το ριζοσπαστικό ρεύμα της εμπειρικής αγγλοσαξονικής σχολής της πολιτικής επιστήμης, ο καθηγητής Μίλιμπαντ τεκμηριώνει μία σύνθετη προσέγγιση του φαινομένου «Κράτος», στη διαπλοκή και τη συστατική του σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς (κόμματα, Τύπος, ομάδες συμφερόντων, «ιδεολογικοί μηχανισμοί») και την κοινωνία.

Παράλληλα, ο εκτεταμένος πρόλογος του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου τοποθετεί το φαινόμενο του Κράτους στα πλαίσια των σημερινών θεωρήσεων για την «πολιτική θεωρία» της μαρξιστικής αριστεράς, χαράζοντας έτσι τους άξονες για την επανατοποθέτηση του προβλήματος της εξουσίας, της δημοκρατίας και της σοσιαλιστικής αλλαγής σήμερα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Περίοδος Β'
● Χρόνος 12ος
● Τεύχος 280
Παρασκευή 1 Φεβρουαρίου 1985
δρχ. 70

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΝΗΜΗ ΗΛΙΑ ΗΛΙΟΥ 3-17 Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

Στις επάλλξεις της παλιάς ΕΔΑ 5
ΚΕΙΜΕΝΑ ΗΛΙΑ ΗΛΙΟΥ

Αγόρευση στη δίκη του Μανώλη Γλέζου 7

Πού βρισκόμαστε, πού βαδίζουμε, τι προτείνουμε 10

Προσδιορισμός πολιτικών στόχων 12

Πώς γράφεται η ποίηση στην Ελλάδα 15

Κ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Συνέντευξη στο ANTI 24

Δ. ΨΑΛΤΗΣ

ΚΚΕ εσ.: Η ζωή θα δείξει 27

— Το 4ο Συνέδριο και το προεδρείο του

ΚΚΕ εσ. Απαντούν τα στελέχη: Γ. Μπα- 28

νιάς, Λ. Κύρκος, Αντ. Μπριλλάκης, Κ.

Φιλίνης, Ν. Βούτσης

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Η Σύνοδος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ 34

ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Γενική Γραμματεία Τύπου: Η συνέχεια

στο επόμενο 36

ΣΤ. ΛΥΓΕΡΟΥ - ΚΥΡΑΣ ΑΔΑΜ

Οι εξελίξεις στο Κυπριακό 38

Γ.Β.

Τι απέγινε το νομοσχέδιο για τις εκτρώ- 43

σεις

ΑΛΚ. ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΣΥ: Γόρδιος δεσμός ή αλλαγή προς τα 44

πίσω;

ΧΡ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Γλώσσα και αγωνία 47

ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

Πράκτωρ 007 εναντίον αρχαιοκαπήλου 48

και αστυνομίας

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ - Κ. ΠΙΤΤΑΚΗΣ

Το «πείραμα» της Τίρυνθας 50

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Από τα νατοϊκά «σενάρια» στο Νέο Δελ- 18

χί

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 20

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ 23

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ

Γ. Η. ΧΑΡΗΣ

«Δείξε τη δύναμή σου, Ντεστέν!» 40

Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Όσια και ιερά 41

ΣΠ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ

Τα Νεονκλασικά 42

ΑΝΝΑ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗ

Ο Ξενάκης στην Αθήνα 42

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 46

ΑΝΑ-ΓΝΩΣΕΙΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΤΟΥΝΙΑ

Σαπφώ - Οδυσσέας Ελύτης: «παλαιά και 52

νέα ωδή»

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 53

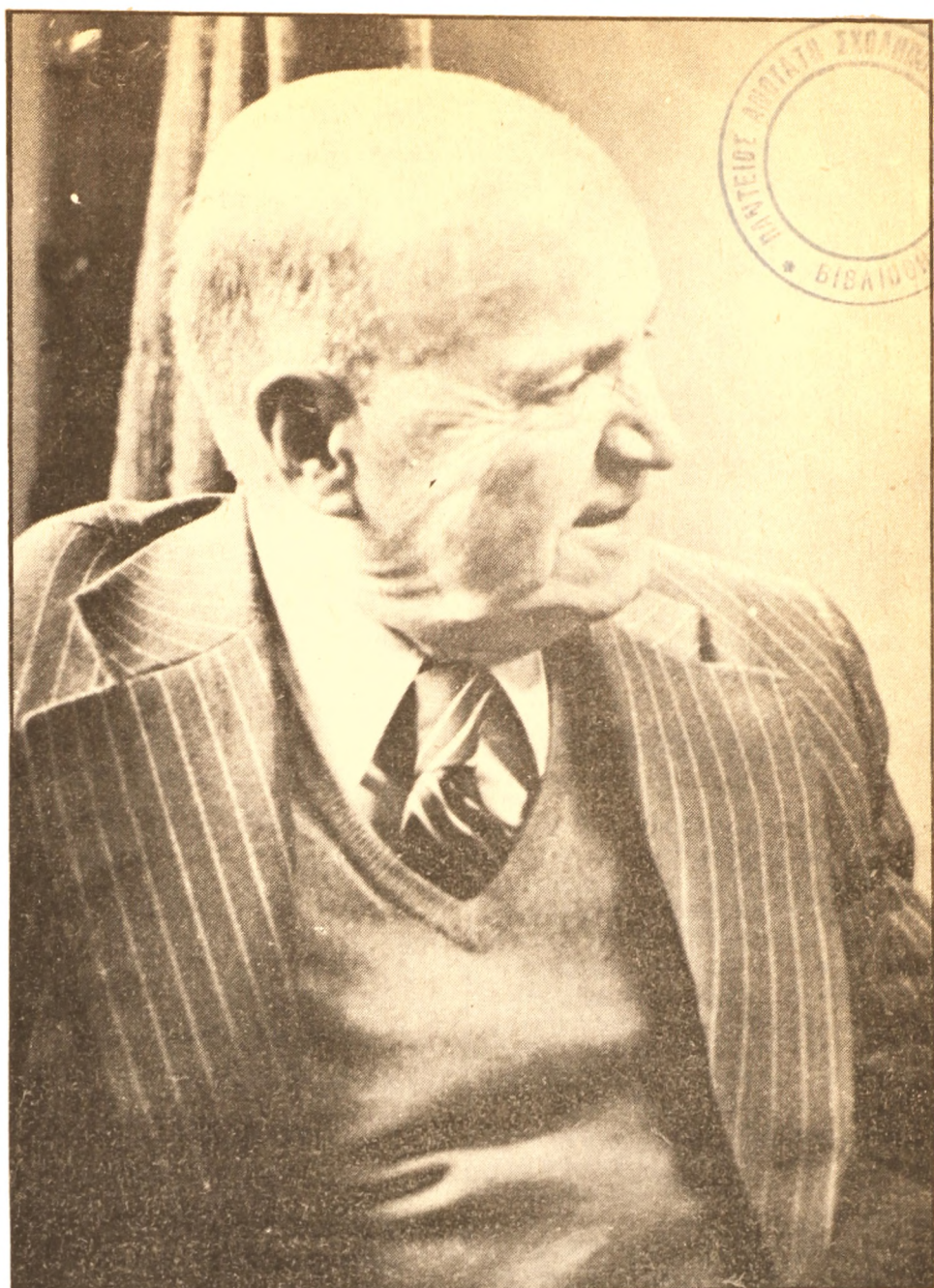
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΒΟΡΝΙΝΓΚ

Γιάννη Ρίτσου, «Τη παράξενα 54

πράγματα»

ΔΙΑΛΟΓΟΣ 55

ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ

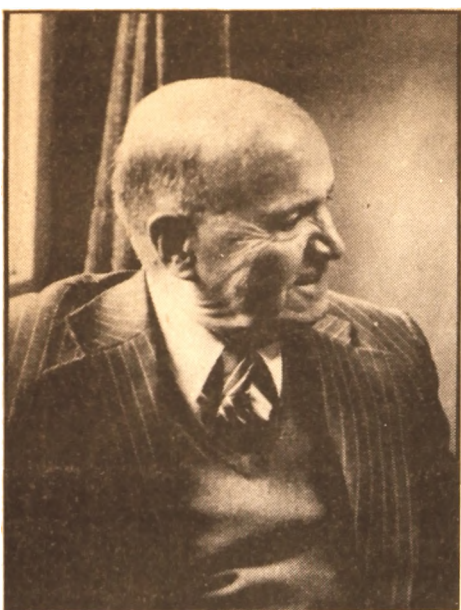
1904 - 1985

ΓΙΑ ΜΙΑ ορισμένη κατηγορία αριστερών η προσωινυμία του «Νέστορα» που είχε αποκτήσει ο Ηλίας Ηλιού ενείχε και ένα στοιχείο μομφής. Έκρυβε τάχα την εικόνα ενός συμβιβασμού (άλλωστε όταν και οι εχθροί σου σε τιμούν, αυτό δεν υποψιάζει για την αδιαλλαξία και σταθερότητα των θέσεών σου;).

Ο ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ υπήρξε λοιπόν πραγματικά ένας Νέστορας. Ένας Νέστορας όμως ακριβώς όπως ο ομηρικός εκείνος. Δηλαδή πριν απ' όλα ένας πολέμαρχος, ένας άνθρωπος της δράσης, της δράσης εκείνης όμως που πρέπει να οδηγεί σε συγκεκριμένα αποτελέσματα.

Ο ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ ήταν πράγματι πριν απ' όλα ένας μαχητής. Ένας μαχητής που ξεπέρασε κατά πολύ το μονοσήμαντο πρότυπο του στρατευμένου αγωνιστή που κυριάρχησε στην παράταξη του και έμοιαζε αναπόφευκτο απ' τις συνθήκες και τις διώξεις που αντιμετώπιζε.

ΣΠΑΝΙΑ η αποφασιστικότητα συνδυάστηκε τόσο με τη νηφαλιότητα. Σπάνια η τόλμη δέθηκε τόσο με

Βιογραφικό

Ο Ηλίας Ηλιού γεννήθηκε στο Κάστρο (Μύρινα) της Λήμνου το 1904 από μάνα δασκάλα και έμπορο πατέρα. Έζησε τα παιδικά του χρόνια στη Λήμνο, σε περιβάλλον οικονομικής άνεσης και πνευματικής ανοιχτοσύνης. Από μαθητής έδειξε τα πνευματικά του προσόντα με ροπή προς τα λογοτεχνικά ενδιαφέροντα, αλλά φανέρωσε επίσης και την τάση του για την πολιτική. Ο πατέρας του προσχώρησε από τους πρώτους στη «Δημοκρατική Άμυνα» και η οικογένειά του ήταν βενιζελική.

Ήδη από μαθητής ακόμη του Γυμνασίου, είχε συνεργαστεί με το δημοτικιστικό περιοδικό «Νουμάς» και υπήρξε οπαδός του Γ. Παπανδρέου.

Το 1922 γράφεται στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και παίρνει το πτυχίο του το 1926 με άριστα.

Ως φοιτητής εντείνει τις πνευματικές όσο και πολιτικές του ενέργειες. Ήδη από το 1923 προσχωρεί στη νεολαία του Εργατοαγροτικού Κόμματος του Αλεξ. Παπαναστασίου. Και συνεργάζεται με τα «Ελληνικά Γράμματα».

Υπηρέτησε, εν συνεχεία, στο 29ο Σύνταγμα Πεζικού και από το 1929 δικηγόρος στο Πρωτοδικείο Μυτιλήνης.

Το 1930 νυμφεύεται την Ελευθερία Καλδή, με την οποία αποκτά δύο παιδιά, τον Φίλιππο και τη Μαρία.

Το 1935 σταματά την επαγγελματική του δραστηριότητα στη Μυτιλήνη, για να συνεχίσει τον ίδιο χρόνο στην Αθήνα, όπου και δικηγόρος ως το 1966. Μετέχει ως υποψήφιος του Εργατοαγροτικού Κόμματος στο Νομό Λέσβου στις εκλογές του 1932 και του 1936.

Το 1940 με την κήρυξη του πολέμου επιστρατεύεται και παραμένει έφεδρος ως το 1941.

Στη διάρκεια της χιτλερικής Κατοχής εντάσσεται στο ΕΑΜ και συμμετέχει στην Εθνική Αντίσταση. Γίνεται, μάλιστα, ο κύριος μοχλός πληροφόρησης της Ευρώπης για τα δεινά της Ελλάδας υπό Κατοχή, μέσω του Κομμουνιστικού Κόμματος Γαλλίας.

Μέλος του ΚΚΕ γίνεται το 1945 μετά την υπογραφή της συμφωνίας της Βάρκιζας. Στα χρόνια αυτά ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου αποκλειστικά, σχεδόν, για την υπεράσπιση των διωκόμενων αγωνι-

το ψυχραιμο σχέδιο. Σπάνια η επιμονή δεν πρόκυπτε από ένα πείσμα ή απελπισία αλλά άνθιζε μέσα από μια πλατιά σύλληψη της ζωής. Σπάνια συνδυάστηκαν τόσες αρετές και τόσα χαρίσματα σε ένα πρόσωπο, που μέσα σε μια ζωή έκλεισε τόσες πολλές.

ΓΙ' ΑΥΤΟ ο Ηλίας Ηλιού ξεχωρίζει. Γιατί σε μια δράση και μια αδιάλλειπτη παρουσία εξήντα σχεδόν χρόνων, όχι απλά «σφράγισε» την εποχή του, αλλά συνυφάνθηκε με τα πιο πρωτοπόρα ρεύματά της, με εκείνο τον τρόπο που υψώνει αδιαφιλονίκητα ένα άτομο στο πάνθεο της ιστορίας.

ΘΑ ΑΠΟΤΟΛΜΗΣΟΥΜΕ περίπου την «ύβρι»: Ο Ηλίας Ηλιού καταγράφηκε σαν ένας από τους ελάχιστους ηγέτες της Αριστεράς που υπήρξαν «αυτόφωτοι». Ή, ακόμα παραπέρα: στην περίπτωση του Ηλία Ηλιού δεν καταυγιάστηκε μόνον αυτός από τις ιδέες, το ήθος και την ποιότητα του κινήματος στο οποίο εντάχθηκε, αλλά και ο ίδιος πρόσφερε, όχι μόνο συνέπεια στάσης, αλλά κυρίως αντιστάσεις και προτάσεις.

Ο ΗΛΙΑΣ ΗΛΙΟΥ δεν υπήρξε ένας σημαντικός θεωρητικός του επαναστατικού κινήματος στην Ελλάδα. Υπήρξε όμως ένας μεγάλος πολιτικός της Αριστεράς, γιατί μέσα στο πιο δυσμενές πολιτικό κλίμα, βαλλόμενος από την αντίδραση και υπονομευόμενος από τους «συνεπείς», την περίοδο '58-'67, αναδείχτηκε σε έναν ηγέτη που με απaráμιλλη οξύνοια κατανοούσε, όχι μόνο τα κύρια χαρακτηριστικά της συγκυρίας, αλλά κυρίως τους όρους διεξόδου, με τέτοιο μάλιστα τρόπο, ώστε η παράταξη που εκπροσωπούσε, ολιγάριθμη στις τυπικές όψεις του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού, να αναδειχτεί —και πάλι— στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής.

ΚΑΙ ΜΠΟΡΕΣΕ ο Ηλίας Ηλιού να είναι πρωτοπόρος διότι δεν απαντήθηκε με το κίνημα ανέφελα και ανυποψίαστα. Προσχώρησε στο επαναστατικό κίνημα, αυτός ο αστός στην καταγωγή και αγωγή, μέσα από την πιο πολύτιμη και ευτυχή σύγκλιση: μιας πλούσιας παιδείας που ολοκληρώθηκε φυσιολογικά στον μαρξισμό και ενός ρωμαλέου κινήματος, που ο Ηλιού από νωρίς παρακολούθησε ώσπου να δεθεί οριστικά μαζί του και να αφεθεί να τον συνεπάρει για να το πλουτίσει ο ίδιος.

ΓΙ' ΑΥΤΟ ο Ηλιού προσχωρεί στο κομμουνιστικό κίνημα μετά το Δεκέμβρη του '44, την ώρα ακριβώς που άλλοι άρχιζαν να παίρνουν τις αποστάσεις τους.

ΕΙΝΑΙ γι' αυτούς τους λόγους που η ιστορική κρίση για τον Ηλία Ηλιού δεν μπορεί να προκύψει από μίαν αποτίμηση των πολιτικών του στάσεων και στιγμών και μόνον· αλλά από τον απολογισμό ενός στοχασμού και μιας δράσης μιας ολόκληρης ζωής που συνταιριάζει με τις πιο βαθιές ελπίδες και προσμονές του κόσμου μας, τις πιο βαθιές επιδιώξεις της Αριστεράς, αυτές που ο Ηλίας Ηλιού πλούτισε με την ανεπανάληπτη σφραγίδα του προσώπου του.

στών της Αντίστασης, άλλοτε στα ποινικά δικαστήρια και άλλοτε στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Το 1947 μαζί με άλλους πνευματικούς ανθρώπους αυτού του τόπου παρουσιάστηκε στην επιτροπή του ΟΗΕ που βρισκόταν στο «Ακροπόλ» και κατέθεσε για την επικρατούσα κατάσταση στην Ελλάδα. Υπερασπίστηκε στο δικαστήριο την ΕΠΟΝ. Για το σύνολο της δράσης του και την ανοιχτή υποστήριξη των προοδευτικών ιδεών εκτοπίστηκε το 1947 στην Ικαρία, από όπου μεταφέρεται στο Μακρονήσι και κατόπιν στον Άη Στράτη.

Το 1951, ενώ ήταν ακόμη κρατούμενος, εκλέγεται βουλευτής Λέσβου της ΕΔΑ μαζί με άλλους εκλεγιστούς συναγωνιστές του. Απελευθερώνεται το Νοέμβριο του 1951, αλλά το εκλογοδικείο ακυρώνει την εκλογή του. Την ίδια χρονιά γίνεται μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΔΑ. Και από το 1956 κοινοβουλευτικός εκπρόσωπός της. Επανεκλέγεται βουλευτής της ΕΔΑ του νομού Λέσβου στις εκλογές του 1956, 1958, 1961 και 1963 και βουλευτής της Α' εκλογικής περιφέρειας Αθηνών το 1966. Το 1967, συλλαμβάνεται και κακοποιείται στον Ιππόδρομο από τη χούντα του Γ. Παπαδόπουλου, που του επιφύλαξε «ειδική τιμή» λόγω του προφητικού λόγου στη Βουλή της 23ης Ιουνίου 1965, στον οποίο είχε αναφερθεί στον αντισυνταγματάρχη Γ. Παπαδόπουλο, τον υπ' αριθμ. 817760 πραξικοπηματία του σχεδίου «Περικλής» και είχε θέσει το ερώτημα της περεταίρω ανάπτυξης της ανωμαλίας στον τόπο.

Έτσι, ο Ηλίας Ηλιού την 21 Απριλίου 1967, υφίσταται, από τους πρώτους, τους βασανισμούς της χούντας, σύρεται άρρωστος στα Γιούρα και τελικά παραμένει εγκλειστος στο θεραπευτήριο των φυλακών Αβέρωφ ως τον Ιούνιο του 1970.

Το 1974, με τη μεταπολίτευση, ανασυγκροτεί την ΕΔΑ και εκλέγεται βουλευτής της Α' Αθηνών με το συνδυασμό της «Ενωμένης Αριστεράς».

Επανεκλέγεται βουλευτής το 1977 με το συνδυασμό της «Συμμαχίας των Αριστερών και Προοδευτικών δυνάμεων» και αποχωρεί της ενεργούς κοινοβουλευτικής δράσης το 1981. Παρέμεινε ως το τέλος του ο πρόεδρος της ΕΔΑ.

Έφυγε στη 1.15 το πρωί της 26ης Ιανουαρίου 1985 και άφησε πίσω του το κενό του προσώπου του, της πειθούς του, της διαύγειάς του και του ήθους του.

ΑΝΤΙ

Στις επάλξεις της παλιάς Ε.Δ.Α.

του Γιώργου Κατηφόρη

Ο θάνατος του Ηλία Ηλιού ξαναφέρει στη σκέψη την παλιά ΕΔΑ, τις μέρες και τους αγώνες της. Θυμίζει το μεγάλο κόμμα, που συσπείρωνε γύρω του ένα ακόμη μεγαλύτερο κίνημα. Την ΕΔΑ, που ενσάρκωνε στη μετεμφυλιοπολεμική εποχή το ξαναζωντάνεμα του Εαμικού κόσμου. Από τη σκοπιά του τότε καθεστώτος, η ΕΔΑ, ήταν πάντα μια ανωμαλία. Αναστάτωνε τα σχήματα. Οι πολιτικοί της Δεξιάς και του τότε Κέντρου, οι στρατιωτικοί, η ηγεσία των Σωμάτων Ασφαλείας, τα Ανάκτορα και οι Αγγλοαμερικάνοι είχαν όλοι μαζί κατασκευάσει και συντηρούσαν ένα ιδιότυπο δυαδικό πολιτειακό σύστημα. Ήφηναν να ισχύει μαζί με το Σύνταγμα μιας κανονικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, την έκτακτη μιας κανονικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, την έκτακτη νομοθεσία του εμφύλιου πολέμου, που αναιρούσε τα περισσότερα από τα ατομικά δικαιώματα και τις προσωπικές ελευθερίες. Για όσους πολίτες δεν ήταν, ούτε είχαν υπάρξει αριστεροί, οι συνταγματικές κατοχυρώσεις λειτουργούσαν άψογα. Από κει και πέρα εφαρμοζόταν το παρασύνταγμα, λειτουργούσε το παρακράτος.

Το δυαδικό σύστημα επηρέαζε όλη την κλίμακα των θεσμών, όχι όμως παντού με την ίδια πληρότητα. Το δικαίωμα της ψήφου ανοιχτά δεν αφαιρέθηκε ποτέ από οπαδούς της Αριστεράς, μολονότι στην πράξη, με τη μέθοδο των «ετεροδημοτών» και την τρομοκρατία στην ύπαιθρο, αρκετές δεκάδες χιλιάδες ψηφοφόροι, που κινδύνευαν από τους τρομοκράτες, αν γύριζαν στα χωριά τους να ψηφίσουν, δεν μπορούσαν να ασκήσουν, για πολλά χρόνια, τα εκλογικά τους δικαιώματα. Αριστερό κόμμα μπορούσε να ιδρυθεί αρκεί να μην ήταν κομμουνιστικό και να λειτουργήσει αρκεί να μη του δημιουργούσαν ασφυκτικές συνθήκες, η Αστυνομία στις πόλεις, οι χωροφύλακες και οι παρακρατικοί στην ύπαιθρο. Η Αριστερά μπορούσε να δγάλει εφημερίδα αλλά ο αναγνώστης έπρεπε να προσέχει να την αγοράζει με τον τίτλο διπλωμένο προς τα μέσα για να μην τον επισημάνουν και του ανοίξουν φάκελο. Αυτά στο επίπεδο θεσμών προβολής, στη διτρίνα του καθεστώτος.

Λίγο παρακάτω, στο επίπεδο της καθημερινής ζωής, τα πράγματα χειρότερευαν απότομα. Ο πολίτης που ψήφιζε ΕΔΑ, που διάβαζε «Αυγή», που είχε λάβει μέρος στην ΕΑΜική Αντίσταση και αρνιόταν να την αποκηρύξει, έμπαινε ουσιαστικά κάτω από αστυνομική επιτήρηση. Του άνοιγαν φάκελο και άρχιζαν να τον πολεμούν. Δεν έπαιρνε ποτέ διαβατήριο για το εξωτερικό. Τον καλούσαν στο τμήμα για να του κάνουν ψυχολογικό πόλεμο. Δεν έδρισκε ποτέ δουλειά στο Δημόσιο ούτε ο ίδιος, ούτε η γυναίκα του, ούτε τα παιδιά του. «Αμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα», δήλωνε βιβλικά ο αστυνόμος. Όσους μπορούσαν δεν τους άφηναν να δουλέψουν ούτε σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Σε μερικές, ακραίες είναι η αλήθεια, περιπτώσεις, απέβαλαν παιδιά από όλα τα γυμνάσια του κράτους, τους έκλεισαν την πόρτα και στο πανεπιστήμιο (όπως έγινε με τον γιό του Ηλία Ηλιού). Για τους μαχητικότερους, υπήρξε η τελική κύρωση-εξορία με αστυνομική απόφαση για αόριστη διάρκεια. Ο ίδιος ο Ηλίας Ηλιού ήταν εξόριστος όταν πρωτοβγήκε βουλευτής. Από το ξερονήσι, οι ψηφοφόροι της Αριστεράς τον σήκωσαν και τον πήγαν κατευθείαν στο κοινοβούλιο.

Το καθεστώς εκείνο του καθημερινού εκδιασμού δεν ήταν τίποτε άλλο παρά απόπειρα για ομαδική πλύση εγκεφάλου, που θα ανάγκαζε τους παλιούς ΕΑΜίτες, ή τους καινούριους ΕΔΑίτες, να ζητήσουν έλεος, προσχωρώντας «ελεύθερα» σε κάποιο αστικό κόμμα, για να σωθούν από τους κατατρεγμούς και το στίγμα του πολίτη Β' κατηγορίας. Η απόπειρα δεν πέ-

τυχε, γιατί η Αριστερά, στην μεγάλη της πλειοψηφία, αρνήθηκε να υποκύψει στον εκδιασμό. Προμαχώνοντας κείνη την αντίσταση είχε την ΕΔΑ, το αγκάθι μέσα στη σάρκα του αντικομμουνιστικού, αστυνομικού κράτους, που, με μόνη την ύπαρξή της ακλόνητη μέσα στην καταδίωξη και μόνες τις εκλογικές της επιτυχίες, ανεξήγητες μέσα στον αποκλεισμό, έδειχνε πόσο μάταιη ήταν οποιαδήποτε προσπάθεια για τον εξανδραποδισμό της ελληνικής Αριστεράς.

Από τους πρώτους μέσα στους πρωταγωνιστές της ΕΔΑ ήταν ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος, Ηλίας Ηλιού. Γνωστός δικηγόρος, με μεγάλη νομική κατάρτιση, λαμπρός ομιλητής, ικανός να αγορεύει ουσιαστικά, πειστικά και έντονα, ήταν ο ιδεώδης, για τις συνθήκες εκείνες, άνθρωπος. Από το δῆμα της Βουλής, από τη στρατοδικεία, υπερασπιστής στις πολιτικές δίκες για τους κατηγορούμενους κομμουνιστές, ο Ηλίας Ηλιού, σφυρηλατούσε με τη σκέψη του, πρόβαλε με το λόγο του, ολόκληρη την επιχειρηματολογία που όπλιζε τους ΕΔΑίτες για να διεκδικούν τη θέση τους μέσα στη συνταγματική νομιμότητα, να καυτηριάζουν στην κοινή συνείδηση το καρκίνωμα της δημόσιας ζωής, το παρασύνταγμα.

Ο Ηλιού ήταν ο δικηγόρος που, από ένα σημείο και μετά της ζωής του, μια και μόνη πήρε υπόθεση: Τη μεγάλη υπόθεση της ελευθερίας του ελληνικού λαού. Εκείνα τα χρόνια ο Ηλιού ήταν μια φωνή – η φωνή των ανθρώπων που τους στερούσαν κάθε στιγμή τη φωνή. Αυτή τη φωνή τη χρησιμοποίησε με ικανότητα, με σταθερότητα, πάνω απ' όλα με κύρος. Δεν ήταν το κύρος αυτό ατομικό του μόνο δημιουργημα, όπως δεν είναι για κανένα πολιτικό ηγέτη. Ακτινοβολούσε πάνω του το ακλόνητο δίκιο, η ηθική υπεροχή της μεγάλης γενιάς του ΕΑΜ, που όσο κι αν κυνηγήθηκε, ηθικά δεν ηττήθηκε ποτέ. Ακτινοβολούσε κι απ' αυτόν δε λιγότευε. Μεγάλωνε. Έτσι τον άκουγαν και συχνά σώπαιναν μπροστά του (ίσως μερικοί να ντρέπονταν κι όλας) οι αντίπαλοι και οι διώκτες της Αριστεράς. Για τον κόσμο, που είχε να αντιμετωπίσει την αυθαιρεσία, την αυθάδεια της Εξουσίας, οι επιτυχίες του στο δημόσιο διάλογο, ήταν μια έμπνευση. Πόσες φορές δεν είπαν μεταξύ τους απλοί αγωνιστές με κρυφό καμάρι: «τον ακούνε τον Ηλία». Σε κανένα πολιτικό στη μεταπολεμική Ελλάδα δεν αξίζει περισσότερο ο αρχαίος ρωμαϊκός τίτλος: *Tribunus Plebis*.

Θα ήταν, όμως, λάθος να περιορίσει κανείς το νόημα των αγώνων της παλαιάς ΕΔΑ στην απλή διεκδίκηση της ισοπολιτείας για μια μόνο παράταξη. Ήταν φανερό, πως αργά ή γρήγορα το παρασύνταγμα και το παρακράτος ή θά 'πρεπε να φύγουν από τη μέση για να ξαναμπει στην κανονική τροχιά της η πολιτική και κοινωνική εξέλιξη του τόπου ή θα γιγαντώνονταν για να επιβάλουν τη φασιστική τυραννία πάνω σε όλες τις παρατάξεις – όπως και έγινε το '67. Η γενικότερη σημασία του αγώνα της ΕΔΑ βρισκόταν στο να αποτρέψει τέτοιες καταστάσεις. Προϋπόθεση αναγκαία γι' αυτό ήταν να ξεπεραστεί ο διχασμός του εμφύλιου πολέμου. Τα γεγονότα του 46-49 είχαν παγιδεύσει μεγάλες μάζες, έτσι ώστε να υποστηρίζουν αντίθετα από τα βαθύτερα αισθήματά τους και τα δραστηκά τους συμφέροντα, αντιδραστικές καταστάσεις, να στρατεύονται και να μάχονται συχνά με φανατισμό γι' αυτές.

Όσο διαρκούσε ο διχασμός, το προοδευτικό κίνημα δεν ήταν δυνατό να διεκδικήσει τη θέση του στην ηγεσία της κοινωνίας. Γι' αυτό ακριβώς η Δεξιά συντηρούσε όσο μπορούσε ένα είδος μονόπλευρου εμφύλιου πολέμου απέναντι στην Αριστερά. Γι' αυτό προσπαθούσε με αλλεπάλληλες προκλήσεις να παρασύρει την ΕΔΑ σε στείρες αντιδικίες, που συντηρούσαν

το κλίμα της εμπάθειας και διαιώνιζαν την απομόνωση της Αριστεράς. Απέναντι στην τακτική αυτή η ΕΔΑ αντέταζε μία πολιτική, που συνοψίζεται στα συνθήματα «συμφιλίωση του λαού», «ενότητα και ομαλότητα». Η πολιτική αυτή είχε δύο αιχμές. Η μία φανερή και σκόπιμη κατευθυνόταν προς την αντιδραστική Δεξιά. Η δεύτερη, που δεν ήταν ούτε φανερή, ούτε καν ηθελημένη, ούτε αρχικά τουλάχιστο συνειδητοποιημένη από πολλούς, κατευθυνόταν προς την πριν από το 1950 πολιτική του ΚΚΕ. Γιατί και το Κομμουνιστικό Κόμμα ήταν υπεύθυνο για τον εμφύλιο πόλεμο και τις τρομακτικές συνέπειές του. Είτε γιατί τον είχε και το ίδιο επιδιώξει, είτε γιατί είχε επιτρέψει να το σύρουν σε μια άκαιρη ένοπλη αναμέτρηση εκείνοι που εξαρτούσαν τα πάντα – την ύπαρξή τους – από την ανωμαλία. Αναπόφευκτα η δεύτερη αυτή, αντικειμενικά υπαρκτή, αιχμή, δημιουργούσε διεργασίες στη σκέψη των στελεχών της ΕΔΑ, που στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν πολιτικά στελέχη του ΚΚΕ ή του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ή της ΕΠΟΝ. Κάποτε οι διεργασίες θα καταλήγαν στην απόρριψη της ηγεμονίας του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ, γιατί η ηγεσία του φραστικά μόνον αναπροσάρμοζε την πολιτική της. Στην ουσία υπερασπιζόταν με αλύγιστο πείσμα τη στάση, τη νοοτροπία, τις μεθόδους που είχαν οδηγήσει το προοδευτικό κίνημα στο γνωστό του όλεθρο.

Αν τα στελέχη της παλιάς ΕΔΑ είχαν επισπεύσει μια τέτοια κριτική αποδέσμευση, που συνεχώς ωρίμαζε μέσα τους, αλλά άργησε πολύ να εκδηλωθεί, οι επιπτώσεις στην πολιτική ζωή θα μπορούσαν να είναι συγκλονιστικές. Αν η Αριστερά η ίδια μέσα από τους δικούς της ανθρώπους, πειστικά για τον όχι αριστερό, είχε κόψει το δεσμό με τις ακρότητες του παρελθόντος και την ακαμψία της τότε εξόριστης ηγεσίας της, θα είχε δώσει τη δυνατότητα να απελευθερωθούν μέσα στο Κέντρο αλλά και μέσα στη Δεξιά αντίστοιχες δυνάμεις, ικανές να δεχθούν την ίση σύμπραξη σε γνήσια δημοκρατικά πλαίσια, με ένα μεγάλο αριστερό κόμμα, δυνάμεις που απελευθερώθηκαν πολύ αργότερα με τον Ανένδοτο του Γ. Παπανδρέου ή τον καιρό της δικτατορίας ή τελευταία, με το ΠΑΣΟΚ. Δεν αποκλείεται οι δυνάμεις αυτές να είχαν έγκαιρα απομονώσει τους στρατοκράτες εμποδίζοντάς τους να φθάσουν εκεί που έφθασαν.

Κι αν ακόμη δεν είχαμε αποφύγει τη δικτατορία, η σημερινή πολιτική ζωή θα είχε για την Αριστερά διαφορετική όψη. Θα είχε παγιωθεί έγκαιρα ένα μεγάλο αριστερό κόμμα που δε θα ήταν ούτε της μιας στιγμής το γέννημα, ούτε το αποτέλεσμα ευτυχών εμπνεύσεων ενός μόνου χαρισματικού ηγέτη. Θα ήταν ένα κόμμα βαθιά ριζωμένο στο λαό, με δομές δοκιμασμένες σε μάχες, χωρίς ρήξη στη συνέχεια, οπλισμένο με όλη τη δύναμη της παράδοσης του ΕΑΜ. Στην ελληνική ζωή θα μπορούσε να παίξει ρόλο παράλληλο με κείνον του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Αυτή ήταν η μεγάλη ιστορική ευκαιρία, η μεγάλη δυνατότητα της παλαιάς ΕΔΑ, που δεν κατόρθωσε η Ελληνική Αριστερά να την αξιοποιήσει.

Εδώ πρέπει να τονίσω ότι τα παραπάνω αποτελούν αποκλειστικά δικές μου σκέψεις. Κανείς δεν πρέπει να υποθέσει ότι μεταφέρω απόψεις του Ηλία Ηλιού. Ποτέ δε συζήτησα τέτοια θέματα μαζί του, ούτε ξέρω ποιές ήταν οι γνώμες του. Πιστεύω, όμως, ότι αν τα στελέχη της παλαιάς ΕΔΑ, είχαν μπορέσει να κάνουν το μεγάλο δήμα, στον Ηλιού θά'βρισκαν το φυσικό τους εκφραστή. Ήταν άνθρωπος που προσχώρησε στο κομμουνιστικό κίνημα όχι από κοινωνική προέλευση, αλλά από ιδεολογική πεποίθηση και πνευματική ανάγκη. Έφερε μαζί του κάτι από την ατμόσφαιρα του εκπαιδευτικού Ομίλου, του Νουμά και των Νέων Πρωτοπόρων. Ήταν ομότιμος σε μια λαμπρή σειρά από διανοητές, που έδωσαν στο προοδευτικό κίνημα, ένα Δελμούζο ένα Γληνό, ένα Βάρναλη. Εκείνοι ήταν άνθρωποι, που δεν φοβόταν τη σκέψη. Αντιμετώπιζαν με επιχειρήματα την αντίθετη άποψη, άξιοι να σταθούν σε οποιοδήποτε πνευματικό επίπεδο, ικανοί να αλλάζουν γνώμη, αν τους έπειθε ο άλλος. Μπορούσαν και επιδίω-

ξαν να προχωρήσουν από τη σκέψη στην πράξη, βάζοντας όμως πάντα πρώτη την πειθώ. Αν ήταν μαρξιστές, χρησιμοποιούσαν πρώτα και κύρια το όπλο της κριτικής και ασφαλώς εύχονταν το όπλο αυτό να τους είναι αρκετό, να μη χρειάζεται να το συμπληρώσει η κριτική των όπλων. Πάντως, ποτέ δε θα δεχόταν ότι η κριτική των όπλων μπορεί να πάρει το πάνω χέρι από το όπλο του.

Έτσι σκεφτόταν, έτσι ενεργούσε και ο Ηλίας Ηλιού. Γι' αυτό τον χρειαζόταν ένα κόμμα που θά 'πρεπε να ξαναμάθει από την αρχή να συλλογιέται, ύστερα από δεκαετίες πνευματικής αγκύλωσης, που του δημιουργούσε το άκριτο «κατέβασμα της γραμμής». Τον χρειαζόταν, όμως, και για έναν άλλο λόγο. Γιατί η ικανότητά του στο δημόσιο διάλογο, η πείρα του στην κοινοβουλευτική συναλλαγή, τον έκανε κατάλληλο να αναζητήσει συνεργασίες σε επίπεδο αστικών ηγεσιών, που χωρίς αυτές πρακτικά – όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια – δεν ήταν δυνατόν να προχωρήσει η αποκατάσταση της ομαλότητας με μόνη την επιθυμία των οπαδών τους για τη συμφιλίωση του λαού.

Από κει και πέρα ένα τέτοιο κόμμα με έναν άνθρωπο όπως ο Ηλιού να το εκφράζει, δεν υπήρχε κανένας λόγος να μην προχωρήσει, πείθοντας, συμπράττοντας φυσικά με αγώνες αλλά χωρίς απομόνωση και τελικά εύχεται κανείς, χωρίς βία, σε σοσιαλιστικές αλλαγές μέσα στην ελληνική κοινωνία.

Σε τέτοιες συνθήκες ο Ηλιού είχε και την ικανότητα και κάθε δικαίωμα να αναδειχθεί σε έναν Έλληνα Μπερλινγκουέρ. Έπρεπε, όμως, να έχουν συντρέξει όροι, που μόνη η ακτινοβολία μιας προσωπικότητας με όσα χαρίσματα και αν ήταν προικισμένη, δεν ήταν δυνατόν να τους δημιουργήσει. Προσωπικά, πιστεύω, χωρίς να το ξέρω από τον ίδιο, πως ο Ηλιού είχε τη δυνατότητα τέτοιων εξελίξεων, όχι τόσο για τον εαυτό του όσο για το κόμμα. Όπως και αν έχουν τα πράγματα, στο σημείο αυτό είναι οπωσδήποτε δείγμα για την πολιτική του ευαισθησία αλλά και για κάτι πολύ πιο δυσεύρετο, για το πολιτικό και το προσωπικό του φιλότιμο, ότι αυτός τουλάχιστον δεν αποστάτησε από την ιδέα της ΕΔΑ. Δε ζήτησε ούτε την έδρα, ούτε τις τιμές που ασφαλώς θα του επιδαψίλευε ένα ισχυρό αριστερό κόμμα, προκειμένου να διαθέτει το όνομά του. Δεν τα θέλησε αυτά, πιστός σε μια μεγάλη στιγμή της ζωής του, σε μια μεγάλη στιγμή της ζωής όλων μας, έμεινε και πέθανε πρόεδρος της ΕΔΑ.

Υπάρχουν εποχές, που δε βρίσκουν τους ανθρώπους τους. Υπάρχουν και άνθρωποι, που δεν βρήκαν την εποχή τους. Τέτοιος ας ήταν κι ο Ηλίας Ηλιού. Μάταιο δε στάθηκε το πέρασμά του. Η συμφιλίωση, η ενότητα του λαού, η ομαλότητα, οι στόχοι της παλαιάς ΕΔΑ, κατακτήθηκαν τελικά στον τόπο μας. Χωρίς την αφοσίωση, τις θυσίες του παλιού ΕΣΑΐτη, χωρίς τον ένα μεγάλο ανένδοτο αγώνα της ΕΔΑ, που δεν κράτησε δυο, αλλά δώδεκα χρόνια, δε θα είχαν ωριμάσει τα αιτήματα, που υιοθέτησε μετά το '61 ο Γεώργιος Παπανδρέου, ούτε θα μιλούσαμε σήμερα τόσο πολύ για σοσιαλισμό. Για να επιζήσουν αυτές οι ιδέες κάποιοι έπρεπε να τις βγάλουν από τη δυσφήμιση, που τις είχε ρίξει ο εμφύλιος πόλεμος. Να τις κρατήσουν ψύχραιμα πάνω από τα κύματα της μετεμφυλιοπολεμικής μισαλλοδοξίας. Στο ρόλο αυτό ο Ηλίας Ηλιού στάθηκε μεγάλος. Σε μια από τις εμπνευσμένες στιγμές του μέσα στη Βουλή, τριγυρισμένος από δολοπλοκίες, κουτοπονηριές, παλαιοκομματικές παγίδες, αμείλικτες εμπάθειες, είχε την έξαρση, πάνω από τις προκλήσεις και τα πάθη να ορθώσει το στίχο της αρχαίας τραγωδίας, μεταφράζοντάς τον για τους συναδέλφους του βουλευτές:

«γεννήθηκα για να αγαπώ και όχι για να μισώ».

Είναι, ίσως, η καλύτερη, επιτύμβια επιγραφή για τον Ηλία Ηλιού. Μόνο που τιμώντας τη μεγάλη κλασική του παιδεία θα μπορούσε πια κανείς να του χαράξει το στίχο στη γλώσσα που τον έγραψε ο Σοφοκλής.

«Ου συνέχθην, αλλά συμφιλείν έφυν».

Η πολιτική αντιδικία δεν ανήκει στις αίθουσες των δικαστηρίων

Ο Ηλίας Ηλιού ήταν σταθερά ο υπερασπιστής των αγωνιστών στα χρόνια της μισαλλοδοξίας και των διώξεων. Η βοήθειά του στάθηκε πολύτιμη και σωστική όχι μόνον, βέβαια, γιατί ήταν ο καταρτισμένος νομομαθής· ήταν μαχητής, είχε εποπτεία των τεκταινομένων και πάθος στην υπεράσπιση της αλήθειας. Από τις πιο λαμπρές του παρεμβάσεις, ως δικηγόρος, ήταν η υπεράσπιση των κατηγορουμένων στην πολύκροτη δίκη «κατασκοπείας», όταν ο Μανώλης Γλέζος και άλλοι 16 είχαν παραπεμφθεί στο στρατοδικείο για παράβαση του Α.Ν. 375. Ο Ηλίας Ηλιού, στη δίκη αυτή κράτησε την υπεράσπιση του Λεωτ. Βουτσά και του Γ. Τρικαλινού αλλά η μνημειώδης αγόρευσή του αναφέρθηκε σε όλο το σκηνικό της σκευωρίας. Ο Μ. Γλέζος, διευθυντής της «Αυγής», είχε συλληφθεί στις 5.12.1958 και παραπέμφθηκε σε δίκη, που έγινε τον Ιούλιο του 1958.

Αποσπάσματα από την αγόρευση του Ηλ. Ηλιού, όπως καταχωρήθηκαν στο βιβλίο «Υπόθεσις Μανώλη Γλέζου» (έκδοση της ΕΔΑ, 1960) ακολουθούν στη συνέχεια. Το κλίμα της εποχής δίνει επιγραμματικά, στην εισαγωγή, ο δημοσιογράφος Γιάννης Βούλτεψης, που είχε και την επιμέλεια του τόμου:

«Η σύλληψις του Γλέζου απεφασίσθη και επραγματοποιήθη σε μια χρονική περίοδο πολύ δύσκολη για την αντιδραστική κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή, η οποία χάρις σε ένα φαύλο εκλογικό νόμο, κατόρθωσε να εξασφαλίσει την πλειοψηφία των βουλευτικών εδρών, ενώ δεν έλαβε ούτε το 40 τοις εκατό των ψήφων στις εκλογές της 11ης Μαΐου 1958. Στις εκλογές αυτές,

που σε πολλά διαμερίσματα της χώρας έγιναν κάτω από συνθήκες νοθείας, πίεσεων και τρομοκρατίας, μέχρι του σημείου να δολοφονηθεί στην Μακεδονία ένας εκλογικός αντιπρόσωπος της Αριστεράς, η ΕΔΑ, με την οποία συνεργάστηκαν πολλές δημοκρατικές προσωπικότητες, προερχόμενες από το Κέντρο, ακόμη και από την Δεξιά, έλαβε το 25% των ψήφων, περίπου ένα εκατομμύριο, εκέρισε 79 έδρες στο Κοινοβούλιο σε σύνολο 300 και ανεδείχθη το μεγαλύτερο Κόμμα της Αντιπολιτεύσεως – έγινε η «Αξιωματική», η Μείζων Αντιπολίτευσις. Τέσσερα ήταν τα κυριώτερα θέματα, γύρω από τα οποία εδόθη η μάχη των εκλογών: η οικονομική εξαθλίωσις, η ανεργία και υποαπασχόλησις, που μαστίζουν αυτή την υπανάπτυκτη χώρα· η δυσμενής για τα ελληνικά συμφέροντα εξέλιξις του κυπριακού ζητήματος· η πρόθεσις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής να εγκαταστήσουν βάσεις πυραύλων στην Ελλάδα· και η παραβίασις των στοιχειωδών δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτου με τις συλλήψεις και χωρίς δίκη εκτοπίσεις πολιτικών αντιπάλων της Ακρας Δεξιάς και την παράταση της φυλακίσεως αγωνιστών της Εθνικής Αντιστάσεως 13 χρόνια μετά την λήξι του μεγάλου Αντιφασιστικού Πολέμου».

Μεγάλο μέρος από την αγόρευση του Ηλία Ηλιού στη δίκη εκείνη, καταχωρείται στις σελ. 514-533, από όπου και αντιγράφουμε:

– Κύριοι Δικασταί,

Ο διαπρεπής Ντυμπεριέ, αρχόμενος της υπερασπίσεως του βασιλέως Λουδοβίκου 16ου ενώπιον του επαναστατικού δικαστηρίου, του πέμποντος καθημερινώς εις την λαιμητόμον ως αστική επανάστασις τα στελέχη του ανατραπέντος καθεστώτος, δήλωσε: «Κύριοι Δικασταί, δύο πράγματα έχω να φέρω ενώπιόν σας: την αλήθειαν και την κεφαλήν μου. Μπορείτε να κάνετε ό,τι θέλετε το δεύτερον, αφού προηγουμένως ακούσετε το πρώτον». Ηθέλησε να υπογραμμίσω την ιερότητα του λειτουργήματος του δικηγόρου, ο οποίος είναι επιφορτισμένος μσ το ύψιστον χρέος να συμπαρασταθή προς τον κατηγορούμενον.

Περιέγραψε κατόπιν τον ρόλο των δικαστών, οι οποίοι «πρέπει ψυχραίμως και απροκαταλήπτως να κρίνουν και ν' αποφασίζουν», τον ρόλο του κατηγορού και των συνηγόρων της υπερασπίσεως, οι οποίοι είναι ισότιμοι με τον κατηγορο παράγοντες της δίκης, «ασκούντες ιερόν χρέος και αγωνιζόμενοι ίνα μη υπάρξη αδικία εις βάρος του πελάτου των», και ετόνισε ότι οι παραδόσεις του δικηγορικού Σώματος επιβάλλουν στους συνηγόρους «την μέχρι θυσίας τέλει του χρέους των, τσοούτω μάλλον καθόσον δια τους πελάτας μου κ.κ. Βουτσάν και Τρικαλινόν, ο κ. Βασιλικός Επίτροπος προέτεινε την εσχάτην των ποινών».

Και συνέχισε:

– Υπό το πρίσμα αυτό της εις το ακέραιον εκπληρώσεως του καθήκοντος, πάντοτε ετήρησα και τώρα θα τηρήσω την αρχήν ότι η πολιτική αντιδικία ανήκει εις άλλας αιθούσας και όχι εις τας αιθούσας των δικαστηρίων. Η διαπίστωσις, όμως, ότι τα μόνα στοιχεία, επί τη βάσει των οποίων εθεμελιώθη η προδικασία και με τα οποία ασχολείται επί δεκατέλειον το δούλευμα και ησχολήθησαν δια μακρών τόσοι οι μάρτυρες της κατηγορίας όσον και ο κ. Βασιλικός Επίτροπος με υποχρεοί να αντικρούσω τας διατυπωθείσας θεωρίας. Ο κ. Βασιλικός Επίτροπος εδημιούργησε το θεώρημα ότι μία δράσις άνευ ίχνους κατασκοπείας αποδεικνύεται κατά τεκμήριον κατασκοπευτική εκ της εντάξεως εις ωρισμένην παράταξιν, η οποία «εκ της φύσεώς της έχει προορισμόν κατασκοπευτικόν». Εν τούτοις εις την δίκην των εγκληματιών πολέ-

μου, η οποία διεξήχθη εις την Νυρεμβέργην, κατεδικάσθη ακριδώς η αρχή της συλλογικής ευθύνης, το ότι δηλαδή δύναται τις να εξοντωθή όχι δι' ατομικήν πράξιν, αλλά ως ανήκων εις ένα μεγαλύτερον σύνολον – φυλήν ως οι Εβραίοι ή πολιτικόν κόμμα, ως εν προκειμένω. Αλλά η τοιαύτη καταδίκη ή κατ' άλλον τρόπον εξόντωσις, εύρε τραγικήν, σκληράν αλλά και δικαίαν κύρωσιν εις την δίκην εκείνην. Η καταδίκη των αρχών της συλλογικής ευθύνης έγινε θεμέλιον του δημοσίου και διεθνούς δικαίου και του δικαίου εις την χώραν μας, η οποία μετέσχε εις τον νικηφόρον αντιφασιστικόν πόλεμον.

.....
Η υπόθεσις είναι κενή παντός πραγματικού στοιχείου. Υπάρχει ερημία οιοιδήποτε ίχνους αποδείξεως, η δε υπόθεσις κατέστη ευθύς εξ αρχής, απ' ότου εγένοντο οι συλλήψεις, αντικείμενον οξυτάτης πολιτικής διαμάχης. Έγιναν δηλώσεις υπουργικαί, ανακοινώσεις αστυνομικαί – καίτοι έργον των αστυνομικών αρχών είναι η ανάκρισις· αι αστυνομικαί αρχαί δεν δημοσιογραφούν και δεν προπαγανδίζουν – έγινε και προχθές δήλωσις του Προέδρου της Κυβερνήσεως, αντικειμένη εις την σύμβασιν της Ρώμης, περί «διαπιστωθείσης κατασκοπείας». Δεν γνωρίζω ποίον ήθελε να προκαταλάβη δια της δηλώσεως αυτής. Πάντως, όλαι αυταί οι ανεπίτρεπτοι εκδηλώσεις δεν προκατέλαβαν, δεν διέβρωσαν την δημοσίαν γνώμην.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Είναι άγνωστα αυτά στο Δικαστήριό. Σας βεβαιώ ούτε τα διάβασα.

ΗΛΙΟΥ: Πιστεύω ότι αυτά δεν θα επηρεάσουν το Δικαστήριον. Πάντως ουδείς τους είσπευσε. Και ο πλέον μανιώδης αντίπαλος των κατηγορουμένων δεν πιστεύει εις την αλήθειαν της κατηγορίας. Όλοι ομιλούν περί φιάσκου, περί πομφόλυγος. Και αυτός ο Τύπος, ο φίλα προσκείμενος προς την Κυβέρνησιν, ήρchiσε να ομιλή περί κομμουνιστών και όχι κατασκοπών. Εδώ εις την Ελλάδα υπάρχει αρχαία παράδοσις. Ο Σόλων, «στασιαζομένης της Πολιτείας», ανεκήρυσε άτιμον όχι εκείνον που ανήκε στη μερίδα των ηττημένων, αλλά τον κλασσικώς αδιάφορον εις την εκπλήρωσιν των υποχρεώσεών του προς την πόλιν. Εκείνον, που δεν ενετάσσετο ούτε εδώ ούτε εκεί δια λόγους φιλοτομαρισμού. Σήμερα υπάρχει ένας νόμος, ο οποίος τιμωρεί την αποχήν εις τας

Ο Ηλιού εκφωνεί πολιτικό λόγο σε προεκλογική συγκέντρωση.

εκλογάς. Ανεξαρτήτως τούτου, όμως, σήμερα είναι φανερόν ότι η πορεία των διεθνών και των εσωτερικών ζητημάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την τύχην και του τελευταίου μέλους της κοινωνίας μας. Δια την ειρήνην, τον πόλεμον, την εργασίαν, την ανεργίαν, την κοινωνικήν δικαιοσύνην κλπ. Όλα αυτά έχουν τόσον έντονον επίδρασιν εις την ζωήν των ανθρώπων, ώστε όλοι οι άνθρωποι είναι έτσι ή αλλιώς ενταγμένοι εις μίαν παράταξιν. Και οι δικασταί, οι οποίοι είναι άνθρωποι, είναι ενταγμένοι και έχουν τας πεποιθήσεις των, και αποδοκιμάζουν τας ιδέας τας εναντίας προς τας ιδικάς των. Φυσικά, δια της ψήφου των, ή δια της καθόδου εις την πολιτικήν κονίστραν. Αλλά, καθώς λέγει ο Δ. Τσιβανόπουλος, οι δικασταί «δεν έχουν ως αποστολήν να καταδικάζουν ως δικασταί εκείνο που καταδικάζουν ως άνθρωποι».

Και αφού αναφέρθηκε στα στοιχεία της σκευωρίας, συνέχισε:

Πέραν των στοιχείων τούτων δεν υπάρχει τίποτε. Υπάρχει η απόπειρα διεισδύσεως εις την σκέψιν, η νοομαντεία, η μαύρη μαγεία. Η κατηγορία βασίζεται εις αυθαιρέτους συλλογισμούς. Και όταν προσπαθούμε να μαντεύσουμε την σκέψιν του άλλου, προκύπτει το χάος της ανασφάλειας δια εκατοντάδας χιλιάδων και ίσως δι' εκατομμύρια ανθρώπων. Είναι δυνατόν, κατά την λογικήν της προανακρίσεως, οιοσδήποτε πολίτης να ακούση ότι επειδή είναι κομμουνιστής, και επειδή το κομμουνιστικόν κόμμα «εκ της φύσεώς του, εξ ορισμού, είναι κατασκοπευτικόν», έχει την πρόθεσιν προς «προσφοράν» εις τον «διεθνή κομμουνισμόν» προς κατασκοπείαν! Θέτετε, κύριοι κατήγοροι, δυναμίτιδα εις τα θεμέλια της Πολιτείας, εάν εκατοντάδες χιλιάδες πολιτών, λόγω της κρίσεώς σας περί της πολιτικής των τοποθετήσεως, είναι δυνατόν να αχθούν ενώπιον του πολυβόλου!

Η Διεθνής Νομική Εταιρία, εις την οποίαν μετέχουν ο Λιστ, ο Γκαρώ και άλλοι ποινικολόγοι, εις το συνέδριόν της των Βρυξελλών το 1958, εσχημάτισε τρεις ογκώδεις τόμους δια την κριτικήν μιας αποφάσεως Πλημμελειοδικείου, το οποίον κατεδίκασε ένα άτομον με δεδαρημένον ποινικόν μητρώον δι' απόπειραν κλοπής, κρίναν ότι η προσπέλασις εις ένα ωρισμένον χώρον θα ήτο δυνατόν να χαρακτηρισθή ως αρχή εκτελέσεως της πράξεως. Και οι νομικοί απεφάνθησαν ομοφώνως ότι η απόφασις ήτο εσφαλμένη. Διότι: εάν ένας ο οποίος έχει την πρόθεσιν να διαπράξη φόνον επρομηθεύθη ένα πιστόλι, είναι δυνατόν τούτο να σημαίνη ότι διαπράττει απόπειραν φόνου; Είναι δυνατόν «εξετάζοντες» την σκέψιν και τας προθέσεις να καταλήγωμεν εις το αν απαγγέλλωμεν την κατηγορίαν του κατασκόπου; Έτσι επιστρέφομεν εις την ζούγκλαν!

Ο μέγας εκείνος γηραιός ποιητής, ο Δαβίδ, αφού υμνεί διαδοχικώς τον Θεόν εις τον 100όν ψαλμόν του, αναφέρων προοδευτικώς το «επί πτερύγων ανέμων», τους αστέρας και το Σύμπαν, ως κορωνίδα των ιδιοτήτων του Θεού τον χαρακτηρίζει: «Ο ετάζων νεφρούς και καρδιάς». Δηλαδή: «Εσύ,

που μπορείς να βλέπης μέσα στην σκέψιν και την καρδίαν των ανθρώπων». Ποιος είναι εκείνος ο υπερφίαλος θνητός, ο οποίος διεκδικεί θείας ιδιότητος; Ποιος είναι εκείνος ο οποίος ισχυρίζεται ότι ημπορεί να εισδύη εις την συνείδησιν του άλλου και να πληροφορηται τι σκέπτεται να κάνει; Ποιος είναι εκείνος, που μπορεί να ξέρη, άνευ αποδείξεων; Αυτό δημιουργεί κινδύνους τραγικών πλανών.

Ο κ. Επίτροπος, έχων συνείδησιν του γεγονότος ότι κατέρευσσε ως χάρτινος πύργος η κατηγορία, είπε ότι κατ' εξαίρεσιν το άρθρον 9 του Ν. 375 τιμωρεί «την πρώτην εκδήλωσιν της σκέψεως». Προς Θεού! Μη επικυρώσετε την ιδέαν ότι τιμωρείται η σκέψις! Αυτό θα είναι η μεγίστη των ανακριβειών! Το άρθρον 9 του Ν. 375 λέγει: «Όστις επί σκοπώ κατασκοπείας ήθελε προσφερθή...». Λάθος! Πλάνη! Κίνδυνος της εννόμου τάξεως εάν ήθελε γίνει δεκτόν το υποστηριχθέν υπό του Βασιλικού Επιτρόπου! Εδώ ο νόμος προβλέπει πράξιν συγκεκριμένην μεταξύ συγκεκριμένων προσφερομένων προσώπων και συγκεκριμένων προσώπων δεχομένων την προσφοράν. Θα πρέπει να υπάρχη κάποιος πρέσβυς, κάποιος Υπουργός, κάποιος αξιωματικός πληροφοριών και ο συγκεκριμένος πράκτωρ, οι οποίοι εις ωρισμένον τόπον και χρόνον ήλθαν εις συμφωνίαν.

Ο κ. Επίτροπος συνησθάνθη ότι το άρθρον 9 κάθε άλλο παρά εννοεί την σκέψιν, αλλά απαιτεί συγκεκριμένην πράξιν συμφωνίας, με συγκεκριμένους «συμβαλλομένους». Και έκαμε μίαν δευτέραν επικουρικήν σκέψιν: Μήπως νομίζετε ότι πηγαίνουν σε συμβολαιογράφο οι προσφερόμενοι ή προβαίνουν εις δηλώσεις εις τον τύπον; Μη σας φαίνεται πολύ συντριπτικόν το επιχείρημα. Είναι μάλλον από τα πλέον ευθηνά. Μήπως εις τον φόνον δεν ισχύει αυτό; Μήπως οι προτιθέμενοι να φονεύσουν προβαίνουν εις δηλώσεις εις τον τύπον; Το στοιχείον της προσφοράς απαιτεί και ένα άλλο συγκεκριμένο πρόσωπον, ή μίαν Κυβέρνησιν. Το δεύτερον στοιχείον είναι απαραίτητον δια την συγκρότησιν του αδικήματος. Τι έχουμε εδώ; Κράτος; Κυβέρνησιν; Πρόσωπον; Έχομεν το χάος. Την αοριστίαν. Έχομεν τον «διεθνή κομμουνισμόν», διότι την Ε.Σ.Σ.Δ. την απεκλείσατε.

Αλλά ο «διεθνής κομμουνισμός» μπορεί να είναι πολιτικόν σύνθημα, όπως ο διεθνής καθολικισμός και η διεθνής πλουτοκρατία. Δεν είναι εξ εκείνων που κάνουν προτάσεις δια προσφοράν εις κατασκοπείαν. Εδώ χρειάζεται συγκεκριμένον πρόσωπον ή Κυβέρνησις. Άλλως θα ήταν ωσάν ένας σύζυγος να προσήγετο ενώπιον του Πλημμελειοδικείου «επί μοιχεία με το Αιώνιον Θήλυ» (γέλωτες). Κάτι τέτοιο είναι και η έννοια «διεθνής κομμουνισμός». Κάτι το άπιαστον, κάτι μη υποκείμενον εις συγκεκριμενοποίησιν, εις τρόπον ώστε δεν είναι δυνατόν να ξεκαθαρισθή ποτέ πού συγκεκριμένως υπάρχει η προσφορά. Εάν, τουλάχιστον, ελέγετο εις την Κομμουνιστικήν Διεθνή ή την Κόμινφορμ – αλλά δεν υπάρχουν· διελύθησαν. Ο κ. Επίτροπος ανέγνωσε ότι ελειτούργει το ΚΚΕ εν πλήρει νομιμότητι ως «τμήμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς», πράγμα το οποίον ανεγράφετο επισήμως παραπλεύρως του τίτλου του. Και κανείς δεν διενόηθη επειδή το ΚΚΕ ήτο συνδεδεμένο με άλλον διεθνή οργανισμόν, τότε που δημοσία είχε αναγγείλει ότι είχε προσχωρήσει εις την Κομμουνιστικήν Διεθνή, να του προσάψη την κατηγορίαν της προσφοράς προς τέλεσιν κατασκοπείας! Αλλά ήδη είναι γνωστόν ότι άλλα Κόμματα συνδέονται με ομόφρονα Κόμματα άλλων χωρών, ως το S.F.I.O, τα οποία μάλιστα σήμερον κυβερνούν διαφόρους χώρας. Είναι γνωστή η διεθνής οργάνωσις του Βατικανού. Το Καθολικόν κόμμα του Αντενάουερ κυβερνά την Γερμανίαν, το Καθολικόν κόμμα κυβερνά την Ιταλίαν, την Γαλλίαν, την Ολλανδία, το Βέλγιον. Υπάρχουν πολλά Διεθνή. Αλλά ποτέ δεν ισχυρίσθη κανείς ότι η διεθνής σύνδεσις πολιτών με ομοειδείς αντιλήψεις σημαίνει απάρνησιν της πατρίδος. Αντιθέτως, πρέπει να υπάρχουν τα έθνη, για να είναι δυνατόν να υπάρχη η διεθνής συνεργασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αλλά το ΚΚΕ είναι εκτός νόμου και διώκεται με τον Ν. 509.

ΗΛΙΟΥ: Για να υπάρξει η προσφορά πρέπει να υπάρξει ο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (διακόπτει): Τα επιχειρήματά σας είναι επιχειρήματα, που πρέπει να μελετηθούν. Αλλά από δω και πέρα μη χαλάσετε τον περίφημο δικανικόν σας λόγον.

ΗΛΙΟΥ: Δεν δέχομαι κρίσεις περί του πως ασκώ το λειτούργημά μου ως δικηγόρου.

Αλλά, χαρακτηριστικό της μαχητικότητας με την οποία ο Ηλίας Ηλιού υπεράσπιζε τις θέσεις του, είναι άλλο ένα επεισόδιο με τον πρόεδρο του δικαστηρίου, που τον διέκοπτε επανειλημμένα. Αντιγράφουμε από τον ίδιο τόμο:

– Ερώτησα τον κ. Σακελλαρίου: σε ποιόν ανέφερες; Και μου απήντησε: στον κ. Καραχάλιο. Αλλά υπό της υπηρεσιακής Κυβερνήσεως Κιουσσοπούλου ετιμωρήθη ο κ. Καραχάλιος εις 40ήμερον αργίαν κατά την προεκλογικήν περίοδον του 1952 συλληφθείς από όργανα της Χωροφυλακής Νέας Ιωνίας, διότι εμοίραζε για ορισμένους πολιτικούς σκοπούς προκηρύξεις δήθεν του ΚΚΕ. Ενεκλείσθη, παρά τας διαμαρτυρίας του, εις τα κρατητήρια της Χωροφυλακής, και όταν απεκαλύφθη η ταυτότης του τον άφησαν. Ο κ. Καραχάλιος εφαρμόζει το ιησουητικόν ρητόν «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Και είναι πρόσωπον πρωταγωνιστούν εις την παρούσαν υπόθεσιν.

Αναφέρει κατόπιν τον γνωστό Ματούζωφ, ο οποίος εξέδωσε στην Αμερική το διβλίο «Είμαι ένας ψευδομάρτυς», το άρθρο του στρατηγού Γυαλίστρα για την περίφημη υπόθεσι των αεροπόρων και το «κράτος εν κράτει» που είχε δημιουργηθεί σ' εκείνη την υπηρεσία, όπου «εχρησιμοποιούνται προς συλλογήν στοιχείων και πληροφοριών άτομα της κατωτέρας υποστάθμης», που πουλούσαν όποια «πληροφορία» ήταν αρεστή στους προϊσταμένους των. Επίσης αναφέρει παραδείγματα από την ιστορία και «νομικά προηγούμενα» περί του ότι «οσάκις ωρισμένοι ιδέαι εξέρχονται της ορθοδοξίας ανάγονται εις αδικήματα. Έτσι, πολλά κόμματα ετίθεντο εκτός νόμου και τα μέλη των edιώκοντο».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Επικρίνετε τον νόμο 509; Όταν η Βουλή δεν λειτουργεί, υπάρχει και η γνώμη ότι μπορεί ο βουλευτής να...

Ο πρόεδρος ήθελε να πει ότι «ο βουλευτής», δηλαδή ο συνήγορος Ηλιού, μπορούσε να διωχθή για παράβασι του ν. 509!

ΗΛΙΟΥ: Ο Αυλάρχης του βασιλέως Ι. Θεοτόκης του είπε την 24ην Αυγούστου 1936: «Τώρα, Μεγαλειότατε, σας έπεισε ο Μεταξάς να διαλύσετε τα Κόμματα, ωσάν τα Κόμματα να είναι πράγματα που να μπορή να τα συγκροτή και να τα διαλύει κανείς». Και ο νομομαθής Αλ. Βαμβέτσος, ότε ήτο βουλευτής, εν πλήρη ενόπλω συγκρούσει, είπε: «Η ύπαρξις των ανθρώπων, που αποτελούν ένα Κόμμα εκτός νόμου, δεν δύναται να διαγραφή δια νόμου. Οι άνθρωποι υπάρχουν».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μία δημοκρατική και όχι δικτατορική κυβέρνηση έχει εφαρμόσει ένα νόμο (τον 509).

ΗΛΙΟΥ: Αυτός είναι ο ισχυρισμός μας! Αυτόν τον νόμο εφαρμόσατε! Σεις δεν είσθε Βουλή. Εάν παρεβιάσθη κάποιος νόμος, αυτός παρεβιάσθη!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Να μη τον παραβιάζετε και σεις δια των αγορεύσεών σας.

ΗΛΙΟΥ: Ποτέ η υπεράσπισις μιας πολιτικής υποθέσεως, όπως είναι το βούλευμα και η παρούσα κατηγορία, δεν αποτελεί προπαγάνδα ή παράβασιν του νόμου 509.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Όταν αναφέρετε απηγορευμένα πράγματα...

ΗΛΙΟΥ: Ο κ. Επίτροπος αναφέρει επιτετραμμένα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ο Επίτροπος έχει μεγαλύτερα δικαιώματα.

ΗΛΙΟΥ: Να γραφή στα πρακτικά ότι εις την παρούσαν δίκην η υπεράσπισις έχει ολιγώτερα δικαιώματα από τον Επίτροπον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θέλω να πω ότι ο Πρόεδρος εις μεν τον Επίτροπον υποδεικνύει, εις δεν την υπεράσπισιν απαγορεύει.

ΗΛΙΟΥ: Να εκδώσετε απόφασιν, επαρκώς ητιολογημένην, ότι θα μου αφαιρέσητε τον λόγον. Θα διεκδικήσω σπιθαμήν

Ο Ηλιού αγορεύει στη δίκη «των κατασκόπων».

προς σπιθαμήν και φράσιν προς φράσιν το δικαίωμά μου να αγορεύσω.

Ο πρόεδρος κτυπά το κουδούνι. Δημιουργείται επεισόδιο. Ο Ηλιού προειδοποιεί ότι αν ο πρόεδρος τον διακόπτη συνεχώς και δεν τον αφήση να διατυπώση με άνεση τις σκέψεις του, η αγόρευσίς του «θα διαρκέσει επί εξάωρον».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Δεν με ενδιαφέρει εάν το κάνω δεκαεξάωρον, εφ' όσον ευρίσκομαι μέσα στον νόμο. Δεν μπορείτε συνεχώς να λέτε για τον Επίτροπο.

Ο πρόεδρος προσεποιείτο τώρα ότι προστατεύει τον Επίτροπο και τον καλούσε σε βοήθεια! Αλλά ο Επίτροπος και πάλι διεχώρισε τις εθύνες του: Είπε στον Πρόεδρο ότι... δεν έχει ανάγκη προστασίας και ότι αδίκως ο Πρόεδρος επικρίνει τον συνήγορο:

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, εάν ο Επίτροπος θιγή, είναι εις θέσιν να αμυνθή και να ζητήση τον λόγον. Μέχρι στιγμής δεν νομίζω ότι ο κ. Ηλιού με έθιξε.

Ο πρόεδρος εξήτησε από τον Ηλιού να συνεχίση την αγόρευσή του.

Ο συνήγορος συνεχίζει. Αναφέρει απόφασιν του Αμερικανού αρχιδικαστού Μπλακ όταν οι εργοστασιάρχες χάλυβος κατηγορήσαν τους εργάτες ως «πράκτορας του εχθρού». Ο Μπλακ έγγραφε: «Κατηγόρησαν πάντοτε τα επαναστατικά πολιτικά κόμματα ως όργανα ξένων. Το κόμμα του Τζέφφερσον εθεωρείτο ξενόδουλον εις την υπηρεσίαν της Γαλλίας».

– Αυτή είναι απόφασις Ανωτάτου Αμερικανικού Δικαστηρίου.

Αλλά ο πρόεδρος δεν εσχολίασε, παρά το ότι ο Ηλιού έκανε μικρή παύσι για να του δώσει την ευκαιρία. Και ο συνήγορος, προχωρώντας προς το τέρμα του λόγου του, είπε ότι δεν είναι δυνατόν ένα Κόμμα, εκ του λόγου ότι είναι εκτός νόμου, να κρίνεται εξ ορισμού αντιπατριωτικόν. Οι κατάσκοποι είναι άνθρωποι εκτός πάσης υπονοίας.

– Μη πάμε από αντικομμουνισμόν να λέμε «πας κομμουνιστής κατάσκοπος», διότι θα την πάθουμε σαν το βοσκό, που εφώναζε «λύκοι, λύκοι» και κανείς δεν τον είσπευε. Δημιουργείται εκ των δικών αυτών μια δυσπιστία προς πάσαν δίκην κατασκοπείας, πολύ επιζημία. Γνωρίζετε ότι η λέξις «Καρμπονάροι», που απετέλουν την Φιλικήν Εταιρίαν η οποία απελευθέρωσε την Ιταλίαν, ήτο συνώνυμος με τας λέξεις «προδότης, εγκληματίας». Ο Παλαμάς το λέγει: «Και τους τρέμουνε των κάμπων οι κιοτήδες, και μ' ονόματα τους κράζουν πονηρά: κλέφτες, απελάτες και προδότες». Και ο Χάρντιγκ «τρομοκράτας» και «συμμορίτας» απεκάλει τους αγωνιστάς. Το ίδιο και οι Γάλλοι ιμπεριαλισταί αποκαλούν τους Αλγερινούς πατριώτας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Μη κάνετε παραβολήν των ηρώων με τους εγκληματίας.

ΗΛΙΟΥ: Και τον Κολοκοτρώνη αν edικάζατε το ίδιο θα του λέγατε!

Σε λίγα λεπτά, ο Ηλίας Ηλιού έκλεινε την αγόρευσή του στην περίφημη δίκη «κατασκοπείας».

ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ, ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΟΥΜΕ, ΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Αποσπάσματα από εκτεταμένη ανάλυση της πολιτικής καταστάσεως αμέσως μετά τη δολοφονία Λαμπράκη και την πτώση της Κυβέρνησης Καραμανλή, όπως δημοσιεύτηκε στον τόμο «Η κρίση της εξουσίας», Θεμέλιο 1966, αναδημοσιευμένο από το θεωρητικό όργανο της ΕΔΑ «Ελληνική Αριστερά», φύλλο 1, Αύγουστος 1963.

Ο ανοιχτός φασισμός

Μπροσ στ' αποτελέσματα αυτά της πολιτικής του εγκλήματος δυο δρόμοι ανοίχθηκαν και οι φορείς της εξουσίας βρέθηκαν στην ανάγκη να διαλέξουν τον ένα απ' αυτούς. Ο δρόμος του ανοιχτού φασισμού ή ο δρόμος των παραχωρήσεων με ωμολογημένο σκοπό όχι βέβαια την υποταγή στα κελεύσματα της λαϊκής κυριαρχίας, αλλά την εκτόνωση του αγωνιστικού πνεύματος του λαού. Όπως θα προκύψει από την ανάλυση που θα επιχειρήσουμε, ο πρώτος δρόμος δεν έχει οριστικά εγκαταλειφθεί και θα ήταν ασυγχώρητη και επικίνδυνη αυταπάτη κάθε επανάπαυση και χαλάρωση της απαραίτητης λαϊκής επαγρύπνησης. Υπάρχουν οι κύκλοι της ανωμαλίας, που θα επιθυμούσαν να γίνει η εκλογή αυτού του δρόμου από τώρα. Οπωσδήποτε διατηρείται η προοπτική του και σαν άμεση διέξοδος, σε περίπτωση απρόβλεπτων δυσκολιών και ακόμα περισσότερο σαν λύση, αν στη διαδικασία των παραχωρήσεων, πού έχει επιλεγεί, ξεφύγει ο έλεγχος και κινδυνέψουν τα αντιλαϊκά, ξένα και ντόπια, οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα που εκφράζει και προασπίζει το καθεστώς. Οπωσδήποτε, έχει σήμερα επιλεγεί ο δρόμος των επιφανειακών παραχωρήσεων με σκοπό την εκτόνωση μέσα σε μια περίπλοκη διαδικασία διευθυνομένης λύσεως της κρίσεως, που εμφανίζεται κατά στάδια και θα παρουσιάσει, ενδεχομένως, στην πορεία της, ποικίλες μεταμορφώσεις. Σε μια σύγκρουση ανάμεσα στον πολιτικό πόλο της εξουσίας, που, στο πρόσωπο του αυταρχικού και βάνανυσου αρχηγού της Ε.Ρ.Ε., εκφράζει την πιο αδιάστακτη και επιθετική πτέρυγα της αντιδραστικής δεξιάς και στον άλλο, τον μονιμώτερο και κληρονομικό ουσιαστικό φορέα πολιτικής εξουσίας, επεκράτησεν ο δρόμος που σώζει τα προσχήματα της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Ο ξένος παράγων έπαιξε αποφασιστικό ρόλο σ' αυτή την

πορεία των πολιτικών εξελίξεων. Δεν μπορούσε να συμβή αλλιώς σ' ένα καθεστώς που το διέπει η πραγματικότητα της εξάρτησης από τους ξένους και η νοοτροπία της υποτέλειας... Σχετικά με την Ελλάδα οι Η.Π.Α. έκριναν ότι καλύτερα εξυπηρετούνται αν στηρίζουν την εφαρμογή της πολιτικής των στον Καραμανλή, παρά στο θρόνο... Το στέμμα ύστερ' απ' αυτό έκρινε ότι έπρεπε όπως - όπως να εξασφαλισή στηρίγματα στην Αγγλία, με τη συγγενική βασιλική οικογένεια.

Πού βρισκόμαστε

Έτσι μπορεί να προσδιορισθή ότι αυτή τη στιγμή, κάτω από τα πλήγματα που δέχεται από τη δημοκρατική αντίσταση και πάλη του λαού και με την επίδραση της διεθνούς συγκυρίας, το καθεστώς της υποτέλειας επιχειρεί μια αναπροσαρμογή των θέσεών του που παίρνει τη μορφή σύμπτυξης, εγκατάλειψης και καταδίκης (χωρίς την πρόθεση μονιμώτερης παραιτήσεως απ' αυτές) των πλέον απεχθών και απαράδεκτων εκδηλώσεων τρομοκρατίας και βίας που το εκθέτουν, προσπάθειας εξωραϊσμού με σκοπό την εκτόνωση, το ξεθύμασμα της λαϊκής αγανακτήσεως και την ανασύνταξη των κλονισμένων θέσεών του. Διεξάγεται δηλαδή μια επιχείρηση για την καταδολίευση των λαϊκών αιτημάτων και τη διατήρηση, ουσιαστικά, του ίδιου αντιλαϊκού καθεστώτος. Εν τούτοις, υπό τον όρο ότι δεν θα εξαπατηθούμε ως προς τις αληθινές τους προθέσεις από εκδηλώσεις εξωραϊσμού και ότι δεν θα μας εκτονώσει και δεν θα μας νανουρίσει η επιφανειακή αυτή εμφάνιση, πρέπει να εκτιμήσουμε ότι η μεταβολή στην εικόνα του καθεστώτος περιέχει θετικά στοιχεία.

..... Η αντιδραστική δεξιά προασπίζει μεγάλα και ισχυρά αντι-

Στη Βουλή, ο Ηλ. Ηλιού αγορεύει και υψίσταται επίθεση από λαύρο βουλευτή.

Ιδιόχειρη σημείωση του Ηλ. Ηλιού πίσω από τη φωτογραφία (Άη Στράτης 1951) γράφει: «Εξόριστοι στον Άη Στράτη. Στην πρώτη σειρά (καθιστοί) ο κορινθίος γιατρός Θόδωρος Ηλιόπουλος, ο Ηλ. Ηλιού και ο λευκαδίτης Σταθός Ζαβιτσιάνος, ο πιο παλιός εξόριστος του ελληνικού κινήματος (από το 1922). Όρθιοι: Γιώργος Βασιλόπουλος, Ηλίας Κεφαλίδης, Δημ. Μουζδελεκιώτης, Στάθης Πανάγος, Κώστας Κύρκος και Παναγ. Γαλανόπουλος».

λαϊκά συμφέροντα και δεν έχει καμιά απολύτως διάθεση να ι-
 δή να περιορίζονται τα προνόμια των ολίγων που την εμπνέ-
 ουν. Ακόμα, συνεχεται από την ανησυχία των μεγάλων ευθυ-
 νών για συνενοχές σε σκάνδαλα και σε εγκλήματα. Έχοντας
 στησει ένα πολυπλόκαμο μηχανισμό τρόμου, διαστρέβλωσης
 των πραγμάτων και οικονομικών πιέσεων και διαφθοράς, θέ-
 λει με κάθε τρόπο να τον διατηρήσει και να τον χρησιμοποιήσει
 για ένα νέο, υπό κάπως ανανεωμένη μορφή, εκλογικό πραξι-
 κόπημα που θα της επέτρεπε να διαιωνίσει την κυριαρχία της.
 Θ' αποτελούσε δεινή αφέλεια και ανεπίτρεπτη αυταπάτη να πι-
 στευθή ότι είναι διατεθειμένη να παραδώσει αμαχητί τα «λίαν
 γενναία της εξουσίας δοσίματα» και παραπέρα να παραδοθή
 στον ανακριτή, στον εισαγγελέα, στο στιγματισμό. Οι αντιθέ-
 σεις πάντως στο στρατόπεδο της, που αναλύθηκαν ήδη και
 που αντανakλούν ως ένα βαθμό αντιθέσεις των μεγάλων της
 «συμμαχίας» του ΝΑΤΟ, αντιθέσεις που εκφράζονται με την ύ-
 παρξη δυο πόλων ουσιαστικής εξουσίας (ΕΡΕ και παλάτι) κα-
 θώς και το διαφορετικό βαθμό συνενοχής ή τουλάχιστον απο-
 δείξεων για συνενοχή στις βαρύτερες ευθύνες (η ανωμαλία από
 κοινού εμπνεύσθηκε, οργανώθηκε ή, στην επεικέστερη εκδο-
 χή, έγιναν αποδεκτά τα οφέλη απ' αυτήν) προσδιορίζουν βασι-
 κά διαφορετικές τάσεις μέσα στις γραμμές της.

Ο πόλος του παλατιού εσυνειδητοποίησεν ότι ο Καραμανλής
 πήγε να το απογυμνώσει από κάθε εξουσία, ιδίως στο στρατό,
 να το αιχμαλωτίσει πολύπλευρα και, στην ανάγκη, να παροχε-
 τεύσει την αγανάκτηση για την πολιτική της ΕΡΕ εναντίον του,
 δημιουργώντας, σαν έσχατη εφεδρεία του καθεστώτος της υ-
 ποτελείας, ένα αποδιοπομπαίο τράγο. Ευνοεί λοιπόν την «ανα-
 νέωση» της ηγεσίας της δεξιάς, που τόσο το ευκόλυσε παλαιό-
 τερα (Τσαλδάρης - Παπάγος - Καραμανλής). Πιστεύει ακόμη
 ότι νέοι ευνοούμενοι που δεν θα έχουν σταθεροποιηθεί επί και-
 ρό τις προσωπικές τους θέσεις μέσα στο μηχανισμό και στις
 καθυστερημένες μάζες που αποτελούν τη λαϊκή βάση της δε-
 ξιάς, θα εξαρτώνται περισσότερο από την εύνοια, ότι το παλά-
 τι θα μπορεί να διαιτητεύη απόλυτα το πολιτικό παιγνίδι, μέσω
 εντολοδόχων του πρωθυπουργών και θα συγκεντρώσει έτσι το
 σύνολο της εξουσίας, εξουδετερώνοντας ουσιαστικά τον άλλο
 πόλο της.

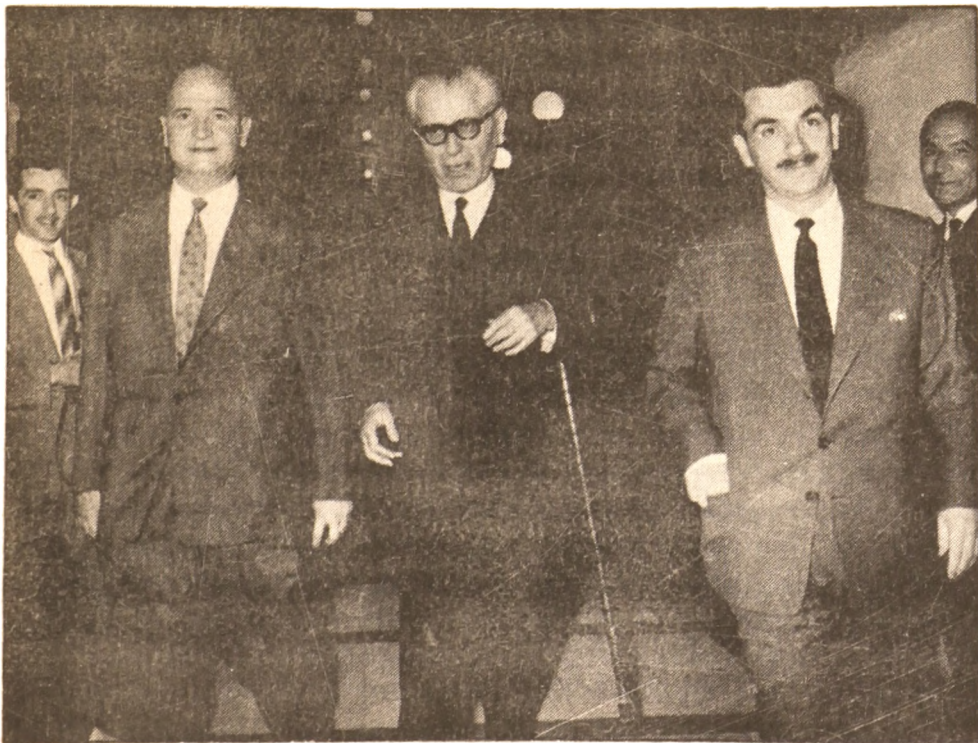
Το παρασκήνιο της μεταβατικής

Στις τάσεις αυτές έρχεται απροσδόκητη βοήθεια από την
 πλευρά του κ. Βενιζέλου. Ούτε την ακρίβεια των διαπιστώσεων
 του μπορεί ν' αμφισβητήσει κανείς, ότι δηλ. στην οχτάχρονη

διακυβέρνηση Καραμανλή διαβρώθηκε σε τόσο βαθμό ο κρατι-
 κός μηχανισμός, όχι μόνο αυτός της κρούσεως, ο ένοπλος και
 δυναμικός, αλλά και εκείνος του οικονομικού τομέα με τις δυ-
 νατότητες εξαγοράς και διαφθοράς συνειδήσεων και τόσο γε-
 ρά πλαισιώθηκε από παρακρατικές οργανώσεις αλητών ώστε
 η εκδημοκράτισή του, προϋπόθεση στοιχειώδους ελευθέρων εκ-
 κλογών, είναι έργο δύσκολο. Ούτε πάλι θα ήταν δίκαιο να απο-
 δοθούν στον κ. Βενιζέλο οι ίδιες προθέσεις που επισημάνθηκε
 ότι εμπνέουν την αντιδραστική δεξιά. Πιστεύει στον ελιγμό
 που θα παραγκωνίσει και τους επίδοξους της ΕΡΕ και τον αρχηγό
 της Ε.Κ. και θα τον οδηγούσε όχι μόνο σε «μεταβατική»
 προεδρία, για την οποία άλλωστε προτείνεται υπηρεσιακός
 πρώην πρωθυπουργός ή τεχνικός συνδεδεμένος με την Αυλή και
 τις Η.Π.Α., αλλά σε μετεκλογική ηγεσία ενός σχήματος κεν-
 τροδεξιάς μέσα στο οποίο δεν αποκλείονται ωρισμένες «διευ-
 θετήσεις δημοκρατικοφάνειας». Για την πραγματοποίηση του
 ελιγμού αυτού χρειάζεται χρόνος πολύ περισσότερος απ' όσο
 για την εξασφάλιση των στοιχειωδών προϋποθέσεων εκδημο-
 κρατίσεως των απαραίτητων για να δοθή ο λόγος στο λαό.
 Προπαγανδιστικά, επικαλούμενος τον χρόνο που απαιτείται
 γι' αυτές, επιδιώκει να κερδίσει τον χρόνο που απαιτείται για
 τον ελιγμό. Αυτό τραβάει μακριά, όχι καν απλώς έως την άνοι-
 ξη, αλλά ενδεχόμενα έως την συμπλήρωση της τετραετίας της
 Βουλής του εκλογικού πραξικοπήματος. Είναι ένα από τα δο-
 λώματα για να επιτευχθή υποστήριξη της μεταβατικής η παρά-
 ταςή αυτή. Προϋποθέτει αποφασιστική σύμπραξη της ΕΡΕ (ε-
 στω και χωρίς Καραμανλή), λοιπόν εκτόνωση, άφεση αμαρ-
 τιών, σφουγγάρι, λήθη στα σκάνδαλα και στα εγκλήματα και
 στο τέρμα, συνασπισμό εκ των πραγμάτων, της κεντροδεξιάς,
 πλειοψηφικό ή νόμο συγγενών κομμάτων, απογοήτευση του
 λαού, νέα εφαρμογή της ίδιας κοινωνικά αντιλαϊκής πολιτι-
 κής, αστυνομικά μέτρα για την επιβολή της, νομοτελειακή α-
 νάπτυξη νέων οξυτάτων αγώνων. Επιδιώκεται ο ηρωικός αυ-
 τός λαός, που σαν τον μυθικό Σίσυφο ανεβάσει το μυθικό λιθά-
 ρι έως την κορυφή και την τελευταία στιγμή προδίνονται και
 διαψεύδονται οι προσδοκίες του, να σπάσει προσωρινά κάτω
 από μια νέα απογοήτευση, να κερδηθή έτσι χρόνος προς όφε-
 λος των συμφερόντων των προνομιούχων. Η αξίωση για δημο-
 κρατική ομαλότητα παραμερίζεται έτσι. Το επιδιωκόμενο
 σχήμα είναι ένα κόμμα ανακτορικό. Η ουσιαστική πολιτική ε-
 ξουσία μεταφέρεται στο παλάτι. Γι' αυτό και έχει την ουσιαστι-
 κή εύνοια, και μάλιστα πατρνάρεται απ' αυτό.

Αυγουστος 1963

Ο Ηλίας Ηλιού με τον πρόεδρο της ΕΔΑ Γ. Πασαλίδη και τον Αντ. Μπριλλάκη
 στη Βουλή (1962).

Μέλη της Κοινοβουλευτικής ομάδας της ΕΔΑ και των συνεργαζομένων. Όρθιος
 δεύτερος από αριστερά: Ηλιού. Δίπλα του οι: Γρ. Λαμπράκης, Κ. Πυρομάγλου και
 Α. Ζάκκας. Καθιστοί: Ηλ. Τσιριμώκος, Μ. Σβώλου και ο Πρόεδρος Γ. Πασαλίδης.
 Δίπλα, όρθιοι οι Ν. Κιτσίκης, Γ. Ευαγγελίδης. Στο άκρο δεξιά ο στρατηγός Αυγε-
 ρόπουλος.

Προσδιορισμός των πολιτικών στόχων

Τον Μάιο του 1965, με πρωτοβουλία του εκδοτικού οίκου ΘΕ-ΜΕΛΙΟ, πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα μια διεθνής συνάντηση μαρξιστών επιστημόνων και διανοουμένων, γνωστής ως «Πρώτη Εβδομάδα Σύγχρονης Σκέψης». Την εποχή εκείνη είχαν ήδη αρχίσει να διαγράφονται τα όρια μιας πολυφωνικής και αντιδογματικής προσέγγισης της μαρξιστικής θεωρίας, με χαρακτηριστικότερες εκφράσεις του Ιταλού και τους Γάλλους αριστερούς διανοούμενους. Στην ανάγκη γνώσης και επικοινωνίας με τη θεωρητική αυτή συγκυρία υπάκουε η πρωτοβουλία του «Θεμέλιου».

Ο Ηλίας Ηλιού, με την ομιλία του, που αποσπάσματα της μεταφέρνουμε στις στήλες αυτές, έδωσε ένα έξοχο δείγμα αναγωγής και αναβάθμισης της πρακτικής —που ακολουθούσε ως μαχόμενος αριστερός πολιτικός— στις θεωρητικές της προϋ-

ποθέσεις και προσδιορισμούς. Και, κυρίως, έθεσε με υποδειγματικό τρόπο την προβληματική και οριοθέτησε τον μεθοδολογικό προσανατολισμό που πρέπει να διέπει το κρισιμότερο ζήτημα της Αριστεράς, τις κοινωνικές συμμαχίες εν όψει της αλλαγής, πολύ πριν ο αριστερός Λόγος επί του προκειμένου οικειοποιηθεί άτροπα από όψιμους ζηλωτές του.

★

Στην αρχή της ομιλίας του ο Ηλ. Ηλιού αναφέρεται στις μείζονες αρχές της μαρξιστικής θεωρίας του κοινωνικού σχηματισμού, φροντίζοντας να διαφοροποιηθεί από τις μηχανιστικές αντιλήψεις της «ορθόδοξης παράδοσης», για να προχωρήσει στη συνέχεια στα «μεθοδολογικά πορίσματα» —όπως αναφέρεται— που απορρέουν από τις αρχές αυτές ως προς τους πολιτικούς στόχους.

ΟΡΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Π ρ ώ τ ο ν : Ο οξυδερκής φορέας του προσδιορισμού των πολιτικών στόχων πρέπει να έχει σαν βασική αρχή στο έργο του ότι αν δεν γνωρίζει την κατάσταση δεν είναι αποτελεσματικός στην προσπάθεια να την μεταβάλει. Ότι όρος για την εκπλήρωση του έργου του είναι η ακριβής και συγκεκριμένη γνώση των προβλημάτων. Ότι τα προβλήματα δεν έχουν τίποτε το στατικό και το πάγιο, αλλά προσδιορίζονται από την ακατάπαυστη ροή στην οικονομικοκοινωνική υποδομή. Ότι επομένως πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά τις μεταβολές και τις τάσεις της υποδομής και προς τούτο —αναγκαία— να οργανώνει το σύστημα και τον τεχνικό μηχανισμό τον απαραίτητο για την παρακολούθηση και για την ενημέρωσή του. Ότι δεν πρέπει να αιχμαλωτίζεται από προκατασκευασμένες ιδέες και σχήματα που ανταποκρίνονται πολλές φορές με ακρίβεια σε παρωχημένα δεδομένα, αλλά παραμορφώνουν προκρουστικά την τρέχουσα πραγματικότητα, που έχει εν τω μεταξύ ριζικά μεταβληθεί εξ αιτίας βαθιών αλλαγών στην υποδομή. Χρέος επομένως έχει να επανεξετάσει απροκατάληπτα την πραγματικότητα, επανεκτιμώντας την ορθότητα των προσδιορισμένων ήδη στόχων. Στην επανεξέταση αυτή πρέπει να χωρεί με φρεσκάδα μυαλού, αδέσμευτος από παρωπίδες, με εντιμότητα και οξυδερκή ειλικρίνεια, παρατηρώντας κατάματα αυτό που είναι, όπως είναι, είτε του αρέσει είτε όχι και να μη νοθεύει την ακρίβεια των παρατηρήσεών του, έχοντας προαποφασισμένα τα συμπεράσματα στα οποία επιθυμεί και λοιπόν οφείλει να καταλήξει, μεταχειριζόμενος προς τούτο νοθευμένα μέτρα και σταθμά είτε κατ' άλλους ποικίλους τρόπους, είτε με τη μεροληπτική επιλογή μη ουσιωδών ή μη αντιπροσωπευτικών μεμονωμένων ενδείξεων.

Είναι το ίδιο σα να χρησιμοποιεί εκ προμελέτης κάλπικο μέτρο ή κάλπικη πλάστιγγα για να ζυγισθεί ή να μετρήσει το μπόι του, επειδή είναι προαποφασισμένος να αποδείξει ότι είναι μακρύτερος ή κοντός, βαρύτερος ή ελαφρύτερος, χωρίς και να είναι.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν : Ότι εμπόδιο στην εκπλήρωση αυτού του έργου είναι πρώτα πρώτα η από δυσκολία για την παρακολούθηση των φαινομένων της βάσης και όχι σπάνια από άγνοιά τους υιοθέτηση τακτικής παρακάμψεώς των με την καταφυγή σε γενικεύσεις και μεγάλα λόγια «αυθεντικής» ορθόδοξιας. Οι αναλύσεις όμως που απολήγουν στον προσδιορισμό στόχων πρέπει να ξεκινούν πάντοτε από το υπαρκτό και το συγκεκριμένο και κάθε υπεραπλούστευση, κάθε αθέμιτη γενίκευση οδηγεί υποχρεωτικά σε λάθη. Ακόμα εμπόδιο είναι ότι καθώς συνεχίζεται ασταμάτητα η πρακτική, πολιτική δράση, γίνεται κανείς συχνά σκλάβος στόχων, συνθημάτων και δραστηριοποιήσεων που έχει επεξεργασθεί και οργανώσει από καιρό στη βάση προγενέστερων, μη έγκυρων πια, εκτιμήσεων και που η προετοιμασία τους του στοίχισε κόπο και μεγάλες προσπάθειες. Τον θέλγουν και τον αιχμαλωτίζουν, τις βλέπει με τη στοργή του δημιουργού των, του έχουν γίνει προσφιλείς. Ωστόσο, πρέπει να δει ότι, επιμένοντας στα συνθήματα που

έχουν ξεπερασθεί, υποπίπτει στο σφάλμα να παραλείπει και να μην υποβοηθεί την ανάπτυξη των αγώνων προς καίρια, υπαρκτά, πραγματικά και επιτακτικά προβλήματα και θέτει προς λύση ψευδοπροβλήματα. Έτσι όμως, αντί να τοποθετεί το μοχλό των κοινωνικών δυνάμεων και της κοινωνικής πάλης στον καίριο κρίκο, στο σωστό σημείο, ώστε η απόδοσή του να 'ναι στον ανώτατο βαθμό γόνιμη και αποτελεσματική, βάζει τις δυνάμεις αυτές να κινούνται στο κενό κι ως εκ τούτου ξεθεωτικές, εξαντλητικές, φιλότιμες, οργανωτικές προσπάθειες, ή και μαζικοί αγώνες, ν' αποδίδουν δυσανάλογα μικρά αποτελέσματα ή να μην αποδίδουν καθόλου ή ακόμα η απόδοσή τους να 'ναι αρνητική.

Και θα πρέπει να το αισθάνεται ότι συνθήματα ξεπερασμένα περνούν ξυστά από τ' αυτί των ανθρώπων χωρίς ν' αγγίζουν την καρδιά τους, ότι δεν τους δραστηριοποιούν ή, ακόμα χειρότερα, μερικές φορές τους αποπροσανατολίζουν, δραστηριοποιώντας τους προς στόχους «έξω του χρόνου και του τόπου», με άσκοπη κατανάλωση του δυναμισμού των και κάποτε κάποτε με καίριες ζημιές, βαρύτατες θυσίες και πολύχρονες οπισθοδρομήσεις. Από δω πηγάζει και ένα τρίτο εμπόδιο που ταυτίζεται σχεδόν με το προηγούμενο, αλλά παίρνει εύρος, διαστάσεις, αποβαίνει στυλ δουλειάς και στυλ σκέψεως, αλλά δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με τη σύγχρονη σκέψη, με την επιστημονική σκέψη, με την επιστημονική μέθοδο —απλώς οικειοποιείται τ' όνομά της. Γιατί η επιστημονική μέθοδος πατάει σ' ένα στερεό έδαφος, την άμεση παρατήρηση της συγκεκριμένης πραγματικότητας. Εννοώ την δογματική σκουριά, τον πιθηκισμό στην ατόφια, ανεπεξέργαστη, απροσάρμοστη στα συγκεκριμένα δεδομένα μηχανιστική μεταφορά «κλισέ» —μεθόδων και τρόπων που κάτω από διαφορετικές συνθήκες και για την εξυπηρέτηση ουσιωδώς διαφορετικών αναγκών επινοήθηκαν και ενδεχομένως απέδωσαν. Καταντά φωτογραφική αντιγραφή δογμάτων ακόμα και η πιο πλούσια ξένη πείρα και οι πιο σοφές συμβουλές, αν δεν δουλεύονται σε άμεση επαφή με τη ζωή, τα συγκεκριμένα προβλήματά της και τις ιδιομορφίες της. Χαρακτηριστικό του στυλ αυτού, στη σκέψη και στην πράξη, είναι η αποκρυστάλλωση διαφόρων μαγικών φράσεων -ταμπού, που δεσμεύουν τη σκέψη και τον προβληματισμό, γιατί διατείνονται ότι δίνουν απάντηση μια για πάντα σε κύκλους προβλημάτων, που εν τούτοις τα δεδομένα τους υπόκεινται σε συνεχή αλλαγή και επομένως δεσμεύουν την έρευνα με παρωπίδες, δεν αφήνουν να προβληματισθείς και να σκεφθείς πιο πέρα.

Δεν υπάρχει μεγαλύτερη αποξένωση, ή κατά τον χιλιοεπιπρωμένο όρο της μόδας, μεγαλύτερη αλλοτρίωση από αυτή που θα επιβαλλόταν στον φορέα του προσδιορισμού των στόχων της πολιτικής δράσης, παρά ο καταναγκασμός του ή η από μέρους αυτού του ίδιου εθελοντική παραδοχή σαν κανόνα διαγωγής, ότι είναι ανάγκη να σταματήσει ο προβληματισμός του μπρος σε μερικές φράσεις - ταμπού. Η επιστημονική σκέψη όμως, που στην ανάπτυξη της επισήμανε, κατάγγειλε και καταπολέμησε κάθε λογής αποξένωση, στη θρησκεία, στην ηθική, στους νομικοπολιτικούς θε-

σμούς, στις ιδέες, δεν είναι δυνατόν να αποδώσει, δεν είναι δυνατόν καν να εφαρμοσθεί, αν εθελοντικά υποταχθεί σε μια νέα αποξένωση, σε επιταγές και απαγορεύσεις - ταμπού, που παίρνουν τη μορφή μαγικοθρησκευτικών αφορισμών, συγγενών προς την αντίληψη περί προπατορικού αμαρτήματος, επιταγές που την ανοιχτομάτα παρακολούθηση και επισημάνση κάθε επερχόμενης μεταβολής τη βλέπουν με δυσφορία, σαν περίπου ανεπίτρεπτη περιέργεια και πολυπραγμοσύνη — μπρος εν τούτοις στη μαρτυρία των πραγμάτων. Αυτού του είδους οι επιταγές προσδιορίζουν πλαίσια πτωματικής ακαμψίας στην θεώρηση και στην πράξη, ή τουλάχιστον ανασχέσεις με τη δημιουργία πλεγμάτων ενοχής.

Μια συνηθισμένη μορφή της αποξένωσης αυτής είναι η αντιπαράθεση στην επιστημονική μέθοδο, δηλαδή στην παρατήρηση και στην έρευνα, της αυθεντίας. Εμφανίζεται συχνά με την άφθονη παράθεση προσεκτικά επιλεγμένων, απομονωμένων, αποσπασμένων από το πλαίσιό τους και κάποτε κάποτε κολοβωμένων, τσιτάτων γραμμένων σε άλλες συνθήκες, εν όψει άλλης προβληματικής και τον άφθονο υπομνηματισμό των κατά τα ταλμουδικά υποδείγματα. Δρόμος που οδηγεί στο να μεταπέσει η επιστημονική μέθοδος, η σύγχρονη σκέψη σε σχολαστική «φιλοσοφία».

Προχωρώ τέλος στην διατύπωση μιας τ ρ ί τ η ς μεθοδολογικής αρχής που έχει αρνητική αποστολή. Χαράζει τα όρια της απόδοσης της μεθόδου που αναπτύσσω σχετικά με τον προσδιορισμό των πολιτικών στόχων και δείχνει την αναγκαιότητα για συμπλήρωσή των.

Πραγματικά, ενώ πρόθεση της ομιλίας μου είναι να υπογραμμίσει την τεράστια σημασία και την απόλυτη αναγκαιότητα της γνώσης των δεδομένων και των μεταβολών της οικονομικοκοινωνικής υποδομής για τον ορθό προσδιορισμό των πολιτικών στόχων, θα ξέφευγε τελείως από το σκοπό της και θα οδηγούσε σε σφάλματα κατά την εφαρμογή, αν ερμηνευόταν σαν προσανατολισμός προς μια καιροσκοπική πολιτική επιδίωξεως αμέσων οικονομικών στόχων συνεχώς εναλλασσομένων, σαν ένα καλειδοσκόπιο εγκαταλειπομένων παλιών και ανακαλυπτομένων νέων πρακτικών οικονομικών επιδιώξεων, σαν ένας ξερός οικονομισμός, σαν μια παραδοχή της αντιλήψεως ότι η πολιτική παρακολουθεί πάντοτε την οικονομία. Όσο είναι βαρύ λάθος το ν' αγνοείται η υποδομή και οι μεταβολές της, σε άλλο τόσο βαρύ λάθος θα πέφταμε αν —και αφού επιτυχάναμε τυχόν στο ανώτατο επιθυμητό σημείο την ακριβή γνώση της υποδομής και την προσεκτική παρακολούθηση των μεταβολών της και ύστερ' από συναγωγή των ορθότερων τυχόν συμπερασμάτων για τον προσδιορισμό των στόχων της κοινωνικής πάλης προς αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προβλημάτων που υπαγορεύουν οι διαπιστώσεις αυτές — θεωρούσαμε ότι η αποστολή μας εξαντλήθηκε και ότι τα πράγματα θα βαδίσουν μόνα τους το δρόμο τους. Μια αντίληψη αυτού του είδους θα δημιουργούσε τις πιο επικίνδυνες αυταπάτες και θ' αφοπλιζε από την επίτευξη της αποστολής των τις κινητήριες κοινωνικές δυνάμεις της αλλαγής. Είναι πράγματι αυτόδηλο ότι οι μεταβολές της υποδομής πραγματοποιούνται μέσα στα πλαίσια του ίδιου δοσμένου οικονομικού συστήματος. Οι αλληλοδιάδοχες μεταμορφώσεις της υποδομής, το αέναο κοινωνικό γίγνεσθαι, δεν είναι παρά οι εναλλασσόμενες μορφές που παίρνει η βασική αντίθεση που υπάρχει μέσα στο σύστημα και η πάλη που υπαγορεύεται απ' αυτήν.

Όσο κι αν οι βαθμιαίες αυτές μεταμορφώσεις προσδιορίζουν σαν αναγκαία τη μεταβολή του συστήματος δεν το καταργούν αυτόματα. Κι αυτό —όσο διατηρείται— βρίσκει πάντα τον τρόπο να ξανακατακτά τα πλεονεκτήματα που η πάλη για τους επιμέρους στόχους, οσοδήποτε εύστοχα επιλεγμένους και προσδιορισμένους, του απέσπασε. Γι' αυτό προσδιορίζοντας σωστούς στόχους αμέσων οικονομικών διεκδικήσεων θα έπεφτε σε λάθη καιροσκοπικού και οικονομιστικού χαρακτήρα εκείνος ο φορέας του πολιτικού προσδιορισμού στόχων που θα θεωρούσε τους στόχους αυτούς επαρκείς και τον προσδιορισμό τους μοναδικό καθήκον του. Πρέπει αντίθετα μαζί μ' αυτούς να προωθεί και τα πιο πλατιά ιστορικά καθήκοντα των στρωμάτων και των τάξεων που αγωνίζονται για την αλλαγή. Το πώς θα συνδέει ορθά τους δυο αυτούς στόχους είναι άλλο ζήτημα, που ξεπερνάει τα πλαίσια της ομιλίας αυτής.

Οι αγώνες για το καθημερινό και το επιμέρους εντάσσονται και ανεβαίνοντας ολοκληρώνονται μέσα στον αγώνα για την αλλαγή. Αν δεν προσδιορίσεις τους σωστούς στόχους των καθημερινών

αγώνων γιατί παραμελείς την παρακολούθηση της υποδομής, χάνεις ευκαιρίες ν' αναπτύξεις αγώνες ή να μπεις επικεφαλής των για να τους προσανατολίσεις σωστά ή αποδίδεις αποτέλεσμα δυσανάλογα μικρό σε σύγκριση με την προσπάθεια. Αν αντίθετα περιορισθείς στο μερικό, αν δεν το εντάξεις μέσα στο πολιτικό, παραλείπεις τα πλατύτερα ιστορικά καθήκοντα, που θα ολοκληρώσουν τους καθημερινούς επικαιρικούς αγώνες. Δεν αντιφάσκει σ' αυτή την τοποθέτηση το ότι και οι γενικοί πολιτικοί στόχοι προσδιορίζονται τυχόν κλιμακωτά στην πορεία δημιουργίας των προϋποθέσεων για την παραπέρα ανάπτυξή των, ή προσδιορίζονται τυχόν μέγιστοι και παράπλευρα σ' αυτούς ελάσσονες πολιτικοί στόχοι, όπως λ.χ. η επιδίωξη και μέσα στα πλαίσια του συστήματος αρμοζουσών και όσο γίνεται πιο βαθιών διαρθρωτικών μεταβολών, προορισμένων άλλωστε να προετοιμάσουν και να καταστήσουν ομαλότερο το δρόμο της Αλλαγής.

Συμπερασματικά, ενώ θέμα της ομιλίας μου είναι ότι δεν πρέπει να υποτιμούμε την κατάσταση και τις μεταβολές της οικονομικοκοινωνικής υποδομής σαν θεμέλιο στην επιλογή των στόχων της πολιτικής δράσης, η τρίτη μεθοδολογική αρχή συμπληρώνει τη θέση αυτή υπογραμμίζοντας ότι εξίσου λάθος θα ήταν να την υπερτιμούμε και μάλιστα να την απολυτοποιούμε, βλέποντάς την σαν να μπορεί να υποκαταστήσει και να παραμερίσει τη γενικότερη πολιτική και ιστορική αποστολή της κοινωνικής πάλης.

Στη συνέχεια ο Ηλ. Ηλιού αναφέρεται διεξοδικά στις δημογραφικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανακατατάξεις στον ελληνικό αστικό χώρο στην ύπαιθρο κατά την τελευταία δεκαετία, και συνεχίζει με την κριτική του στην ανθούσα, εκείνη την εποχή ήδη, θεωρία της «κοινωνίας της κατανάλωσης».

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ Ή ΤΗΣ «ΑΦΘΟΝΙΑΣ»

Διαπιστώσαμε τις εκτεταμένες και κάθε μέρα μεγαλύτερες διαφοροποιήσεις και ανισότητες που αναπτύσσονται στον ελλαδικό χώρο, ιδίως ανάμεσα στην περιοχή πρωτεύουσας και της Θεσσαλονίκης, σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα. Σημειώσαμε το υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα στην περιοχή πρωτεύουσας που αντέχει σε σύγκριση με κείνα των χωρών της Κοινής Αγοράς. Θα ήταν λάθος να παρασυρθούμε από τον παραπλανητικό μέσον όρο, που ισοπεδώνει υψηλότατα εισοδήματα με άλλα γλίσχρα, σκεπάζοντας την κοινωνική ανισότητα. Ιδιαίτερα κάτω από τις σημερινές συνθήκες, όπου ρίχνονται τα συνθήματα «τέρμα εις τας παροχάς» και παριστάνεται διογκωμένη η σημασία των αυξήσεων στα κατώτατα εισοδηματικά επίπεδα των ημερομισθίων, των μισθών και των συντάξεων, δεν πρέπει να μας διαφεύγει κατά την παρακολούθηση των μεταβολών στην υποδομή ότι —ανεξάρτητα από την ελαττωματικότητα του δείκτη τιμών— τα χαμηλότερα εισοδήματα διατίθενται κατά κύριο λόγο σε κάλυψη αναγκών διατροφής και ειδικά τα είδη διατροφής παρουσιάζουν ανατιμήσεις τρεις έως τέσσερις φορές ψηλότερες από τη γενική αύξηση του τιμαρίθμου και έτσι έχουν απορροφήσει ή και, σε μερικές περιπτώσεις, ξεπεράσει τις πολυθρύλητες παροχές. Οι διαπιστώσεις αυτές πρέπει να μας προσδιορίσουν τους αρμόζοντες πολιτικούς στόχους.

Δεν παύει να διαμορφώνεται στον προνομιούχο γεωγραφικό χώρο από τους δυο στους οποίους διαφορίζεται η Ελλάδα, στο χώρο με το σχετικά υψηλό εισοδηματικό επίπεδο, το φαινόμενο της καταναλωτικής κοινωνίας ή, όπως αγαπούν να το αποκαλούν οι απολογητές του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος, της κοινωνίας της «αφθονίας». Χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα επηρεασμού και πρόκλησης της κοινωνικής μίμησης, διαφήμιση, μόδα, δημόσιες σχέσεις, τα μονοπώλια και τα ολιγοπώλια θέτουν τη δημόσια και την ιδιωτική κοινωνική κατανάλωση στην εξυπηρέτηση του πιο υψηλού κέρδους και της μεγαλύτερης δυνατής συσσώρευσης κεφαλαίου. Δημιουργούν καταναλωτές «επί μέτρω», χωρίς άλλο κριτήριο από το κέρδος, χωρίς ικανοποίηση πάντα πραγματικών αναγκών ή των ανθρώπινα προτεραιοτήτων, που πολλές φορές μένουν εντελώς ανικανοποίητες, ή στον τομέα ιδίως της κουλτούρας και της ψυχαγωγίας, επιχειρείται να ικανοποιηθούν με εκχυδαϊσμένα και ταπεινωτικά του ανθρώπου υποκα-

τάστατα. Επιβάλλουν τρόπους δουλειάς, ψυχαγωγίας, συμπεριφοράς μέσα στην κοινωνία και στην οικογένεια, γίνονται κυρίαρχα των ανθρώπων, τους περιάγουν σε θέση εξαναγκασμένης κατανάλωσης, τους επιβάλλουν στόχους επιθυμίες, σε τρόπο ώστε, μέσα στη λεγόμενη κοινωνία της αφθονίας, η μη ικανοποίηση άλλων, βασικότερων ανθρώπινων αναγκών—στέγη, παιδεία, νοσοκομεία, υγειονομική περίθαλψη, ομαδικά μέσα αστικών συγκοινωνιών, ενεργή ψυχαγωγία —να είναι όχι μικρότερη από πριν. Όπως το είχε ήδη προβλέψει ο Μαρξ, η μονοπωλιακή παραγωγή βρήκε τον τρόπο να προσαρμόσει όχι την προσφορά προς τη ζήτηση αλλά τη ζήτηση προς την προσφορά. Αντί η παραγωγή να τίθεται στη διάθεση της κοινωνίας, έχει τεθεί η κοινωνία στη διάθεση της παραγωγής. Εφαρμόζεται ο κανόνας ότι προτεραιότητα έχουν οι επιχειρήσεις που αποδίδουν το υψηλότερο κέρδος στον επιχειρηματία και παραμερίζονται βασικότερες ανάγκες κοινωνικής κατανάλωσης που η ικανοποίησή τους θ' απέφερε μικρότερα ή καθόλου κέρδη ή θα επέβαλλε και βάρη στην ιδιωτική επιχείρηση. Επιβάλλονται, κάτω από την καπιταλιστική διεύθυνση της οικονομίας, υποδείγματα κατανάλωσης σύμφωνα με τις ανάγκες για διοχέτευση της παραγωγής. Εξαίρονται προϊόντα κοινωνικά λιγότερο χρήσιμα, παραμελούνται κι αποσιωπούνται άλλα, ζωτικής σημασίας, που αναφέρονται στην πνευματική ολοκλήρωση των ανθρώπων και στον λυτρωμό τους από κάθε λογής αποξένωση.

Οι διαπιστώσεις των μεταβολών αυτών στην υποδομή, στον τρόπο ικανοποίησης των αναγκών, προσδιορίζουν μια σειρά πολιτικούς στόχους.

Με μια προδρομική διάσταση κοινωνικής κριτικής σκέψης ο ομιλητής θίγει στη συνέχεια το πρόβλημα των όρων ανατροπής των ψευδών παραστάσεων συνείδησης που εγχαράσσονται από τους κυρίαρχους ιδεολογικούς μηχανισμούς στα λαϊκά, κυρίως, στρώματα, μέσα από την προβολή ψευδών κοινωνικών στερεοτύπων και αντιλήψεων περί ευημερίας, και κλείνει την παρέμβασή του. Επισημαίνοντας την ανάγκη του κοινωνικού κινήματος για μια μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη οπτική του αναπτυσσόμενου τότε και στη χώρα μας, καπιταλισμού.

Ενδιάμεσοι στόχοι: Καθώς ο ανεπτυγμένος καπιταλισμός δεν χρειάζεται μόνο εργάτες, σε ολοένα υψηλότερο ποσοστό ειδικευμένους, αλλά τους χρειάζεται και σαν καταναλωτές των προϊόντων του, είναι απαραίτητη μια υψηλότερου βαθμού προσπάθεια για την κατάκτηση των μαζών που υφίστανται αδιάκοπο παραπλανητικό βομβαρδισμό από τα συνθήματα της γενικής ευημερίας και της κοινωνίας της αφθονίας, ώστε να εξασφαλίζεται η σταθερότητά τους στην πορεία προς την αλλαγή. Προσπάθεια για να συνειδητοποιούν τις ποιοτικές στερήσεις και αποξενώσεις μέσα σ' ένα κοινωνικό σύστημα, όπου τα πάντα τους επιβάλλονται από τις κυρίαρχες τάξεις με κριτήρια το ατομικό των κέρδος. Είναι ανάγκη επομένως να ξεκαθαρίζεται με σαφήνεια τι η Αλλαγή πρόκειται να προσφέρει και με ποιον τρόπο —και να προσδιορίζονται και ενδιάμεσοι στόχοι που να προεικονίζουν από τώρα, μέσα στα πλαίσια του υπάρχοντος συστήματος, το νόημα της Αλλαγής. Πραγματικά ο καπιταλισμός αδυνατεί να λύσει σε βάθος τα προβλήματα. Μπρος στην παρουσία του ισχυρού σοσιαλιστικού στρατοπέδου και κάτω από τη διεκδικητική πάλη του επίσης ισχυρού προοδευτικού κινήματος των εργαζομένων, προσπαθεί, με κάποιες παραχωρήσεις και κάποιες μικροεπισκευές στην πρόσοψη, να γίνει κοινωνικά ανεκτός, να δώσει και να εδραιώσει δικές του λύσεις, παρατείνοντας και προσπαθώντας να σταθεροποιήσει την κυριαρχία του. Μπρος στις επιχρυσωμένες ιδιοτελείς αυτές λύσεις που προσφέρει, διαφυλάσσοντας στο ακέραιο την εξουσία και τα προνόμιά του, ο μεγαλύτερος πολιτικός κίνδυνος είναι να χάσει η κοινωνική πρωτοπορία την πρωτοβουλία, να περιέρχεται σε κατάσταση άμυνας, να σύρεται πίσω από τα σχέδια της κυρίαρχης τάξης, να μην επιβεβαιώνει τη διευθυντική αποστολή της σήμερα —το διευθυντικό της ρόλο αύριο. Γι' αυτό, μελετώντας προσεκτικά τα προβλήματα που δημιουργούν οι ραγδαίες μεταβολές στην υποδομή, είναι ανάγκη να προβάλλει στόχους σχετικούς λ.χ. με την ανισόμετρη ανάπτυξη των

τανάλωσης, τους επιβάλλουν στόχους επιθυμίες, σε τρόπο ώστε, μέσα στη λεγόμενη κοινωνία της αφθονίας, η μη ικανοποίηση άλλων, βασικότερων ανθρώπινων αναγκών—στέγη, παιδεία, νοσοκομεία, υγειονομική περίθαλψη, ομαδικά μέσα αστικών συγκοινωνιών, ενεργή ψυχαγωγία —να είναι όχι μικρότερη από πριν. Όπως το είχε ήδη προβλέψει ο Μαρξ, η μονοπωλιακή παραγωγή βρήκε τον τρόπο να προσαρμόσει όχι την προσφορά προς τη ζήτηση αλλά τη ζήτηση προς την προσφορά. Αντί η παραγωγή να τίθεται στη διάθεση της κοινωνίας, έχει τεθεί η κοινωνία στη διάθεση της παραγωγής. Εφαρμόζεται ο κανόνας ότι προτεραιότητα έχουν οι επιχειρήσεις που αποδίδουν το υψηλότερο κέρδος στον επιχειρηματία και παραμερίζονται βασικότερες ανάγκες κοινωνικής κατανάλωσης που η ικανοποίησή τους θ' απέφερε μικρότερα ή καθόλου κέρδη ή θα επέβαλλε και βάρη στην ιδιωτική επιχείρηση. Επιβάλλονται, κάτω από την καπιταλιστική διεύθυνση της οικονομίας, υποδείγματα κατανάλωσης σύμφωνα με τις ανάγκες για διοχέτευση της παραγωγής. Εξαίρονται προϊόντα κοινωνικά λιγότερο χρήσιμα, παραμελούνται κι αποσιωπούνται άλλα, ζωτικής σημασίας, που αναφέρονται στην πνευματική ολοκλήρωση των ανθρώπων και στον λυτρωμό τους από κάθε λογής αποξένωση.

Οι διαπιστώσεις των μεταβολών αυτών στην υποδομή, στον τρόπο ικανοποίησης των αναγκών, προσδιορίζουν μια σειρά πολιτικούς στόχους.

διαφόρων περιοχών, με τα θέματα αναπροσαρμογής των εργαζομένων που κατά τόπους ή κατά τομείς παραγωγής αχρηστεύονται, των χωρονομικών ρυθμίσεων, του στεγαστικού, των συγκοινωνιών, της πολεοδομίας, των κοινωνικών υπηρεσιών, της τεχνικής παιδείας, της δημιουργίας απασχολήσεων. Σε κανένα απ' αυτούς τους τομείς το υπάρχον σύστημα δεν μπορεί να προσφέρει αληθινά ικανοποιητικές λύσεις. Το καθήκον αυτό περιέρχεται σε μια ενήμερη των προβλημάτων και των στοιχείων των και οξυδερκή προοδευτική ηγεσία.

Με τους στόχους που προσδιορίζει, να επιδιώκει διαρθρωτικές αλλαγές μέσα στο υπάρχον σύστημα. Κάποτε πρέπει να προσδιοριστεί το περιεχόμενο του όρου διαρθρωτική αλλαγή. Και αποδεχόμαστε τον ορισμό ότι αυτή είναι κάθε μεταρρύθμιση που εφαρμόζεται και ελέγχεται απ' αυτούς που τη διεκδικούν. Προϋποθέτει δηλαδή εκδημοκρατισμό της εξουσίας και της διοίκησης, δημιουργία νέων κέντρων δημοκρατικής εξουσίας στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην ανώτατη παιδεία, στις δημόσιες επιχειρήσεις, στα στεγαστικά προγράμματα, στον προσδιορισμό των στόχων παραγωγής και επενδύσεων καθώς και του ύψους της αυτοχρηματοδότησεως μέσα και στις ιδιωτικές βιομηχανίες, με τη συμμετοχή εργοστασιακών επιτροπών κτλ.

Οι αγώνες για ενδιάμεσους στόχους, που θα τίθενται σαν πρόεκταση και των απαραίτητων καθημερινών διεκδικητικών αγώνων, εντάσσονται μέσα στη διαδικασία των εσωτερικών αντιθέσεων που αναπτύσσονται στην πορεία του καπιταλισμού και επισπεύδουν την κρίση του.

Φυσικά, πρωταρχικής σημασίας είναι το να συνδέουμε σωστά τους άμεσους με τους μακροπρόθεσμους στόχους.

Διαμέσου των στόχων και των αγώνων αυτών περνάμε στο κύριο και τελικό πεδίο του πολιτικού ανταγωνισμού, στο πρόβλημα της εξουσίας. Ύψιστος επομένως πολιτικός στόχος είναι να γίνει συνειδητό και σε συνέχεια αντικείμενο πάλης το ότι τα πάντα, από την απασχόληση και τη σταδιοδρομία των εργαζομένων, από την περιφερειακή ανάπτυξη και την εκβιομηχάνιση, έως την έρευνα, την επιστήμη, την κουλτούρα, την ελεύθερη ανάπτυξη των δημιουργικών ικανοτήτων των ανθρώπων, κρίνονται —και δεν είναι δυνατόν να διαφυλαχθούν ή να επανακτηθούν, παρά αν, με την ανάπτυξη πολλαπλών κέντρων δημοκρατικών αποφάσεων και δημοκρατικού ελέγχου, η εξουσία λήψεως αποφάσεων αρχίσει να περνάει από τα χέρια του κεφαλαίου στα χέρια του λαού.

Έτσι θα μπορεί να δείχνει η προοδευτική ηγεσία ότι για κάθε ζήτημα οι άριστες δυνατές λύσεις, από απόψεως τόσο ανθρώπινης όσο και οικονομικής και αναπτυξιακής, απαιτούν αποφάσεις αντίθετες προς τη λογική των κεφαλαιοκρατών, κριτήρια διαφορετικά από το κριτήριο του ατομικού κέρδους, κι επιβάλλουν έτσι τη δημιουργία δημοκρατικών κέντρων εξουσίας με αποφασίζουσα δύναμη, που μέσα στα πλαίσια του υπάρχοντος συστήματος θα προεικονίζουν την οριστική Αλλαγή.

Μάης 1965

ΠΩΣ ΓΡΑΦΕΤΑΙ Η ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΜΟΥ ΦΙΛΟ

Ο Ηλίας Ηλιού αν και μεγάλωσε σε μακρινή επαρχία, αποκομμένη από τη ζωή της πρωτεύουσας, ή των λιγοστών ελληνικών πόλεων που διέθεταν κάποια πνευματική κίνηση την εποχή εκείνη, υπήρξε νέος «φανατικός για γράμματα», μυημένος από νωρίς στη λογοτεχνία. Συντάκτης του «Νουμά», στέλνει στη διάρκεια της δεκαετίας του '20, συνεργασίες σε φιλολογικά περιοδικά.

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από εκτενές άρθρο του 12 σελίδων, που δημοσιεύθηκε σε δύο συνέχειες στο περιοδικό «Ελληνικά Γράμματα» το Σεπτέμβριο του 1927 και χρονολογείται από το Μάιο του 1925, όταν δηλαδή ο Ηλιού ήταν εικοσιένα χρονών. Αναδημοσιεύουμε σήμερα ένα μέρος του επειδή είναι ενδεικτικό της εξιόλογης ενημέρωσής του γύρω από τα λογοτεχνικά θέματα, του χαρακτηριστικού δηκτικού ή παιγνιώδους ύφους του, της άνεσης με την οποία χειρίζεται το λόγο και μιας πρώιμα εκδηλούμενης καρτεσιανής λογικής του.

Ο Ηλίας Ηλιού φοιτητής της Νομικής την εποχή που γράφεται αυτό το κείμενο αντικρύζει με σκεπτικισμό όλες τις τότε αναγνωρισμένες ποιητικές αξίες, από τον Παλαμά και το Χατζόπουλο, ως το Βάρναλη, τον Καβάφη, τους νεοσυμβολιστές, σατιρίζει τους κριτικούς Λ. Ρουσσέλ, Γρ. Ξενόπουλο, Κλ. Παράσχο, Άλκη Θρύλο και τελικά μας παραδίδει ένα απολαυστικότατο κείμενο, που δεν είναι απλώς σατιρικό, αλλά και αποκαλυπτικό ενός κλίματος.

Το άρθρο έχει υπότιτλο «Συμβουλές στο νέο μου φίλο» και απευθύνεται «στους ποιητικούς νεοσσούς της Ελλάδας» που επιθυμούν να κατακτήσουν «ποιητικές δάφνες».

Ομιλία στη Λήμνο (31.10.1923).

Καταλαβαίνει καθένας πως στην ποίηση πάντα λες κάτι τι κατά κάποιο τρόπο. Ήγουν πως η ποίηση αποτελείται από το ποιητικό θέμα κι από την ποιητική έκφραση. Κι όπως σκοπός της ποίησης είναι ν' αναπτύξεις πρωτοτυπία και να προκαλέσεις ξάφνισμα, μπορεί να προξενηθεί τ' αποτέλεσμα αυτό είτε με το θέμα της ποίησης είτε με τα εκφραστικά μέσα. Φανερό λοιπόν πως δύο είδη μπαγαποντιάς μπορεί να υπάρξουν: Μπαγαποντιά στο θέμα και μπαγαποντιά στην έκφραση, χωρίς ν' αποκλείεται ο συνδυασμός και των δύο ειδών για να φθάσουμε στο τέλειο.

Τι κοινά πράγματα θα πεις για το Ζάππειο και για τον Εθνικό κήπο! Να μιμηθείς τ' αηδόνια τους. Σα νέοι Σπαρτιάτες οι αναγνώστες σου θα σου απαντήσουν «αὐταῖς ἄκουκα». Ούτε πρωτότυπος θα 'σαι, ούτε θα ξιπάσεις κανένα. Διάβασε όμως προσεχτικά τον Μπέντεκερ, μάθε τα ονόματα των πάρκων όλων των ευρωπαϊκών πρωτευουσών και μεγαλοπόλεων και γράψε, για το Χάυντ-Παρκ, για το Λουξεμβούργο, για τη Fontaine de Medicis, για να 'σαι πρωτότυπος.

Ξέρω καλά πως άμα θέλεις να πάνε κάτω τα φαρμάκια, πας στην ταβέρνα της γειτονιάς και κατεβάζεις δυο τρία ούζα ή κάνα κατσαράκι ρετσίνα. Κι όταν μεθύσεις νιώθεις μέσα σου την ποιητική διάθεσή σου και την ποιητική ανάταση. Κι απλώνονται οι φτερούγες του τραγουδιού για να υμνήσουν το θείο μεθύσι. Κι όμως όλη η αγέλη από την οποία περιμένεις τη δόξα μεθάει κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Και το μυαλό καθενός στο μεθύσι φτιάνει τέτοιες ιδέες, ώστε δεν μπορείς να 'σαι βέβαιος αν εκείνα που θα πεις πως νιώθεις στο μεθύσι σου θα κάνουν εντύπωση ή θα φανούν κατώτερα απ' όσα το κρασί γεννάει στο μυαλό κάθε παλαβού.

Για να υμνήσεις λοιπόν το μεθύσι και να κάνεις εντύπωση πρέπει το μέσο του μεθύσιού σου να 'ναι πρωτότυπο. Πασίγνωστα είναι ποιήματα πολύ δυνατά που όλη τους τη δύναμη τη δίνει το μέσο με το οποίο έχονε μεθύσει οι ποιητές τους. Γνωστότερα είναι η «Μορφίνη», η «Κοκαΐνη» κ' η «Χλωράλη» τριών από τους πιο φημισμένους νέους μας ποιητές. Εξόν απ' αυτά υπάρχουν κι άλλες χημικές σκευασίες που υμνώντας τις μπορείς να γράψεις περίφημα τραγούδια. Ρώτα κανένα φαρμακοποιό ή μάζευε από τις ρετσέτες των γιατρών τίτλους ποιημάτων, γράφε σοννέτα στην βενζίνη, ωδές στο υπερμαγγανικό κάλι και μείνε ήσυχος για την επιτυχία σου.

Το μέρος όπου θα τοποθετούνται τα ποιήματά σου δεν πρέπει με κανένα τρόπο να μοιάζει με τα γνωστά μας μέρη. Δε θα 'ναι το δωμάτιό σου, το σπίτι σου, το χωριό σου, η πόλη όπου κατοικείς. Όλ' αυτά δεν κάνουν εντύπωση, εξόν αν είναι πολύ παραμορφωμένα, λ.χ.

*Ω κάποιες κάμαρες σε σιγαλά
Παλιά επαρχιακά ξενοδοχεία...
(Από σε πολυθρόνες ξεχαρβαλωμένες πλινθια
Και με σπασμένες σουστές.
Απάνου στα κρεβάτια τα παλιά
Που απόκαμαν να τρίζουν)...*

Κατά το παράδειγμα αυτό μπορείς να μεταχειρίζεσαι ως θέματα του τραγουδιού σου όλα τα παλιά πράγματα, παλιά ξενοδοχεία, παλιά κρεβάτια, παλιά παπλώματα, παλιούς μπρούτζους, παλιά σίδερα.

Πάντως δεν πρέπει να τοποθετείς τα ποιήματά σου σε γνωστά μέρη. Τα μέρη αυτά δεν σε βοηθούν στο effet σου. Τοποθέτησέ τα στ' άνδхра των πορτογαλικών μοναστηριών, σε τέντες κάτω στην πεδιάδα του Νείλου, σε γαλερίες, σε καμάρες γεφυριών, σε τουνέλ, όπου σκαρφιστείς τέλος πάντων, όχι όμως σε μέρη γνωστά.

Έπειτα θα 'ναι πολύ βαρβαί να δείξεις στα τραγούδια σου πως σε συγκινούν πρόσωπα, ιδέες, γεγονότα του καιρού μας. Αν υμνήσεις το Λένιν κι έχεις θέση στον προϋπολογισμό θα την χάσης. Εξ άλλου δεν θα 'σαι πρωτότυπος. Ο «Ριζοσπάστης» τον εξυμνεί κάθε μέρα. Αν σε συγκινήσουν οι εθνικές μας περιπέτειες και τις υμνήσεις, ο Κορδάτος θα γράψει για ένα βιβλίο για να αποδείξει πως είναι κεφαλαιοκρατικές αντιλήψεις κι ο Βάρναλης θ' αναποδογυρίσει τον τίτλο του τραγουδιού σου και θα σε κουρελιάσει με τη σάτυρά του όπως έκανε και για το Σολωμό με τους «Σκλάβους Πολιορκημένους»!

Πόσο μειονεκτική θα 'ναι η θέση σου αν επιχειρήσεις να υμνήσεις πρόσωπα και ιδέες του καιρού μας, θα καταλάβεις καλά όταν συλλογιστείς πως ο μεγάλος μας ποιητής που τόσο θαυμάστηκε υμνώντας τον Καλλίμαχο, τον Εμπεδοκλή, την Αντιόπη και το βραχμάνο Βισβαμίτρα, αποφάσισε να υμνήσει και τον πολιτικό που θαύμαζε κ' έγραψε μια σειρά σοννέτα αρχίζοντας από τα ομηρικά λόγια:

«Οἷος πέπνυται» δυὸ λόγια κ' εἶναι σαν χρησμός». Κ' ενώ ο πολιτευτής αυτός είχε τους μισούς Ρωμιούς φανατικούς του λάτρεις, και θα μπορούσες να υποθέσεις πως θα βρισκότανε έδαφος πρόσφορο για να εκτιμηθούν αυτά τα σοννέτα, δεν κάνανε καμιά εντύπωση, γιατί βρέθηκε ότι πολύ ανώτερα πράγματα είχε πει στο ίδιο θέμα ο Ματσούκας και οι αρθρογράφοι των εφημερίδων του κόμματος.

Γι' αυτό καλό είναι οι ιδέες που ως μπαγαπόντης ποιητής θα καμώνεσαι πως σε συγκινούν να μην έχουν καμιά σχέση με τις ιδέες που ζούνε στην ατμόσφαιρά μας. Ή να 'ναι πολύ παλιές, βυθισμένες στα βάθη του περασμένου, ή πολύ νέες, στα σύνορα του αύριο.

Έτσι θέματα από πρόσωπα και πράγματα που μπορούν να 'ναι πρωτότυπα κ' επομένως ποιητικά είναι: Ο μαθητής του Αμμωνίου Σακκά. Ο Οροφέρνης. Ησίοδος ο Ασκραίος. Ο Πετρώνιος. Ο Κατακουζηνός. Ο Καισαρίων. Ο Εδουάρδος VI. Ο Einstein. Ο Βορονώφ. Ο Κρισναμούρτι. Ο Λίντμπεργκ. Ο Κομφούκιος. Ο Βου-Πέι-Φου. Η Υπαιτία. Ο φουτουρισμός. Ο βραχμανισμός. Ο βυζαντινισμός. Ο σαδισμός. Ο πραγματισμός. Ο ονοματισμός. Ο σεξουαλισμός. Ο εντελλεκτουαλισμός. Ο μονοφυσιτισμός. Ο μαζοχισμός. Ο συγκρητισμός. Η σχετικότητα. Ο λεβαντισμός. Η οσία Μαρία η Αιγυπτία. *Εξαιρέσεις:* Από τα οπωσδήποτε σύγχρονα: ο Ντόριαν Γκρέυ.

Η χαρά της ζωής δε θα 'ναι το θέμα σου. Συνήθως το κοινό που θαυμάζει τους ποιητές μας αποτελείται από παιδαρέλια που ξαίρουν καλά τι θα πει χαρά της ζωής. Ίσως ίσως να την εκφράζουν κατά τον τρόπο τους πάντα, καλύτερ' από σένα... Να διαθέτουν δηλ. πλουσιότερα εκφραστικά μέσα. Δε θα 'σαι λοιπόν πολύ πρωτότυπος αν στα τραγούδια σου βάλεις αυτό το συναίσθημα. Πρωτοτυπώτατος όμως θα 'σαι αν τα τραγούδια σου πλημμυρίζονται από την πλήξη ή τη σπλήνα (spleen), για την οποία θα πεις διάφορα γουστόζικα πράγματα παίρνοντας παράδειγμα τους νέους μας ποιητές των τελευταίων είκοσι χρόνων, που όλοι τους πλήττουν φοβερά και το χειρότερο γράφουν συνεχώς για την πλήξη τους, για να μας εκδικηθούν κ' εμάς που δεν πλήττουμε, μεταδίνοντας αυτή την αρρώστια.

Πολύ πιθανό να 'χεις στο μάτι καμιά γειτονοπούλα σου. Κι επειδή σ' αυτά είσαι καπάτσος, δεν αμφιβάλλω πως, αν αυτό συμβαίνει, θα καλοπερνάς μαζί της. Ο έρωτας, ως γνωστό (το λέει κι αυτό ο μεγάλος μας ποιητής), είναι κοινός τόπος ποίησης. Και κατ' ανάγκη θα γράψεις τραγούδια με θέμα τον έρωτα. Φυλάξου μη γράψεις τίποτα για τη στρουμπουλή γειτονοπούλα σου και για τις χάρες της. Δε θα 'ναι πρωτότυπο. Τέτοια πράγματα; μα τα ξέρουμε όλοι. Η γυναίκα που θα υμνήσεις δεν πρέπει να μοιάζει καθόλου με τις γυναίκες που γνωρίσαμε. Καλύτερα να 'ναι ασώματη. Beata Beatrix. Η τουλάχιστον να 'ναι καμιά εξωτική, Λαμπετώ, Μηλίτσα κτλ. με πράσινα μαλλιά και πράσινο αίμα στις φλέβες της. Να 'χει παράξενο όνομα ή πολλά ονόματα. Εύα, Λορελάη, Μαργαρίτα, Κυμοθόη, Χλόη, Κίρκη, Ρεβέκκα κτλ. Αν επιμένεις να υμνήσεις γυναίκα με σάρκα και οστά, τότε τουλάχιστον πρόσεξε να μην είναι Ρωμιά αυτή η γυναίκα. Να 'ναι Τουρκάλα, Καναδέζα, Γερμανίδα, Γραιτχεν, Αραπίνα, ή Γιαπωνέζα. Καλύτερα να 'ναι Γιαπωνέζα. Ξαίρω πρωτοτυπώτατο ποίημα νέου ποιητού για Γιαπωνέζα γκέισα. Εννοείται πως δεν έχει βγει έξω απ' την Αθήνα και δε γνώρισε καμιά Γιαπωνέζα (πολύ αμφιβάλλω αν ε γνώρισε και καμιά Ρωμιά).

Τι χτυπητό και πρωτότυπο επομένως και ποιητικό πράμα να γράφεις ύμνους και τροπάρια πάνω σε θέματα θρησκευτικά. Από μικρός απόμαθες να πιστεύεις στο Θεό, τα καμώματά σου όλα δείχνουν πως έχεις ξεχάσει την ύπαρξή του και πως κι αυτός σ' έχει ξεχάσει, κι ακόμα όλοι εμείς, το φιλόμουνσο κοινό, έχουμε φτάσει στις κορφές της απι-

στίας. Γι' αυτό μας προξενεί βαθεία έκπληξη το ποίημα που υμνεί, τον για το μυαλούδάκι μας ανύπαρκτον αυτό Δημιουργό μας. Γράφε λοιπόν τραγούδια θρησκευτικά και για να εξαρείς πιο πολύ τη σημασία τους μη παραλείπεις στους σοβαρούς προλόγους σου να ομολογείς πως «ποτές σου δεν σε κυριέψεν ανησυχία θρησκευτική κι αν πήγαινες κάποτε στην εκκλησία είναι για το θαυματικό μέρος της λειτουργίας, τα χρυσά άμφια του Δεσπότη και τ' αγγελούδια του τέμπλου. Ύστερ' απ' αυτές τις σοβαρές σου δηλώσεις καταλαβαίνεις πόσο θα μας φανούν πρωτότυποι οι ύμνοι σου προς τη «Μαρία Κυρά Αθηνιώτισσα» και προς το «Θείον Βρέφος».

Προπάντων, σύμφωνα με μιαν αρχή που θέσαμε παραπάνω, το θρησκευτικό σου αίσθημα δεν πρέπει καθόλου να μοιάζει μ' εκείνο των συνειθισμένων ανθρώπων, της φτωχής γυναικούλας και του θρήσκου ναυτικού.

Σκίτσο του Ηλία Ηλιού, σε πολύ νεαρή ηλικία, που δημοσιεύθηκε, το 1922, στο περιοδικό «Νουμάς».

Η Παναγιά δεν θα ζωγραφίζεται σε μια μάννα των πονεμένων. Θα προσπαθείς να τη ζωγραφίσεις με πολλές - πολλές λεπτομέρειες σε μιαν όμορφη γυναίκα. Θα επιμένεις πολύ στις λεπτομέρειες για το κορμί της, για το στήθος της, για τα μαλλιά της, για τα μάτια της, σε να 'γραφες για την ερωμένη σου.

Ο παράδεισός σου δε θα 'ναι ο τόπος χλοερός, τόπος δροσερός, τόπος αναπαύσεως, ένθα απέδρα πάσα οδύνη, λύπη και στεναγμός, η κατοικία του Αβραάμ, του Ισράκ και του Ιακώβ. Εκεί θα 'ναι κάποιο αριστοκρατικό σαλόνι, και ο χορός των αγίων θ' αποτελείται από συναδέλφους σου που κάνουν παρέα κάτω από τα δέντρα του Παραδείσου με το Ουάιλντ και περνούν ως εξής τις ώρες τους, κατά τον Φώτο Γιοφύλλη:

*Φαντάζομαι δυο ισκίους μες στα Ηλύσια·
Ο ένας φορεί ρεντιγκοτέ παλτό
και πάει με ρεβεράνς στον άλλον ίσια
που 'χει σμόκιν ιγγλέζικο κομψό.
Κρατάνε δυο ποτήρια όλο ρουμπίνι,
Καθένας στην υγεία του Ντόριαν πίνει.*

Στο ποιητικό αποτέλεσμα πολύ συντελεί και το χρώμα που θα δώσεις στο τραγούδι σου. Είναι κάτι σαν το φόντο μιας σκηνογραφίας κι όσο πρωτοτυπότερο κ' εξωφρενικότερο είναι, τόσο μεγαλύτερο αποτέλεσμα δίνει. Δυστυχώς για την ώρα δεν έχεις μεγάλη λευτεριά να διαλέξεις τ' αχτυπητότερα χρώματα και να μιλήσεις για σαξ πρόσωπα, ροζ μάτια και πράσιν' άλογα, που θα είτανε εξόχως πρωτότυπα κ' υποβλητικά, και τούτο γιατί το χρώμα στην ποίηση ακολουθεί τη μόδα και για την ώρα, της μόδας είναι μόνο το γκριζο, υποβλητικό βέβαια χρώμα, που το βαριέται όμως επί τέλους κανένας να το ακούει αδιάκοπα.

Εν τούτοις κάποια μέρα μπορεί ν' αλλάξει η μόδα και να σου δοθεί ευκαιρία να μεταχειριστείς όλα τα χρώματα, κόκκινο, πράσινο, κίτρινο, μαβί, βυσσινί, πορτοκαλλί, κρεμεζί, μελιτζανί, ροζ, μπεζ, φρεζ, μωβ, σαξ, λιλά, βεραμάν, μπλε σιέλ, μπλε μαρέν, τετ ντε νεγκρ, μπουά ντε ροζ κτλ.

Τώρα θα σου μιλήσω σύντομα και για τον τρόπο που μεταχειρίζονται το γκριζο χρώμα, ώστε να ξαίρεις πως θα κάνεις με τ' άλλα χρώματα, αν το επιτρέψει η μόδα.

Συνήθως μεταχειρίζονται το γκριζο και τα συνώνυμά του για τη σκηνογραφία. Γκριζα πολιτεία, γκριζα καταχνιά, γκριζο παρθεναγωγείο, γκριζα δενδροστοιχία, τεφρή ομίχλη, τεφρή εσπέρα, σταχτιά ημέρα, μουντή νύχτα, θολό πρωί κ.τ.λ. Όχι σπάνια όμως μεταφέρεται το χρώμ' αυτό και στα δρώντα υποκείμενα του ποιήματος, χωρίς καμιά φροντίδα αν δε συμβαίνει ποτές να 'ναι τα πράματ' αυτά γκριζα. Ένας μεγάλος μας ποιητής (Εθνικόν Αριστείων Γραμμάτων και Τεχνών, 1923) έγραψ' ένα έξοχο ποίημα για κάποια γκριζα πολιτεία που την τριγυρίζει γκριζα καταχνιά, που 'χε γκριζα σπίτια, γκριζα περιβόλια, γκριζα χόρτα, γκριζα λουλούδια και:

«Πούναι, κ' οί άνθρωποί της όλοι γκριζοί».

Από τ' ακόλουθο περιστατικό βλέπεις πως το αποτέλεσμα του χρώματος είναι διαφορετικό στην ποίηση, παρά στη ζωή.

Ένας γείτονας μου δεν είχε κλουβί της προκοπής για να βάλει κάποιο καναρίνι που του χαρίσανε. Αγόρασε λοιπόν πράσινη λαδομπογιά για να βάψει κάποιο παλιό κλουβί του, επειδή δε του περισσεύεε μπογιά κ' ήθελε εξ άλλου να 'ναι assorti το κανάρι του. το 'βαψε κι αυτό πράσινο. Όπου, κολλήσανε τα φτεράκια του και σε δυο μέρες το πουλί ψόφισε. Στο παραπάνω ποίημα όμως βλέπεις πως το γκριζο έδωκε εντονώτερη ζωή στους ανθρώπους.

Τέλος για να ξεμπερδεύουμε μ' αυτή την αρκετά κουραστική ανάλυση, θ' αναφέρω σύντομα και γενικά και άλλη κατηγορία εκφραστικών μέσων. Εκείνα που δίνουν τον τόνο στα ποιήματα.

Καταλαβαίνεις βέβαια πως όντας ποιητής πρέπει να 'χεις κάποιον τόνο. Να 'σαι βαθύς, φιλόσοφος, μεγαλόστομος, πλαστικός, μουσικός, υποβλητικός, απαλός, αφελής κλπ. Αλλέως τι θα κάνει ο φουκαράς ο κριτικός που θα θελήσει να σε κατατάξει!

Πώς θα δώσεις τον τόνο αυτό; Οι διαφοροί ποιητές μας έχουνε διάφορα μέσα. Σου αναφέρω μερικά, όχι για να μεταχειριστείς αυτά τα ίδια, αλλά για να πάρεις μιαν ιδέα και να

Στο Μακρονήσι (1949). Όρθιοι από αριστερά διακρίνονται: Γ. Ρίτσος, Ν. Παπαπερικλής, Δ. Φωτιάδης, Ηλίας Ηλιού, Γ. Ιμβριώτης.

δημιουργήσεις και συ ανάλογα μέσα για τον εαυτό σου.

Ο φουτουριστής και γενικά όποιος θέλει να κάνει το μοντέρνο μεταχειρίζεται νεολογισμούς και ξένες λέξεις: ρεβεράνς, τακούνια, σωφέρ, ωτό, κτλ.

Ο φιλόσοφος ανακαλεί τους φιλοσόφους στο τραγούδι του: «Ω Ξενοφάνη, Εμπεδοκλή, θεία λόγια των Πλατάνων».

Ο μεγαλόστομος: κύρια ονόματα στον πληθυντικό: Ω Γκαίτηδες. Ω Σαιξπήροι. Μεγάλα λόγια: Γεννήτρα - καταλύτρα. Πλάστρα - Χαλάστρα. Χτυπητές φράσεις ξεκάρφωτες: Τάρταρα κι άστρα. «Μήτε προφήτεμα ονειροπόλο, μήτε σύνθεμα σκέψης, ζωγραφιά ιδεατή. Ήρθαν στο νου μου οι δισταγμοί κ' η αμφιβολία ενός καιρού που πέρασε η βουλή του, που 'χει ταφεί σε λίμνη ακύμαντη και κρύα για ν' ανυψώσει την εικόνα του απολύτου. Ωσαννά» κτλ.

Όποιος θέλει να φανεί συγκινημένος, ξαναλέει πολλές φορές τα ίδια λόγια:

*Το πέρασμα, το πέρασμα, το πέρασμά σου!
Και ξαναπήγα πάλι στο νησί
Και ξαναπήγα πάλι,
Και πάλι ξαναπήγα στο νησί
Και στο ακρογιάλι.*

Το και όταν συχνά επαναλαμβάνεται, είναι μουσικότερο υποβλητικότερο σημάδι συγκίνησης βαθιάς. Καλύτερο μάλιστα είναι το αποτέλεσμα, αν αρχίσεις το τραγούδι σου μ' ένα και.

Για να 'σαι πλαστικός πρέπει να λες πολλά και στο κάθε σου όνομα να δίνεις κι ένα χαρακτηρισμό ή οπωσδήποτε να φλυαρείς:

«Άνθρωποι είναι, κάποια μέτωπα κ' είναι κάποια μάτια, κάποια είναι χαμόγελα, κάποια περπατήματα, κάποια κυματισμάτα μαλλιών και χεριών παιχνίδια και δασοφυτώματα μαλλιών και προσώπων λαμπυρίσματα».

οι αναγνώστες σου να επιμένεις να τους ορίσεις πότε ακριβώς έλαβον χώραν τα όσα ψάλλεις, να μη θυμάσαι και να λες:

Για να 'σαι μουσικός κ' υποβλητικός πρέπει να έχεις ως υλικό της ποίησης όχι μόνο τις λέξεις μα και τ' αποσιωπητικά και να κάνεις ένα μίγμα σε αναλογία 65" με 35". Όχι μόνο πολλά να μη λες, μα ούτε και όσα πρέπει. Να κόβεις τις φράσεις σου. Να κάνεις σα σαστισμένος. Το υπονοούμενο, το μισοειπωμένο, τα υποβλητικά πράματα!

*Ψιλή αλύπητη η βροχήΚαι βλέπω
Στα περασμένα.... Ένα δωμάτιο ψυχρό...
Η φαντασία πώς μεθάει... Και ξαναζώ
Κάτι άτονες στιγμές γλυκά απαλές
Κάτι μοναχικές ώρες θλιμμένες
Σ' ένα δωμάτιο ξενικό κάποιας pensión...
Διάβαζα ένα γράμμα στο θαμπό το δειλινό...
Ένα γράμμα... δε θυμάμαι... ο ουρανός
Είταν τόσο θαμπός... Και δεν διακρίναν
Τα μάτια από τα δάκρυα καθαρά...*

Να 'σαι αφελής πάλι. Χωρίς να σε ρωτάνε

Ο Ηλ. Ηλιού (πρώτος αριστερά) με συνεξόριστούς του (1951).

Η ώρα ήταν μία της νυχτός

Ή μιάνιση.

Εκείνη του Αυγούστου (Αύγουστος ήταν;) η βραδιά.

Στα εικοσιπέντε χρόνια του, στα εικοσιέξη.

Με κάτι καλλιτεχνικό στο ντύσιμό του.

Τίποτε χρώμα της γραβάτας, σχήμα του κολάρου

Δεξιά —όχι, αντικρύ.

Να 'σαι πάλι επαναστάτης ποιητής. Θα ζωγραφίζεις ρεαλιστικά διάφορους ανθρωπάκους από τα πιο ταπεινά ηθικά στρώματα κι από τους πιο ταπεινούς αυτών των στρωμάτων, αποφεύγοντας τον μέσον όρο της κοινωνίας με τα ελαττώματα μα και με τα προτερήματά του. Οι ήρωές σου θα 'χουν μόνο ελαττώματα και δε θα φταίνει γι' αυτά, ποιος φταίει; κανένα στόμα (ούτε και το δικό σου) δεν τόβρε και δεν τόπε ακόμα. Θα 'ναι τέλος ήρωες του αστυνομικού δελτίου π.χ.

Κάποτε τράβηξα το λάζο,

—Το συλλογιέμαι και στενάζω—

Για να χτυπήσω το Τζανή,

Τον άντρα της Κωνσταντινιάς,

Μα σκόνταψα σ' ένα σκαμνί

Κ' έτσι δεν έγινα φονιάς.

Στο Παλαμήδι ο γιός του Μάζη

Κ' η κόρη του Γιαβή στο Γκάζι.

Τα ποιήματα τα πρώτα μια και περιέχουν νέαν όψη της ζωής θα μείνουν για πάντα. Τα νέα θέματα όμως με το επανειλημμένο διάβασμα θα παλιώσουν κ' οι καινούργιες φόρμες θα τριφτούν. Έτσι τα ποιήματα μπαγαπόντη ποιητή θα του δώσουν τη δόξα. Κάποια μέρα όμως θα ξεχαστούν. Το μειονέκτημ' αυτό ειλικρινά σου το φανερώνω. Ας εξετάσουμε αν έχει σπουδαιότητα. Εσύ πας για επιβίωση; Όχι βέβαια. Η δόξα σου χρειάζεται όσο ζεις ως όπλο για τον αγώνα της ζωής. Φιλόσοφος καθώς είσαι άλλωστε ξαίρεις πως πριν πεθάνει η γη μας θα 'χει σβήσει κ' η μεγαλύτερη δόξα. Κι αν μια δόξα δεν είναι αιώνια, τι αν θα υπάρχει για εκατό χρόνια ή για εκατό χιλιάδες; Εσένα σου φτάνει η δόξα όσο ζεις. Αυτή μόνο τη δόξα γυρεύει ο κάθε ποιητής. Κι' ασφαλώς ούτε ο Όμηρος ούτε ο Σαιξπήρος δε γνώρισαν όσο ζούσαν τη δόξα κάποιων συναδέλφων σου, γιατί εκείνη την εποχή δεν είχανε φυτρώσει πάνω στη γη Μάριοι Βαϊάνοι.

Εξάλλου και μεταφυσικώς θα 'σαι πιο ένδοξος, αν έστω και για μια στιγμή δοκιμάσεις στη ζωή σου τη μεγάλη δόξα που οι άλλοι δε δοκίμασαν. Γιατί και τους συγχρόνους μας κριτικοφιλόσοφους, που δημοσιεύουν με την υπογραφή τους άρθρα φιλοσόφων του Παρισιού μεταφρασμένα, δεν υπάρχει άλλη αιωνιότης από την αιωνιότητα της στιγμής. Και δοξάζεσαι για την αιωνιότητα αν δοξαστείς για μια στιγμή έντονα. Έτσι, με τις συνταγές μου, που η εξυπνάδα σου θα σε οδηγήσει να τις εφαρμόσεις πολύ πλατιά, θα γίνεις ποιητής αληθινός, δοξασμένος στην αιωνιότητα. Γένοιτο.

Ύμνος

Μάης, 1925

ΗΛ. Φ. ΗΛΙΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Από τα νατοϊκά «σενάρια» στο Νέο Δελχί

ΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ θέματα —νατοϊκά, ελληνοτουρκικά, αντιπυρηνικά —κυριάρχησαν στο δεκαπενθήμερο αυτό, με κορωνίδα τη Συνάντηση των Αθηνών, αμέσως μετά τη «Δήλωση των Έξι», στο Νέο Δελχί. Ήδη, στην ελληνική πρωτεύουσα βρίσκονται, από χθες, ο Σουηδός πρωθυπουργός Όλαφ Πάλμε, ο πρόεδρος της Τανζανίας Τζούλιος Νυερέρε, ο πρόεδρος της Αργεντινής Ραούλ Αλφονσίν και 50 άλλες προσωπικότητες, για ένα νέο «προσκλητήριο υπέρ της ειρήνης και του πυρηνικού αφοπλισμού».

ΦΥΣΙΚΑ, στο ίδιο διάστημα, δεν έλειψαν και τα εσωτερικά θέματα, όπως λ.χ. ο νέος «διμέτωπος» ή η απεργία των νοσοκομειακών γιατρών ή η επιπήφιση («χωρίς καμιά απολύτως τροπολογία» —όπως είχε προβλέψει ο προφητάναξ Μένιος ή Κουτσόγιωργας...) του νέου εκλογικού νόμου, σε χρόνο ρεκόρ! Αλλά και τα θέματα αυτά, ατόνησαν μπρος σε κάποια άλλα «ενδιαφέροντα» του καλού φιλοκυβερνητικού Τύπου: Ποιος, επί παραδείγματι, είναι ο «προδότης», μέσα στους κόλπους της Νέας Δημοκρατίας, που διοχέτευσε, στο «Βήμα» το «Μανιφέστο» του κόμματος; Ή: Πώς και γιατί οι δικοί μας σπουδαστές, στο Αμυντικό Κολέγιο του ΝΑΤΟ (στη Ρώμη), δεν ενημέρωσαν, αμέσως, τον αρχηγό του ΓΕΕΘΑ, πτέραρχο Κουρή ή τον υφυπουργό Εξωτερικών, Γιάννη Καψή, για το διαβόητο «σενάριο» της Σχολής; (Η «Καθημερινή» εξακολουθεί να επιμένει, πάντοτε, ότι το «σενάριο» αφορούσε, κυρίως, την... Αλβανία και ότι οι Έλληνες σπουδαστές έπρεπε ν' αντιδράσουν σαν να ήσαν Αλβανοί υπήκοοι (!), αλλά οι «λεπτομέρειες» αυτές κρίθηκαν επουσιώδεις...).

ΤΕΛΙΚΑ, τότε με τα νατοϊκά «σενάρια», τότε με τις παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου από τα τουρκικά τζετ, τότε με τη δήλωση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου, στο Νέο Δελχί, ότι, σε έσχατη ανάγκη, η Ελλάδα θα προχωρήσει, μονομερώς, στην απομάκρυνση των αμερικανικών πυρηνικών όπλων από το ελληνικό έδαφος, κάποια καυτά θέματα —όπως η υπερενισχυμένη αναλογική, το απεργιακό κύμα, η αύξηση των τιμών και, φυσικά, οι «συναινετικές διαδικασίες» ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία —τέθηκαν, από κυβερνητικής πλευράς, σε δεύτερη μοίρα. Νυν, υπέρ πάντων, η αυτοδυναμία, κάτω από το δευδεπίγραφο της απλής αναλογικής. Αλλά και νυν ο,τιδήποτε μπορεί ν' αποσπάσει την προσοχή της κοινής γνώμης από τα πρωτεύοντα εσωτερικά θέματα...

Πού το πάει η Άγκυρα;

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο, φάνηκε, καθαρά, και το «που το πάει η Άγκυρα», σε ό,τι αφορά το Κυπριακό. Όλες εκείνες οι υπεραισιόδοξες προρρήσεις για «επικείμενη λύση», αποδείχθηκαν άνευ αντικειμένου, καθώς η τουρκική διπλωματία αποδείχθηκε, για μια ακόμα φορά, ότι ξέρει όχι μόνο να παίζει τα παιχνίδια της, αλλά και να βγαίνει από πάνω! Αποδείξη ότι χρειάστηκαν απανωτές δηλώσεις του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, Ξαβιέ Περέζ ντε Κουεγιάρ, για να διασκεδασθεί η κυρίαρχη εντύπωση ότι, για την αποτυχία των συνομιλιών της Νέ-

ας Υόρκης, φταίνε οι Ελληνοκύπριοι!

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΥΧΙΑ της συνάντησης Κυπριανού - Ντενκτάς, δίνονται διάφορες ερμηνείες. Μια από αυτές, υποστηρίζει ότι στην αποτυχία αυτή, συνέβαλε και ο ίδιος ο Κουεγιάρ, αφού το περίφημο έγγραφό του, έφερε δυο —αντιφατικούς— τίτλους: Ο πρώτος έγραφε: «*Ημερήσια διάταξη για τον τρίτο γύρο των εκ του σύνεγγυς συνομιλιών του Γενικού Γραμματέα για την Κύπρο*», και ο δεύτερος, αμέσως πιο κάτω: «*Προκαταρκτικό προσχέδιο για μια κοινή συμφωνία υψηλού επιπέδου*». Έτσι —για τους υποστηρικτές της ερμηνείας αυτής— ο μεν... καλοπροαίρετος Ντενκτάς (θυμάσθε τα συγχαρητήρια που έσπευσε να του απονεμίει, εκ προοιμίου, ο γενικός γραμματέας του Α-ΚΕΛ, Εζεκίας Παπαϊωάννου;...) πήγε στη Νέα Υόρκη «με την εντύπωση» ότι απλώς θα υπόγραφε το προκαταρκτικό προσχέδιο συμφωνίας, ενώ, αντίθετα, ο πρόεδρος Κυπριανού πήγε για να διαπραγματευθεί πάνω σε ορισμένη ημερήσια διάταξη.

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ με τους θεωρητικούς της ερμηνείας αυτής, είναι ότι δεν μιλούν ούτε για την τουρκοαμερικανική σύμπραξη (που, έστω σιωπηρώς, εκδηλώθηκε στα πλαίσια της συνάντησης κορυφής), ούτε για την «έκκληση» που απηύθυνε ο πρόεδρος Κυπριανού στους Αμερικανούς, για να παρέμβουν —την ύστατη στιγμή— στην Άγκυρα, για ν' αποτραπεί το ναυάγιο των συνομιλιών... Η «έκκληση» είναι γεγονός. Όπως γεγονός είναι η απάντηση των Αμερικανών: «*Λυπούμεθα πολύ (we are very sorry), αλλά είμαστε απασχολημένοι με την τελετή της ορκωμοσίας του προέδρου Ρέηγκαν*»...

ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΟΣ, βέβαια, τόπος, η επιστολή που έστειλε ο Ρέηγκαν στον Εβρέν, με την οποία του ζητούσε να επιδείξει κατανόηση των «ευρύτερων συμμαχικών συμφερόντων της περιοχής» και να βοηθήσει σε μια «συμβιβαστική λύση» του Κυπριακού. Και ο μεν Εβρέν «βοήθησε» ως ένα βαθμό. «*Μάλιστα —είπε. Χάριν των ύψιστων συμμαχικών συμφερόντων, δεχόμαστε η τουρκική κατοχή να περιορισθεί στο 29% του κυπριακού εδάφους... Και αντί να έχουμε «βέτο» πάνω σε όλα τα θέματα που άπτονται της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας, δεχόμαστε ν' ασκούμε το δικαίωμα αυτό, μόνον επιλεκτικά*»... Από κει και πέρα όμως; Από κει και πέρα, τόσο η Κύπρος, όσο και η Ελλάδα —που στηρίζει την Κύπρο— «πρέπει να δώσουν δείγματα καλής θέλησης»... Ιδιαίτερα, η «σοσιαλιστική κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου, με τον γνωστό αντιτουρκισμό της», θα πρέπει: Πρώτο, να παύσει να ομιλεί περί «τουρκικής απειλής κατά της Ελλάδας»... Δεύτερο, να παύσει να παρεμβάλει εμπόδια στην ελεύθερη ροή της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία... Τρίτο, να παύσει να έχει διαταγμένες τις ένοπλες δυνάμεις της κατά τρόπο που η αιχμή του δόρατος να είναι στραμμένη κατά της Τουρκίας... Τέταρτο, να δεχθεί τον ελληνοτουρκικό διάλογο, έστω και σε επιμέρους θέματα, όπως είναι η ανάπτυξη του τουρισμού, των εμπορικών συναλλαγών, κ.ά.

Θ' ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ, ίσως ότι δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο έγγραφο ή «μηνύμα» που να παραθέτει τους όρους αυτούς του Εβρέν (ή του Εβρέν και του Ρέηγκαν...), για μια «συμβιβαστική λύση» του Κυπριακού. Όμως κάποιοι αναλυτές που λειτουργούν σαν αρχαιολόγοι —συνθέτοντας σκόρπιες ψηφίδες

—υποστηρίζουν ότι είναι σε θέση, από τώρα, να δώσουν την «εικόνα». Οι «Νιου Γιορκ Τάιμς» λ.χ., καταγράφουν την «ανησυχία» που συνέχει την κυβέρνηση Α. Παπανδρέου, όταν αναλογίζεται το «*τίμημα που θα κληθεί να πληρώσει*» για την αμερικανική παρέμβαση στο Κυπριακό... Από την πλευρά του, ο διοικητής της νότιας πτέρυγας του ΝΑΤΟ, Αμερικανός ναύαρχος Ουίλιαμ Σμωλ, αισθάνθηκε την ανάγκη να δηλώσει, αυτή την εβδομάδα, ότι «*η Τουρκία δεν αποτελεί απειλή για την Ελλάδα*», ενώ, την ίδια περίπου στιγμή, αξιωματούχοι του Στাইτ Ντηπάρτμεντ αφήνουν να διαρρεύσει ότι η κυβέρνηση Ρέηγκαν «*συνεργάζεται*» με την τουρκική ηγεσία, προκειμένου να «*αποσυνδεθεί μια για πάντα*» το Κυπριακό από το ύψος της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία.

ΟΙ «ΨΗΦΙΔΕΣ» αυτές, δίνουν, κατά κάποιο τρόπο, την «εικόνα». Και το ερώτημα που τίθεται —εκ των πραγμάτων— είναι σε τι βαθμό οι εν εξελίξει «*συναινετικές διαδικασίες*» Αθήνας - Ουάσιγκτον, μπορούν να επηρεάσουν, καθοριστικά, στην επίτευξη μιας «*δίκαιης και βιώσιμης συμφωνίας*» στο Κυπριακό. (Ο ίδιος ναύαρχος Σμωλ, ενώ τονίζει ότι η Τουρκία δεν αποτελεί απειλή για την Ελλάδα, από την άλλη, παραδέχεται ότι δεν έχει διαπιστώσει «*αλλαγή στη στάση ή στη διάθεση των Ελλήνων στρατιωτικών, ως προς την αντιμετώπιση της απειλής από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας*»).

Οι σχέσεις με τα δύο ΚΚ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και για να επανέλθουμε στα καθαρά «εσωτερικά» συνεχίστηκε, και την περασμένη εβδομάδα —και, μάλιστα, σε ρυθμούς κρεσέντο —η αναταραχή, μέσα στους κόλπους της Νέας Δημοκρατίας, καθώς ολοένα και περισσότεροι δελφίνοι ή τέως δελφίνοι, επιμένουν ν' αμφισβητούν τη γραμμή και την αποδοτικότητα του αρχηγού. Πάντως, οι πιστοί στον κ. Κ. Μητσοτάκη υποστηρίζουν ότι «*ο αρχηγός δεν θ' αφήσει να τον φάνε, όπως έφαγαν τον Ράλλη*» και ότι η εξαγγελία του Πολιτικού Μανιφέστου του κόμματος, που έχει προγραμματισθεί για μεθαύριο Κυριακή, θα θέσει τέρμα «*στην παραπληροφόρηση και τον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης*» (προφανώς από κεντρικά στελέχη του κόμματος!).

ΟΣΟ ΓΙΑ το ίδιο το περιεχόμενο του «Μανιφέστου», οι προσκείμενοι στον αρχηγό, βεβαιώνουν ότι το κείμενο του «*όχι μόνο θα καθορίζει τις γενικές αρχές του προεκλογικού αγώνα, αλλά και θα οριοθετεί νέα περίοδο —από πλευράς ουσίας και χρόνου— για την αντιπαράθεση των δύο μεγάλων κομμάτων*».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, ολοένα και περισσότερο οξύνεται η αντιπαράθεση ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τα δύο ΚΚ. Κατά την ψήφιση του εκλογικού νομοσχεδίου, το ΚΚΕ αρνήθηκε να πάρει μέρος στη συζήτηση των άρθρων του νομοσχεδίου, ενώ ο Κ. Κάππος αποκήρυττε «*μία πολιτική επιλογή, που απειλεί να εγκλωβίσει το λαό στο παιχνίδι του δικομματισμού και να ματαιώσει την αλλαγή*». Για το ΚΚΕ, το «*πραγματικό δίλημμα*» —σε αντιπαράθεση με «*το ψευδοδίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά*»— είναι ένα: «*Δεξιά πολιτική, ανεξάρτητα από το ποιος είναι στην κυ-*

ΑΣΕ ΤΟ ΣΦΟΥΓΓΑΡΙ ΚΑΙ
ΠΑΡΕ ΤΟ ΚΛΑΡΑΚΙ ΣΟΥ.
ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΛΛΑ ΠΡΟΒΛΗ-
ΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΒΥΣΙΜΟ.
ΑΥΡΙΟ ΠΑΛΙ.

Δημήτρης Χαντζόπουλος

βέρνηση, ή πολιτική αλλαγής».

ΑΛΛΑ ΕΙΣΟΥΥ κλιμακώνονται και οι σχέσεις του ΚΚΕ Ε-ΣΩΤΕΡΙΚΟΥ με την κυβέρνηση. Το ΠΑΣΟΚ —είπε ο Λεωνίδας Κύρκος, μιλώντας σε μια πυκνή συγκέντρωση του κόμμα-τος, την περασμένη Τρίτη— με την πολιτική και την πρακτική του, κατέστρεψε κάθε δυνατότητα συνεργασίας. Και, φυσικά, θέμα τέτοιο δεν υπάρχει σήμερα, πριν τις εκλογές». Ακολούθη-σε μια διατύπωση για τους όρους μιας ενδεχόμενης μετεκλογι-κής συνεργασίας, την οποία «*αξιοποίησε*», αμέσως, το «Βή-μα», για να στεγάσει το σχετικό ρεπορτάζ κάτω από τον τίτλο: «*ΚΥΡΚΟΣ: Το ΚΚΕ εσωτ. μπορεί να συνεργασθεί ΜΟΝΟΝ με-τεκλογικά με το ΠΑΣΟΚ*». Και όμως η διατύπωση του Λ. Κύρ-κου, ήταν σαφής: «*Και αν προκύψει σαν ανάγκη, μετά τις εκλο-γές, θέμα συνεργασίας, αυτό θα εξαρτηθεί από τη δύναμη που θα μας δώσει ο λαός, από την αλλαγή της στάσης του ΠΑΣΟΚ, α-πό τη δυνατότητα μιας συμφωνίας σε πρόγραμμα και σε συνολι-κότερο πλαίσιο που θ' ανταποκρίνεται σ' αυτά που αξιώνουν οι εργαζόμενοι*»...

ΤΕΤΟΙΟΙ ΟΡΟΙ, όμως, είναι απλώς ανέφικτοι. Γιατί, βέβαια το ΠΑΣΟΚ δεν πρόκειται ν' αλλάξει —μετεκλογικά— στάση, ούτε πρόκειται να συναινέσει σ' ένα πρόγραμμα ή πλαίσιο, που ν' ανταποκρίνεται σε ό,τι το ίδιο είχε υποσχεθεί στο λαό! Άλ-λωστε, οι «*συναινετικές διαδικασίες*» ή η «*συντηρητική στρο-φή*», όπως έχουν αποκληθεί, είναι μια εκ προοιμίου δέσμευση. Που έχει κάποιο κόστος...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

θα έρχεται σπίτι σας και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

«Ν.Δ»: Προς τη δόξα τραβά...

Είναι παράξενο πώς καταφέρνει η «Ν.Δ» να μετατρέπει σύντομα τους εκάστοτε αρχηγούς της σε ένα είδος «Δελαπατρίδη», σε μια «ομιλούσα κεφαλή» δηλαδή, που δεν συγκεντρώνει πραγματική δύναμη και επιβολή για τη χάραξη μιας πολιτικής.

Φυσικά, η πρώτη αιτιολόγηση είναι οι ηγετικές φιλοδοξίες και η αναπόφευκτη αλληλοϋπονόμευση στην κορυφή. Κι όμως πρόκειται μάλλον για απλοϊκό σχήμα, γιατί οι πρόσφατες διαγραφές «μεσαιών» στελεχών αποδείχνουν πως οι αντιθέσεις στην κορυφή αντανακλούν παρόμοιες συγκρούσεις σε όλα τα επίπεδα του κόμματος.

Και δεν εμφανίζεται επομένως ως κοινωνιολογική πρωτοτυπία ο ισχυρισμός ότι το κόμμα της «ΝΔ» ταλανίζεται πια από μια μόνιμη κρίση στρατηγικής, αποτέλεσμα των αντιφάσεων συμφερόντων και επιδιώξεων των κοινωνικών δυνάμεων που επιχειρεί να συνεκφράσει.

Σ' αυτή λοιπόν τη βάση, τα «ιδεολογικά μανιφέστα» και η ρητορεία της κορυφής γίνονται αυταπόδεικτα γελοία ή άχρηστα πολιτικά όπλα. Γιατί η «ΝΔ» δεν έχει το πλεονέκτημα της «παρθενίας» του ΠΑΣΟΚ όταν πολιτευόταν με τον ακατάσχετο λαϊκισμό του. Η «ΝΔ» έχει ήδη δοκιμαστεί στην εξουσία, επομένως για να πείσει, πρέπει να υπερβεί τον εαυτό της, είτε αυτοκριτικά ως προς το παρελθόν, είτε (πράγμα που είναι τελικά το ίδιο) με θετικές προτάσεις για το εξουσιαστικό της μέλλον.

Κι όμως δεν γίνεται ούτε το ένα ούτε το άλλο στο θαυμάσιο κόμμα της «ΝΔ». Αντίθετα, η αδυναμία της «ΝΔ» να αποκαταστήσει μια στρατηγική που θα ενώνει, αποχαλινώνει τις επιμέρους διεκδικήσεις επί του πολιτικού.

Ο κ. Στεφανόπουλος κάνει τα «ανοίγματα» του στην ΕΠΕΝ,

όλοι στο «κέντρο» και όλοι μαζί ασκούνται παλαιοκομματικά στις περιφέρειες τους, υποβλεπόμενοι για τη λίστα, θεωρώντας ότι περισσότερο πρέπει να ενδιαφέρονται για τα «μετά» από τις εκλογές, παρά για μια εκλογική νίκη στην οποία κανείς δεν πιστεύει και, ενδεχομένως, πολλούς δεν εξυπηρετεί.

Σ' αυτό το πλαίσιο σπασμωδικών κινήσεων εντάσσονται και οι κωμικές ιστορίες για τον «προδότη» (τον οποίο καταδιώκουν συμπολιτευόμενα και αντιπολιτευόμενα φύλλα), ή τα άρθρα στις δεξιές εφημερίδες για τα «λάθη», γεμάτα υπαινιγμούς για τις επιπτώσεις τους.

Μέσα από όλα αυτά, η «ΝΔ» δεν φαίνεται να συνειδητοποιεί ότι έχει εγκαθιδρύσει οριστικά τη συμπεριφορά ενός κόμματος μειοψηφίας, που έχει εθιστεί και έχει αποδεχτεί αυτόν το ρόλο. Και το επόμενο σκαλί από τη συνειδητοποίηση του μόνιμου μειοψηφικού ρόλου είναι η αμφισβήτηση της ανάγκης για κοινή συνύπαρξη σε ένα ενιαίο κόμμα.

Για τη «ΝΔ» μετά τις εκλογές οι πύλες της διάσπασης είναι ορθάνοιχτες από τώρα.

Η ΕΡΤ-1 ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Θυγατρική εταιρεία ιδρύσε στην Αμερική η ΕΡΤ-1 με την ονομασία «Ελληνική Επικοινωνία». Νοίκιασε για ένα χρόνο στο κανάλι 31 της Ν. Υόρκης 52 ώρες αξίες 78.000 δολαρίων. Στην πρώτη της προβολή (Κυριακή 20 Ιανουαρίου 1-2 μ.μ.) η εκπομπή κάλυψε γεγονότα που συνέβηκαν δύο βδομάδες πριν, είχε ένα ντοκιμαντέρ για τη Σύμη, ποδόσφαιρο, ένα δεκάλεπτο για παιδιά και τραγούδια.

Σύμφωνα με πληροφορίες από τη Ν. Υόρκη, την απόφαση για τη δημιουργία θυγατρικής εταιρείας της ΕΡΤ-1, στις ΗΠΑ, όπως αναγγέλθηκε στην πρώτη εκπομπή εκεί την πήρε η ίδια η διεύθυνση της ΕΡΤ. Το κόστος της όλης

επιχείρησης θα ξεπεράσει με συντηρητικούς υπολογισμούς τις 180.000 δολάρια και στόχος είναι να «διαφωτισθούν» οι ομογενείς για τα ελληνικά προβλήματα και τα εθνικά θέματα. Βέβαια δεν είναι κατακριτέο το ότι η ΕΡΤ-1 επιθυμεί να προβάλλει στην αμερικανική κοινή γνώμη τις ελληνικές θέσεις. Όμως υπάρχουν ορισμένα προβλήματα που έπρεπε να αντιμετωπισθούν πριν την τελική επιλογή. Ποιοι π.χ. και με ποια κριτήρια αποφάσισαν την επέκταση της ΕΡΤ-1 στην Αμερική; Με ποια λογική γίνεται το όλο εγχείρημα; Υπάρχει κάποιος και ποιος συντονισμός με το ελληνόφωνο τηλεοπτικό πρόγραμμα που εκπέμπεται εκεί από άλλο κανάλι την ίδια ώρα εδώ και

Ο ΚΑΚΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ κ. ΝΑΤΟ

Αν υπήρχε οποιαδήποτε αμφιβολία ότι το ΝΑΤΟ είναι πέρα από στρατιωτική συμμαχία και ένας ιδεολογικός μηχανισμός επικυριαρχίας των ΗΠΑ στους συμμάχους της, αυτή διαλύθηκε με την περίφημη υπόθεση του «σενναρίου» της Σχολής Άμυνας στη Ρώμη.

Το κύριο γνώρισμα του σενναρίου αυτού είναι η απόλυτη ηλιθιότητά του. Τέτοιου επιπέδου «άσκηση» ούτε σε σχολή μονίμων υπαξιωματικών του '50 δεν μπορούσε να «σταθεί» ως πρόβλημα που αναζητά τις λύσεις του.

Αν λοιπόν αυτή η «άσκηση» δεν είχε προφανώς ως στόχο την δοκιμασία των στρατηγικών ή στρατιωτικών ικανοτήτων των φοιτητών της σχολής, τότε πού αποσκοπούσε; Αποσκοπούσε, νομίζουμε, κυρίως στην εμπέδωση στους μαθητές της Σχολής του ρόλου τους όχι τόσο ως «πολεμάρχων» αλλά ως πολιτικών στελεχών του «Δυτικού Κόσμου» κατά του κομμουνιστικού κινδύνου.

Αποσκοπούσε επίσης σε μια «υπερεθνική» θεώρηση του συμμαχικού τους ρόλου. Ο στρατιωτικός της Συμμαχίας στη Σχολή είναι πριν απ' όλα αντικομμουνιστής και μετά εθνικός εκπρόσωπος.

Αποσκοπούσε τέλος —και όχι με διακριτικό τρόπο— στη νομιμοποίηση της έννοιας

του πραξικοπήματος ως τμήμα των φυσικών δραστηριοτήτων του στρατού, και ο νοών νοείτω.

Η υπόθεση τώρα όπως εξελίχθηκε, ειλικρινά γεννά μια σειρά βασικών ερωτημάτων για την επάρκεια εν τέλει των κυβερνητικών μηχανισμών και στελεχών που χειρίζονται διάφορα θέματα.

Γιατί στην περίπτωση μας πιστεύουμε ότι η κυβέρνηση αντέδρασε καταρχήν ορθότατα προς όλες τις κατευθύνσεις, προς τα «μέσα» και τα «έξω».

Και ξαφνικά, από «παραλείψεις», «κενά» και «μικροαντιφάσεις» δημιουργήθηκε τέτοια σύγχυση, ώστε η απόλυτα διαυγής υπόθεση και οι ορθότατες πρώτες αντιδράσεις της κυβέρνησης να συσκοτισθούν τόσο, ώστε περίπου να κινδυνεύει να βγει και «μειωμένη» απ' την υπόθεση αυτή.

Δεν είμαστε πολιτικοί, δεν είμαστε καν επαγγελματίες δημοσιογράφοι. Και το ΑΝΤΙ μάλιστα είναι αλλαλούμ ως προς τις λειτουργίες του, αλλά δεν ζήτησε ούτε θέλησε να κυβερνήσει τη χώρα.

Αλλά από τη σκοπιά του κοινού νου, θα θέλαμε να ρωτήσουμε τα εξής απλούστατα: όταν συμβαίνει κάτι στην κυβερνητική επικράτεια υπάρχει κάποιο όργανο, είτε Πολιτικό Γραφείο του Πρωθυπουργού, είτε Εκτελεστικό Γραφείο του κόμματος λέγεται αυτό, είτε αρμόδιο Υπουργείο που να μελετά το θέμα;

Δηλαδή κάποιοι άνθρωποι να συγκεντρώνουν την πληροφόρηση, να αξιολογούν τη σημασία, να υπολογίζουν ενδεχόμενα, να προβλέπουν κλιμάκωση, να επεξεργάζονται εναλλακτικά σενάρια, να προβλέπουν την κίνηση του αντιπάλου κτλ. Και τέλος, με βάση όλα αυτά να εισηγούνται «την» ή «τις» λύσεις με τις παραλλαγές τους;

Διότι, σε μια σειρά γεγονότα, από το κυπριακό μέχρι τον «πάνθηρα» όπως και τώρα, έχουμε την σαφή εικόνα μιας εντελώς απορρυθμισμένης, αποσπασματικής και εν τέλει ασόβαρης κυβερνητικής λειτουργίας, που «μαζεύεται», αν «μαζεύεται» την τελευταία στιγμή.

Και επειδή έχουμε την απόλυτη βεβαιότητα ότι όσα κάνει ή δεν κάνει η κυβέρνηση μας αφορούν, και επειδή με τα «αλλαλούμ» της αυτού του είδους ωφελεί μόνον τη «ΝΔ», θα είμαστε ευγνώμονες αν η κυβέρνηση έκανε λιγότερα δώρα στη Δεξιά ακόμα και εκεί που η Αξιωματική Αντιπολίτευση έχει τόσο λερωμένη τη φωλιά της ώστε πριν δεν τολμούσε να μπαίνει καν μέσα. Ενώ τώρα ενθαρρύνθηκε ως και ο κ. Αβέρωφ να υψώσει το ανάστημά του και να μας πει τον παλιό του σκοπό, χωρίς —ομολογούμε— επιτυχία.

Αν λοιπόν ο κ. Φίσερ προκαλεί τέτοια σύγχυση στην κυβέρνηση, ανησυχούμε για το τι θα γίνει αν αποφασίσουν να ασχοληθούν συγκροτημένα τα αφεντικά του μαζί της.

μια δεκαετία; Και ποιες, τέλος, επιπτώσεις έχει αυτός ο ανταγωνισμός σε τυχόν αντιδράσεις στις σχέσεις κυβέρνησης - ομογένειας;

Τα προηγούμενα δεν στοιχειοθετούν αναγκαστικά μια θέση απόρριψης του εγχειρήματος της ΕΡΤ-1. Αποτελούν, όμως, ερωτήματα που δικαιολογημένα απασχολούν την κοινή γνώμη και έχουν να κάνουν τελικά με την όλη πολιτική και τακτική που ακολουθεί η κυβέρνηση στην προβολή των ελληνικών απόψεων στο εξωτερικό και συγκεκριμένα στις ΗΠΑ. Αν γίνεται, δηλαδή, μια προσπάθεια για την προώθηση των ελληνικών απόψεων στη διεθνή κοινή γνώμη και αυτή ακυρώνεται είτε από λαθεμένες επιλογές είτε από συγκυριακές αποφάσεις που δεν εντάσσονται σε μια γενικότερη στρατηγική και πολιτική. Σ' αυτή την περίπτωση είναι μεγαλύτερο το λάθος από το αν δεν γινόταν τίποτε

ή αν έμεναν τα πράγματα ως έχουν. Εκείνο που χρειάζεται να επισημανθεί είναι η έλλειψη μιας πολιτικής με συγκεκριμένους στόχους άρα και αποτελέσματα, η οποία να οδηγεί σε μια διαφορετική στο σύνολό της σχέση τόσο τις υπάρχουσες ισορροπίες μεταξύ κυβέρνησης και ομογένειας στην Αμερική, όσο και στη συνολική πολιτική έκφρασης και προβολής των εθνικών θέσεων από την ομογένεια και την κυβέρνηση στις ΗΠΑ. Ακόμη αυτό που παραμένει παρ' όλα αυτά αλυτο είναι η διαμόρφωση συσχετισμών και σχέσεων μέσα στην ομογένεια οι οποίες να διαφοροποιούνται από τις κλασικές και κατακριτέες μέχρι τώρα, γιατί ακριβώς οδηγούσαν σε αποτελέσματα κάθε άλλο παρά ευνοϊκά για τις ελληνικές υποθέσεις.

Δεν είναι λοιπόν σκόπιμο να επανεξετασθεί και να δικαιολογηθεί η μέχρι τώρα κυβερνητική πολιτική;

— Αν ήταν ο Παναγούλης; —

Σε 14 χρόνια φυλακή καταδικάστηκε ο νεαρός Αρμένιος που είχε επιζήσει από την έκρηξη που σκότωσε τον σύντροφό του. Ο ίδιος ισχυρίστηκε (και τον καταλαβαίνουμε ως προς αυτό καλά) ότι δεν είχε σχέση με κάποια βομβιστική απόπειρα αλλά ότι είναι πιθανόν να πρόκειται για προβοκάτσια της ΜΙΤ, (της τουρκικής υπηρεσίας πληροφοριών).

Ας υποθέσουμε όμως ότι πράγματι πρόκειται για έναν βομβιστή, που η πρόωρη έκρηξη του αυτοσχέδιου μηχανισμού εμπόδισε απλώς την ολοκλήρωση του στόχου του (που θα ήταν μάλλον οι τουρκικές αερογραμμές). Ακόμα και αν είναι έτσι λοιπόν, δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί η υπόθεση «ποινικά», και να παραγραφεί ο καθαρά πολιτικός της χαρακτήρας. Γιατί δεν έχουμε να κάνουμε με κάποιον «λυσσασμένο εγκληματία» αλλά για έναν αγωνιστή μιας τραγικά δίκαιης υπόθεσης που είναι ο αγώνας των Αρμενίων για μια πατρίδα, μια πατρίδα που την στερήθηκαν με μια γενοκτονία και έναν κυνικό διακανονισμό των τότε «Δυνάμεων».

Αν δεν κάνουμε λάθος λοιπόν είναι επιταγή του δικαίου να ε-

ξετάζονται τα κίνητρα ως προς την αξιολόγηση του αδικήματος και την προσμέτρηση της ποινής.

Και δεν είναι δυνατό να υπάρξει πιο ευγενές κίνητρο από τη στράτευση σε μια υπόθεση που προϋποθέτει τη διακυνδύνευση των πιο βασικών «αξιών» —ακόμα και της ίδιας της ζωής για το λαό σου ή την ιδεολογία σου. Και στην περίπτωση μας αυτό είχαμε.

Από την άλλη, μια αποφασιστική παράμετρος στην προσμέτρηση της ποινής πέρα από τα κίνητρα είναι αυτό το «περί δικαίου αίσθημα». Και αυτό το αίτημα λοιπόν αυτό μας λέει, μέσα από την ίδια την ελληνική εμπειρία, ότι ένας αγώνας ιδεών δεν μπορεί και δεν πρέπει να ποινικοποιείται. Ή τουλάχιστον

ΟΗΕ: Η «ΑΡΙΣΤΕΡΗ» ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ Η ΔΕΞΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Φαίνεται πως όσο προχωράμε στη χαραξή μιας «ειρηνικής, αδέσμευτης και ανεξάρτητης» πολιτικής, τόσο σωρεύονται οι ετερόκλητες και ασύμμετρες ψηφίδες στη «φιλοσοφία» και στην πρακτική των υπεύθυνων για την υλοποίηση αυτής της πολιτικής.

Γιατί είναι πράγματι παράδοξο η πρέσβης των ΗΠΑ στον ΟΗΕ Τζην Κιρκπάτρικ, σε πρόσφατο υπόμνημα στην κυβέρνησή της, να θέτει ζήτημα για την απόλυτα θετική στάση που τηρεί η Τουρκία στον Οργανισμό σε ό,τι αφορά σχέδια αποφάσεων που καταδικάζουν την αμερικανική πολιτική για ανάμιξη σε πραξικοπήματα χωρών Τρίτου Κόσμου, για παρεμβάσεις, για το ρόλο της CIA και η Ελλάδα να μην αποτελούμε ξεχωριστό αντικείμενο ανάλογου υπομνήματος, για τον απλούστατο λόγο ότι εμείς ή απέχουμε ή ψηφίζουμε εναντίον αυτών των καταδικαστικών αποφάσεων, συμπαρατασσόμενοι με τις τακτικές των εκπροσώπων του... ιμπεριαλισμού.

Είναι, τουλάχιστον, ένδειξη έλλειψης στό-

χων και άσκησης ακροβατισμών και εντυπωσιασμού στην εξωτερική πολιτική το να κόπτεται η κυβέρνησή μας για τη «συνεπή» στάση της σε ζητήματα που ξέρουν πολύ καλά οι Αμερικανοί πως δεν έχουν ούτε κόστος γι' αυτούς ούτε όφελος για μας (τζάμπο, Πολωνικό κτλ.). Ενώ σε άλλα για τα οποία βαρύνει η καταδίκη της αμερικανικής πολιτικής από τη διεθνή κοινότητα, εμείς να παρουσιάζομαστε δεξιότερη της τουρκικής χούντας και να υποδυόμαστε τα αριστερά δεκανίκια του Ρήγκαν· κι απ' την άλλη, η μεν Τουρκία εξακολουθεί να θεωρείται «αξιόπιστος σύμμαχος» της Ουάσιγκτον, εμείς δε εμφανιζόμαστε από το Στέιτ Ντηπάρτμεντ ως επίσημα αντιαμερικανοί.

Μήπως πρόκειται για αβλεψία, επιπολαιότητα και άλλα τοιαύτα συνήγορα ενός πολιτικού άλλοθι των αρμόδιων κεντρικών φορέων χάραξης και άσκησης της «πολυδιάστατης και πολυμέτωπης» εξωτερικής πολιτικής; Δεν το νομίζουμε. Είναι γνωστό ότι ο

πρέσβης μιας χώρας στον ΟΗΕ εξομοιώνεται στο «στάτους» του με υπουργό και μετέχει και των συνεδριάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου. Ούτως ή άλλως δηλαδή η ευθύνη του είναι κεντρική αλλά, φυσικά, δεν είναι μόνο δική του.

Οι Τούρκοι ξέρουν πράγματι από παλιά τους κανόνες του πολυεστιακού παιχνιδιού στην εξωτερική τους πολιτική. Εμείς, τουλάχιστον, δεν μπορούμε να μάθουμε να παίζουμε καλά έστω και σε μία εστία; Αν δεν το μάθουμε τότε πράγματι μπορεί κανείς νόμιμα και με αγωνία να αναρωτηθεί, για το τι να εννοούσε άραγε ο Ουάινμπεργκερ όταν δήλωνε πως το Στέιτ Ντηπάρτμεντ δεν βλέπει να υπάρχει κανένα πρόβλημα για την επίσκεψη στην Ουάσιγκτον των ηγετών της πρόσφατης «Διάσκεψης των Έξι» του Νέου Δελχί. Και θα 'χει όλο το δίκιο ν' αναρωτηθεί, ιδιαίτερα τώρα που φαίνεται πως ο Ρήγκαν αποφασίζει να ακολουθήσει πιο ευέλικτη πολιτική απέναντι στους «αντιαμερικάνους αμφισβητίες».

η ποινική όψη πρέπει να περιστέλλεται από τη διαύγεια της πολιτικής στόχευσης και της αγωνιστικής ηθικής συγκεκριμένων πράξεων.

Θα χρησιμοποιήσουμε δυο αναλογίες για να γίνουμε σαφείς: ανάλογη πρόσφατη δίκη Αρμενίων στο Παρίσι όπου επίσης υπήρξαν νεκροί κατέληξε σε προσμέτρηση ποινής τριών χρόνων φυλάκισης, επειδή ακριβώς η «δίκη» κινήθηκε σε διαφορετικά πλαίσια.

Και πώς θα βλέπαμε άραγε το γεγονός, αν μέσα στη δίκη μας χούντα κάποιος Παναγούλης στο εξωτερικό έκανε μια παρόμοια απόπειρα και η κυβέρνηση της χώρας όπου είχε πραγματοποιηθεί τον καταδίκασε σε 14 χρόνια φυλακή;

Επιβάλλεται λοιπόν κυβέρνηση και δικαιοσύνη να μην έχουν μονόπλευρες ευαισθησίες αλλά ολόπλευρη θεώρηση τέτοιων λεπτών αλλά σαφών «προβλημάτων».

Τζογαδόροι όλου του κόσμου αμυνθείτε

Αν και ο τζόγος —όπως λένε— καταστρέφει οικογένειες και ζωές, σίγουρα συμβάλλει στην εθνική ομοψυχία. Καταρχήν δεν υπάρχει αριστερός και δεξιός τζόγος. Ο τζόγος είναι υπεράνω ταξικών και ιδεολογικών προκαταλήψεων. Όπως αποδείχτηκε εμπειρικά σε διάφορα «ντου» της Αστυνομίας, στο ίδιο τραπέζι συνελήφθησαν τίμιοι βιοπαλαιστές, αεριτζήδες, έμποροι, βιομήχανοι, εφοπλιστές κτλ.

Άλλωστε ένα σύντομο γκάλοπ στα γραφεία του ΑΝΤΙ απέδειξε πως ο τζόγος ευδοκίμει στην Αριστερά ή έστω στο διαβρωμένο από τον ιμπεριαλισμό τμήμα της. Υποθέτουμε μάλιστα πως

και το καφενείο του τελευταίου ελληνικού χωριού θα απέδειχνε την αλήθεια των προηγούμενων ισχυρισμών.

Απέναντι λοιπόν σε ένα πανεθνικό φαινόμενο, ο νομοθέτης έδρασε με τη δέουσα ευαισθησία, δηλαδή αποδέχθηκε την πραγματικότητα ως έχει. Έτσι, ο τζόγος επιτρέπεται ως οικογενειακού τύπου σπορ, (τέρμα οι επιδρομές για κουμκανάκια σε διαμερίσματα), απαγορεύεται δε ως οργανωμένη δραστηριότητα σε ειδικά ιδρύματα, κοινώς «λέσχες». (Κατά την «Βραδυνή» αυτό προσθέτει άλλους 2.500 άνεργους λόγω της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ). Κρίμα όμως για την καλή εφημερίδα να φαντάζεται άνεργο τζογαδόρο επειδή του κλείσαν τη «λέσχη».

Απλώς το ΠΑΣΟΚ «κοινωνικοποιεί» τον τζόγο, μιας και ξενοδοχεία κτλ. που μπορούν να είναι δημόσιες ή δημοτικές επιχειρήσεις θα στεγάζουν το παίγνιο με κρατική «μίζα». Όπως έδειξε άλλωστε το παράδειγμα του καζίνο της Πάρνηθας, πρόκειται για εξαιρετικά προσοδοφόρα πηγή για τον δημόσιο κορβανά.

Υποθέτουμε ότι αυτή η αντίληψη αποτελεί μια προσαρμογή του σοσιαλιστικού ιδεώδους στην ελληνική πραγματικότητα. Αντί να εισπράττουμε, από την διαυγή σφαίρα της επίσημης οικονομικής δραστηριότητας των ανθρώπων, ας αρχίσουμε να «τσιμπάμε» από την αφανή πλευρά των παθών τους. Έχουμε δηλαδή μια κρατική απόπειρα για την έμμεση φορολόγηση της παραοικονομίας, σε όποιο βαθμό αυτή εκδηλώνεται στα «τυχερά παίγνια».

Απ' τη στιγμή λοιπόν που ο κατ' οίκον τζόγος γίνεται νόμιμος και ο δημόσιος τζόγος γίνεται φορολογήσιμος, δεν έχουμε τίποτε άλλο να εικάσουμε από το ότι τα «εν δήμε» θα έλθουν «εν οίκω».

Να υποθέσουμε δηλαδή ότι θα ανέβουν οι τιμές των μεγάλων διαμερισμάτων «δια οικογενείας».

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΠΕΛΕΚΟΣ ΣΕ ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

Η πιο σουρεαλιστική δίκη των τελευταίων χρόνων έγινε τη Δευτέρα 28 έως την Τετάρτη 30 Ιανουαρίου στην Αθήνα: κατηγορούμενος ήταν ο Γιάννης Χρυσάφης, αγωνιστής, φυλακισμένος στη διάρκεια της δικτατορίας λόγω της συμμετοχής του στο ΠΑΚ, στέλεχος του ΠΑΣΟΚ μετά τη μεταπολίτευση υποψήφιος βουλευτής επικρατείας στις εκλογές του 1974 και εκδότης της εφημερίδας «ΑΛΛΑΓΗ», η οποία εκδίδεται στη Μυτιλήνη. Μάρτυρες υπεράσπισης ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ στη Μυτιλήνη Δ. Βουνάτσος, το στέλεχος του ΠΑΣΟΚ Τ. Κόρακας, ο δήμαρχος Πολυχνίτου Β. Παλαιολόγος (ανήκει πολιτικά στο ΚΚΕ) και ο γραμματέας του Συλλόγου Πολυχνιτών Αθήνας κ. Π. Μπούμπας.

Μηνυτής ο υποψήφιος βουλευτής του ΠΑΣΟΚ (1977 - 1981) και διορισθείς επί αλλαγής Πρόεδρος του Ταμείου Συντάξεως και Ασφαλίσεως Υγειονομικών (ΤΣΑΥ) Κωνσταντίνος Πελέκος. Ναι ο γνωστός... αγωνιστής για τον οποίο έχουμε γράψει αρκετές φορές στο παρελθόν: αυτός που το 1961 συμμετείχε στη βία και νοθεία της ΕΡΕ, για να... αποδείξει την αθλιότητα της δεξιάς και να ατσαλώσει το ηθικό της αριστεράς. Αυτός που την ίδια εποχή έκλεβε και εξαπατούσε το Δημόσιο (το Δήμου Πολυχνίτου) για να... διαλύσει οικονομικά το Αστικό Κράτος και καταδικάστηκε σε 7 μήνες φυλακή το 1964 για ιδιοποίηση «εκμετάλλευση διαπιστωμένων» και «υπεξαγωγή εγ-

γράφου» από την μπουρζουάδικη Δικαιοσύνη. Που το 1967, έστειλε τηλεγραφήματα στην «Εθνοσωτήριο» επανάσταση, για να την υπονομεύσει από τα μέσα. Που μετά συνέχισε την αντίστοιχη από το Ζαΐρ, όπου ως γνωστόν κατέφυγαν όλοι όσοι ήθελαν, επειδή πέρα από την ανάγκη ευαισθητοποίησης της δημοκρατικής Ευρώπης, είχαμε αναμφίβολα ανάγκη από τη συμπράταση και της Αφρικής. Ο κ. Πελέκος, που μεταπολιτευτικώς εντάχθηκε και έδρασε στο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα, σε πείσμα των 900 από «αριστερών» που διαγράφηκαν από το ΠΑΣΟΚ Μυτιλήνης. Και ο οποίος τον Σεπτέμβριο του 1981, λίγο καιρό πριν παραιτηθεί από δήμαρχο Πολυχνίτου για να θέσει υποψηφιότητα με το ΠΑΣΟΚ στις βουλευτικές εκλογές, εφαρμόζοντας πρωτοπόρα τις αρχές της αποκέντρωσης και των εταιρειών λαϊκής βάσης, μεταβίβασε τις ιαματικές πηγές της πόλης σε μια ανώνυμη εταιρεία, της οποίας φρόντισε να οριστεί Πρόεδρος του ΔΣ και να πάρει ένα γερό μερίδιο από τις μετοχές.

Στη δίκη βγήκαν στη φόρα μια σειρά από πολύ ενδιαφέροντες πλευρές της υπόθεσης: ο κ. Πελέκος για παράδειγμα, ενώ δήλωσε στη διάρκεια της διαδικασίας ότι είχε «καμιά δεκαριά μετοχές» της εταιρείας, αποδείχθηκε ότι αυτός, η γυναίκα και τα παιδιά του είχαν 1286 μετοχές (κατά παράβαση του καταστατικού που ορίζει ανώτατο όριο

600), εάν δε προσθέσουμε και τους συγγενείς το ποσό ανεβαίνει στις 3.500! Παραδέχθηκε επίσης, ότι υποβίβασε την τιμή του οικοπέδου των Ιαματικών Λουτρών που ανήκουν στο Δήμο, για να μπορέσει να τα πουλήσει και να ιδρύσει έτσι την εταιρεία Λαϊκής Βάσης...

Άλλο ενδιαφέρον στοιχείο, ήταν οι μάρτυρες κατηγορίας που κάλεσε ο κ. Πελέκος! Ο κ. Κωφόπουλος για παράδειγμα, που μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου, έστειλε τηλεγράφημα στον Μαρκεζίνη, το νόημα του οποίου ήταν «και λίγους φάγατε», ενώ εξεδιώχθη προσφάτως από τη Ναυτιλιακή Εταιρεία Μυτιλήνης (λαϊκής βάσης κι αυτή). Άλλοι αγωνιστές, ήταν ο κ. Παυλάκης μέλος του χουντικού ΕΠΟΝ τέως Πρόεδρος της Νομαρχιακής Επιτροπής της ΝΔ και προσφάτως «πρασινίσας» αγοράζοντας 150.000 λαχνούς σε μια λαχειοφόρο αγορά του ΠΑΣΟΚ και ο κ. Γαβριήλ, διορισμένος σήμερα γραμματέας της Τοπικής Οργάνωσης του ΠΑΣΟΚ Πολυχνίτου, ο οποίος το 1981 είχε καταγγείλει το ΠΑΣΟΚ στην Αστυνομία επειδή μοίραζε κουπόνια οικονομικής ενίσχυσης χωρίς σφραγίδα της εφορίας!

Όπως είναι φυσικό ο Γιάννης Χρυσάφης και οι μάρτυρες υπεράσπισης υποστήριξαν ότι η υπόθεση ήταν σκάνδαλο, και υπερασμύθηκαν του προγράμματος του ΠΑΣΟΚ για την αυτοδιοίκηση και τις Εταιρείες Λαϊκής Βάσης. Η τελική απόφαση ήταν αθωωτική, αλλά ο συμβολισμός της δι-

κής έχει μεγαλύτερη αξία: για να υποστηρίξει κανείς σήμερα το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ, πρέπει να κάτσει και στο εδώλιο του κατηγορουμένου, κατηγορούμενος από τους νεο — ΠΑΣΟΚ που κατέβαλαν και κρατικές θέσεις.

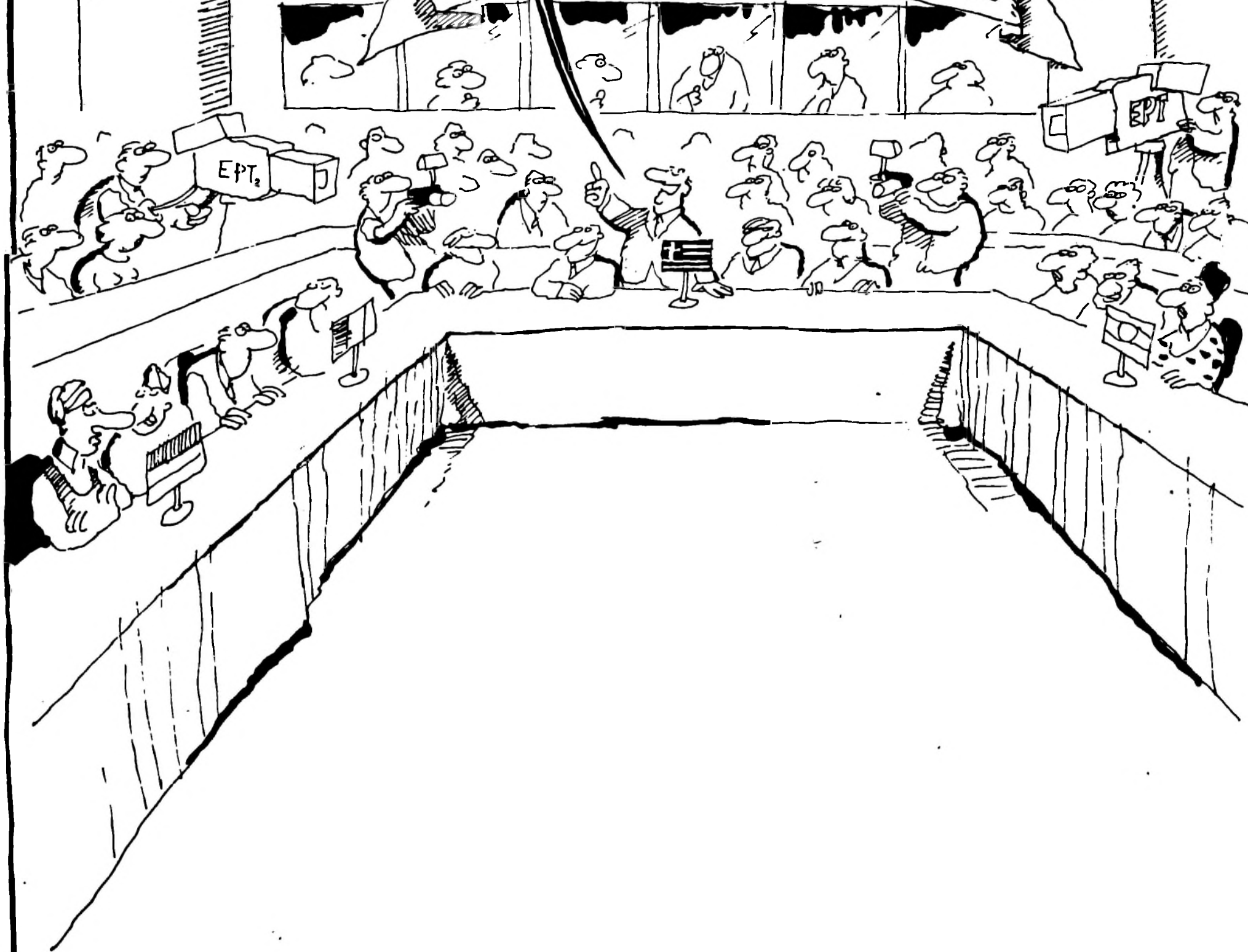
Αξίζει ακόμη να σημειωθεί, ότι ο εισαγγελέας κ. Θεοφανόπουλος (η γνωστή περίπτωση με την κατάσχεση των βιβλίων του Ντε Σαντ), πρότεινε ο κατηγορούμενος να κριθεί ένοχος συκοφαντικής δυσφήμισης δια του Τύπου.

Αναρωτιόμαστε ποιοι... σαδομαζοχιστές από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, επιτρέπουν στον Πελέκο να κρατάει υπεύθυνες κρατικές θέσεις, μετά τόσα δημοσιεύματα και κομπίνες, και μετά το αποτέλεσμα της δίκης που είναι συντριπτικό, έστω και για έναν αγωνιστή του ύψους του...

ΥΓ.: Τις ίδιες μέρες της δίκης, και συγκεκριμένα την Τρίτη 30/1 άρχισε και η δίκη του ΑΝΤΙ, με κατηγορούμενους τους: Χρ. Παπουτσάκη ως εκδότη και Χρήστο Βλάχο ως υπεύθυνο Τυπογραφείου, που έχουν μηνυθεί πάλι από τον Πελέκο, επειδή γράψαμε για τον βίο και την πολιτεία του ανδρός, και άλλες οικονομικές περιπέτειες του Πελέκου, αυτή τη φορά στο ΤΣΑΥ. Η δίκη αναβλήθηκε για τις 14 Φεβρουαρίου, όπου θα συνεκδικαστεί με τη μήνυση του Πελέκου κατά του περιοδικού ΕΝΑ και του τέως οικονομικού διευθυντού του ΤΣΑΥ κ. Βακαλόπουλου. Για την τελευταία περιπέτεια του κ. Πελέκου, στο επόμενο τεύχος.

... ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΜΕΙΣ
ΔΗΛΩΝΟΥΜΕ, ΟΤΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ
ΘΑ ΔΙΟΞΟΥΜΕ ΤΙΣ ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ
ΒΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ,
ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΟΥΜΕ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ
ΤΟΥΣ.

ΠΑΓ
ΔΙΑ
ΚΟΣΜΙΑ ΕΙΡΗΝΙΣΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

30.1.85
ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΚΩΣΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

μιλάει στο συνεργάτη του **ΑΝΤΙ**
Άκη Κοσώνη για:

- τη θέση του κόμματός του απέναντι στον εκλογικό νόμο
- τις πιθανές συνεργασίες ανάμεσα στα κόμματα
- την ιδεολογία της «Νέας Δημοκρατίας» και τις εσωκομματικές διεργασίες
- τον τρόπο που αντιμετωπίζει ο ίδιος την υποψηφιότητά του για την ηγεσία και τις δύο αποτυχίες του
- το άνοιγμά του στους οπαδούς της ΕΠΕΝ

ΕΡ: Κύριε Στεφανόπουλε, έχω δύο κύριους άξονες ερωτήσεων. Ο πρώτος έχει να κάνει με τον εκλογικό νόμο και την ιστορία της αυτοδυναμίας κι ο άλλος αφορά καθαρά τη «Νέα Δημοκρατία» και τη λειτουργία της. Από πού θέλετε ν' αρχίσουμε;

ΑΠ: Ας αρχίσουμε απ' τον εκλογικό νόμο που είναι επίκαιρο θέμα κι ενδιαφέρει όλους. Το χαρακτηριστικό στοιχείο αυτού του νόμου είναι ότι πρόκειται περί ενισχυμένης αναλογικής —γι' αυτό δεν χωρά αμφιβολία, κι οποιεσδήποτε προσπάθειες έγιναν από την κυβέρνηση για ν' αποδείξει το αντίθετο δεν έπεισαν κανένα, μόνο προς αφελείς θα μπορούσαν ν' απευθυνθούν. Το ΠΑΣΟΚ αναγκάστηκε να χάσει ένα πολύ μεγάλο μέρος της σοβαρότητός του υποστηρίζοντας ότι πρόκειται περί απλής αναλογικής, για να φανεί συνεπές προς τις προεκλογικές του εξαγγελίες. Προφανώς, δεν είναι συνεπές, γιατί όπως τονίσαμε εμείς, όλα όσα έλεγε εναντίον των ιδικών μας συστημάτων ενισχυμένης αναλογικής ότι δήθεν πρόκειται περί καλπονοθευτικών συστημάτων, σήμερα αναγκάστηκε να τ' ανακαλέσει, μεταχειριζόμενο τα δικά μας επιχειρήματα υπέρ του δικού του νομοσχεδίου. Είναι λοιπόν ένα σύστημα ενισχυμένης αναλογικής, που εμείς αποδεχτήκαμε βάσει των γενικότερων και σταθερών αντιλήψεών μας, ότι αυτό το σύστημα είναι το προσφορότερο για τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούν από χρόνια στον τόπο μας. Η Ελλάδα έχει ανάγκη από μια σταθερή κυβέρνηση και βέβαια κάμπτεται η αρχή της δικαίας αναλογίας εδρών προς ψήφους μπροστά σ' αυτή την αρχή. Αυτό το γεγονός φυσικά, δεν σημαίνει ότι το σύστημα δεν είναι έντιμο, υπάρχουν συστήματα ακόμη πιο αυστηρά απέναντι στη μειοψηφία —με την έννοια ότι στο πλειοψηφικό σύστημα το οποίον ισχύει στη Βρετανία, έστω κι αν εφαρμόζεται σε μονοεδρικές περιοχές, πράγμα που απαλύνει κάπως την αδικία, επιτρέπει να χάνονται ολοκληρωτικά οι ψήφοι που δίδονται υπέρ του υ-

ποψηφίου που δεν συγκεντρώνει την πλειοψηφία. Και δεν σκέφθηκε ποτέ κανείς να χαρακτηρίσει τα συστήματα αυτά αντιδημοκρατικά, μπορεί να μην είναι απολύτως δίκαια, αλλά αντιδημοκρατικά δεν είναι. Να λοιπόν, που το ΠΑΣΟΚ σήμερα προσέρχεται στις δικές μας απόψεις, όχι γιατί μετέβαλε βεβαίως αρχές, ούτε στηρίχθηκε σε αρχές που σκοπεύουν στο γενικότερο συμφέρον όπως η Νέα Δημοκρατία, αλλά διότι νομίζει ότι «των πραγμάτων ούτως εχόντων» και «ούτως εχόντων» το λέω αναφερόμενος στ' αποτελέσματα των τελευταίων Ευρωεκλογών που αποτελούν την πιο έγκυρη σφυγμομέτρηση, μπορεί να διατηρήσει μία μικρή υπεροχή έναντι της ΝΔ και με το σύστημα που προτείνει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Και εμείς, ως μεγάλο κόμμα θεωρούμε ότι με το σύστημα αυτό μπορούμε να διεκδικήσουμε την κυβερνητική αυτοδυναμία.

ΕΡ: Αν τ' αποτελέσματα των εκλογών είναι τα ίδια ή σχεδόν τα ίδια μ' εκείνα των Ευρωεκλογών, με την ουσιαστική διαφοροποίηση ότι πρώτο κόμμα θα είναι η ΝΔ, χωρίς όμως να έχει τη δυνατότητα να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση, τι πρόβλημα θα αντιμετωπίσει το κόμμα σας, στην πιθανή —και αναγκαία— συνεργασία με άλλα κόμματα;

ΑΠ: Είναι πολύ δύσκολο ν' απαντηθεί αυτή η ερώτηση. Και είναι δύσκολο, γιατί το φάσμα των πολιτικών δυνάμεων στην Ελλάδα έχει περιορισθεί σε τρεις εκπροσώπους: ένα κόμμα Φιλελεύθερο, ένα κόμμα Σοσιαλιστικό με τάσεις Μαρξιστικές και δύο Κομμουνιστικά κόμματα. Συνεπώς η συνεργασία του Φιλελεύθερου κόμματος μ' ένα έντονα Σοσιαλιστικό / Μαρξιστικό κόμμα κι ακόμη περισσότερο με τα Κομμουνιστικά κόμματα, εμφανίζει πολύ μεγάλες δυσκολίες στο να βρεθεί μια κοινή πλατφόρμα, μέτρων και προγράμματος. Αυτά αποτελούν και την πρώτη σκέψη. Δεν μπορεί όμως κανείς, σε μια περι-

πτωση ακυβερνησίας του τόπου, να μην σκεφθεί ότι υπάρχουν λύσεις σε όλα τα προβλήματα. Μπορεί να υπάρξουν νέες εκλογές, ώστε το πρώτο κόμμα να ζητήσει από το λαό να του ενισχύσει τη δύναμή του για να υπάρξει αυτοδυναμία. Αν όμως ο λαός επιμένει και σε μια δεύτερη εκλογή να υποδεικνύει τα αυτά αποτελέσματα άρα και τις αυτές λύσεις, κατ' ανάγκη θα υπάρξει επαφή μεταξύ κομμάτων με εντελώς αντίθετα προγράμματα. Εκ πρώτης όψεως τη στιγμή αυτή, το βλέπω δυσχερέστατο να συμβεί.

ΕΡ: Βλέπω πάντως ότι δεν αποκλείετε την περίπτωση να μην μπορέσει κάποιο κόμμα να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση.

ΑΠ: Κοίταξε, δεν την αποκλείω, γιατί αυτό το εκλογικό σύστημα λειτουργεί με μian απόσταση 2½ μονάδων, η οποία πρέπει να θεωρηθεί οριακή, δηλαδή κάτω από αυτήν, είναι αδύνατο να λειτουργήσει. Μπορεί να μην λειτουργήσει ούτε με τις 2½ μονάδες έτσι ώστε να δώσει αυτοδύναμη πλειοψηφία, κι αν υποθέσουμε μian ισοψηφία, ή μia μικρότερη διαφορά, τότε ασφαλώς κανένα κόμμα δεν θα έχει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Τότε θα υπάρξει συνεργασία των δύο κομμάτων, ως ολότητας λαμβανομένων, ή από ένα κόμμα θα ξεχωρίσει ένα κομμάτι του που θα μπορεί να πλησιάσει ευκολότερα στο άλλο κόμμα, και άλλες λύσεις, που δεν τις προμαντεύω, ούτε τις θεωρώ σωστές, αλλά είναι οι μόνες, στις οποίες μπορεί κανείς να καταλήξει, αν είναι αυτή η απόφαση του λαού.

ΕΡ: Αν λοιπόν, αυτή είναι η απόφαση του λαού, όπως λέτε, τότε θα φανεί ευκολότερα, εκείνο που όλοι έχουμε στο μυαλό μας, αλλά δύσκολα το λέμε: Ποιες δηλαδή θα είναι οι δυνάμεις εκείνες των δύο κομμάτων, που θ' αποστασιοποιηθούν απ' την κυρίαρχη κομματική λογική και θα επιλέξουν τη συνεργασία με το άλλο μεγάλο κόμμα...

ΑΠ: Εγώ αντιδρώ σ' αυτή τη σκέψη, αν υποτεθεί ότι αναφέρεται στο κόμμα της «Νέας

Δημοκρατίας» γιατί πιστεύω ότι το κομμάτι εκείνο που θ' αποστασιοποιηθεί και θα συνεργαστεί, μ' ένα άλλο κόμμα, είναι ένα κομμάτι χαμένο για τη ΝΔ.

ΕΡ: Δεν μιλάω για φυγή, αλλά για εσωκομματικές διεργασίες, για εσωτερική διαφοροποίηση απόψεων.

ΑΠ: Εξαρτάται από το ποια απόφαση θα πάρει το κόμμα. Αν είναι απόφαση συνεργασίας έχει καλώς, εάν όμως δεν πάρει απόφαση συνεργασίας και οι αποστασιοποιηθέντες εσωτερικά εκδηλώσουν κι εξωτερικά αυτή τη διαφωνία τους, τότε είναι ένα κομμάτι χαμένο για το κόμμα, πράγμα που αποτελεί απώλεια.

ΕΡ: κ. Στεφανόπουλε, πώς αντιμετωπίζετε το ΠΑΣΟΚ σαν ιδεολογία, σαν κόμμα, σαν λειτουργία;

ΑΠ: Πιστεύω ότι το ΠΑΣΟΚ έχει έναν πυρήνα με ιδεολογική τοποθέτηση. Ο μικρός αυτός πυρήνας, είτε μέσω του ΠΑΣΟΚ, είτε μέσω άλλων κομματικών δυνάμεων, θα θελήσει να εξακολουθήσει να εκφράζεται, με τον τρόπο τον οποίο εκφράζεται. Δεν μπορεί να είναι κανείς βέβαιος για την τύχη του ΠΑΣΟΚ ως κόμματος, αν κάποια στιγμή επέλθουν μεταβολές στην ηγεσία, αποχωρήσεις, ή κάτι άλλο. Ούτε μπορώ να φανταστώ ότι το ΠΑΣΟΚ θα διατηρήσει τη σημερινή του επιρροή, γιατί αν και έχει έναν ιδεολογικό πυρήνα, τη μεγαλύτερη επιρροή του την επιτυγχάνει μέσω του

● «Η αλήθεια είναι ότι για την εκλογή μου δεν επιχείρησα να αποσπάσω τη συμπάθεια κανενός βουλευτού, με κολακείες ή υποσχέσεις».

αρχηγού του, του κ. Παπανδρέου, ο οποίος θεωρείται χαρισματικός κι έχει ο ίδιος μιαν επιρροή στον κόσμο, την οποία επιρροή θα στερηθεί το κόμμα, αν στερηθεί τον αρχηγό του.

ΕΡ: Ας δούμε εδώ, τις πιθανές διαφορές με τη ΝΔ.

ΑΠ: Ναι, η ΝΔ πέρασε μια κρίσιμη φάση, όταν έφυγε ο ιδρυτής της κι αυτό φανερώθηκε από το εκλογικό αποτέλεσμα του '81. Σήμερα όμως έχει αναμφισβήτητα πολύ πιο φανερή από το ΠΑΣΟΚ την ιδεολογική της ταυτότητα. Η δύναμή της η πολιτική, στηρίζεται στις ιδεολογικές αρχές της κι όχι στα πρόσωπα των αρχηγών τα οποία έχουν εναλλαχθεί στην ηγεσία, χωρίς το κόμμα να έχει υποστεί καμιά φθορά, αλλά ενδεχομένως να έχει κατακτήσει καινούργιες δυνάμεις, αφού τα νέα πρόσωπα φέρνουν και νέες προσδοκίες. Πιστεύω ότι το ΠΑΣΟΚ έχει πολύ περισσότερες ιδεολογικές διαφοροποιήσεις απ' ό,τι η «Νέα Δημοκρατία». Γι' αυτό πιστεύω ότι αν χάσει το ΠΑΣΟΚ τον συνδυαστικό του κρίκο (τον πρόεδρό του) θα παραμείνουν οι μαρξιστές ως πυρήνας κι οι άλλες τάσεις θα διασπαρούν, είτε γύρω είτε πλάι απ' αυτόν. Στη ΝΔ δεν μπορεί να συμβεί κάτι τέτοιο.

ΕΡ: Εδώ υπάρχει η άποψη που λέει ότι το ΠΑΣΟΚ σαν τέτοιος χώρος, δέχεται την ύπαρξη και τη γέννηση τάσεων. Ευνοεί δηλαδή τη ζύμωση κι ανάπτυξη ιδεών μέσα στο κόμμα, ενώ αντίθετα στη ΝΔ δεν μπορεί να συμβούν αυτά, γιατί δεν έχει κανένα υπόβαθρο, ούτε ιδεολογία. Είναι ένα κόμμα διαχείρισης της εξουσίας.

ΑΠ: Το να λέγεται ότι η ΝΔ δεν έχει ιδεολογία, δεν είναι απλώς συκοφαντικό, αλλά και παραγνώριση της αλήθειας. Η ιδεολογία δεν είναι μόνον υπαρκτή —πρόκειται για τη φιλελεύθερη ιδεολογία— αλλά αυτή ακριβώς είναι η ιδεολογία που επιτρέπει πολύ περισσότερες αποχρώσεις μέσα της, παρά οι άλλες που ανήκουν σε δογματικά αριστερά κόμματα. Όχι μόνο γίνεται ιδεολογική διεργασία στους κόλπους της «Νέας Δημοκρατίας», αλλ' οι διεργασίες αυτές έχουν ερμηνευτεί πολλές φορές σαν τάσεις αποσχέσεως ή διασπάσεως. Το αν η ΝΔ έχει ή δεν έχει ιδεολογία είναι ένα πλαστό ερώτημα που τίθεται από τους αντιπάλους κι είναι ευκολότατο ν' απαντηθεί: έχει ιδεολογία της τον ριζοσπαστικό φιλελευθερισμό που θα εκφρασθεί στο πρόγραμμά της, αλλά και που εκφράζεται καθημερινά. Και ν' αναφέρω κάτι σαν παράδειγμα, στο χώρο της ιατρικής. Όταν είσαι φιλελεύθερος, αυτομάτως δέχεσαι την ελεύθερη επιλογή γιατρού. Δεν μπορεί να είσαι φιλελεύθερος και να δέχεσαι το Ε.Σ.Υ. (Εθνικό Σύστημα Υγείας). Όταν είσαι φιλελεύθερος θ' ανοίξεις την τηλεόραση και δεν θα κάνεις ότι κάνει το ΠΑΣΟΚ, στον τομέα της Δημοσίας Διοικήσεως θα πεις «δεν θέλω ένα κράτος δικό μου» όπως θέλει το ΠΑΣΟΚ, θέλω ένα κράτος που να ισχύει για όλους. Και μην μου απαντήσεις ότι «αυτά δεν τα κάνετε όταν είσασταν στην κυβέρνηση». Πέραν του ότι η τάση υπήρχε, τώρα, μετά από ένα σοσιαλιστικό πείραμα αυτές οι τάσεις κι οι απόψεις δυναμώνουν πολύ περισσότερο.

ΕΡ: Βλέπω ότι μιλάτε δυναμικά και δεν λέτε περί «σιωπηράς πλειοψηφίας».

ΑΠ: Δεν πιστεύω ότι δύναμή μας είναι η σιωπηρά πλειοψηφία. Η έκφραση ισχύει για προεκλογικές περιόδους, όπου η αντιπολίτευση θορυβεί, ενώ δεν θορυβεί το κόμμα που πραγματικά έχει την πλειοψηφία και το αποδεικνύει στις εκλογές. Αποδειχτήκαμε μειοψηφία στις εκλογές, και με τη σειρά μας γίναμε θορυβώδεις. Δεν είμαστε αυτή τη στιγμή σιωπηρά πλειοψηφία, πλειοψηφία μπορεί να 'μαστε, σιωπηλή όχι.

ΕΡ: Πέστε μου για σας και την υποψηφιότητα που θέσατε για δεύτερη φορά, στοχεύοντας την ηγεσία του κόμματος. Έχω την εντύπωση, ότι θα σας πήγαινε καλύτερα να θέσετε «μια και καλή» υποψηφιότητα, όταν και αν εκτιμούσατε ότι θα κερδίζατε την άναμέτρηση. Είσασταν για δεύτερη φορά υποψήφιος και δεν χρησιμοποιήσατε κανένα «μη αποδεκτό» μέσο που θα εξασφάλιζε την εκλογή σας.

ΑΠ: Δεν νομίζω ότι κάποιος εκ των μετασχόντων στις εσωκομματικές διαδικασίες χρησιμοποίησε «μη αποδεκτά» μέσα. Κάτι άλλο επισημαίνεις: ότι δεν έχω καλές επαφές με τον Τύπο, δεν επιδιώκω τη δημοσιότητα, πράγμα που θα είχα υποχρέωση να το κάνω, εφ' όσον διεκδικώ την ηγεσία του κόμματος —και δέχομαι αυτό το μειονέκτημά μου. Είναι ένα μειονέκτημα το οποίο συμβιβάζεται με τον χαρακτήρα μου, ή με τον τρόπο συμπεριφοράς μου. Δεν νομίζω ότι άλλοι χρησιμοποίησαν μέσα που μπορεί κανείς να χαρακτηρίσει με άσχημο τρόπο.

ΕΡ: Κοιτάξτε, κατά τη γνώμη μου, η ανάδειξη του κ. Μητσοτάκη στην ηγεσία, είναι φαινόμενο προς παρατήρηση, που

ανήκει ίσως στη σφαίρα της Κοινωνιολογίας. Ο άνθρωπος που μετά από κάποιες πολιτικές συγκυρίες βρέθηκε αρχηγός ενός μικρού κόμματος, των «Νεοφιλελευθέρων», με έναν οπαδό, βρίσκεται 6-7 χρόνια μετά, να ηγείται του δεύτερου μεγαλύτερου κόμματος της χώρας.

ΑΠ: Πρώτη φάση ήταν η προσχώρηση του κ. Μητσοτάκη στη ΝΔ στη συνέχεια η προσφορά υπηρεσιών, η ταύτιση και η ενσωμάτωσή του με το κόμμα και συνεπώς από εκεί και πέρα είχε κάθε δικαίωμα να διεκδικήσει την ηγεσία. Γιατί εξελέγη εκείνος κι όχι εγώ, ή άλλος, είναι θέμα εκτιμήσεως εκείνων που ψήφισαν, οι οποίοι προφανώς πίστευσαν ότι ο κ. Μητσοτάκης μπορεί περισσότερο να προσφέρει αυτή τη στιγμή, από οποιονδήποτε άλλον. Δεν το θεωρώ περίεργο που το κόμμα εξέλεξε τον κ. Μητσοτάκη, επειδή προ 7 ετών ανήκε σε άλλο κόμμα. Έχει μια θητεία επτά ετών, από το '78 ως το '85.

ΕΡ: Ας μην επιμείνουμε σ' αυτό, γιατί θα σας πω ότι πολλοί άλλοι έχουν θητεία στο ίδιο κόμμα 17 ή 27 ετών.

ΑΠ: Αυτό δεν σημαίνει ότι επιλέγονται εκείνοι που έχουν μακρά θητεία, θέλω να πω ότι ήταν αρκετή θητεία στο κόμμα για να είναι υποψήφιος και για να εκλεγεί.

ΕΡ: Πιστεύω ότι αυτό που είπατε για τον Τύπο και τις επαφές σας, έχει και άμεση

● «Δεν πιστεύω ότι η δύναμή μας είναι η σιωπηρά πλειοψηφία. Αποδειχτήκαμε μειοψηφία στις εκλογές και με τη σειρά μας γίναμε θορυβώδεις. Δεν είμαστε αυτή τη στιγμή σιωπηρά πλειοψηφία, πλειοψηφία μπορεί να 'μαστε, σιωπηρά όχι».

σχέση με τις εσωκομματικές σας επαφές, με τους βουλευτές.

ΑΠ: Κοίταξε, η αλήθεια είναι ότι δεν επιχείρησα να αποσπάσω τη συμπάθεια κανενός βουλευτού, με κολακείες ή υποσχέσεις —χωρίς να εννοώ ότι επεχείρησαν άλλοι να το κάνουν, εξηγώ απλώς τι έκανα εγώ. Ίσως έμεινα σε μιαν απόσταση από πολλούς συναδέλφους, αλλά δεν νομίζω ότι αυτό επηρέασε τελικώς την κρίση τους, πιστεύω ότι εκείνοι οι οποίοι εψήφισαν τον κ. Μητσοτάκη, πίστευσαν ότι ο κ. Μητσοτάκης είναι καταλληλότερος από εμένα να ηγηθεί του κόμματος αυτή τη στιγμή.

ΕΡ: Κι αν ξανατεθεί θέμα ηγεσίας θα είστε υποψήφιος;

ΑΠ: Διστάζω ν' απαντήσω σ' αυτό το ερώτημα, γιατί πρώτα πρώτα δεν φαίνεται πιθανόν να τεθεί το θέμα, αλλά όταν τεθεί το θέμα θα υπάρξουν οι συνθήκες που θα με οδηγήσουν στο να το αποφασίσω ή όχι.

ΕΡ: Οι δύο υποψηφιότητες που ήδη έχετε εκθέσει δημιουργούν ένα ιστορικό προηγούμενο...

ΑΠ: Μπορεί να δημιουργούν ιστορικό προηγούμενο, αλλά βλέπεις ότι εγώ λησμονώ πως είμαι υποψήφιος την επομένη της εκλογής. Και τις δύο φορές που ήμουν υποψήφιος και απέτυχα, ελησμόνησα ότι ήμουν υποψήφιος, την επομένη της εκλογής, όπως το έχω λησμονήσει και τώρα. Δεν με απασχολεί αν θα είμαι και πάλι υποψήφιος, θα το σκεφθώ ό-

ταν το θέμα θα ανακύψει και πάλι.

ΕΡ: Δίνετε την εντύπωση ότι το ζήτημα αυτό, απασχολεί πιο πολύ εμάς που είμαστε απ' έξω, παρά εσάς που είστε ο άμεσα ενδιαφερόμενος.

ΑΠ: Αυτό είναι πολύ συμπαθητικό να μου το λες και σ' ευχαριστώ. Αλλά αυτό που με απασχολεί, όπως και όλους μας στο κόμμα, είναι το πώς η ΝΔ θα επιτύχει το καλύτερο δυνατό εκλογικό αποτέλεσμα και θα γίνει κυβέρνηση, κι αυτό όχι χάρη της ΝΔ, αλλά βάση της απόλυτης πίστης και πεποίθησής μου για να βοηθήσει τον τόπο πολύ περισσότερο απ' ό,τι το ΠΑΣΟΚ.

ΕΡ: κ. Στεφανόπουλε, όταν ο κ.

Μητσοτάκης εξελέγη στην ηγεσία της ΝΔ, κοινή ήταν η εντύπωση, ότι θ' ακολουθούσε τουλάχιστον μέχρι τις εκλογές, συμβιβαστική εσωκομματική πολιτική, για να μην προκαλέσει αντιθέσεις, στο βαθμό που οι 70 οι οποίοι τον ψήφισαν δεν ήταν «δικοί του» αλλά ανήκουν, αν θέλετε στον κ. Αβέρωφ. Νομίζω ότι δεν διαφωνείτε...

ΑΠ: Δεν θα έλεγα «ανήκουν» στον κ. Αβέρωφ, θα έλεγα ότι ενδεχομένως πολλοί από τους 70 είχαν ψηφίσει τον κ. Αβέρωφ στην προηγούμενη αναμέτρηση.

ΕΡ: Ήταν πάντως γενική η αίσθηση ότι ο νέος αρχηγός εκ των πραγμάτων, δεν θα μπορούσε παρά να είναι συμβιβαστικός. Παρ' όλα αυτά, κι ενώ έτσι είχε ξεκινήσει, πέρασε απροσδόκητα σε «επαναστατικές διαδικασίες» όπως αυτή της απομάκρυνσης του κ. Μπούτου από το ηγετικό όργανο του κόμματος.

ΑΠ: Δεν δίνω την ερμηνεία που διαισθάνομαι ότι η ερώτησή σου περιέχει, ότι πρόκειται δηλαδή περί διαγραφής ή απομακρύνσεως του κ. Μπούτου. Πρόκειται ενδεχομένως και περί προσωρινής μόνο και ηθελημένης εκ μέρους του απαλλαγής από ορισμένα καθήκοντα, όπως είναι το καθήκον του Κοινοβουλευτικού Εκπροσώπου, από το οποίο ο ίδιος μόνος παραιτήθηκε. Βεβαίως, μετά το γεγονός ότι υπήρξε κάποια ανασύνθεσις του Πολιτικού Συμβουλίου. Ο κ. Μπούτος εξακολουθεί να παραμένει ηγετικό στέλεχος της ΝΔ και είμαι βέβαιος ότι αυτή η μικρή μεταβολή που επήλθε, δεν θα έχει καμιά επίπτωση στα εσωτερικά πράγματα και ως προς τα ειδικότερα καθήκοντα και τις κομματικές υποχρεώσεις του κ. Μπούτου.

ΕΡ: Πάντως αυτή σας η θέση στηρίζει εκείνους που σας κατηγορούν για την τόσο νομιμοφροσύνη σας...

ΑΠ: Εγώ αποδέχομαι την κατηγορία, γιατί δεν τη θεωρώ κατηγορία, τη θεωρώ υποχρέωση τη νομιμοφροσύνη. Άλλοι, την εμφανίζουν ως δειλία, τι θα πει αυτό; Δειλία είναι να μην συμμετέχεις στον ανταγωνισμό, απ' τη στιγμή που θα συμμετάσχεις και χάσεις, δεν μπορείς να παριστάνεις τον γενναίο, αντιδρώντας και μη αποδεχόμενος το αποτέλεσμα. Είσαι νομιμόφρων γιατί σου επιβάλλει η ίδια η δημοκρατική διαδικασία να είσαι νομιμόφρων. Και πέρα από τις διαδικασίες είναι και το ήθος μου το πολιτικό που μου επιβάλλει κάτι τέτοιο.

ΕΡ: Υπάρχει το προηγούμενο της ανατροπής του Γεωργίου Ράλλη —γιατί περί ανατροπής επρόκειτο— από την ηγεσία του κόμματος.

Έχω την εντύπωση, ότι εάν δεν ήταν ο

Στεφανόπουλος εκείνος που ηττήθηκε, το προηγούμενο θα έβρισκε άμεση εφαρμογή...

ΑΠ: Γιατί να μιλήσουμε για υποθετικά πράγματα, που δεν μπορεί ν' αποδειχθούν, είτε η υπόθεση αυτή πλησιάζει προς κάποια αλήθεια, είτε όχι; Κοίταξε, αν θέλεις να προχωρήσω την απάντησή μου ακόμη περισσότερο, σου λέω ότι εγώ, την δική μου τακτική, θα την αξιούσα και απ' οποιονδήποτε άλλον απέναντί μου. Δηλαδή την τακτική την οποία εγώ επέλεξα, θα είχα κάθε δικαίωμα να ενομιμοποιούμην περισσότερο από κάθε άλλον, να την απαιτήσω.

ΕΡ: Πώς βλέπετε το μέλλον της «Νέας Δημοκρατίας» —υπό το σημερινό τουλάχιστον σχήμα— αν το κόμμα σας χάσει τις εκλογές;

ΑΠ: Η ΝΔ πέρασε ήδη μια τέτοια κρίση γιατί έχασε τις εκλογές του '81, και μάλιστα χωρίς να το περιμένει, απρόσμενα. Η εσωκομματική κρίση έφθασε μόνο μέχρι του σημείου αμ-

● «Αποδέχομαι την κατηγορία της νομιμοφροσύνης, γιατί δεν τη θεωρώ κατηγορία. Άλλοι την εμφανίζουν σαν δειλία, αλλά δειλία είναι να μη συμμετέχεις στον ανταγωνισμό. Απ' τη στιγμή που συμμετέχεις και χάνεις, δεν μπορείς να παριστάνεις τον γενναίο, αντιδρώντας και μη αποδεχόμενος το αποτέλεσμα».

φισβητήσεως της ηγεσίας ή διατυπώσεως παραπόνων κατά της ηγεσίας —αδικαιολογητών ασφαλώς κατά τη γνώμη μου. Δεν σημαίνει καθόλου ότι μετά από κάθε ήττα, ή την όποια ήττα, ή εσωκομματική κρίση, πρέπει ν' αλλάζουν οι αρχηγοί. Η ΝΔ θα παραμείνει σίγουρα ενωμένο κόμμα και μετά την οποιαδήποτε ενδεχόμενη ήττα, διότι, επαναλαμβάνω, εκφράζει μια ιδεολογία και συνεπώς οι πιστεύοντες αυτή την ιδεολογία —την οποία δεν θ' αλλάξουν λόγω της ήττας— θα εξακολουθήσουν να είναι πολιτικά ενωμένοι και θα έχει εσωκομματικές διεργασίες, τέτοιες που κάθε κόμμα το οποίο ηττάται είναι υποχρεωμένο να έχει για ν' αντιμετωπίσει την επόμενη εκλογή. Οι εσωκομματικές διεργασίες πρέπει να ξεκινούν με την προβληματική πως την επόμενη φορά θα κερδίσουμε τις εκλογές.

ΕΡ: Και πιστεύετε ότι υπό το σημερινό σχήμα θα διατηρηθεί η ενότητα και θα συμβούν όσα λέτε;

ΑΠ: Δεν σπεύδω ούτε να βεβαιώσω, ούτε να αρνηθώ το ζήτημα του σχήματος, διότι δεν πιστεύω ότι αυτή τη στιγμή πρέπει να έχει κανείς μια τέτοια απάντηση δεδομένη.

ΕΡ: Ας πάμε στο πολυσηζητημένο άνοιγμα στην ΕΠΕΝ, άνοιγμα που κάνατε κατά την ομιλία σας στη Θεσσαλονίκη. Οι απαντήσεις που δώσατε στα σχετικά ερωτήματα στον Τύπο, δεν καλύπτουν το ΑΝΤΙ γι' αυτό επανερχόμαστε.

ΑΠ: Θα ξαναπώ τη θέση μου κι εσύ θα με ξαναρωτήσεις αν δεν είναι ικανοποιητική. Κάθε κόμμα δικαιούται να απευθύνεται, στους οπαδούς άλλων κομμάτων, τους δικούς του οπαδούς τους έχει εξασφαλισμένους, πρέπει βέβαια να τους διατηρήσει, αλλά όλοι έχουν το δικαίωμα ν' απευθύνονται σε όλους. Εγώ με αυτήν ακριβώς τη σκέψη ξεκίνησα, κι αν

απευθύνθηκα αυτή τη φορά στην ΕΠΕΝ, έχω απευθυνθεί μύριες όσες στο Κέντρο, αλλά και στους οπαδούς του Κομμουνιστικού Κόμματος ακόμη μπορώ ν' απευθυνθώ. Και πολλές φορές λέω, ότι οι εργαζόμενοι γίνονται αντικείμενο εκμεταλλεύσεως του ΚΚ, στο βαθμό που προσπαθεί να τους πείσει ότι μόνον ο κομμουνισμός μπορεί να τους βοηθήσει, ενώ εμείς έχουμε παραλείψει ν' αποτανθούμε προς τους εργαζόμενους, με την έμφαση που τα επιχειρήματά μας, επέτρεπαν να δώσουμε.

Όπως απευθύνομαι προς τον οπαδό οποιουδήποτε κόμματος, έτσι απευθύνθηκα και προς τους οπαδούς της ΕΠΕΝ. Δεν απευθύνθηκα προς την ηγεσία της ΕΠΕΝ, πράγμα που μου καταλόγισαν, ούτε επρόκειτο για άνοιγμα υπό την έννοια ότι δέχομαι να κάνω κάποιο συμβιβασμό με αξιώσεις της ηγεσίας κάποιου κόμματος. Αυτό είναι ξεκάθαρο: ούτε επαφή έχω, ούτε τέτοια ανοίγματα έχω κατά νου, αλλά απευθύνομαι σε οπαδούς άλλων κομμάτων για να τους πείσω ότι η τοποθέτησή τους είναι εσφαλμένη κατά τη γνώμη μου και πρέπει να προσέλθουν στη ΝΔ. Τι φυσικότερο απ' αυτό;

ΕΡ: Ναι, αλλά απευθύνεστε σε αμετανόητους, εκτός αν δεν πιστεύετε ότι υπάρχουν αμετανόητοι.

ΑΠ: Πιστεύω ότι υπάρχουν αμετανόητοι. Αμετανόητοι υπό την έννοια ότι είναι σταθερά τοποθετημένοι σ' ένα κόμμα και δεν θέλουν να μεταπειστούν από την αλήθεια και τη λογική.

ΕΡ: Μα δεν πρόκειται για κόμμα. Η ΕΠΕΝ δεν είναι κόμμα, κι οι οπαδοί της είναι ακριβώς οι εκφραστές εκείνων που στέρησαν τις ελευθερίες και τη λειτουργία των κομμάτων.

ΑΠ: Δεν μπορεί να υπάρχει ένα κόμμα με αντιδημοκρατικές ιδέες; Μπορεί ένα κόμμα να έχει κατά νου να κάνει δικτατορία, άλλο ότι δεν το ομολογεί, γιατί θα απαγορευόταν η λειτουργία του από το Σύνταγμα. Δέχομαι ότι μέσα στην ΕΠΕΝ υπάρχουν άνθρωποι με αυτές τις σκέψεις...

ΕΡ: Μα υπάρχουν άλλοι;

ΑΠ: Ασφαλώς υπάρχουν. Άνθρωποι που δεν δέχονται τη δικτατορία σαν καλύτερο πολίτευμα, μπορεί να έχουν άλλες παρεκλίσεις...

ΕΡ: Μπορεί δηλαδή να πήραν δάνειο επί χούντας...

ΑΠ: Όχι, όχι, και πολιτικές παρεκλίσεις. Να νομίζουν δηλαδή ότι δεν έπρεπε να γίνει νομιμοποίηση του ΚΚ, να νομίζουν ότι η ΝΔ έκανε περισσότερα σοσιαλιστικά ανοίγματα, απ' ό,τι έπρεπε, να νομίζουν ότι η ΝΔ δεν έπρεπε να φυλακίσει τους δικτάτορες. Αυτές είναι πολιτικές θέσεις —όλες εσφαλμένες— οι οποίες δεν σημαίνει ότι —πέραν των φανατικών που τις διατηρούν κατά τρόπον αμετανόητον— κυριαρχούν στη σκέψη όλων των άλλων.

Κοίταξε, εγώ δεν έχω κανένα συμπλεγμα, μπορεί κάποιος να έλεγε «μα θ' αποτανθείς προς τους οπαδούς της ΕΠΕΝ; πρόσεξε μη σε θεωρήσουν χουντικό». Δεν έχω κανένα τέτοιο συμπλεγμα, είμαι τόσο βέβαιος ότι δεν είμαι δικτατορικών ή απολυταρχικών ή αυταρχικών τάσεων, ώστε δεν φοβάμαι να μιλήσω προς οποιονδήποτε.

Η ζωή θα δείξει

του Δ. Ψάλτη

Σίγουρα δεν αποτελούν κάποια «νέα κατάσταση» οι πρόσφατες εξελίξεις στο ΚΚΕ εσ. ως προς την «ηγετική αναδιάταξη». Η ιστορία του κόμματος αυτού συνδέεται στενά με έντονα προβλήματα ηγεσίας, που με τη σειρά τους καθρέφτιζαν πάντοτε διαφορές επιλογών σε θέματα στρατηγικής. Μάλιστα, σε μια πρώτη φάση, στη διάρκεια της δικτατορίας, ορισμένοι ηγετικοί χειρισμοί όπως η υπόθεση του Νίκου Καρρά ομοιάζαν αισθητά με διαδικασίες που συνήθως χαρίζονται στους δογματικούς.

Το σίγουρο είναι όμως πως μετά την δικτατορία, το ΚΚΕ εσ. ανέπτυξε σταθερά την εσωκομματική δημοκρατία, μέσα από επίμονες διαδικασίες αλλά και παλινδρομήσεις (όπως η διαγραφή της Β' Πανελλαδικής τον Απρίλιο του 1978). Σήμερα, κατά κοινή μάλλον παραδοχή, το ΚΚΕ εσ. είναι το μόνο κόμμα στην ελληνική πολιτική σκηνή που μπορεί να υπερηφανευτεί ότι λειτουργεί σύμφωνα με καταστατικές διαδικασίες που διασφαλίζουν την πάλη των ιδεών, κατοχυρώνουν τις μειοψηφίες, επιτρέπουν τον ανεμπόδιο διάλογο για το σύνολο των θεμάτων που αφορούν το κόμμα και την προοπτική του.

Όμως οι πρόσφατες εξελίξεις αποδειχνουν, πως η ύπαρξη δημοκρατικών διαδικασιών είναι μεν η προϋπόθεση για τα πάντα, αλλά ότι δεν μπορεί να «λύνονται» τα θέματα πολιτικής στο επίπεδο της διαδικασίας και μόνο. Ταυτόχρονα, τα περί «ηγετικής αναδιάταξης» απέδειξαν ότι η πολιτική δεν διεξάγεται μόνο στη σφαίρα των συμφερόντων, της ιδεολογίας ή της θεωρίας, αλλά παραμένει ακόμα, σε ένα μεγάλο βαθμό, ο τρόπος της «διαχείρισης των συμβόλων» όπως εύστοχα συνόψισε τον σχετικό ορισμό ο Μιττεράν.

«Δεν είναι τυχαίο» όπως λένε, που η πρόσφατη κρίση στην ηγεσία του ΚΚΕ εσ. ήλθε σε μια εποχή ανόδου του κόμματος. Όχι μόνο τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών αλλά και η καθημερινή εμπειρία στα συνδικάτα ή στους μαζικούς χώρους φανέρωναν μια πειστικότερη απήχηση του ΚΚΕ εσ. και στην κατεύθυνση μιας κάποιας «περιφέρειας» ή έστω «διαγραμμένων» του ΚΚΕ, αλλά κυρίως σε ψηφοφόρους ή οπαδούς του ΠΑΣΟΚ.

Η κρίση λοιπόν δεν ήλθε ως αποτέλεσμα της «φτώχειας που φέρνει γκρίνια» αλλά επί τη προοπτική του πλούτου, της αύξησης και προφανώς της διαχείρισής του.

Αν όμως το κόμμα αυξήθηκε από το προηγούμενο συνέδριό του μέχρι σήμερα, γιατί παρουσιάζεται το πρωτοφανές, αυτή η αύξηση να μην χρεώνεται στα θετικά της ηγεσίας (και συγκεκριμένα του Γιάννη Μπανιά) αλλά να υποχρεώνει σε ηγετική αλλαγή (στο πρόσωπο του Λεωνίδα Κύρκου);

Θα υποστηρίζαμε ότι δεν πρόκειται ούτε για «κακία» ούτε «μικροψυχία» ούτε σε αντιπαλότητες φιλοδοξιών οι λόγοι που οδήγησαν σε μετατροπή των πλειοψηφιών και διαμόρφωση νέων συσχετισμών στην ηγεσία του ΚΚΕ εσ.

Οι λόγοι αυτοί συνδέονται στενά με τις διαδικασίες και τις αιτίες, οι οποίες έδρασαν ενισχυτικά ως προς την επιρροή του ΚΚΕ εσ. αυτή την περίοδο.

Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία ότι η αύξηση της επιρροής

του ΚΚΕ εσ. δεν οφείλεται σε μια ορισμένη στρατηγική ή τακτική της οργάνωσης του ΚΚΕ εσ. Δεν συνοδεύεται δηλαδή το φαινόμενο της αύξησης της πολιτικής επιρροής του κόμματος με μια αντίστοιχη οργανωτική ανάπτυξη, ούτε προέρχεται άλλωστε απ' αυτήν. Είναι γνωστό για παράδειγμα ότι ενώ πολλές επαρχιακές οργανώσεις είχαν συρρικνωθεί μετά το '81, ότι ενώ η προεκλογική «μάχη» των ευρωεκλογών δόθηκε αναπόφευκτα με λιγότερα μέσα και λιγότερες δυνάμεις, το εκλογικό αποτέλεσμα ήταν αναπάντεχα ευνοϊκό, πριν απ' όλα για την ίδια την τοπική οργάνωση.

Θα λέγαμε κάπως πρόχειρα, ότι το ΚΚΕ εσ. επιβλήθηκε κυρίως ως «κόμμα γνώμης», δεν αναπτύχθηκε δηλαδή ως «κόμμα - μηχανισμός» όπως γνωρίζουμε το σχήμα απ' την ελληνική κομμουνιστική παράδοση.

Επομένως, ο Γιάννης Μπανιάς, ο προϊστάμενος του κομματικού οργανισμού, ως Γραμματέας της ΚΕ, δεν μπορούσε να επενδύσει μια τέτοιου τύπου ανάπτυξη. Αντίθετα αυτός που μπορούσε πολύ πιο φυσικά να «πιστωθεί» με την «ακτινοβολία των ιδεών του κόμματος» ήταν ο Λεωνίδας Κύρκος, που δρα στο λαϊκό επίπεδο ως ο χαρισματικός εκπρόσωπος (και άρα ως ο ηγέτης) αυτών των ιδεών.

Απ' τη στιγμή μάλιστα που αυτή η «άνοδος» του ΚΚΕ εσ. καταγράφεται κυρίως ως κλίμακα και όχι ως οργανωτική ανάπτυξη, δεν διευκολύνεται κάποια «επαλήθευση γραμμών» μέσα στην οργάνωση. Αντίθετα μάλιστα, όταν η οργάνωση μεταφέρει «αυτά που λέει ο κόσμος» πριμοδοτεί αυτόματα και την λύση που μοιάζει να ταιριάζει στον «κόσμο», δηλαδή την προσωποποίηση του κόμματος στον «αρχηγό» Λεωνίδα Κύρκο.

Έχει δίκιο λοιπόν ο Γιάννης Μπανιάς στη συνέντευξή του στη «Μεσημβρινή» όταν επισημαίνει ότι όλα αυτά κρύβουν μια τάση προσωποποίησης ή μάλιστα ενός κάπως αρχηγικού κόμματος. Αλλά αυτό το «δίκιο» είναι δύσκολο να μεταφραστεί πρακτικά σε άλλη πρόταση, διότι το ΚΚΕ εσ. δεν κάνει τίποτε άλλο απ' το να ανταποκρίνεται στη λαϊκή διάθεση (ή —όπως θα έλεγαν ορισμένοι— στους νόμους της «πολιτικής αγοράς»).

Αντίθετα πάντως από όσα υποστηρίζουν κάποιοι από τους υποστηρικτές του Γιάννη Μπανιά, καθόλου δεν σημαίνει η προεδροποίηση του κ. Κύρκου ως αλλαγή της «φυσιογνωμίας» του κόμματος, ή κάποια πρακτορική διείσδυση του ΠΑΣΟΚ στο ΚΚΕ εσ.

Πρόκειται μάλλον για την απαρχή μιας «πασοκοποίησης» του ΚΚΕ εσ. που είναι περισσότερο επικίνδυνη για το ΠΑΣΟΚ ή το ΚΚΕ απ' ό,τι μια (δυσδιάκριτη άλλωστε) «καθαρή γραμμή της κομμουνιστικής ανανέωσης». Και δεν πρόκειται για «αλλαγή της φυσιογνωμίας» αλλά για επανεμφάνιση —ως επικρατούσας αυτή τη φορά— της δεύτερης όψης αυτού του δισυπόστατου εκ γενετής κόμματος, του κόμματος που η φυσιογνωμία του φτιαχνόταν και φτιάχνεται από δύο ρεύματα: σχηματικά μιλώντας θα λέγαμε ότι με κοινή μεν την ιστορική κομμουνιστική αναφορά η μια τάση αντιλαμβάνεται το ΚΚΕ εσ. ως την άμεση συνέχεια και μετεξέλιξη του ΚΚΕ (και επομένως ορίζει το πεδίο της παρέμβασής του στις συντεταγμένες που επι-

βάλλει αυτή η παραδοχή: μαρξιστικό - λενινιστικό κόμμα κτλ.). Η άλλη τάση, την κομμουνιστική αφετηρία την συνδέει άρρηκτα με την εμπειρία του ΕΑΜ, την ΕΔΑ, το μαζικό κίνημα κατά της χούντας, επομένως αισθάνεται διαφοροποιημένα και τα μέσα και τον σκοπό (γι' αυτό άλλωστε και από τον ίδιο τον Λεωνίδα Κύρκο και τους σημαντικότερους των υποστηρικτών του κατά καιρούς δεν έχει αποκλειστεί το θέμα «άλλου φορέα» ή έχει τεθεί θέμα τίτλου κτλ.).

Δεν είναι βέβαια καθόλου παράξενο που οι διαχωριστικές «γραμμές» δεν είναι ιδιαίτερα ευκρινείς στους κόλπους της παλαιάς ηγετικής ομάδας. Αλλά είναι χαρακτηριστικό ότι πάνω στην «παλαιά φρουρά» των ιστορικών κομμουνιστών διαφορίζονται ομοιότροπα και οι νεώτερες εκβλαστήσεις, όπως ο Κ. Γαβρόγλου με τον Κ. Φιλίνη ή ο Θ. Αθανασίου με τον Λ. Κύρκο.

Θα έχουμε λοιπόν μάλλον μια μικρογραφική επανάληψη του φαινομένου ΠΑΣΟΚ στις αναλογίες του ΚΚΕ εσ. και της συγκυρίας. Το ΚΚΕ εσ. με την χαρισματική λάμψη του Λεωνίδα Κύρκου, την πλατειά γλώσσα που περιλαμβάνει «όλο το λαό» την κριτική στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ που όμως δεν πολώνει και δεν ανοίγει χάσματα αλλά χτίζει τακτικά προμαχώματα, τη λάμψη ενός κόμματος δημοκρατικού και με ήθος σε ένα κλίμα ευτελείας, το ΚΚΕ εσ. θα δράση «πολυσυλλεκτικά».

Θα επιδράσει σε κομμάτια της παραδοσιακής Αριστεράς που ψήφισαν ΠΑΣΟΚ και απογοητεύθηκαν. Σε διανοούμενους που το ΠΑΣΟΚ απώθησε. Σε μεσοστρώματα που το ΠΑΣΟΚ τρομοκράτησε. Σε κομμουνιστές που δεν καλύπτονται πλήρως

από το ΚΚΕ, αλλά το ΚΚΕ εσ. δεν τους φαινόταν αποτελεσματικό.

Όλα αυτά μπορεί να μην εκφραστούν αμέσως οργανωτικά, αλλά θα αποκτήσουν την παραδοσιακή δυναμική ενός κόμματος που δρα δημόσια συνεκτικά μέσω του αρχηγού του. Έτσι πολλοί και ποικίλοι άνθρωποι, με διαφορετικά συμφέροντα και επιδιώξεις, με διαφορετικές ιδεολογίες και πολιτικές θεωρίες, θα μπορούν να συνυπάρχουν σε ένα κόμμα που η μορφή του αρχηγού και η ακτινοβολία μιας πολιτικής ρητορικής θα μπορεί να ενοποιεί αυτές τις διαφορές σε ένα εκλογικό αποτέλεσμα στις μεγάλες αναμετρήσεις.

Σ' αυτή τη φάση λοιπόν αν επικρατήσει «ψυχραιμία» στην ηγετική ομάδα του ΚΚΕ εσ. μόνο κέρδη μπορούν να υπάρξουν απ' την προεδροποίηση του Λεωνίδα Κύρκου.

Τα προβλήματα «φυσιογνωμίας» ίσως και «διάσπασης», θα προκύψουν όταν η «λαϊκή απήχηση» του κόμματος θα αρχίσει να μεταφέρεται στις οργανώσεις, όταν αναπόφευκτα δηλαδή οι απόψεις που εκπέμπει (και συσπειρώνει) ο Λεωνίδας Κύρκος προκαλέσουν και μια αντίστοιχη συρροή στις οργανώσεις του κόμματος.

Τότε, σε εκείνο το μέλλον τα θέματα τίτλου ή χαρακτήρα του κόμματος θα είναι όντως αποφασιστικά. Και επειδή ακριβώς δεν θα συζητούνται «επί χάρτου» αλλά σε μια ζώσα δυναμική θα πρέπει να εκφραστούν: συνθετικά, αν μπορέσουν, αντιθετικά αν αυτό είναι αναπόφευκτο.

Αλλά για όλα αυτά, η «ζωή θα δείξει» όπως λέγαν και οι παλαιοί.

□

ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»: ΑΠΑΝΤΟΥΝ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΚΚΕ ΕΣΩΤ.

ΤΟ 4ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

Το επικείμενο 4ο συνέδριο του ΚΚΕ εσ. έχει ήδη απασχολήσει πολύμορφα τον Τύπο. Το ΑΝΤΙ έχει επισημάνει ότι η προβληματική και οι αποφάσεις αυτού του κόμματος θα έχουν επιπτώσεις και αντίκτυπο τόσο στις εσωτερικές εξελίξεις και συσχετισμούς στο χώρο της κομμουνιστικής Αριστεράς, όσο και στις ευρύτερες εξελίξεις ή πιθανές ανακατατάξεις στον πολιτικό χώρο και τις σχέσεις των δημοκρατικών κομμάτων. Προφανώς πέρα από το θέμα του Προέδρου στο ΚΚΕ εσ., που απασχόλησε κυρίως τον Τύπο, το κόμμα αυτό αντιμετωπίζει ιδιαίτερα πολιτικά προβλήματα που αφορούν τη φυσιογνωμία του, τη θέση και το ρόλο του στην πολιτική ζωή της χώρας.

Στα πλαίσια της ενημέρωσης, του διαλόγου και της ανάπτυξης

του προβληματισμού στο χώρο της Αριστεράς το ΑΝΤΙ έθεσε υπόψη τις ερωτήσεις που ακολουθούν σε πέντε ηγετικά στελέχη του ΚΚΕ εσ. με αφορμή το συνέδριό του.

Η μικρή αυτή έρευνα του περιοδικού φωτίζει ορισμένες πλευρές των προβλημάτων και αναδεικνύει την προβληματική που αναπτύσσεται στην ηγεσία του ΚΚΕ εσ. Και ακριβώς επειδή ο διάλογος σήμερα στην Αριστερά τείνει ή να σχηματιστεί ή να αποπολιτικοποιηθεί, πιστεύουμε ότι η προσπάθεια αυτή του περιοδικού συμβάλλει στην ανάδειξη των πολιτικών ζητημάτων καθώς επίσης και στην προώθηση του διαλόγου στην Αριστερά, ο οποίος σήμερα είναι αναγκαίος όσο ποτέ στο παρελθόν, και κυρίως, χρειάζεται να έχει διαφάνεια και πολιτικότητα.

ΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

1 Πολιτικοί παρατηρητές και σχολιαστές έχουν τελικά την εντύπωση ότι όλες οι πολιτικές συγκρούσεις στο ΚΚΕ εσ. περιστρέφονται στην πραγματικότητα γύρω από ένα άλυτο πρόβλημα, αυτό της φυσιογνωμίας και του ιδεολογικοπολιτικού χαρακτήρα του κόμματος. Το ΚΚΕ εσ. διεκδικεί την ανανέωσή του κομμουνιστικού κινήματος της χώρας μας. Απ' αυτή την άποψη δεν είναι φυσικό να πρέπει να αποσαφηνίσει το δικό του χαρακτήρα καθώς και τις σχέσεις του με το ΚΚΕ και την πολιτική συμμαχιών με το ΠΑΣΟΚ; Αν, αντίθετα, επιδιώκει να γίνει ένας νέος πόλος της Αριστεράς εκφράζοντας και δυνάμεις που δεν προέρχονται ούτε εγγράφονται στη σφαίρα του κομμουνιστικού κινήματος, αλλά, επιπλέον, και νέες

κοινωνικές δυνάμεις που προσβλέπουν στο σοσιαλισμό, τότε δεν θα πρέπει να προσδιορίσει τις διαδικασίες και τους γενικότερους όρους του διαλόγου και της σύγκλισης με αυτές τις δυνάμεις;

2 Η τελευταία εκλογική επιτυχία του ΚΚΕ εσ. αλλά και πολλές ενδείξεις φανερώνουν μian άνοδο της εκλογικής του επιρροής. Η Κ.Ε. του ΚΚΕ εσ. αποφάσισε την ηγετική αναδιάρθρωση στο κόμμα και την υιοθέτηση του θεσμού του Προέδρου. Η απόφαση αυτή προκάλεσε, όπως φαίνεται από τα δημοσιεύματα στον Τύπο, διαφωνίες και ουσιαστικά διαμορφώνονται επ' αυτού του θέματος δύο ρεύματα μέσα στο κόμμα. Η πρόταση για αναβολή του Συνεδρίου απερρίφθη στην Κ.Ε. και συνεπώς το 4ο Συνέδριο θα κληθεί να αποφασίσει και στο ζήτημα του Προέδρου. Με ποιες γενικότερες ανάγκες ανάπτυξης της ανανεωτικής Αριστεράς, αλλά και ποιες ιδιαίτερες επιλογές του κόμματός σας, συνδέονται οι προτάσεις για ηγετική ανα-

διάταξη και καθιέρωση του θεσμού του Προέδρου;

3 Το ΠΑΣΟΚ θεωρείται από πολλούς σαν κόμμα που δεν μπορεί να προχωρήσει στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό αλλά ούτε κρίνεται ικανό να προωθήσει συνολικά έναν —αναγκαίο άλλωστε— εκσυγχρονισμό. Αρκετοί πάλι θεωρούν το ΠΑΣΟΚ διαχειριστή της κρίσης του ελληνικού καπιταλισμού. Το κόμμα σας, μετά το '81, κράτησε κατ' αρχήν μια θέση «κριτικής συμπόρευσης» με την κυβέρνηση, ενώ πριν τις Ευρωεκλογές διαφοροποίησε αισθητά αυτή τη θέση του, εκφράζοντας μια στάση κριτικής επί συγκεκριμένων θεμάτων, διεκδικώντας και υποστηρίζοντας την ανάγκη να έχει μια άλλη πολιτική ή «αλλαγή». Με δεδομένα την μέχρι τώρα πρακτική της κυβέρνησης, τη θέση του ΠΑΣΟΚ για αυτοδυναμία και τη στρατηγική του της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας (ΕΛΕ), πώς αντιμετωπίζεται τώρα το ΠΑΣΟΚ;

Η πρόταση για την ηγεσία του κόμματος εκφράζει διαφορετικές προσεγγίσεις στα προβλήματα πολιτικής και φυσιογνωμίας του κόμματος...

1 Το ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ μέσα από αναζητήσεις, εσωτερικές συγκρούσεις, θετικά βήματα αλλά και πισωγυρίσματα, επιδιώκει όλα αυτά τα χρόνια να διαμορφώσει το χαρακτήρα του σαν κόμμα της ανανεωτικής, κομμουνιστικής αριστεράς που σε γενικές γραμμές κινείται στις ιδέες και τις κατευθύνσεις του ρεύματος που ονομάστηκε ευρωκομμουνισμός.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια έχει προχωρήσει σημαντικά τις ιδεολογικοπολιτικές επεξεργασίες του σε θέματα που αφορούν τη στρατηγική του, την πολιτική γραμμή και τις εναλλακτικές προτάσεις του για τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία καθώς και για τα προβλήματα των συμμαχιών και τα ζητήματα της φυσιογνωμίας του.

Τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια εξάλλου έχουν γίνει πολύ σαφέστερες οι οριοθετήσεις του απέναντι στα άλλα κόμματα που κινούνται στο χώρο της Αριστεράς: Το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ, που αναμφισβήτητα με τη γενικότερη στάση τους υπονομεύουν την ενότητα και βαθαίνουν ακόμα περισσότερο την κρίση στο χώρο της ελληνικής Αριστεράς.

Το ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ φιλοδοξεί και επιδιώκει σταθερά να παίξει έναν πρωτεύοντα ρόλο για να διαμορφωθεί ένας νέος πόλος στο χώρο της Αριστεράς, που θα λειτουργήσει απελευθερωτικά σε σχέση με τη σημερινή βαθιά κρίση της και θα συμβάλει αποφασιστικά στην ανανέωση της προοπτικής του σοσιαλισμού στην Ελλάδα.

Χωρίς αμφιβολία ο στόχος αυτός θα γίνει πιο εφικτός και πιο κοντινός αν γύρω απ' αυτή την προσπάθεια συσπειρωθούν όχι μόνο οι δυνάμεις της κομμουνιστικής ανανέωσης αλλά και ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που έχουν σαν όραμά τους και θέλουν να παλαίσουν για ένα σοσιαλισμό με ελευθερία, δημοκρατία και αυτοδιαχείριση.

Η διαδικασία σεισπείρωσης αυτών των δυνάμεων περνάει μέσα από μια καθημερινή προσπάθεια σύγκλισης στο ιδεολογικό και πολιτικό επίπεδο. Ο υπεύθυνος δημοκρατικός διάλογος και η αγωνιστική συμπάραταξη στα πολύμορφα μέτωπα της πολιτικής και μαζικής πάλης για την προώθηση των ανανεωτικών αντιλήψεων, δημιουργεί νέους συσχετισμούς δυνάμεων και προωθεί κατά τον καλύτερο τρόπο αυτό το στόχο.

Το πρόβλημα όμως δεν εξαντλείται στη λήψη κάποιων αποσπασματικών πρωτοβουλιών αλλά πρέπει να αποκτήσει και μονιμότερα στοιχεία που θα κινούνται σε μια τέτοια προοπτική.

Πιστεύω ότι η καμπή στην οποία βρίσκονται σήμερα οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και η μεγαλύτερη ρευστότητα και κινητικότητα που σημειώνεται στο χώρο της Αριστεράς, διαμορφώνουν ένα καλύτερο πλαίσιο και ευνοϊκότερους όρους γι' αυτή την προσπάθεια.

2 Το τελευταίο διάστημα υπάρχει αναμφισβήτητα μια ανοδική πορεία του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ. Οφείλεται στις νέες ιδέες και τις εναλλακτικές προτάσεις που διατύπωσε, στο διαφορετικό τρόπο παρέμβασής του στις εξελίξεις, σε μια νέα ποιότητα σχέσεων που διαμόρφωσε με το λαό και τα μαζικά κινήματα των εργαζομένων στη συνολικά διαφορετική του φυσιογνωμία από τα άλλα κόμματα της Αριστεράς.

Στο 4ο Συνέδριο θα επιδιώξουμε να βαθύνουμε τους προβληματισμούς μας, να ενισχύσουμε ακόμα περισσότερο τα στοιχεία που καθόρισαν την ανοδική μας πορεία και να τα αναδείξουμε σε μόνιμα χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας και της δράσης του Κόμματος.

Οι λύσεις που θα δοθούν στο πρόβλημα της ηγεσίας μπορούν να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά την πορεία του κόμματός μας στο μέλλον.

Για το πρόβλημα αυτό έχουν ήδη διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις στην Κ.Ε. που θα κριθούν συνολικά στην προσυνεδριακή διαδικασία και τελικά από τι ίδιο το Συνέδριο του κόμματος. Οι αποφάσεις του θα γίνουν απ' όλους μας σεβαστές.

Ασφαλώς ο τρόπος και ο χρόνος που επιλέχτηκε για να τεθεί το πρόβλημα αυτό —στην καρδιά μιας κρίσιμης προεκλογικής περιόδου— δεν επιτρέπει να συζητηθεί ψύχραιμα, αντικειμενικά και με όρους ισοτιμίας για όλες τις απόψεις.

Η αιφνιδιαστική τοποθέτηση των προβλημάτων μαρτυράει διαφορετική αντίληψη για την φυσιογνωμία του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ που διακηρύσσει την ανάγκη πληροφόρησης, απαιτεί πλήρη διαφάνεια και παλεύει για την ενεργητική συμμετοχή των ενδιαφερομένων και τη μέγιστη δυνατή συλλογικότητα στη λήψη των αποφάσεων.

Στην πρόταση για την αναδιάρθρωση της ηγεσίας επισημαίνω δύο στοιχεία: α) τη δημιουργία εκτός της Κ.Ε. και ενδιάμεσου πολυπληθούς καθοδηγητικού οργάνου με ουσιαστικές αρμοδιότητες. β) Την καθιέρωση του θεσμού του Προέδρου.

Και τα δυο αυτά στοιχεία θα τείνουν

να οδηγήσουν στην πράξη σε πιο συγκεντρωτικές και προσωποπαγείς μορφές εξουσίας στο κόμμα και όχι σε ενίσχυση της συλλογικότητας.

Οι συνθέσεις που πετύχαμε από το 3ο συνέδριο μέχρι σήμερα, δοκιμάστηκαν στην πράξη και λειτούργησαν αποτελεσματικά και σε ό,τι αφορά την αποσαφήνιση της γραμμής και των πολιτικών οριοθετήσεων του κόμματος και σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση όλων των δυνάμεων και των δυνατοτήτων του.

Η ριζική αλλαγή αυτών των συνθέσεων που επιχειρείται σήμερα με τη νέα πρόταση για τα καθοδηγητικά όργανα και την ηγεσία του κόμματος επιδιώκει να δημιουργήσει νέες ισορροπίες και συσχετισμούς και είναι φυσικό να εκπορεύεται και να εκφράζει διαφορετικές προσεγγίσεις στα προβλήματα της πολιτικής και της φυσιογνωμίας του κόμματος. Προσωπικά πιστεύω ότι δεν θα συμβάλει θετικά στην προσπάθεια για σύγκλιση των δυνάμεων της ανανεωτικής Αριστεράς.

3 Το ΠΑΣΟΚ με την πολιτική και την πρακτική που έχει ακολουθήσει μέχρι σήμερα δεν κινείται στην κατεύθυνση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της ελληνικής κοινωνίας. Αντίθετα απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τις διακηρύξεις και τους προγραμματικούς του στόχους, οι οποίοι εξάλλου δεν ξεκαθάριζαν το ζήτημα των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών σαν κρίσιμο στοιχείο της στρατηγικής για το δημοκρατικό δρόμο προς το σοσιαλισμό.

Εμείς δεν είχαμε ψευδαισθήσεις. Ήδη από το 3ο Συνέδριο βλέπαμε ότι και η προεκλογική του πολιτική και η μετεκλογική άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ δεν οδηγούσε στη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την υλοποίηση των αναγκών και ώριμων αλλαγών στην οικονομία, το κράτος, τους θεσμούς, στη συμμετοχή του λαού.

Η μέχρι σήμερα εμπειρία διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ επιβεβαίωσε τις εκτιμήσεις αυτές.

Σήμερα οι εκτιμήσεις μας αυτές συναντιούνται καθημερινά με τις εμπειρίες των μαζών και γίνεται όλο και πιο φανερό πόσο απελπιστικά στενά είναι τα πλαίσια για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής συνεργασίας πάνω σ' ένα συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα. Το ΠΑΣΟΚ βουλιάζει μέσα στη λαθεμένη και αποπροσανατολιστική λογική της ΕΛΕ και στην αναζήτηση της πάση θυσία αυτοδυναμίας του, υιοθετεί δεξιές πολιτικές και πρακτικές, προχωράει σε «συναινετικές διαδικασίες» με τις δυνάμεις της κοινω-

νικής και πολιτικής συντήρησης, και απειλεί να συμπαρασύρει στο τέλμα την ελπίδα που ζωογόνησε η νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων το 1981.

Η θετική δυνατότητα που διαφαίνεται σήμερα είναι η διαμόρφωση ενός νέου συσχετισμού, με την ενίσχυση του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ και της ανανεωτικής Αριστεράς γενικότερα, δηλαδή εκείνων των δυνάμεων που μπορούν να προωθήσουν και να στηρίξουν μian εναλλακτική αριστερή προοπτική, διαμορφώνοντας ένα νέο ισχυρό πόλο στο χώρο της Αριστεράς.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΥΡΚΟΣ

Η πρόταση για νέα δομή των καθοδηγητικών οργάνων μόνον ώθηση μπορεί να μας δώσει προς τις μάζες...

1 Δεν νομίζω ότι υπάρχει αντίθεση στις δύο επιδιώξεις. Το ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ έχει τη φυσιογνωμία του —διαφορετικά θα είχε σβύσει! Τη διαμόρφωσε μέσα από επεξεργασίες και αγώνες χρόνων και την πλουτίζει αδιάκοπα μέσα από ένα ανοιχτό διάλογο μέσα στις γραμμές του και με την ελληνική κοινωνία. Διεκδικεί την ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος, την αποκατάσταση της ελκτικής δύναμης του Σοσιαλισμού, που είναι η ριζική —δηλαδή επαναστατική— αλλαγή στις κοινωνικές σχέσεις, πάνω στο έδαφος της δημοκρατίας, της ανόδου της εργατικής τάξης και των εργαζομένων στην εξουσία, της άνθισης της ανθρώπινης προσωπικότητας και δημιουργίας.

Δεν υπάρχει βάθαιμα ή προώθηση της επαναστατικής σκέψης, στην εποχή μας, που να μην είναι στοιχείο προβληματισμού μας και γόνιμης αφομοίωσης. Για μας ο Μαρξισμός δεν είναι Ταλμούδ ούτε εκκλησία. Είναι η καθοδήγηση για δράση, που πλουτίζεται αδιάκοπα από τις ανακαλύψεις, της επιστήμης, της φιλοσοφίας και της κοινωνικής πείρας των μαζών. Αποκρούοντας τη θεωρία ενός παγκόσμιου καθοδηγητικού κέντρου, ασκούμε την κριτική μας και στις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού μιλούμε καθαρά για τις ευθύνες τους κρατώντας σταθερά το μέτωπο ενάντια στην ιμπεριαλιστική επιθετικότητα και προβάλλοντας τις ιδέες ενός νέου διεθνισμού. Την ίδια στιγμή στο κέντρο των επεξεργασιών μας, είναι η συμμετοχή των ιδίων των εργαζομένων στα κέντρα που παίρνονται οι αποφάσεις, οι ιδέες της αυτοδιαχείρισης, και η εφαρμογή τους, η πάλη κατά της γραφειοκρατικής συγκέντρωσης είτε στο κράτος είτε στο κόμμα, η διαμόρφωση μιας νέας κουλ-

τούρας των εργαζομένων, όπου οι Μεσσίες —πρόσωπα ή κόμματα— θα δώσουν τη θέση τους στην άνθιση της συλλογικής δημιουργίας, παραγωγικής και πολιτικής, όπου το εργατικό κίνημα θα αξιοποιήσει την τεχνολογική επανάσταση για να επιταχύνει την αλλαγή στις παραγωγικές σχέσεις, και όπου το κρατικιστικό φαινόμενο θα το αντικαταστήσει μια νέα αντίληψη για την πολιτική. Όπου τα δημοκρατικά και σοσιαλιστικά κόμματα θα βρίσκονται σε αδιάκοπο διάλογο και διαδικασία συνθέσεων με τα κοινωνικά κινήματα, παραδοσιακά και νέα, σεβόμενα την αυτονομία τους και στηρίζοντάς την.

Από αυτήν την άποψη είναι σαφής η διαφορά του από την παλαιοκομμουνιστική τάση του εργατικού κινήματος (το ΚΚΕ) όσο και από το νεφέλωμα των «μη προνομιούχων» προνομιούχων του ΠΑΣΟΚ. Την ίδια στιγμή όμως, με την πλατειά ενωτική πολιτική του, που είναι ουσιαστικό στοιχείο της γενικής του στρατηγικής, επιδιώκει να γίνει ένας νέος πόλος για την προώθηση της Αλλαγής στην κατεύθυνση του Σοσιαλισμού, μια δύναμη προωθητική ενός νέου συνασπισμού κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων, που είναι ολοφάνερο πως δεν κλείνεται μόνο στους κομμουνιστές. Έχουμε ήδη δώσει δείγματα του σεβασμού μας στην ιδιαιτερότητα άλλων ρευμάτων, της εμμονής μας στον διάλογο, της επιθυμίας μας για συγκλίσεις. Και είμαστε βέβαιοι πως αυτή η προσπάθεια θα καρπίσει και θα βρεθούν και οι πιο πρόσφορες μορφές, στο βαθμό που το πολιτικό βάρος του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ θα αυξηθεί και στις κοινωνικές δραστηριότητες και στη Βουλή —ιδιαίτερα με την ευκαιρία των νέων εκλογών.

2 Η Κ.Ε. του κόμματός μας ύστερα από μια εξονυχιστική έρευνα και συζήτηση πάνω στο θέμα, αποφάσισε με άνετη πλειοψηφία να προτείνει στο Συνέδριο μια νέα δομή των καθοδηγητικών οργάνων και μια νέα διάταξη στην κορυφή της ηγεσίας. Η πρόταση αυτή, αποβλέπει στην ενίσχυση της συλλογικότητας και της αποτελεσματικότητας της καθοδηγητικής μας δουλειάς, στη διεύρυνση της επικοινωνίας μας με τις πλατειές μάζες των εργαζομένων, στη «φυσιολογικοποίηση» των σχέσεων κόμματος - λαού. Η συναινετική πρόταση που υποβλήθηκε στην Κ.Ε. και συγκέντρωσε την πλειοψηφία, υπογράμμισε πως μέσα από τις συζητήσεις διαλύθηκαν πολλές ανησυχίες —και θα 'λεγα και παρανοήσεις— που αφορούσαν τη φυσιογνωμία του Κόμματος. Το Συνέδριο, σαν κυρίαρχο Σώμα, θα αποφασίσει και στο θέμα αυτό, ύστερα βέβαια από υπεύθυνη συζήτηση σ' όλες τις οργα-

νώσεις του Κόμματος. Προσωπικά, δεν βλέπω, πως αυτό το θέμα που μόνο ώθηση μπορεί να μας δώσει προς τις μάζες, μπορεί να δημιουργήσει δυσκολίες, με τον όρο βέβαια πως θα τεθεί απλά και αντικειμενικά χωρίς να συνδεθεί με προκαταλήψεις προς τις οποίες είναι άσχετο.

3 Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι στην πορεία και τη στρατηγική του ΠΑΣΟΚ. Η θεωρία της ΕΛΕ στηρίζει τον ηγεμονισμό και τον «εκλεπτυσμένο διμετωπισμό» —όπως έγραφα σε μian ανάλυση των θέσεων του ΠΑΣΟΚ ήδη από τον Ιούλιο του '77— και επιδιώκει μian «Αλλαγή» με τους εργαζόμενους στη γωνία, πράγμα δηλαδή αδύνατο. Το καλπονοθευτικό σύστημα που εισήγαγε, είναι το κορυφωμα μιας πορείας ουσιαστικής απάρνησης των επαγγελιών του. Του εξασφάλισε μεν τα εύσημα της Δεξιάς αλλά και την αναστάτωση στις γραμμές του και στις μάζες. Είναι φανερό πως η Αλλαγή στην κατεύθυνση του Σοσιαλισμού, θα περάσει από άλλους δρόμους από την παγιδευτική αυτοδυναμία —θα περάσει από μια πλατειά συμμαχία για μια δημοκρατική, πλουραλιστική εξουσία των εργαζομένων. Και σ' αυτή την κατεύθυνση όμως όρος είναι η ενίσχυση του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, αυτού του κόμματος της ελπίδας και της αλήθειας. Σ' αυτή την κατεύθυνση είμαστε αποφασισμένοι να εργαστούμε με όλες μας τις δυνάμεις, μεταφέροντας το μήνυμά μας παντού σ' όλη την Ελλάδα. Το Συνέδριό μας είναι δυνατό να μην αποτελέσει εμπόδιο, αλλά κίνητρο για την πιο πλατειά επαφή μας με τις μάζες. Αυτό σημαίνει ότι θα προβληματιστούμε μαζί με την εργατική τάξη, τους εργαζόμενους της πόλης και του χωριού, του χεριού και του πνεύματος για να δώσουμε απαντήσεις στα μεγάλα προβλήματα του τόπου, που να 'χουν την πιο πλατειά υποστήριξη. Νομίζω πως προστά μας ωριμάζει το δικό μας «ραντεβού με την ιστορία». Και σ' αυτό θα προχωρήσουμε με ωριμότητα και τόλμη, όλοι μαζί

ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΠΡΙΛΛΑΚΗΣ

Η πρόταση - απόφαση της ΚΕ για ανασύνθεση της ηγεσίας διευρύνει τη συλλογικότητα, την αποτελεσματικότητα στα καθοδηγητικά όργανα, διευκολύνει την επαφή του κόμματος με τις λαϊκές δυνάμεις...

1 Θα πρέπει να σημειώσω, κατ' αρχήν, ότι το πρόβλημα της φυσιογνωμίας και του χαρακτήρα του ΚΚΕ εσ., είναι ένα σύνθετο

πρόβλημα, πολιτικό, ιδεολογικό και οργανωτικό. Ένα πρόβλημα που η αντιμετώπισή του στην πορεία ανάπτυξης του κόμματός μας συναρτήθηκε με τα κάθε φορά συγκεκριμένα δεδομένα των πολιτικών εξελίξεων. Στα πρώτα χρόνια μετά το 1974 η διαμόρφωση του ιδεολογικοπολιτικού χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας του ΚΚΕ εσ., συνδεόταν με σαφείς αποστάσεις από τις γενικές επιλογές και την πολιτική πρακτική της μεταδικτατορικής αστικής εξουσίας και ταυτόχρονα με την αντιπαράθεσή μας στο χώρο της Αριστεράς, πρώτα και κύρια με το ΚΚΕ. Αντιπαράθεση που επέβαλε να αναδείξουμε όλες τις πλευρές της ρήξης στο ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα, όλα τα στοιχεία της ιδιαιτερότητας του ανανεωτικού φορέα, και να επεξεργαστούμε γενικότερες αντιλήψεις και πρακτικές, αναγκαίες για την ανανέωση και στη χώρα μας των ιδεών του σοσιαλισμού και της φερεγγυότητάς τους.

Εξάλλου, μετά και την πολιτική αλλαγή του 1981 τα θέματα που αφορούσαν ειδικότερα την οριοθέτησή μας απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και μια πιο συγκεκριμένη επεξεργασία κρίσιμων πλευρών του δημοκρατικού δρόμου, αποκτούσαν μια ιδιαίτερη βαρύτητα για την πειστική θεμελίωση της αναγκαιότητας για μια αυτόνομη παρέμβασή μας τόσο στο πολιτικό όσο και στο κοινωνικό πεδίο. Μπορούμε να πούμε πως μέσα από τις εμπειρίες της αγωνιστικής του πορείας και μέσα από συχνά επίπονες εσωκομματικές διαδικασίες το ΚΚΕ εσ., διαμόρφωσε —έστω καθυστερημένα— πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές που απαντούσαν σε καίρια θέματα με τα οποία συνδεόταν ο χαρακτήρας και η φυσιογνωμία του.

Στην κρίσιμη καμπή η οποία διαμορφώνεται τον τέταρτο χρόνο από την πολιτική αλλαγή του '81 τα θέματα που έχουν σχέση με τον ιδεολογικοπολιτικό χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία του ΚΚΕ εσ., δεν είναι πλέον θέματα στενά κομματικά. Με την έννοια ότι η παραπέρα επεξεργασία και αποσαφήνισή τους συνδέονται όχι μόνο με την προσπάθεια της ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος.

Οι γενικές ιδέες που έχει προβάλλει το ΚΚΕ εσ., στην ιστορική διαδρομή του και ειδικότερα οι προτάσεις του σήμερα για μια άλλη πολιτική από εκείνη του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ, για μια άλλη αντίληψη σχετικά με το χαρακτήρα και το ρόλο της Αριστεράς και το πρόβλημα των συμμαχιών, αφορούν τους κομμουνιστές της ανανέωσης αλλά και τις άλλες δυνάμεις «που δεν προέρχονται ούτε εγγράφονται στη σφαίρα του κομμουνιστικού κινήματος». Αφορούν όλες τις

δυνάμεις που προσβλέπουν στην προοπτική του σοσιαλισμού με δημοκρατία και ελευθερία, διδαγμένες και από τις αρνητικές εμπειρίες τόσο του εγχειρήματος της «αλλαγής» του ΠΑΣΟΚ, όσο και των επιτεινόμενων αδιεξόδων της στρατηγικής και πολιτικής πρακτικής του ΚΚΕ. Και πρόκειται για ένα φάσμα ανανεωτικών δυνάμεων που περιλαμβάνει τους πριν το '81 ανένταχτους αριστερούς αλλά και πάρα πολλούς άλλους αριστερούς που αποδεσμεύτηκαν μετά το '81 από τα κόμματα αυτά ή βρίσκονται σε κατάσταση αποδέσμευσης.

Έτσι η ανανέωση του κομμουνιστικού κινήματος και η ανάδειξη του ΚΚΕ εσ., σε ένα νέο πόλο της Αριστεράς είναι σήμερα επιδιώξεις που δεν αντιτίθενται μεταξύ τους.

Στα πλαίσια των εκτιμήσεών μας αυτών, οι προβληματισμοί για την προοπτική μετεξέλιξης του κόμματός μας και συγκρότησης νέου φορέα συνδέονται όχι με την εγκατάλειψη αλλά με την παραπέρα προώθηση των θεμελιακών επιλογών του. Και βέβαια δεν έχουν σχέση με ισχυρισμούς περί ύπαρξης τάσεων στο ΚΚΕ εσ., που δήθεν επιδιώκουν «ανοίγματα» για την προσέλκυση ψηφοφόρων των αστικών κομμάτων.

Αυτό που για μας έχει τεθεί επιτακτικά είναι η σύγκλιση των δυνάμεων του κόμματός μας με τις άλλες ανανεωτικές δυνάμεις του αριστερού χώρου οι οποίες δεν εκφράζονται στο 3,4% που πήραμε στις Ευρωεκλογές. Και οι διαδικασίες της σύγκλισης καθώς και οι όροι του διάλογου μαζί τους, εξακολουθούν να είναι ακόμα ζητούμενα παρά ορισμένα βήματα που έχουν γίνει.

2 Η πρόταση για μια ηγετική αναδιάρθρωση στο κόμμα μας, συγκέντρωσε σημαντική πλειοψηφία στην Κ.Ε. Πλειοψηφία που αντανάκλα αντίστοιχη ή και ευρύτερη συναίνεση στο επίπεδο των μελών και στελεχών. Η εκτίμηση στο ερώτημά σας για το ότι η πρόταση αυτή και οι ορισμένες διαφωνίες που προκάλεσε, σηματοδοτούν την ύπαρξη δύο διαφορετικών ρευμάτων μέσα στο κόμμα, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Πολύ περισσότερο δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα «ερμηνείες» που διατύπωσαν ορισμένες εφημερίδες και περιοδικά για το ότι μια τέτοια εξέλιξη εκφράζει βαθύτερες πολιτικές και ιδεολογικές διαφορές ή και τάσεις ρήξης με στόχο την αλλοίωση της φυσιογνωμίας και της πολιτικής γραμμής του κόμματος.

Τα πραγματικά πολιτικά στοιχεία της πρότασης για την ανασύνθεση της ηγεσίας και την καθιέρωση θέσης και προέδρου στην Κ.Ε., είναι σαφή. Και με την

έννοια ότι θέμα ηγεσίας τίθεται σε κάθε συνέδριο αλλά και με την έννοια ότι η συγκεκριμένη πρόταση:

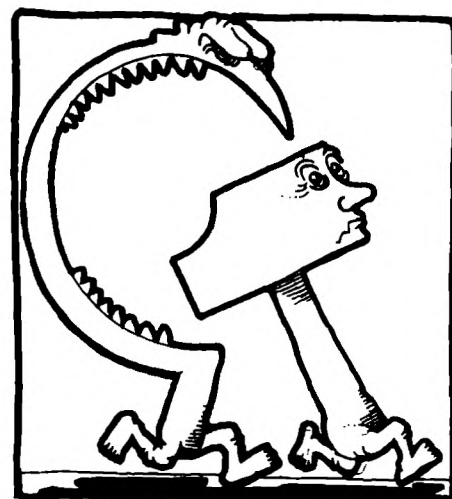
α) Συνδέεται με το ξεπέρασμα ορισμένων εγγενών αδυναμιών που εμπεριείχε η λύση για μονοπρόσωπη έκφραση της κορυφής της ηγεσίας στο προηγούμενο συνέδριο. Αδυναμιών σχετικών, και με την περιορισμένη συναίνεση που εξασφάλισε αυτή η λύση και με την αναντιστοιχία της προς τις απαιτήσεις της φάσης '81-'85 όπου έπρεπε να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά οι ευνοϊκότερες για το κόμμα μας δυνατότητες ανάπτυξης της πολιτικής και οργανωτικής του εμβέλειας.

β) Ανταποκρίνεται στις αυξημένες απαιτήσεις της σημερινής καμπής όπου βρίσκονται μπροστά μας κρίσιμες αναμετρήσεις και στο πολιτικό - κοινοβουλευτικό και κοινωνικό πεδίο.

γ) Υποστηρίζεται από ένα ευρύ φάσμα μελών της Κ.Ε. που δεν συνέπιπταν και δεν συμπίπτουν στις πολιτικές τους αποχρώσεις, ούτε είχαν στο παρελθόν τις ίδιες απόψεις στα θέματα της ηγεσίας.

Η πρόταση - απόφαση της Κ.Ε. διευρύνει τη συλλογικότητα και την αποτελεσματικότητα στα καθοδηγητικά όργανα, διευκολύνει την επαφή του κόμματός μας με τις λαϊκές δυνάμεις και επιπλέον αποσαφηνίζει μία κατάσταση που προϋπήρχε σχετικά με την αξιοποίηση των αδιαμφισβήτητων θετικών πλευρών της προσωπικότητας του σ. Λ. Κύρκου και τελικά κάθε άλλο παρά τείνει να δημιουργήσει καταστάσεις αρχηγικές.

3 Χωρίς να υπεισέρχομαι σε μονοσήμαντους χαρακτηρισμούς σχετικά με το ρόλο και το κυβερνητικό έργο του ΠΑΣΟΚ, πιστεύω πως δεν μπορεί να είναι φερέγγυος φορέας του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού και μάλιστα «αποκλειστικός». Το κόμμα μας σήμερα θεωρεί ότι η αφερέγγυοτητά του αυτή υποδηλώνεται όχι μόνο από τη μεγάλη απόσταση ανάμεσα στις επαγγελίες και την κυβερνητική του πρακτική τρία και πάνω χρόνια αλλά και από το γεγονός ότι δεν δείχνει καμμία διάθεση να διδαχθεί από τις συσσωρευμένες αρνητικές εμπειρίες της περιόδου αυτής.

Υποδηλώνεται μονιμότερα: α) από την ετερόκλητη κοινωνική του βάση και τη συστέγασή στους κόλπους του ποικίλων τάσεων που τροφοδοτούν συνεχώς την υιοθέτηση επιλογών αλληλοαναιρούμενων· β) από τη γενικότερη εκλογική και πολυσυλλεκτική τακτική του στη βάση της θεωρίας των «μη προνομιούχων»· γ) από τις αντιφάσεις των αναλύσεών του που υποβαθμίζουν ή και καταργούν κάθε ουσιαστική έννοια ταξικού διαχωρισμού της ελληνικής κοινωνίας γεγονός που δεν του επιτρέπει να προσδιορίσει με σαφήνεια τους, βασικούς κοινωνικούς στόχους που η κατάκτησή τους ανοίγει το δρόμο του σοσιαλισμού μετασχηματισμού καθώς και τις κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις πάνω στις οποίες μπορεί να στηριχτεί αυτός ο μετασχηματισμός· δ) από την προσκόλλησή του στη «στρατηγική» της ΕΛΕ, στρατηγική μονοκομματική και έντονα επηρεασμένη από τριτοκοσμικές αντιλήψεις, στρατηγική που οδηγεί σε όλο και σαφέστερα αδιέξοδα, σε όλο και συντηρητικότερες επιλογές.

ΚΩΣΤΑΣ ΦΙΛΙΝΗΣ

Τα μειονεκτήματα στο θεσμό του Προέδρου δεν βρίσκονται στο πρόσωπο του σ. Λεωνίδα αλλά αλλού...

1 Οι πολιτικές διαφωνίες στο ΚΚΕ εσωτερικού (που σκόπιμα παρουσιάστηκαν από ορισμένες εφημερίδες προσκείμενες στο ΠΑΣΟΚ και στη Δεξιά με την εικόνα «συγκρούσεων») ασφαλώς έχουν ως υπόβαθρο προβλήματα και ιδεολογικοπολιτικής φυσιογνωμίας αλλά και πολιτικής, που αναφέρονται στην προοπτική, κυρίως, του κόμματος.

Το γεγονός αυτό, ωστόσο, δεν είναι σαφώς συνειδητοποιημένο μέσα στο Κόμμα. Και τούτο φαίνεται να οφείλεται σε 2 λόγους: α) στο ότι σε προβλήματα άμεσης πολιτικής συγκυρίας έχει δημιουργηθεί (και χάρη στην εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων της χώρας) μια σύγκλιση απόψεων (π.χ. στη διαφοροποίησή μας από το ΠΑΣΟΚ και από το δογματικό ΚΚΕ, κ.ά.), που μάλιστα είναι *υπερεπαρκής για τη διεξαγωγή του νέου προεκλογικού μας αγώνα* —όπως άλλωστε φάνηκε και στις Ευρωεκλογές. β) στο ότι τα προβλήματα προοπτικής που έχουν σχέση με την πολιτική και τη φυσιογνωμία του κόμματος έχουν εμπλακεί εξ αντικειμένου με το πρόσωπο του σ. Λ. Κύρκου, που όλο το κόμμα τον θέλει επικεφαλής των εκλογικών αγώνων του κόμματος, και γενικά κύριο πολιτικό εκπρόσωπό του προς τον λαό.

Έτσι, αυτή τη στιγμή *προσωρινά*, δεν

εκδηλώνεται επαρκώς στις εσωκομματικές διαδικασίες μια άλλη πραγματικότητα: η θέληση της *μεγάλης* πλειοψηφίας του κόμματος όχι μόνο να μην πάμε πίσω από τις σημερινές κατακτήσεις του κόμματος (αποφάσεις π.χ. 3ου Συνεδρίου) αλλά και να τις διευρύνουμε.

Άλλωστε η διεξαγωγή των προσυνεδριακών εργασιών σε κλίμα θερμής προεκλογικής περιόδου, επίσης δεν ευνοεί την σε βάθος διερεύνηση αυτών των προβλημάτων, ούτε την διεξαγωγή ενός βαθύτερου διαλόγου με τον ανανεωτικό χώρο και ολόκληρη την Αριστερά για το περιεχόμενο ενός «νέου πόλου της Αριστεράς» που έχει αρχίσει να εκφράζει το ΚΚΕ εσωτερικού.

2 Η Κ.Ε. του ΚΚΕ εσ. αποφάσισε να προτείνει στο Συνέδριο την καθιέρωση του θεσμού του Προέδρου (επιπλέον του θεσμού του Γραμματέα) ως τρόπο αξιοποίησης του σ. Λ. Κύρκου. Υπήρξε βέβαια και μια σημαντική μειοψηφία στην Κ.Ε.

Κατά τη γνώμη μου τα μειονεκτήματα από την καθιέρωση αυτού του θεσμού δεν βρίσκονται στο πρόσωπο του σ. Λεωνίδα αλλά αλλού. Διότι ο σ. Λ. Κύρκος ούτε «καισαρικές τάσεις» έχει, ούτε είναι άκαμπτος και δογματικά παγωμένος σε πολιτικές θέσεις —αυτό το θετικό αποδεικνύει η ιστορία του. Βέβαια πιστεύω ότι έσφαλε στο προηγούμενο (3ο) Συνέδριο όταν συνέδεσε τον εαυτό του με εξαιρετικά *συντηρητικές* (Συντηρητικές με την έννοια ότι δυσκολεύονται να δεχτούν την προώθηση των προβληματισμών μας) απόψεις που διетύπωσε. Αυτό άφησε κατάλοιπα στο Κόμμα. Σε άλλους ένα βαθμό δυσπιστίας— πιθανόν μεγαλύτερο από ό,τι δικαιολογείται σήμερα αλλά και ενθάρρυνε και σκλήρυνε μια μειοψηφία που έχει *συντηρητικές* αντιλήψεις μέσα στο κόμμα. Πιστεύω επίσης ότι μέσα στις συγκεκριμένες συνθήκες, η καθιέρωση του νέου θεσμού θα μπορούσε να ενισχύσει διάχυτες και ασαφείς τάσεις μέσα στο κόμμα ότι πολλά θα ήταν δυνατόν να λυθούν από ένα «χαρισματικό ηγέτη» και λιγότερα από την ενεργό δραστηριοποίηση των μελών και οργανώσεων του Κόμματος για την ανάπτυξη της κομματικής δράσης, για πολιτικές πρωτοβουλίες που θα τείνουν στην αυτόνομη δράση και την αύξηση του ρόλου των εργαζομένων και άλλων κοινωνικών δυνάμεων στη διαδικασία του δημοκρατικού δρόμου προς το σοσιαλισμό. Σ' αυτά τα τελευταία βρίσκονται ουσιαστικά τα μειονεκτήματα του θεσμού του Προέδρου.

Παρ' όλα αυτά, προσωπικά πιστεύω ότι πρέπει πια να απεμπλακούμε ως κόμμα από το πρόβλημα του θεσμού του Προέδρου που θολώνει τα προβλήματα.

Έτσι που να μπορέσουμε πιο ψύχραιμα να αντιμετωπίσουμε σαν κόμμα τα ουσιαστικά προβλήματα— στον περιορισμένο βέβαια βαθμό που μπορεί να τα αντιμετωπίσει ένα Συνέδριο που διεξάγεται κάτω από το άγχος της προεκλογικής περιόδου. Και κυρίως να ριξουμε τις περισσότερες δυνάμεις στον ερχόμενο εκλογικό αγώνα, γιατί φοβούμαι ότι υπάρχει μια τάση να συζητήσουμε πολύ το τι θα κάνουμε με το τομάρι της αρκούδας που δεν την έχουμε ακόμα σκοτώσει...

3 Νομίζω ότι οι προσυνεδριακές μας θέσεις θα δώσουν μια ικανοποιητική, για τώρα τουλάχιστον, λύση σε προβλήματα αυτόνομης πολιτικής παρουσίας του κόμματός μας, ως καταλύτη ενός «νέου πόλου στην Αριστερά» σε προβλήματα σωστού διαφορισμού από ΠΑΣΟΚ και από δογματικό ΚΚΕ με την προτεινόμενη «εναλλακτική πολιτική λύση» που προβάλλει το ΚΚΕ εσωτερικού. Μετά τις εκλογές θα έχουμε τη δυνατότητα να εμβαθύνουμε στα προβλήματα ακόμη περισσότερο, βασισμένοι και στις καινούργιες εξελίξεις που θα προκύψουν.

28-1-85

Κ.Φ.

ΝΙΚΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ

Ο θεσμός του Προέδρου θα είναι μια συνεχής πηγή αμφιβολίας και αμφισβητήσεων για την ανανεωτική φυσιογνωμία του κόμματος...

1 Οι οριοθετήσεις του Κόμματος και η μονιμότερη διαμόρφωση και ενίσχυση της φυσιογνωμίας μας έχουν προχωρήσει αρκετά. Έχουν διασαφηνιστεί με έναν τρόπο που δεν είναι εύκολο να αλλοιωθεί (να πισωγυρίσουμε δηλαδή σε «συμπληρωματικούς» ρόλους) αλλά ούτε και να προχωρήσουμε σε γρήγορους και «ριζικούς» μετασχηματισμούς (ευρύτερος αριστερός «φορέας»). Δεν είναι, δηλαδή, οι οριοθετήσεις απ' τα άλλα κόμματα και η πολιτική συμμαχιών το βασικό ζήτημα *σήμερα*, πάνω στο οποίο διακυβεύεται και δοκιμάζεται η συνολική ιδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία και η παρουσία —προοπτική του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ.

Το βασικό ζήτημα, κι αυτό είναι *σήμερα* δείγμα ωριμότητας και νέων ποιοτικών προσεγγίσεων, είναι η *διαμόρφωση αυτόνομης εναλλακτικής αριστερής πολιτικής* με ένα σύνολο από *προτάσεις και επεξεργασίες* και η διαμόρφωση συγκεκριμένων *προγραμμάτων δράσης* ικανών να γίνουν ραχοκοκκαλιά αυτόνομων - ενωτικών κινήματων συμμετοχής - διεκδίκησης - υπεράσπισης των κατα-

κτήσεων.

Γύρω από ένα τέτοιο σύνολο προτάσεων μπορούν να συσπειρωθούν ευρύτατες δυνάμεις της ανανεωτικής κομμουνιστικής αριστεράς και να εμπνευστούν πολύ πιο πλατιές δυνάμεις αριστερών - σοσιαλιστών στους διάφορους κοινωνικούς χώρους και όχι μόνο σ' αυτούς, αλλά και στις κεντρικές πολιτικές πρωτοβουλίες.

Οι προτάσεις αυτές πρέπει στο κεντρικό πολιτικό - κοινωνικό πεδίο να αναδείχνουν την ανανεωτική κομμουνιστική αριστερά σε *καταλύτη* των εξελίξεων και σε *πρωταγωνιστή* των αγώνων: Για την ωρίμανση των μονιμότερων προϋποθέσεων για να συνυφανθούν οι κοινωνικές με τις πολιτικές εξελίξεις, για να δημιουργηθούν νέοι ευνοϊκοί συσχετισμοί σ' όλα τα επίπεδα, για να διαμορφωθεί μια συνολικά εναλλακτική πολιτική, από τη σημερινή του ΠΑΣΟΚ. Για να χτυπηθούν αποτελεσματικά τα εκβιαστικά διλήμματα του δικομματισμού και της τεχνικής πόλωσης, για να ανανεωθεί η ελπίδα του σοσιαλισμού μακριά από το απαράδεκτο ύψος και ήθος της σημερινής εξουσίας.

Για ναντιμετωπισθούν αποτελεσματικά και να καταπολεμηθούν τα μονιμότερα ιδεολογικά, πολιτικά, κοινωνικά ερείσματα της δεξιάς που πατάνε *ακόμα* στέρεα στη θεσμική υπανάπτυξη, στην πολιτιστική καθυστέρηση, στη νοοτροπία της εξάρτησης, στις συντεχνιακές τάσεις και *τείνουν* να εκφράσουν τις νέες ανάγκες τα προχωρημένα και σύγχρονα συμφέροντα της μεγαλοαστικής τάξης.

Μέσα από ένα τέτοιο πρόγραμμα γίνονται πεντακάθαρες, και κατανοητές σε ευρύτερες μάζες, οι οριοθετήσεις με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ· αναδειχνονται οι ανάγκες και οι δρόμοι που οδηγούν στην επικαιρότητα των λύσεων που εγγράφονται στον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό.

Δυναμώνουν οι τάσεις ενίσχυσης των κινήματων κοινωνικής κριτικής και οι διαδικασίες σύγκλισης - συνάρθρωσης μέσα σ' ένα ευρύτερο συνασπισμό κοινωνικών - πολιτικών δυνάμεων.

Αν το ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ προχωρήσει αποφασιστικά στη διατύπωση - προβολή - διεκδίκηση αυτού του προγράμματος εναλλακτικών αριστερών λύσεων, θα μπορέσουν ν' αποκτήσουν *πολιτικό* νόημα οι διαδικασίες και προτάσεις σύγκλισης κτλ. των αριστερών δυνάμεων.

Όχι πως δεν υπάρχουν απόψεις και τάσεις που βλέπουν με επιφύλαξη την πορεία ολοκλήρωσης της ανανεωτικής φυσιογνωμίας του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ. *Τάσεις που ενισχύονται απ' τη γενικότε-*

*ρη πολιτική - πολιτιστική αναδιπλώση που υπάρχει σήμερα στην κοινωνική - πολιτική ζωή του τόπου, και απ' τη βαθεία απογοήτευση που δημιουργεί η απαράδεκτη «διαχείριση» που το ΠΑΣΟΚ αφέθηκε —και με ευθύνη της Αριστεράς και δική μας— να κάνει σε ιδέες, αξίες, ιδανικά, έννοιες για τις οποίες *υπάρχουμε, πολεμήσαμε, νοιώσαμε* όλοι μας την έμπνευση και την προωθητική - απελευθερωτική τους δύναμη...*

Νομίζω ότι θα προχωρήσουμε αποφασιστικά μπροστά. Κι αυτή η εξέλιξη θα επηρεάσει θετικά την συνολική κίνηση προς τα μπρος της ελληνικής κοινωνίας με την Ανανεωτική Κομμουνιστική Αριστερά στο *προσκήνιο* των εξελίξεων.

2 Στην πολιτική ζωή του τόπου υπάρχει μια συγκεκριμένη φόρτηση για το ρόλο και τη σχέση των Προέδρων με τα κόμματά τους, και τον λαό. Όσο κι αν προσπαθήσαμε να δώσουμε συγκεκριμένες αρμοδιότητες και όρια σ' αυτόν το νέο θεσμό —*αν τον αποφασίσει το Συνέδριο*— και όσο κι αν είναι αδιαμφισβήτητη η μη αρχηγική νοοτροπία του σ. Κύρκου και η πίστη και διάθεσή του για τόνωση της συλλογικότητας της ηγεσίας, παρόλα αυτά *νομίζω ότι η λειτουργία και αυτή καθ' αυτή η ύπαρξη του θεσμού* θα είναι μία συνεχής πηγή αμφιβολίας και αμφισβητήσεων για την ανανεωτική φυσιογνωμία και τη δομή του κόμματός μας. Και απ' τα «πράγματα» μπορεί να βάλει —*έξω από προθέσεις*— σε συνεχή τάλαντευση την πορεία που —με διαφωνίες που σέβομαι— βάλαμε μπρος μετά το 3ο (11ο) Συνέδριο για την ανανέωση της ηγεσίας του κόμματος, παράλληλα με τη χάραξη μιας νέας πορείας στα θέματα φυσιογνωμίας, πολιτικής, νέων οργανωτικών δομών, οργάνωσης των σχέσεων του κόμματος με τις ευρύτερες ανανεωτικές δυνάμεις και διαμόρφωσης της ολόπλευρης παρέμβασης του κόμματος μέσα στα μαζικά κινήματα και τους θεσμούς. Κι αυτό γιατί υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και τάσεις απ' τις σημερινές συγκλίσεις, που έχουν επιτευχθεί και με συμμετοχή του σ. Λεωνίδα, που ζητάνε *όλο και πιο φανερά* να ωθήσουν σε αντιπαράθεσεις και νέες ισορροπίες που θα επαναφέρουν προβλήματα πάνω στα οποία βρήκαμε αποτελεσματικές συνθέσεις και προχωρήσαμε τις επεξεργασίες μας. Θα 'θελα να προσθέσω κάτι ακόμα: Είναι *πολιτικό* θέμα, με *πι κεφαλαίο* ο τρόπος που συνεχώς επί 3 χρόνια, *θετικής, πορείας του Κ.* και *αποδοτικής συνθετικής δουλειάς της νέας ηγεσίας* του κόμματος, έμπαινε το θέμα της ανασύνθεσης της ηγεσίας. Ανα-

σύνθεση που ο, μη κομματικός, καθημερινός Τύπος και αρκετοί σύντροφοι την εννοούν μόνο σαν αλλαγή. Ελπίζω να μη φθάσουμε σ' αυτό το δίλημμα και ελπίζω να συζητήσουμε χωρίς εντάσεις αυτά τα προβλήματα μπροστά στο 4ο Συνέδριο.

3 Δεν διαφωνώ στην άποψη - θέση που διατυπώνεται πριν το ερώτημα, παρότι είναι κάπως σχηματικά διατυπωμένο. Και βέβαια συμφωνώ ότι η συνολική πολιτική του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, απ' το '81 μέχρι σήμερα, μπορεί να χωριστεί σε 2 φάσεις, που βέβαια η δεύτερη είναι *ωρίμανση* και *συνέχεια* της πρώτης, αλλά έχει *διαφορετικά ποιοτικά* χαρακτηριστικά που δώσανε αυξημένο κύρος, *μεγαλύτερη φερεγγυότητα* και επιρροή στο κόμμα μας. Γιατί έδωσε έναν αυτόνομο - κριτικό, δηλαδή *βαθιά ανανεωτικό*, ρόλο στο πιο προωθημένο τμήμα, στην ελπίδα, της Αριστεράς, την Ανανεωτική Κομμουνιστική Αριστερά. Και γιατί συγκλόνισε συνειδήσεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ και «άγγιξε» την πείρα και την ιστορική γνώση - συνείδηση ευρύτερων τμημάτων των εργαζομένων, των νέων, των γυναικών.

Το ΠΑΣΟΚ έχει ξεκαθαρίσει το ρόλο και τα όριά του. Έχει πια ταυτίσει την αυτοδυναμία του με τη στρατηγική της ΕΛΕ και τον «τρίτο δρόμο για το σοσιαλισμό» με τις «συναινετικές» προσπάθειες του δικομματικού παιχνιδιού που γίνεται ανεκτό μόνο στο έδαφος της τεχνικής πόλωσης και της περιθωριοποίησης των κοινωνικών εντάσεων και της Αριστεράς.

Άλλωστε και όλη η φιλολογία περί «παραδοσιακής Αριστεράς» μάλλον είναι ομολογία του *διαζυγίου* της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ απ' την Αριστερά!

Μ' όλα αυτά τα δεδομένα γίνεται επιτακτική πια η ανάγκη για αλλαγή συσχετισμών στο κοινωνικό επίπεδο, για τη διαμόρφωση μιας άλλης πολιτικής ριζικών αλλαγών και των αντίστοιχων διεκδικήσεων - αγώνων των μαζικών κινήματων, για ωρίμανση των προϋποθέσεων —*που σήμερα δεν υπάρχουν*— για ευρύτερες συμμαχικές κυβερνήσεις που θα εντάσσονται και θα ενισχύουν τη διαδικασία διαμόρφωσης του συνασπισμού κοινωνικοπολιτικών δυνάμεων για τη δημοκρατική εξουσία των εργαζομένων.

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»
Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης

**ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ**
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

**ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ**
E. R. DOBBS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

**ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
LOSSKY

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ ΚΕ

Αδέρφια μου, αλήτες, πουλιά...

**Η προσεχής εκλογή Καραμανλή
θα θέσει επί τάπητος
το «πρόβλημα ΠΑΣΟΚ»**

του Στέλιου Κούλογλου

ΤΕΛΙΚΑ αυτή η θητεία στον μαρξισμό και τις αριστερές οργανώσεις, φαίνεται ότι είναι μεγάλη υπόθεση. Ή τουλάχιστον έτσι δείχνει η πρακτική και οι ενδοκομματικές επιτυχίες της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ αλλά και του ίδιου του κ. Παπανδρέου, οι οποίοι κατά καιρούς πέρασαν ή παρακολούθησαν «εκ του σύνεγγυς» τις κομμουνιστικές διαδικασίες, και —το κυριότερο— διδάχθηκαν απ' αυτές.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, στην τελευταία Σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, ακολουθήθηκε η ίδια συνταγή που εφαρμόστηκε σε προηγούμενα ανάλογα σώματα, αλλά και στο ίδιο το πρώτο Συνέδριο του Κινήματος: η προετοιμασία του μενού, προϋποθέτει κατ' αρχήν την... έλλειψη προετοιμασίας. Δηλαδή μία μέρα πριν την έναρξη των εργασιών, κατά κανόνα το προηγούμενο βράδυ, μοιράζεται μια εισήγηση, η οποία ξεπερνάει τις πενήντα δακτυλογραφημένες σελίδες, και επομένως είναι αδύνατον να υπάρξει η όποια προετοιμασία. Το δεύτερο μυστικό της επιτυχίας, είναι ότι το μενού δεν έχει καμιά ιδιαίτερη γεύση: ενώ δηλαδή οι επί μακρόν σε δίαιτα διαλόγου παρευρισκόμενοι, θα προτιμούσαν σύστημα αναλογικής κοκκινιστό ή εκλογή Καραμανλή στα κάρβουνα, γιατί τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η βάση του ΠΑΣΟΚ στους μαζικούς χώρους είναι ακριβώς αυτά, τους προσφέρεται «μπριάμ απ' όλα» και ποτό τούτι-φρούτι. Μια εισήγηση δηλαδή εφ' ὅλης της ύλης που λόγω της γενικότητός της υποβαθμίζει τα συγκεκριμένα κρίσιμα προβλήματα της συγκυρίας και στην οποία όλοι μπορούν να βρουν κάτι που τους αρέσει.

Η ΣΥΝΤΑΓΗ ΤΟΥ «ΚΑΛΟΥ ΠΑΤΕΡΟΥΛΗ»

Η ΤΡΙΤΗ φάση του δείπνου, περιλαμβάνει την επί τροχάδην κατάποση της τροφής: ο Πρόεδρος καταφθάνει μιάμιση ώρα καθυστερημένος, εκφωνεί την εισήγηση για καμία - δύο ώρες, ενώ στη συνέχεια ε-

πακολουθεί και πολιτικό - οργανωτική εισήγηση του Εκτελεστικού Γραφείου, ανάλογης διάρκειας. Έτσι οι περισσότεροι όντας μπουκωμένοι αδυνατούν να μιλήσουν, ενώ το Σώμα πρέπει και να «τελειώσει κάποτε», άλλοτε επειδή υπάρχουν ευρωεκλογές, και άλλοτε γιατί «δεν μπορεί να τραβήξει» πέραν του Σαββατοκύριακου, λόγω των «καθηκόντων που βάζει (sic) το κίνημα». Αποτέλεσμα: όλοι φεύγουν με κάποιο βάρος στο στομάχι, αλλά η γραμμή έχει περάσει.

ΟΤΙ η μέθοδος είναι σταλινικής έμπνευσης, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία: τέτοιου είδους εισηγήσεις επιβάλλουν είτε μία γενική συμφωνία, είτε οδηγούν αναγκαστικά σε διαφωνία εφ' ὅλης της ύλης. Ενώ δηλαδή το συγκεκριμένο ερώτημα θα έπρεπε να ήταν αν η ΚΕ συμφωνεί ή όχι για το εκλογικό νομοσχέδιο π.χ., το δίλημμα τίθεται αν η πάλη εναντίον της δεξιάς πρέπει να συνεχισθεί, ερώτημα για το οποίο όλοι έχουν καθαρή άποψη. Έτσι, ακόμη κι αν κανείς διαφωνεί βαθύτατα με το «σύστημα απλής αναλογικής» τελικά ψηφίζει υπέρ της ὅλης εισήγησης, ή αλλιώς αναγκάζεται σε «εφ' ὅλης της ύλης» διαφωνία. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, ένα γκαρσόν ονόματι Παγουρόπουλος αναλαμβάνει αργά ή γρήγορα την απομάκρυνση από το ρεστωράν, ενώ τον καφέ της παρηγοριάς προσφέρει ο Γιώργης Μασσαβέτας από την συμπαθέστατη στήλη του «καλό πρωινό, κύριε πρόεδρε».

ΣΥΝΕΤΟΙ ΚΑΙ «ΣΤΟΜΑΧΙΚΟΙ»

ΟΣΟΙ —παρ' όλα αυτά— αποφασίζουν να μιλήσουν ανήκουν σε δύο κατηγορίες: σ' αυτούς που μπαίνουν στο πνεύμα της εισήγησης και στους «στομαχικούς». Η πρώτη κατηγορία κάνει κριτική για διάφορα τριτεύοντα ζητήματα, που θίγονται ή όχι από την κεντρική εισήγηση. Ένα παράδειγμα είναι ο κ. Κατσανέβας ο οποίος τόνισε ότι τα μαζικά μέσα ενημέρωσης δεν προβάλλουν σωστά το κυβερνητικό έργο.

Βέβαια, το παράδειγμα που ο ίδιος χρησιμοποίησε (μία τηλεοπτική εκπομπή για τα Αντικύθηρα που περιέγραφε την κατάσταση του νησιού επί «Νέας Δημοκρατίας») ήταν σωστό. Αλλά όταν παρόμοια περιστατικά υπερτονίζονται τη στιγμή που υπάρχει το κυρίαρχο πρόβλημα του εκδημοκρατισμού της ραδιοτηλεόρασης —και τέτοια λάθη οφείλονται ακριβώς στο αλαλούμ που επικρατεί εκεί λόγω των συνεχών επεμβάσεων— στο μόνο που μπορούν να οδηγήσουν είναι στην καρατόμηση των υπευθύνων των ΕΡΤ. (Εκτός πια, κι αν ο κ. Κατσανέβας ως διοικητής του οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού, σκέφτεται να λύσει το πρόβλημα των ανέργων με το να περάσουν όλοι για λίγο από τις διευθύνσεις των ΕΡΤ).

ΥΠΑΡΧΟΥΝ βέβαια και ορισμένοι —μόνιμοι πια— «στομαχικοί» που επειδή δεν μπορούν να χωνέψουν το μενού, αναφέρθηκαν στον εκλογικό νόμο ή τα γενικότερα προβλήματα στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ. Είναι αλήθεια ότι παρόμοιες τοποθετήσεις (Τρίτσης, Μητρόπουλος, Χαραλαμπίδης, Ιντζές κ.ά.) είχαν ευμενή απήχηση και σε μερικές περιπτώσεις χειροκροτήθηκαν από τους παρευρισκόμενους. Και είναι, επίσης, αλήθεια ότι ένα κλίμα ανησυχίας που παρατηρήθηκε στην αίθουσα του ξενοδοχείου ΠΑΡΚ, εξέφραζε μία ακόμη μεγαλύτερη ανησυχία της βάσης του ΠΑΣΟΚ, γύρω από την πορεία της Αλλαγής και τις «συναινετικές διαδικασίες» με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τη δεξιά. Σύμφωνα, μάλιστα, με πληροφορίες, σε αρκετές κλαδικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ, ο εκλογικός νόμος αλλά και η ομιλία του κ. Παπανδρέου υπήρξε αντικείμενο κριτικής. Παράλληλα, σε ορισμένους μαζικούς χώρους (Φοιτητικούς Συλλόγους, Κοινή Ωφέλεια και Επιστημονικά Σωματεία) στελέχη του ΠΑΣΟΚ δεν αντιτάχθηκαν στα καταδικαστικά για την άδολη ενισχυμένη αναλογική ψηφίσματα που πρότειναν άλλοτε το ΚΚΕ κι άλλοτε το ΚΚΕ εσ., με αποτέλεσμα τα ψηφίσματα να περάσουν σαν επίσημη θέση των Συλλόγων.

ΣΕ ΚΑΘΕ περίπτωση, αυτές οι αιτιάσεις, των μελών της ΚΕ που παραμένουν πάντως περιθωριακές, εξουδετερώθηκαν από έναν περίφημο ελιγμό του κ. Παπανδρέου: «για το ζήτημα της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, θα αποφασίσει η Κεντρική Επιτροπή».

«ΠΩΣ ΝΑ ΠΡΟΤΕΙΝΩ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΜΕ ΤΟ ΚΚΕ;»

ΦΥΣΙΚΑ ο κ. Παπανδρέου δεν είναι τόσο αφελής, ώστε να αφήσει ένα τόσο σημαντικό ζήτημα στην κρίση των στελεχών του. Ξέρει, από τώρα το αποτέλεσμα μιας παρόμοιας ετυμηγορίας. Από την Κοινοβουλευτική Ομάδα θα υπάρξουν φυσικά ορισμένοι (Κεντρογενείς Αντι - Καραμανλικοί, απλώς δυσανεκτικοί από τον παραγκωνισμό τους βουλευτές ή και τα δύο μαζί) που θα καταψηφίσουν την υποψηφιότητα Καραμανλή, ενώ στην Κεντρική Επιτροπή οι «αντι - Καραμανλικοί» θα εί-

ναι —μάλλον— ακόμα λιγότεροι. Η νίκη είναι εξασφαλισμένη.

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ επιτυχία του πρωθυπουργού τα τρισήμισι χρόνια της Πασοκικής διακυβέρνησης είναι ότι κατάφερε ένα καθαρά κοινωνικό πρόβλημα —δηλαδή την Αλλαγή— να το κάνει πολιτικό, ή ακριβέστερα ένα πρόβλημα κοινωνικών συμμαχιών να το μετατρέψει σε ζήτημα πολιτικών ελιγμών. Αντί δηλαδή το ερώτημα να είναι «με ποιες κοινωνικές συμμαχίες και πώς θα επιτευχθεί η αλλαγή», τέθηκε το ερώτημα με «ποιες πολιτικές δυνάμεις θα συμμαχήσουμε σήμερα». Η «Νέα Δημοκρατία» αποκλείεται εξ ορισμού, το ΚΚΕ λόγω της βαθύτατα συντηρητικής του πολιτικής σε κοινωνικό επίπεδο ενώ το ΚΚΕ εσωτ. θεωρείται από μία πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ που κινείται με ποσοτικά μεγέθη, αμελητέα ή ασήμαντη ποσότητα. (Αν και δεν είναι του παρόντος, οι ευθύνες της παραδοσιακής ή μη αριστεράς για την τροπή αυτή είναι κάτι παραπάνω από σημαντικές: το ΚΚΕ, αντιπροτείνοντας σε κάθε θετικό ή αρνητικό κοινωνικό μέτρο του ΠΑΣΟΚ, την συντήρηση της σημερινής πραγματικότητας και περισσότερο κράτος έχει αφάνταστα διευκολύνει και την στροφή του ΠΑΣΟΚ και την εύκολη απόρριψή του ως συμμάχου. Σε σημείο ώστε ένα μέλος της ΚΕ να μας πει πριν λίγες μέρες: «Όπως καταλαβαίνεις, δεν μπορώ να προτείνω συμμαχία με το ΚΚΕ, γιατί θα απομονωθώ πλήρως»).

ΣΕ ΚΑΘΕ περίπτωση, με αποκλεισμένες όλες σχεδόν τις πολιτικές δυνάμεις και μιλώντας σε πολιτικό επίπεδο, ο κ. Παπανδρέου θα θέσει έτσι το ζήτημα στην προσεχή Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ: «θα ψηφίσουμε Καραμανλή, ώστε να κερδίσουμε τους μετριοπαθείς ψηφοφόρους και τις εκλογές, για να προχωρήσει η αλλαγή. Βλέπετε κανένα καλύτερο;». Και επειδή αν έτσι τεθεί το ερώτημα, δεν υπάρχει «κανένας καλύτερος», τότε έλεγε ένα άλλο μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, «θα βγάλουμε τα αντιδεξιά μας σύνδρομα και μετά θα ψηφίσουμε Καραμανλή».

ΤΟ ΜΕΤΑΚΑΡΑΜΑΝΛΙΚΟ ΠΑΣΟΚ

ΘΑ ΕΛΕΓΕ λοιπόν κανείς, ότι τα πραγματικά προβλήματα για το ΠΑΣΟΚ, αρχίζουν μετά την εκλογή Καραμανλή. Γιατί το πέραςμα αυτής της «πολιτικής» θεώρησης σε βάρος της κοινωνικής διάστασης της αλλαγής, στηρίχθηκε ακριβώς στην «αντιδεξιά» —φραστική κυρίως— μετεκλογική «πάλη» του ΠΑΣΟΚ. Πώς όμως μπορεί να συνεχισθεί αυτό όταν το ΠΑΣΟΚ ψηφίζει, μαζί με τη Δεξιά, εκλογικό νόμο και δεξιών απόψεων Πρόεδρο;

ΦΥΣΙΚΑ οι εκλογές —για τις οποίες η στήλη προοιωνίζει μία χυδαία άνευ προηγουμένων πόλωση— μπορούν να συγκαλύψουν το πρόβλημα. Αλλά μετά; Ακόμα και με αυτοδυναμία, ο χαρακτήρας του ΠΑΣΟΚ και της αλλαγής θα τεθεί επί τάπητος. Αν μάλιστα, η απόλυτη Κοινοβουλευτική πλειοψηφία δεν επιτευχθεί, ε τότε, —όπως λέγεται μέσα στο ΠΑΣΟΚ— «θα γίνει της... Μυτιλήνης».

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ -- ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ.

Γιάννης Μηλιός, Μάκης Σπαθής: Κυπριακό, προεδρικές εκλογές, εκλογικός νόμος: Προς τη δεύτερη φάση της «Αλλαγής».

Θανάσης Τσεκούρας: Σημειώσεις για τους ταξικούς αγώνες στην Κύπρο.

Ανέστης Ταρπάγκος: Επιτροπές εργαζομένων στις επιχειρήσεις.

Χρήστος Θεοχαράς: Εν ονόματι του Έθνους: Ο εκσυγχρονισμός του στρατιωτικού μηχανισμού και ο παρεμβάσεις της Αριστεράς.

Μπάμπης Ανθόπουλος: Η θεωρία του παρτιζάνου και ο Carl Schmitt. Σημειώσεις για την πολιτική και τον πόλεμο.

Δημήτρης Χαραλάμης: Αφανής εγελιανισμός και θεωρίες περί κράτους.

Νίκος Κομνηνός: Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και κρίση της συσσώρευσης του κεφαλαίου.

ΓΕΝΑΡΗΣ - ΜΑΡΤΗΣ 1985

10

Κυκλοφόρησε «Κάτι το ωραίο»!

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

σπειρα

σπειρα

Κυκλοφόρησε το δεύτερο τεύχος της Β' περιόδου του περιοδικού Σπειρα, που καλύπτει θέματα θεωρίας λογοτεχνίας και εικαστικών τεχνών και διευθύνεται από συντακτική επιτροπή που αποτελείται από τους Γ. Αριστίνδου, Β. Δημητριάδη, Α. Καφέτση, Α. Μικελζίνη, Ε. Μανασαφίτου, Σ. Σόργου.

Περιεχόμενα

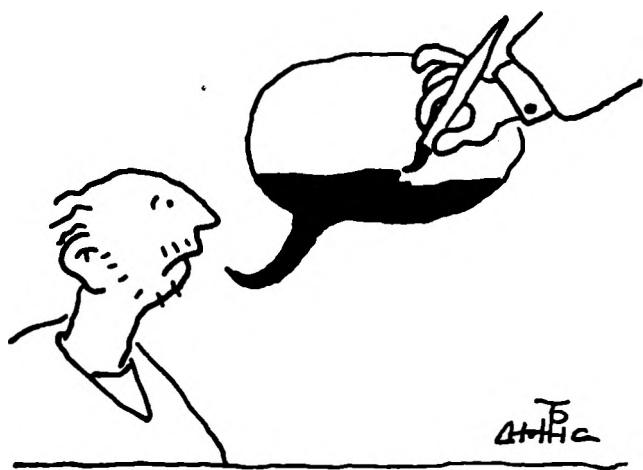
Δίδυμος κληρικός ελάχιστος προφήτης [Όντας Φόσκολος]: Της Υπερκαλύψης βιβλίων μοναδικών (κατά τον δέκατο, κεφάλαιο ύστερο) (Μετάφραση και σχόλια Α. Μικελζίνη). Άννα Καφέτση: Δισσημειωτική μεταφορά και λειτουργία του μύθου στη λογοτεχνία του Ν. Εγγονόπουλου. Κωστής Παπαγιάννης: Οίκτος και μακρός λόγος. Χάρης Καμκουρίδης: Αισθητικός κώδικας και ιστορία Γιώργος Χειμωνάς: Απώλειες Έρατοσθένης Γ. Καφαντσίρης: Η διχοτομία φύση πολιτισμός ως κριτήριο οριοθέτησης του στίγματος της πρώτης μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς Γιώργος Αριστίνδου: Η «νέα κριτική» και το πρόβλημα της συνέδεσης Jean Roussel: Η κυρία Μπορμπί η το βιβλίο για το τίποτα (μετάφραση Ελένη Μικοναφίτου). Γιώργος Αριστίνδου: Τα δάκρυα της εξουσίας ή η ανεξέλεγκτη Α. Τριφίλη: Παραδείγματα μεταποιητικών συνθέσεων από το έργο του Paul Celan Νίκος Φωκάς: «Ποιητικό με φίδι» και άλλα ποιήματα Κώστας Σαΐτας: Ποιήματα της καλής άρρωστης Μ. Βέμη: Ποιήματα Πιερ Ζαν Ζουβ: Δύο πεζογραφικά ποιήματα (μετάφραση Ν. Λεβέντη). Κριτική (γράφει ο Αντρέας Μικελζίνης) Σχόλια (γράφουν οι Βαγγέλης Δημητριάδης, Χάρης Καμκουρίδης, Γιώργος Αριστίνδου και Αίσχλος).

Η συνέχεια στο επόμενο

«ΜΙΚΤΗ» ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

ελληνοτουρκικών συμφερόντων!!

Η αμερικανική κοινή γνώμη περικλείει πολλούς ομογενείς, πολλούς φιλέλληνες και πλείστα όσα «λόμπυ» περί την Ελλάδα ασχολούμενα, θετικώς ή αρνητικώς. Δεν ξέρουμε αν με αρνητικώς δρώντα «λόμπυ» διατηρεί σχέσεις και ο Οίκος Δημοσίων Σχέσεων «Έντελμαν». Όπως και να έχει το πράγμα, σίγουρα ο κ. Καψής θα έπρεπε να το εξετάσει αυτό, πριν έρθει σε επαφή μαζί του για να του αναθέσει την προβολή των ελληνικών συμφερόντων στην Αμερική. Και θα έπρεπε να το κάνει αυτό γιατί ο εν λόγω οίκος τυχαίνει να κάνει ήδη την ίδια δουλειά αλλά για λογαριασμό της... τουρκικής κυβέρνησης. Και μετά διεκδικούμε μερίδιο σε ανταγωνισμούς ελέγχου των κυκλωμάτων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Με τι «φόντα»;

ΕΣΗΕΑ — ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ: αγαθοεργίες και άλλα...

Τα όσα υπαινιχθήκαμε σε άλλη στήλη αυτού του άρθρου για τις σχέσεις του κ. Κωστόπουλου με την ΕΣΗΕΑ (ή, για την ακρίβεια, κυρίως με την δεξιά πλειοψηφία του Συμβουλίου της) στηρίζονται, κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά, σε μια βασική πληροφορία: λέγεται πως ο κ. Κωστόπουλος βοηθάει ώστε να μην υλοποιηθεί μια πρόταση θεσμικού χαρακτήρα που έχει υποβάλει η δημοκρατική παράταξη της ΕΣΗΕΑ, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να ενταχθούν σε αυτήν, ανεξαιρέτα, όσοι ασκούν πράγματι το επάγγελμα του δημοσιογράφου, αλλά, κυρίως να ξεκαθαριστούν και τα αρχεία της Ένωσης από όσους δεν ασκούν, ή ασκούν τύποις, το λειτουργήμα —κυρίως αυτοί είναι μεγάλοι στην ηλικία— με συνέπεια, βέβαια, οι πολιτικοί συσχετισμοί να ανατραπούν υπέρ της δημοκρατικής - αριστερής παράταξης και να χάσει η Δεξιά —με τη διαγραφή των «παλαιμάχων»— την πλειοψηφία. Μήπως αυτό είναι ένα από τα «καλά» που έχει κάνει για την ΕΣΗΕΑ ο κ. Κωστόπουλος, «καλά» που επικαλέσθηκε σε πρόσφατη συνεδρίαση του Συμβουλίου της Ένωσης μέλος του και εκπρόσωπος της συντηρητικής παράταξης, για να προτείνει την —εκτός ημερησίας διατάξεως και άνευ αιτήσεως— εγγραφή του κ. Γεν. Γραμματέα του Υφυπουργείου Τύπου ως τακτικού μέλους της ΕΣΗΕΑ; Κάποιοι, βέβαια, αρνήθηκαν διαρρηδην την πρόταση, κάποιοι άλλοι(...) την υποστηρίζουν, άμεσα ή έμμεσα, και κάποιοι, από το... σοσιαλιστικό στρατόπεδο αυτοί, επιφυλάχθηκαν. Ως προς τι και για ποιο λόγο, άραγε;

Φαίνεται πως το δημοσίευμα του προηγούμενου τεύχους μας για την Γεν. Γραμματεία Τύπου («Έξω δεν πάμε καθόλου καλά»), ήλθε στην κατάλληλη ώρα και δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί ως προς τα στοιχεία που προσκόμιζε για την κάθε άλλο παρά ικανοποιητική κατάσταση της υπηρεσίας, σε θέματα σχετικά με την κατάσταση των Γραφείων Τύπου Εξωτερικού και την ενημέρωση των ανταποκριτών του ξένου Τύπου. Απόδειξη και για την «κατάλληλη ώρα» και για το «αξιόπιστο» των στοιχείων του άρθρου, είναι η τακτική της σιωπής από την επίσημη πλευρά, τακτική πάγια σε τέτοιου είδους περιπτώσεις που δεν παράγει βεβαια ούτε ήθος ούτε πολιτική, αλλά σου δίνει, δυστυχώς την αίσθηση πως βρίσκεσαι στο σωστό δρόμο.

Ωστόσο, πέραν από την επίσημη αυτή σιωπή, υπάρχουν κάποιες νεώτερες εξελίξεις, που αποτελούν συνέχεια ή και επιβεβαίωση των όσων είχαμε γράψει ειδικά για τα Γρ. Τύπου. Έτσι, ο διορισμός του κ. Σακελλαρίου ως διευθυντή στο Γρ. Τύπου Βελιγραδίου, δεν τελεσφόρησε, διότι φαίνεται πως, εν όψει των συγκρουόμενων επιδιώξεων στο θέμα του ελέγχου των Γρ. Τύπου εξωτερικού, αλλά και του θορύβου που έχει δημιουργηθεί, επιλέχθηκε η λύση «καμιά αλλαγή». Είχαμε γράψει δε για τον κ. Σακελλαρίου ότι τοποθετείται στο Γρ. Τύπου Βελιγραδίου «μέχρι νεωτέρας διαταγής»· αυτή η «διαταγή» ήταν αρνητική και, όπως λέγεται, ο κ. Σακελλαρίου παρέμεινε επί τα αυτά αλλά και απορών, την ημέρα ακριβώς που θα έφευγε για την βαλκανική πρωτεύουσα. Είχαμε επίσης γράψει και για την κ. Τουτούλη, ότι υπάρχουν αντιδράσεις στην τοποθέτησή της ως υπ' αριθ. 2 στο Γρ. Τύπου Βελιγραδίου. Οι αντιδράσεις αυτές επικράτησαν έναντι των επιθυμιών του προϊσταμένου και προστάτη της κ. Κωστόπουλου, και παρά τις προετοιμασίες της κ. Τουτούλη —λέγεται, μάλιστα, ως αυτές ήταν έως και δαπανηρές— τα πράγματά της έφυγαν με φορτωτική για το Βελιγράδι, αλλά η ίδια παρέμεινε στην έδρα της, στην Αθήνα.

Οι εξελίξεις στο πρόβλημα των Γραφείων Τύπου έχουν μεγαλύτερη σημασία σε ό,τι αφορά την διεκδίκηση του ελέγχου τους. Είναι χαρακτηριστικό αυτής της σημασίας ότι στη σχετική «συζήτηση», ή αλλιώς στον ιδιότυπο μονόλογο που εγκαινιάστηκε με το προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ, έλαβε μέρος και το Βήμα, όπου, με άρθρο του Γ. Ρουμπάνη στο φύλλο της 22ας Ιανουαρίου, υποστηρίχθηκε ως «απλή και κομπή (sic) λύση» η δια νόμου υπαγωγή των Γρ. Τύπου Εξωτερικού στο Υπουργείο Εξωτερικών. Αυτή είναι μια λύση που, ακόμα κι αν θεωρηθεί, κατά την γνώμη ορισμένων, ως «ορθολογική», εντάσσεται αναγκαστικά στην πολιτική διαμάχη επί του θέματος και δεν μπορεί να εκληφθεί ως ουδέτερη.

Πέραν τούτων, όμως, η επί της ουσίας διαμφισβήτηση του ελέγχου των Γρ. Τύπου από τους κύριους πρωταγωνιστές εξακολουθεί με αμείωτη ένταση, ενώ έχουν επέλθει και κάποιες αναδιατάξεις στους συσχετισμούς των δυνάμεων. Έ-

τσι, ο κ. Κωστόπουλος παραιτήθηκε από το έργο της εποπτείας που ασκούσε μέχρι τώρα στη Διεύθυνση των Γρ. Τύπου Εξωτερικού, και το ρόλο αυτό διεκπεραιώνει προς το παρόν ο κ. Μαρούδας. Σύμφωνα με άλλες πληροφορίες, η παραίτηση του κ. Γεν. Γραμματέα είναι προϊόν συμβουλής του κ. υφυπουργού προς τον υφιστάμενό του, προκειμένου να διασωθεί ό,τι είναι δυνατόν, εν όψει της διεκδίκησης της Διεύθυνσης των Γρ. Τύπου Εξωτερικού από τον κ. Ανδρέα Παπαδάτο. Ο τελευταίος αναμένεται στην Αθήνα σήμερα, οπότε και θα αποσαφηνιστούν οι περαιτέρω εξελίξεις.

Η «φόρμουλα» στην περίπτωση του κ. Παπαδάτου δεν έχει βρεθεί ακόμα γιατί, πέραν των νομοτεχνικών προβλημάτων, ο νυν Διευθυντής του Γρ. Τύπου Βόννης έχει θέσει όρους ανελαστικούς στην από μέρους του διαπραγμάτευση του ζητήματος, όπως η πλήρης και απόλυτη δικαιοδοσία του σε ζητήματα διορισμού, αντικατάστασης και μετάθεσης των Διευθυντών Γρ. Τύπου Εξωτερικού και των στελεχών τους, η πραγματοποίηση αλλαγών στη Διεύθυνση Γρ. Τύπου Εξωτερικού της Γ. Γραμματείας Τύπου, κ.ά. Πάντως ο κ. Παπαδάτος φέρεται ως προνομιούχος διαπραγματευτής καθώς, κατά πληροφορίες, τους τελευταίους μήνες, υπό την ιδιότητά του ως εκφραστής της «αντι-Κωστοπουλικής» μερίδας στελεχών των Γρ. Τύπου, κατόρθωσε να συγκεντρώσει την υποστήριξη ορισμένων προϊσταμένων τους και την «αλληλεγγύη» στελεχών και υπαλλήλων της Γεν. Γραμματείας Τύπου στη βάση της δυσαρέσκειας και της αντίδρασής τους απέναντι στο κάθε άλλο παρά δημοκρατικό καθεστώς που τους έχει επιβάλλει ο Γεν. Γραμματέας κ. Κωστόπουλος· σε υψηλότερο επίπεδο, ο κ. Παπαδάτος ευνοείται από πρόσωπο του στενού περιβάλλοντος του Καστριού, παλιότερα υπεύθυνο σε θέματα ΚΥΠ και τώρα ασχολούμενο με ζητήματα ενημέρωσης της κοινής γνώμης εξωτερικού, τον κ. Γ. Κίσωνα, με τον οποίο συνδέεται από την εποχή του αντιδικτατορικού αγώνα μέσω του ΠΑΚ Δ. Γερμανίας· ακόμη, ο κ. Παπαδάτος φέρεται να έχει την υποστήριξη του Γεν. Γραμματέα του Υφυπουργείου Αποδήμου Ελληνισμού κ. Παπασταύρου, ο οποίος είχε παίξει ρόλο στην αλλαγή του στελεχι-

κού δυναμικού των Γρ. Τύπου Εξωτερικού κατά την περίοδο 1981-1982, υπό την ιδιότητά του ως υπεύθυνος των Νομαρχιακών Επιτροπών του ΠΑΣΟΚ στο εξωτερικό. Ο κ. Παπαδάτος ήρθε σε ρήξη πριν λίγους μήνες με τον κ. Κωστόπουλο, όταν ο τελευταίος ενημέρωσε «αρμοδίως» υψηλά κλιμάκια για την «κακή» κατάσταση των Γραφείων Τύπου που είχε δημιουργηθεί με την υπαιτιότητα του κ. Παπασταύρου.

Ούτως ή άλλως, το ζήτημα της διαχείρισης και της πολιτικής απέναντι στα Γραφεία Τύπου, προσδιορίζεται σήμερα από μια συγκυρία τακτικής αναμονής εκ μέρους όλων όσων εμπλέκονται στην διεκδίκηση αυτής της διαχείρισης. Στη φάση αυτή, οι αντίπαλες δυνάμεις διαμορφώνουν ένα διπολικό, κυρίως, πλέγμα που οριοθετείται από τους κ. Παπαδάτο, από τη μία πλευρά, και Μαρούδα - Κωστόπουλο, από την άλλη, σε πρωτογενές τουλάχιστον επίπεδο, αφού δεν λείπουν οι αναβαθμίσεις της τακτικής και των κινήσεων που ακολουθεί αυτό το πλέγμα και οι οποίες έχουν σχέση με κεντρικότερους μηχανισμούς εξουσίας.

Προς το παρόν ο κ. **Καψής** έχει περιοριστεί στα πλεονεκτήματα επιρροής που του προσφέρει η Υπηρεσία Ενημέρωσης του Υφυπουργείου του και την οποία προσπαθεί να δραστηριοποιήσει πρόσφατα, έχοντας στο μεταξύ εισπράξει την ακύρωση του εγχειρήματός του να μετάσχει ενεργότερα στον επηρεασμό των διαύλων της εξωτερικής πολιτικής με τον διορισμό του κ. **Μαρκόπουλου**· η ακύρωση αυτή προήλθε από το ότι δεν μπόρεσε να βρεθεί «φόρμουλα» νομοτεχνική στην διαπίστευση του κ. Μαρκόπουλου ως «υπερπρεσβευτή» στις Βρυξέλλες και έτσι ο Πρόεδρος της ΚΕΑΔΕΑ επιστρέφει αδόξως —αδόξως και για τους κύκλους του Καστριού, όπως λέγεται— στην Αθήνα. Βεβαίως, όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο τεύχος μας, η Υπηρεσία Ενημέρωσης του κ. Καψή δημιουργήθηκε, και αυτή επίσης, στη βάση ενδοκυβερνητικών ανταγωνισμών και σε μια προσπάθεια του κ. Υφυπουργού να εκμεταλλευθεί προς ίδιον όφελος την κάθε άλλο παρά ικανοποιητική κατάσταση που χαρακτήριζε τις σχέσεις των Γραφείων Τύπου Εξωτερικού με την εδώ προϊσταμένη αρχή τους· τόσο το έργο αυτής της υπηρεσίας, με χαρακτηριστικό δείγμα το SPOTLIGHT που εκδίδει ως έντυπο ενημέρωσης, όσο και τα ποικίλλα παρασκήνια που συνοδεύουν και τη συγκρότησή της αλλά και την πρόσφατη λειτουργία της, κάθε άλλο παρά προοιωνίζουν μια καλύτερη τύχη στα Γραφεία Τύπου Εξωτερικού, την περίπτωση που ο κ. Καψής διεκδικούσε μαχητικότερα την αυτονόμησή τους και την υπαγωγή τους στην υπηρεσία του. Αυτό μάλιστα έρχεται να προστεθεί σαν αρνητικό στοιχείο στην εχθρική διάθεση που εκδηλώνουν οι υποστηρικτές της «λύσης Παπαδάτου» στο ενδεχόμενο της υπαγωγής των Γραφείων Τύπου στην εποπτεία του πρώην ισχυρού στελέχους του συγκροτήματος Λαμπράκη, γιατί, όπως υποστηρίζουν, θα

δημιουργηθεί ένα καθεστώς πολυαρχίας και σύγκρουσης αρμοδιοτήτων «συναρμόδιων» φορέων, που κάθε άλλο παρά θα βοηθήσει στην έξοδο από τη σημερινή εμπλοκή και στην αποτελεσματικότερη και αρτιότερη λειτουργία των Γραφείων Τύπου.

Ως προς το «αντικείμενο» της διαμάχης, αυτά καθεαυτά τα Γραφεία Τύπου Εξωτερικού, η κατάσταση που επικρατεί μέσα σε όλο αυτό το κομφούζιο πιέσεων, αντιδικιών, αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων θυμίζει πεδίο μετά τη μάχη: άλλα μεν στελέχη τους έχουν αποδυθεί στην ύστατη, καθώς λέγεται, μάχη τους κατά του κ. Κωστόπουλου, άλλα έχουν υποχωρήσει και τηρούν στάση αναμονής εν όψει των εξελίξεων και άλλα, όπως ο Διευθυντής Γραφείου Τύπου Βρυξελλών **Σπ. Βέργος** αποφάσισαν να αποχωρήσουν λόγω της δυσπιστίας τους για τις πιθανότητες βελτίωσης της λειτουργίας και ουσιαστικοποίησης του ρόλου της υπηρεσίας τους.

Όλα αυτά τα στοιχεία αφορούν την τακτική που ακολουθούν οι αντίπαλες δυνάμεις και τις συγκυριακές εξελίξεις στο πρόβλημα της τύχης που θα επιφυλαχθεί πλέον στα Γραφεία Τύπου Εξωτερικού. Η τακτική και οι συγκυρίες είναι τα μόνα στοιχεία που εμφανίζονται, έστω και περιτριγυρισμένα από ένα κλίμα σιωπής και μηχανοραφιών, σε ένα τόσο κρίσιμο και ευαίσθητο πολιτικό ζήτημα. Η συνολική πολιτική που θα πρέπει να ακολουθηθεί και η στρατηγική της κυβέρνησης στην διαχείριση του κρίσιμου αυτού μηχανισμού της εξωτερικής μας πολιτικής —αλλά και η πολιτική της στα κρίσιμα εθνικά ζητήματα που αποτυπώνεται εξ αντικειμένου στη στάση της απέναντι στα Γραφεία Τύπου— είναι το μέγα ζητούμενο που θα έπρεπε να υπερβαίνει τα πρόσωπα και να αποτρέπει τις διαμάχες τους σε τόσο λεπτά και επικίνδυνα για φатριαστικούς ανταγωνισμούς πεδία παραγωγής της εξωτερικής μας πολιτικής· δυστυχώς, αυτή η συνολική πολιτική κι αυτή η στρατηγική διαχείρισης αποδεικνύεται ανύπαρκτη και την απουσία της έρχεται να καλύψει ο παραγοντισμός και ο διαδρομισμός των «καθ' ύλην αρμόδιων φορέων» που ενώ μετέχουν σε ένα πλέγμα εξουσίας συμπεριφέρονται σαν μικροπολιτική ομάδα πίεσης, δίνοντας δυστυχώς και ένα μέτρο για τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους ως πολιτική ηγεσία.

Η παρατήρηση αυτή ισχύει κατ' εξοχήν για τον κ. Κωστόπουλο. Χωρίς να δείξει τη στοιχειώδη πολιτική ευθύνη και αίσθηση ήθους, ως δημόσιος άνδρας, δίνοντας π.χ. μια τεκμηριωμένη ανταπάντηση στο ΑΝΤΙ για τα όσα προσμετρήθηκαν εις βάρος του στο δημοσίευμα του προηγούμενου τεύχους μας, που τον *αφορούσε όχι εν γένει αλλά σε σχέση με την πολιτεία του στο επίμαχο ζήτημα των Γρ. Τύπου Εξωτερικού*, εξέλαβε τη σχετική κριτική και τα προσκομιζόμενα στοιχεία ως προσωπική επίθεση εκ μέρους μας. Ο χειρισμός αυτός υπακούει ακριβώς στη λογική της πάσης θυσίας διατήρησης των κεκτημένων

προνομίων εξουσίας του κ. Γεν. Γραμματέα και δεν έχει καμιά σχέση με πολιτική δεοντολογία και υπευθυνότητα. Σημειώνουμε δε ότι η τακτική αυτή προσλαμβάνει πολλές μορφές, μια από τις οποίες είναι και ο άμεσος ή έμμεσος επηρεασμός μέσω του Τύπου, με τον οποίο ο κ. Κωστόπουλος τελεί σε σχέσεις αμοιβαίου συμφέροντος, κυρίως μέσω της *ΕΣΗΕΑ*: δεν είναι λίγοι αυτοί που συνδέουν το όνομά του με το άρθρο των *ΝΕΩΝ* της 12ης Ιανουαρίου 1985, στο οποίο αναφερθήκαμε καταλεπτώς στο προηγούμενο τεύχος μας και με το άρθρο *εφημερίδας της Δεξιάς*, στο φύλλο της Κυριακής 21ης Ιανουαρίου 1985, το οποίο αναφερόμενο στο ζήτημα της διαμάχης γύρω από τον έλεγχο των Γρ. Τύπου, αποφεύγει επιμελώς την ανάμιξη του ονόματος του Γεν. Γραμματέα.

Όμως, ο κ. Κωστόπουλος δεν κατανόησε ότι δεν έχουμε καμιά διάθεση να ασχοληθούμε με το δημόσιο πρόσωπό του εν γένει —αυτό άλλωστε θα μπορούσε να έχει γίνει έγκυρα και έγκαιρα εδώ και κάποιον χρόνο— αλλά με την ευθύνη η οποία του επιμερίζεται στα ζητήματα που έθιγε το άρθρο μας στο προηγούμενο τεύχος. Κάποιοι, βέβαια, θέλουν να τον σβήσουν από τον πολιτικό χάρτη, όπως λέγεται ότι επιδίωξε πρόσωπο του περιβάλλοντος του Καστριού, θέτοντας «ζήτημα Κωστόπουλου» στο Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ μετά το δημοσίευμα στην κυριακάτικη εφημερίδα της Δεξιάς. Η δική μας κριτική ήταν πολιτική, αλλά ο «δυναμικός σοσιαλιστής» μας πόρρω απέχει και της πολιτικής και του σοσιαλισμού. Και επειδή ακριβώς το λειτούργημα που ασκεί είναι πολιτικό —και η άσκησή του γεννά πολιτικά προβλήματα, αν μη τι άλλο— και δεν προσκυρώνεται στο πρόσωπό του ως τσιφλίκι, γι' αυτό επανήλθαμε στο τεύχος αυτό με όσα νέα στοιχεία γνωρίζουμε για την τύχη των Γρ. Τύπου Εξωτερικού.

Και επανήλθαμε όχι για να δώσουμε συνταγές, ή να συμμαχήσουμε με τη μια φатρία εναντίον κάποιας άλλης, αλλά για να θέσουμε το ερώτημα της στρατηγικής και της συνολικής πολιτικής που πρέπει να χαραχθεί σε αυτό τον τομέα και σε αυτόν το μηχανισμό της εξωτερικής μας πολιτικής, και να ζητήσουμε να δημοσιοποιηθούν, να καταστούν διαφανείς οι όροι, οι παράμετροι και οι διαδικασίες αυτής της στρατηγικής, απεμπλεκόμενες από τους φатριαστικούς ανταγωνισμούς που η όξυνσή τους μπορεί να αποβεί μοιραία για την αποτελεσματικότητα στην προβολή και την διεκδίκηση των εθνικών μας δικαιωμάτων. Ακόμα κι αν δοθεί κάποια λύση, αυτή θα κινδυνεύσει αργότερα όπως και οι μέχρι τώρα λύσεις, αν παραμείνει στεγανοποιημένη στα πλαίσια κάποιων «αρμόδιων φορέων» και δεν αναβαθμιστεί στα πλαίσια άλλων φορέων, συλλογικών, έγκυρων, έμπειρων και αποδεδειγμένων από τις δουλειές των «σφαιρών επιρροής» που έχουν οριοθετήσει αυθαίρετα και επικίνδυνα οι σημερινές ηγετικές βαθμίδες του ανταγωνισμού.

Πες, πες... η κρίση θεωρείται υπόθεση ρουτίνας

του Σταύρου Λυγερού

Έχει γίνει πια ρουτίνα να μιλάμε όλα αυτά τα χρόνια για την κρίσιμη φάση που διέρχεται κάθε φορά το Κυπριακό. Σήμερα λοιπόν, δεν θα χρησιμοποιήσουμε αυτό το επίθετο. Όχι μόνο γιατί η επανάληψη έχει φθείρει την οξύτητά του, αλλά και γιατί οι μέρες που ακολούθησαν την αποτυχία της διάσκεψης κορυφής δεν χαρακτηρίζονται τόσο από κρισιμότητα όσο από σύγχυση. Θα περίμενε κανείς ότι το ναυάγιο της Νέας Υόρκης θα ξεκαθάριζε τα πράγματα. Συνέβη, όμως, ακριβώς το αντίθετο.

Το ερώτημα του αν βρισκόμαστε μπροστά σε μια στρατηγικού χαρακτήρα σκληρυνση ή σ' έναν ελιγμό που αποσκοπεί στην ενίσχυση της τουρκικής διαπραγματευτικής θέσης, απασχολεί έντονα την ελληνική πλευρά. Η εμμονή του κ. Ντενκτάς στο ότι η συνάντηση κορυφής όφειλε να εξαντληθεί στην υπογραφή του κειμένου

το οποίο είχε ετοιμάσει ο κ. Κουεγιάρ, μπορεί να αιφνιδίασε πολλούς, αλλά ήταν απόλυτα ευθυγραμμισμένη με όλες τις δηλώσεις του Τουρκοκύπριου ηγέτη που προηγήθηκαν της συνάντησης. Απ' αυτή την άποψη ήταν αδικαιολόγητη η πρωθυπουργική δήλωση περί αισιοδοξίας και τουρκικών υποχωρήσεων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η διπλή γλώσσα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών παραπλάνησε κυρίως την ελληνική πλευρά, τροφοδοτώντας έμμεσα τις αυταπάτες της γύρω από το ρόλο του αμερικανικού παράγοντα. Η εκτίμηση ότι η Ουάσιγκτον προωθεί μια γρήγορη λύση του Κυπριακού για να της λυθούν τα χέρια στον τομέα του μαζικού εξοπλισμού της Τουρκίας, κυριάρχησε τόσο πολύ ώστε να υποτιμηθεί ανεπίτρεπτα η σημασία και ο ρόλος αντίθετων ροπών. Σ' αυτό ίσως συνέβαλε και ο πειρασμός που αντιπροσωπεύει το τεράστιο κέρδος που θα προσκόμιζε στον κ. Παπανδρέου μια αξιοπρεπής διαδικασία επίλυσης του εθνικού αυτού προβλήματος.

Τα γεγονότα της Νέας Υόρκης απέδειξαν ότι ο κ. Κουεγιάρ προσπάθησε να εγκλωβίσει τον Κύπριο Πρόεδρο σε μια διαδικασία που κύριο στόχο της είχε περισσότερο τη δημιουργία εντυπώσεων από την υπογραφή ενός κειμένου παρά τη σοβαρή ενασχόληση με τη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνολικής λύσης. Αυτή η διαδικασία δεν εξυπηρετεί μόνο το προσωπικό κύρος του Γενικού Γραμματέα. Εξυπηρετεί θαυμάσια και τον αμερικανικό παράγοντα, όπως επίσης και την τουρκική πλευρά.

Αναφερόμενοι στη βούληση της Ουάσιγκτον για λύση του Κυπριακού δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι η παράταση της υπάρχουσας εκκρεμότητας εξυπηρετεί τα αμερικανικά συμφέροντα. Σχετική έκθεση του Κογκρέσου που συντάχτηκε το καλοκαίρι του 1983 αναγνωρίζει καθαρά ότι τα συμφέροντα των ΗΠΑ προασπίζονται καλύτερα με τη σταθεροποίηση της σημερινής κατάστασης. Οι μεγάλες και ανεξέλεγκτες διευκολύνσεις που απολαμβάνουν οι αμερικανικές δυνάμεις στο νησί, είναι ευθέως ανάλογες με την αδυναμία του κυπριακού κράτους. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η Ουάσιγκτον δεν θέλει μια λύση που να κατοχυρώνει και να νομιμοποιεί την υπάρχουσα κατάσταση και τα αμερικανικά πλεονεκτήματα που απορρέουν απ' αυτήν.

Η κατασκευή της γιγαντιαίας βάσης στο χωριό Λευκόνοικος των κατεχομένων εδαφών, δεν είναι ανεξάρτητη από τους ευρύτερους σχεδιασμούς και την αμερικανική πολιτική στο Κυπριακό. Θα ήταν παράλογο να πιστεύει κανείς ότι η Ουάσιγκτον επιδιώκει μια λύση που θα της δημιουργήσει προσκόμματα. Το αμερικανικό ενδιαφέρον, λοιπόν, εστιάζεται στην προώθηση μιας ρύθμισης που κυρίως θα εξομαλύνει και θα σταθεροποιήσει την υπάρχουσα κατάσταση.

Η εγκυρότητα αυτής της ανάλυσης ενισχύεται και από άκρως απόρρητο έγγραφο του Τούρκου υφυπουργού εξωτερικών Γιαβουζάλπ (μετά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους) που διέρρευσε στον κυπριακό Τύπο. Στο εξαιρετικά ενδιαφέρον αυτό έγ-

ΚΥΠΡΟΣ

Στο δεύτερο γύρο «το μαχαίρι στο κόκαλο»

Η «αποτυχία» διαδέχτηκε την «ελπίδα» μετά το άδοξο τέλος της πρώτης συνάντησης κορυφής στη Νέα Υόρκη, ανάμεσα στον Πρόεδρο της Κύπρου Σπ. Κυπριανού και τον ηγέτη των τουρκοκυπρίων, Ραούφ Ντενκτάς. Μια συνάντηση κορυφής, που απέτυχε εξαιτίας της «επιπολαιότητας» του γ. γραμματέα του ΟΗΕ, Ντε Κουεγιάρ και της σταθερής αδιαλλαξίας του Ντενκτάς, χωρίς όμως να σβύσει και κάθε ελπίδα, χάρη στην πρόταση Κυπριανού, της τελευταίας στιγμής, για υιοθέτηση των δύο κειμένων σαν πλαίσιο συζήτησης και επανάληψης του ραντεβού της Νέας Υόρκης, με θέμα την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων, το εδαφικό, τις εγγυήσεις και την τήρηση των τριών ελευθεριών.

Η αποτυχία της συνάντησης της Νέας Υόρκης, ωστόσο, έδωσε την ευκαιρία να σταθμιστούν ή να επαναπροσδιοριστούν οι νέοι παράγοντες στο Κυπριακό σ' αυτή την λεπτότατη φάση:

- ο ένας από αυτούς και πολύ βασικός

είναι ο ρόλος και η τακτική του ίδιου του γ. γραμματέα του ΟΗΕ.

Ο κ. Ντε Κουεγιάρ διάλεξε να παίζει το ρόλο του «σπασμένου τηλεφώνου» στις εκ του συνεγγυς συνομιλίες της Νέας Υόρκης, μεταφέροντας από και προς τον Κύπριο πρόεδρο και τον τουρκοκύ-

της Κύρας Αδάμ

πριο ηγέτη, αυτά που χοντρικά θα ήθελαν να ακούσουν, δημιουργώντας έτσι μια «φιλική» και «θετική» ατμόσφαιρα πριν τη συνάντηση κορυφής των δύο.

Με μυστικοσύμβουλό του τον κ. Χάας, υπεύθυνο του Στাইτ Ντηπάρτμεντ για το Κυπριακό και σε απ' ευθείας επικοινωνία με την Άγκυρα, ο κ. Ντε Κουεγιάρ έλπιζε ότι όταν τα δύο μέρη καθήσουν στο ίδιο τραπέζι θα είναι δύσκολο να τιναχθούν όλα στον αέρα. Υπολογίζοντας, βέβαια, λάθος και υπο-

τιμώντας τόσο την ειλικρινή μεν, αλλά αρνητική σε κάθε είδους υποχωρήσεις ζωτικής σημασίας, διάθεση της ελληνοκυπριακής πλευράς, όσο και την ανάγκη του Ντενκτάς να μην αποδειχθεί (για λόγους προσωπικού κύρους), απλή μαριονέτα της Άγκυρας.

Έτσι, στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, ο μεν Ντενκτάς χτυπούσε χέρια και πόδια για την άμεση υπογραφή συμφωνίας σ' ένα κείμενο που αποτελούσε απλώς και μόνο «προκαταρκτικό σχέδιο συμφωνίας», σύμφωνα με τον επίσημο χαρακτηρισμό του, ο δε Κυπριανός επέμενε ότι είχε πάει για την έναρξη διαλόγου, που πιθανόν θα κατέληγε σε συμφωνία στο μέλλον. Όσο για τον γ. γραμματέα του ΟΗΕ, έκανε προσευχές υπέρ «της καλής πίστης των δύο πλευρών».

Θα ήταν δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι η τουρκοκυπριακή πλευρά δεν θα έσπευδε να εκμεταλλευτεί με πολλούς τρόπους το γεγονός της άδοξης λύσης της πρώτης συνάντησης της Νέας Υόρκης. Ο πρώτος είναι, βέβαια να δημιουρ-

γραφο αναφέρεται ότι σύμφωνα με διαβεβαιώσεις των Αμερικανών υπευθύνων (Σουλτς, Ουαϊμπέργκερ, Μπερτ, Κιρκπάτρικ, Ρότζερς) οι ΗΠΑ δεν αντιτίθενται στο διαμελισμό της νήσου, είτε αυτός πάρει τη μορφή διζωνικής ομοσπονδίας, είτε δύο ανεξάρτητων κρατών, είτε διπλής ένωσης. Στη συνέχεια το έγγραφο παραθέτει με σαφήνεια την τουρκική πολιτική: «Προς το σκοπό αυτό, ο Ντενκτάς πρέπει να υποβάλει ελκυστικές, εύσχημες και σκόπιμες προτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στην κυβέρνηση των ΗΠΑ και το Κογκρέσο και να δεσμεύσουν το Γ.Γ. του ΟΗΕ να αναλάβει νέες πρωτοβουλίες. Προς το παρόν, έχοντας υπόψη όλες τις δυνατές επιλογές για την Τουρκία και την Τουρκική Δημοκρατία Βορείου Κύπρου, το σημαντικότερο είναι να αποτραπούν οι δευτερεύουσες αρνητικές επιπτώσεις αυτής της διένεξης στην Τουρκία και όχι να αναζητηθεί λύση του προβλήματος... Αυτό επιβάλλει στην Τουρκία και την Τ.Δ.Β.Κ. να προσποιηθούν ότι δήθεν επιδιώκουν οριστική λύση του Κυπριακού. Μ' αυτό τον τρόπο, η ευθύνη για την έλλειψη λύσης θα βαρύνει την ελληνοκυπριακή πλευρά και την Ελλάδα».

Όσο κι αν το έγγραφο αυτό εκθέτει την τουρκική τακτική στα τέλη του 1983, είναι δύσκολο να αποφύγει κανείς τον πειρασμό να αναλύσει τη σημερινή συγκυρία κάτω από αυτό το πρίσμα.

Αλλά ακόμα κι αν συμφωνήσουμε ότι ίσως τα δεδομένα έχουν αλλάξει κι ότι πράγματι η τουρκική πλευρά ενδιαφέρεται για μια λύση, το σημαντικό είναι το περιεχόμενο αυτής της λύσης. Μια ματιά

στο κείμενο του Γενικού Γραμματέα — την υπογραφή του οποίου ζήτησε με επιμονή ο κ. Ντενκτάς — πείθει ότι αποτελούν μονόπλευρες δεσμεύσεις για την ελληνοκυπριακή πλευρά, αφού δεν της προσφέρουν όχι μόνο σοβαρά ανταλλάγματα, αλλά ούτε και εγγυήσεις οριστικής λύσης.

Τα ζητήματα - κλειδιά όπως αυτό των εγγυήσεων, της αποχώρησης των στρατευμάτων κατοχής και των τριών ελευθεριών που αποσκοπούν στην κατάργηση των στεγανών μεταξύ των δυο ζωνών αφήνονται μετέωρα. Από την άλλη πλευρά όμως, η υπογραφή αυτού του κειμένου θα εξουδετέρωνε πρακτικά το σημαντικότερο ελληνοκυπριακό πλεονέκτημα: τη διεθνή αναγνώριση της κρατικής οντότητας του κυπριακού κράτους σε αντίθεση με την απομόνωση του ψευδοκράτους.

Η αντίσταση του Κύπριου πρόεδρου στην αδιαλλαξία του τουρκοκύπριου ηγέτη απεσόβησε προσωρινά μια ολέθρια εξέλιξη, αλλά τα γεγονότα δείχνουν ότι οι πιέσεις θα κλιμακωθούν. Από τη στιγμή που η ελληνική πλευρά (ελλαδική και ελληνοκυπριακή) εγκατέλειψε στην πράξη τη θέση ότι συνάντηση κορυφής θα γινόταν μόνο αν οι διαπραγματεύσεις κατέληγαν σ' ένα σχέδιο συνολικής λύσης, η πορεία των πραγμάτων ήταν περίπου προδιαγεγραμμένη.

Όσο πικρό κι αν είναι, είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχτούμε ότι η ελληνική πλευρά χρεώθηκε τουλάχιστον ένα σημαντικό μερίδιο από την ευθύνη της αποτυχίας. Κατά κάποιον τρόπο περιήλθε στην κατάσταση την οποία είχε προσπαθήσει να αποφύγει ανταποκρινόμενη στην

κλιμακωτή διαπραγματευτική διαδικασία του κ. Κουεγιάρ. Δεν είναι τυχαίο ότι τόσο στη Λευκωσία όσο και στην Αθήνα το κλίμα χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και σύγχυση. Δεν φαίνεται να υπάρχει έτοιμη εναλλακτική πολιτική. Όλοι σχεδόν αναμένουν τις παρασκηνιακές διεργασίες που θα οδηγήσουν σε μια επόμενη διάσκεψη κορυφής. Οι κυβερνητικοί κύκλοι τείνουν περισσότερο στην άποψη ότι την επόμενη φορά τη τουρκική πλευρά θα εμφανιστεί διαλλακτικότερη και θα διαπραγματευτεί επί της ουσίας. Κι αυτό παρά τις εκδηλώσεις αδιαλλαξίας των Τούρκων παρά τις δηλώσεις του κ. Ντενκτάς ότι οι διαδικασίες για δημοψήφισμα και εκλογές στα κατεχόμενα θα προχωρήσουν, δηλαδή ότι θα γίνει ένα ακόμη σημαντικό βήμα για την ολοκλήρωση της απόσχισης.

Η ελληνική στάση παρόλο που εκτιμά σωστά τη διαπραγματευτική τακτική των Τούρκων, έχει το μειονέκτημα ότι δεν προχωρεί σε κινήσεις οι οποίες θα ενίσχυαν τη διαπραγματευτική θέση της Λευκωσίας και θα πίεζαν την τουρκική πλευρά για μια πιο μετριοπαθή γραμμή πλεύσης. Και τέτοιες κινήσεις είναι αυτές που συμβάλλουν στην αμυντική θωράκιση της ελεύθερης Κύπρου και προωθούν τη δυναμική εμπλοκή της Ελλάδας. Είναι ακριβώς αυτές οι κινήσεις που «πονάνε» την Άγκυρα και δίνουν έρεισμα στην κυπριακή και ελληνική διπλωματία. Διαφορετικά δεν μένει παρά ο δρόμος της αίτησης για συνάντηση με τον πρόεδρο Ρέηγκαν και βέβαια των εκκλήσεων για ενεργητικότερη παρέμβαση του αμερικανικού παράγοντα...

γηθεί η εντύπωση ότι υπεύθυνη για την αποτυχία είναι η ελληνοκυπριακή πλευρά, που δεν θέλησε να «θέσει τέρμα» στη δεκάχρονη «ταλαιπωρία» στην Κύπρο. Τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της τακτικής άρχισαν κιόλας να φαίνονται σε δημοσιεύματα του αμερικανικού Τύπου. Ένας δεύτερος, και πολύ πιο σημαντικός, είναι η αναγγελία της διενέργειας «βουλευτικών» και «προεδρικών» εκλογών στο κατεχόμενο τμήμα του νησιού, μέχρι του Ιουνίου, που θα δώσει «νέο αέρα» στον Ρ. Ντενκτάς όταν ξανακαθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, αφού θα «αντιπροσωπεύει» ένα ομόσπονδο κρατίδιο, στο οποίο οι «δημοκρατικές διαδικασίες» δουλεύουν ρολόι.

Για την ελληνοκυπριακή πλευρά, αυτή η πρώτη αποτυχία της συνάντησης κορυφής, δείνει τόσο πλεονεκτήματα, όσο και μειονεκτήματα.

Αφού κατέστησε σαφές ότι δεν πρόκειται να υπογράψει στα τυφλά καμιά συμφωνία, πέτυχε να κατανομαστούν τα 4 σημεία στα οποία θα δοθεί ο δεύτερος γύρος της «μεγάλης μάχης», πράγμα που αναγκαστικά θα πάρει στα σοβαρά

υπόψη του ο κ. Ντε Κουεγιάρ, που ασφαλώς δεν θα θέλει να δει τον εαυτόν του να υποβιβάζεται σε απλό κλητήρα στη συνάντηση των δύο πλευρών.

Από κει και πέρα όμως θα πρέπει να αντιμετωπίσει σωστά το πλέγμα αυτών των 4 σημείων συζήτησης, ξέροντας εκ των προτέρων ότι τα πράγματα δεν είναι καθόλου ρόδινα, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στο θέμα των εγγυήσεων και στην αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί, που ο Ντενκτάς και η Άγκυρα έχουν σπεύσει να τα κάνουν πακέτο.

Ο Ντενκτάς παρουσιάζεται αδιάλλακτος και σκληρός στο θέμα των εγγυήσεων από την Τουρκία.

Οι εγγυήσεις αυτές, που δεν περιορίζονται στην «προστασία» του τουρκοκυπριακού τμήματος του νησιού, αλλά γενικώς των τουρκοκυπρίων, όπου και αν αυτοί βρίσκονται στο νησί. Η στάση αυτή, που μπορεί να παρεμβληθεί σαν σφήνα στο θέμα της ελεύθερης εγκατάστασης στο νησί τουρκοκυπρίων και ελληνοκυπρίων, αφήνοντας ορθάνοιχτη την προοπτική για την «κατάλληλη» (και όχι αναγκαστικά ειρηνική) χρησι-

μοποίηση των τουρκοκυπριακών θυλάκων στο μέλλον, ανάλογα με τη συγκυρία.

Το ίδιο αδιάλλακτος παρουσιάζεται ο Ντενκτάς στο θέμα της μη αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί, μια και αυτά περιλαμβάνονται στις εγγυήσεις από την πλευρά της Τουρκίας.

Όσο το μαχαίρι φτάνει στο κόκαλο, λοιπόν, τόσο καλύτερα καλείται η Λευκωσία να παίζει το παιχνίδι του «δούνε και λαβείν». Η ελληνοκυπριακή πλευρά μελετά σοβαρά το ενδεχόμενο να παίζει ουσιαστικά το χαρτί των εγγυήσεων: Να προτείνει δηλαδή την παρουσία στο νησί δυνάμεων των εγγυητριών χωρών, υπό τη σημαία όμως των Ηνωμένων Εθνών, αποφεύγοντας έτσι τον επικίνδυνο ύφαλο της παρουσίας τουρκικών στρατευμάτων στο νησί, υπό τουρκική σημαία.

Η προοπτική αυτή, βέβαια, που θα πρέπει να συζητηθεί σε βάθος και στα πλαίσια μιας σαφούς προοπτικής με την Αθήνα, ώστε να αποκλειστεί τελείως ο εφιάλτης μιας «νέας Ζυρίχης» και οι ερινύες της...

«Δείξε τη δύναμή σου, Ντεστέν!»

(ανωνύμου μεταφραστού
της γκονταρικής «Κάρμεν»)*

Στην ημερίδα που οργάνωσε το ΚΚΕ εσ. για τη γλώσσα (19 Ιανουαρίου, στον «Μίλωνα» Νέας Σμύρνης) ο Δ. Σαββόπουλος προσπάθησε να αποδείξει, με μαγνητόφωνα και παλμογράφους, ντεσιμπέλ και χιλιοκύκλους και διαγράμματα, ότι η βαρεία, η οξεία και η περισπωμένη, τα μακρά και τα βραχέα φωνήεντα *προφέρονται* ακόμη, *ακούγονται* και στη σημερινή λαλιά —επιζεί δηλαδή η μουσικότητα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. (Και γι' αυτό η «ελληνική γλώσσα είναι τραγούδι», και «μόνο η ελληνική γλώσσα είναι τραγούδι, γιατί μόνο η ελληνική γλώσσα έχει συνείδηση του εαυτού της ως τραγουδιού...» Και τα λοιπά.)

Και στήριξε τις μελέτες του στον τρόπο με τον οποίο διάβασε ο ίδιος τη φράση: «ἀπ' τ' ἄνθη τοῦ Μαγιοῦ ἔλαφρες πνέουν οἱ αὔρες». Μέτρησε ντεσιμπέλ και χιλιοκύκλους και σχημάτισε την ακόλουθη σειρά, από τις άτονες στις εντονότερα τονισμένες λέξεις:

1. ἀπ'
2. ἔλαφρες
3. τοῦ Μαγιοῦ
4. πνέουν
5. οἱ αὔρες
6. τ' ἄνθη

Διάβασε δηλαδή —θα καθυστερήσω εδώ, γιατί διαφορετικά φαίνονται απίστευτα τα όσα σκέφτηκε, έπραξε και μας μετέφερε— διάβασε λοιπόν (α) δίχως τόνο τη λ. «ἔλαφρες», τη λέξη ακριβώς που πρέπει να τονιστεί σχετικά περισσότερο σ' ολόκληρη τη φράση, να φανεί η έμφαση την οποία δείχνει η θέση της: «ἀπ' τ' ἄνθη τοῦ Μαγιοῦ» δεν «πνέουν (οι) ελαφρές αὔρες», ούτε «πνέουν (οι) αὔρες ελαφρές», *παρὰ* «ε λ α φ ρ ε ς πνέουν οι αὔρες». Και διαβάσε (β) μία μόνο περισπωμένη: «του Μαγιοῦ», και όχι: «τοῦ-Μαγιοῦ», σε δύο χρόνους, όπως υπαγορεύει η δική του λογική.

* Destin: λέξη γαλλική και, βεβαίως, μεταφράσιμη (= μοίρα, πεπρωμένο!)

Και συγκεφαλαίωσε:

1. άτονες λέξεις
2. βαρεία
3. περισπωμένη
4. οξεία
5. ψιλή περισπωμένη και δασεία περισπωμένη
6. ψιλή οξεία και δασεία οξεία

Πώς η βαρεία, που σημαίνει την έλλειψη ψηλού τόνου, γι' αυτό και σημειωνόταν κάποτε σ' όλες τις άτονες συλλαβές (ἄλογός)... Τι η περισπωμένη, ο συνδυασμός οξείας και βαρείας, που ανεβοκατέβαζε στο ίδιο φωνήεν (μακρό) τη φωνή... Και πού η ψιλή βαρεία, λ.χ., η δασεία βαρεία κτλ.;

Αν βλέπουν οι Αλεξανδρινοί από τους ουρανούς... Αν πιστεύει ο Δ. Σαββόπουλος στη μετά θάνατον ζωή... Τόσο αμελέτητος;

Σε ανάλογες εξάλλου επιδείξεις εκβίασε κι άλλες φράσεις (*έμμετρες*), όπως: «Παντ' ανοιχτά, παντ' άγρυπνα τα μάτια της ψυχής μου», ή: «άστραψε φως και γνώρισε ο νιος τον εαυτό του».

Και γνώρισε ο Δ. Σαββόπουλος στη φράση: «λυγᾶ πάντα ἡ γυναίκα», όπου ο παλμογράφος δεν κατέγραφε, λέει, την αναμενόμενη όξυνση της «γυναίκας», αναγνώρισε εκεί την τρίτη κλίση, σύμφωνα με την οποία η γυναίκα «έχει περισπωμένη», «να λοιπόν η τρίτη κλίση, που κακώς καταργήθηκε, αφού υπάρχει ζωντανή στη φωνή μας!» «Τίποτε δεν χάθηκε, όλα υπάρχουν...» Χειροκροτήματα! (Τώρα πώς η «γυναίκα», ως *γυναικα*, είναι τρίτη κλίση... Θέλει μήπως το «η γυνή, της γυναικός» ο κ. Σαββόπουλος;)

Τέλος, σε άλλες φράσεις, όπου υπήρχε «μία λέξη, η ίδια, ως επίθετο και ως επίρρημα» (άκριβός - άκριβώς), μέτρησε ο Δ. Σαββόπουλος και ανακάλυψε ζωντανή τη μακρότητα του ωμέγα σε σχέση με το βραχύ όμικρον!

«Τίποτε δεν χάθηκε, όλα υπάρχουν!»

Περίεργη πάντως αντίφαση στη δική του διατύπωση ότι οι Αλεξανδρινοί «εμνημείωσαν» με τους τόνους και τα πνεύματα τη μουσικότητα που είχε αρχίσει να χάνεται (*δεν είχε ήδη χαθεί*), τη μουσικότητα που υπήρχε ως τότε, και γι' αυτό δεν χρειάζονταν, βεβαίως, οι τόννοι και τα πνεύματα —ως τότε!

Αν λοιπόν προφέρονται ακόμη, βάσει των εργαστηριακών παρατηρήσεων του Δ. Σαββόπουλου, οι βαρείες, οι οξείες και οι περισπωμένες, οι ψιλές και οι δασείες, τα μακρά, τα βραχέα και τα δίχρονα φωνήεντα, *ενδιάθετα* στη φωνή μας, όπως «αποδεικνύεται» και από την ανάγνωση τού (καθ' ομολογίαν ανορθόγραφου) Δ. Σαββόπουλου, και από τα τραγούδια που μας έβαλε να ακούσου-

με, το δημοτικό τραγούδι, μα και το λαϊκό, της Μπέλλου, ακόμη και το ελαφρό, της Μ. Ζορμπαλά (νεαρότατο το κορίτσι, και μάλιστα εκ Ρωσίας!), αν λοιπόν όλα αυτά υπάρχουν, ενδιάθετα, μήπως προτείνει ο Δ. Σαββόπουλος να καταργηθεί και ο μοναδικός τόνος που διατηρείται στο μονοτονικό —παντελώς άχρηστος πια και αυτός; Ατονικό;

Όχι. Γιατί αυτά που έψαχνε και ανέλυε ο Δ. Σαββόπουλος έχουν να κάνουν με τη μετρική, το τροχαϊκό, το ιαμβικό μέτρο κτλ., ή ονομάζονται «επιτόνιση» (που έχει να κάνει με τη διαφορετική ένταση των φωνητικών χορδών στην αρχή και στο τέλος ενός εκφωνήματος) και άλλα διάφορα, και γνωστά, και μόνο με τον παραδοσιακό γραμματικό τονισμό δεν έχουν σχέση.

Και δεν αντέχουν, όπως φάνηκε, πιστεύω, παραπάνω, σε στοιχειώδη λογικό έλεγχο, πόσο μάλλον σε έλεγχο επιστημονικό.

Άραγε το κατάλαβε αυτό ο Δ. Σαββόπουλος, έπειτα και από τις σχετικές παρατηρήσεις εισηγητών και άλλων συνέδρων (Α. Κοτζιάς, Δ.Ν. Μαρωνίτης, Γρ. Μασσαλάς, Α. Μπελεζίνης, Β. Δ. Φόρης —όχι όμως και ο κ. Μπαμπινιώτης, κέρβερος της επιστημονικότητας και της επιστημοσύνης, που διαχώρισε ωστόσο ρητά, κατά την πρωινή συνεδρία, τη θέση του από τους υποστηρικτές του πολυτονικού!), και γι' αυτό, όταν ρωτήθηκε τι καταλαβαίνει κατά την εκφώνηση «όμος» = *ώμος* ή *όμως*; τι μακρά, τι βραχέα και τι τόνους ακούει, απάντησε πως «*η μουσική έχει σχέση με ό,τι ακολουθεί ή προηγείται*»; (Δηλαδή με τα συμφραζόμενα! Δηλαδή, ποια μακρά και ποιά βραχέα, ποιές βαρείες, ποιές οξείες και ποιές περισπωμένες...)

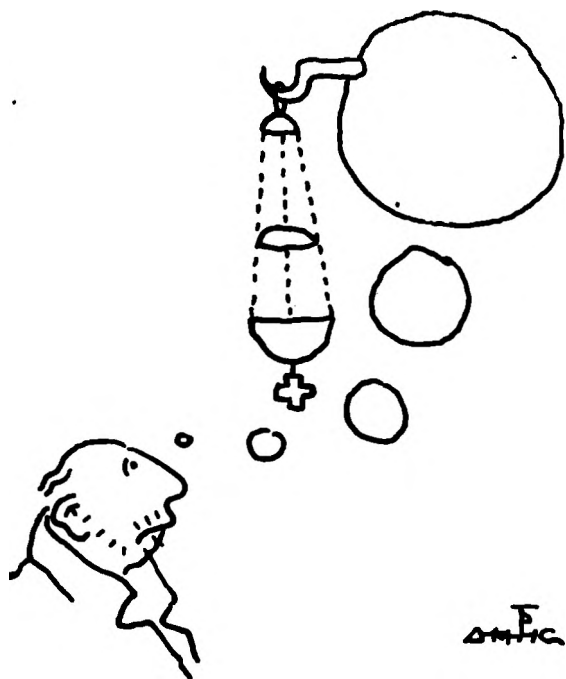
Μακάρι. Γιατί «όποιος δεν καταλαβαίνει, δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει». Υπό τον όρο ότι δεν μας κοροϊδεύει.

Αυτά ως προς το σχολαστικό μέρος των ρημάτων του Δ. Σαββόπουλου —τον κορμό πάντως της εισήγησής του. Τα λοιπά, σε μορφή διαιτολογίου με ρίζες, είναι γνωστά, και στους αναγνώστες του *Αντί*, προ πολλού. Διαφέρουν ίσως ως προς την ένταση. Πράγματι, τέτοιος άκρατος (και άκριτος, βεβαίως) σοβινισμός σπανίζει όχι μόνο στις μέρες μας, μα και ενάμιση αιώνα πριν, όσο δεξιά κι αν ψάξει το μάτι μας. Ούτε τότε είχαν ακουστεί από το στόμα των μαχητικότερων καθαρολόγων τόσο ασύστατα, αντιεπιστημονικά, βαθύτατα ανιστόρητα και γι' αυτό, *έστω* και μόνο γι' αυτό, αντιδραστικά επιχειρήματα.

Έλεος, μαύρο μας Ντεστέν!

Γιάννης Η. Χάρης

Όσια και ιερὰ

Σε μια από τις μυστικές συναντήσεις της επιτροπής Βορειοηπειρωτών Νέας Υόρκης με τη CIA αποφασίζεται η αποστολή στην Αλβανία πρακτορών.

Εκεί θα προσπαθήσουν να οργανώσουν την ελληνική μειονότητα που, κατά πληροφορίες, στενάζει κάτω από το αυταρχικό αλβανικό καθεστώς. Η επιχείρηση έχει τον τίτλο «Αλή Πάσα».

Επειδή η είσοδος στην Αλβανία είναι δύσκολη και οι έλεγχοι σκληροί προσπαθούν, με κάθε μυστικότητα, να βρουν τρόπο να περάσουν τα συνόρα χωρίς να γίνουν αντιληπτοί. Μεταφορά τους σαν φιλαθλοί με τον «Πανιώνιο» γνωρίζει παταγώδη αποτυχία γιατί ο Αλέξανδρος τους οργανώνει με πλακάτ και σημείες. Έτσι καταφέρνουν να φθάσουν μόνο μέχρι το γηπεδο.

Με το άνοιγμα των συνόρων στην Κακαβία το κατορθώνουν. Οι πρακτορές μεταμφιεσμένοι σε τσοτσιαδες, κατά την διάρκεια του γλέντιου, εισχωρούν στο Αλβανικό έδαφος. Μετά από πολλές περιπέτειες, γιατί στην πεζοπορία τους εμποδίζουν τα τσαρουχία, φθάνουν στην Κορυτσα. Εκεί, επειδή είναι αποκρίες, περνούν απαρατήρητοι και ερχονται σε επαφή με το τοπικό στοιχείο. Για την αναγνώριση έχουν το σύνθημα «Σοφία Βερμπο». Παρασύνθημα είναι «το γέλε κακι που φορείς».

Την ίδια εποχή στη Νίκαια, κατά τη διάρκεια της Αλβανικής εβδομάδας, ο δήμαρχος Λογοθέτης και γνωστός αλβανοφίλος καθηγητής από το πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, γνωστός με το ψευδώνυμο «Νόμος Πλάσιου», συνιστούν την τρομοκρατική ομάδα «Διάβολοι Σαράντα». Στόχος τους είναι το ξέσηκμα της αλβανικής μειονότητας στην

Ελλάδα που δήθεν καταπιέζονται από το αυταρχικό ελληνικό καθεστώς.

Καλούν κρυφά αλβανούς πρακτορές, τους ιδίους που ξέσηκωσαν ταραχές στο Κοσσυφοπέδιο της Γιουγκοσλαβίας και τους εκπαιδεύουν. Αναγνωρίζονται με την ιερή λέξη «κοτσυφας». Το παρασύνθημα είναι «τρέχατε ποδαράκια μου».

Ηδη στην ομάδα εφθάσαν μηνύματα από την αλβανόφωνη περιοχή τον Καβο Ντόρο που βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Ευβοία, πάνω από την Κάρυστο. Εκεί η αλβανική μειονότητα ζει σε πλήρη απομόνωση χωρίς γιατρούς, παπαδες, ηλεκτρικό, τηλέφωνα, δρόμους. Στόχος του ελληνικού κράτους είναι ο αφάλβανισμός τους. Η ελληνική γλώσσα είναι η μόνη που διδασκεται στα σχολεία. Οι κάτοικοι —έχοντας μόνο τρανσίστορ με μπαταρίες— η μόνη επαφή που έχουν με τη μητέρα Αλβανία είναι η γνωστή εκπομπή «Σας μιλούν τα Γίρρανα» την οποία όμως, δεν καταλαβαίνουν γιατί είναι στην ελληνική γλώσσα.

Το καλοκαίρι το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς διοργανώσει, στα πλαίσια του δήθεν προγράμματος «Ξεχασμένη Ελλάδα» ειδική ομάδα που μελέτησε την κατάσταση στα χωριά του Καβο Ντόρο.

Ήταν η πρώτη επιτυχία της ομάδας «Διάβολοι Σαράντα» που βρήκε προσφορο έδαφος στο αναρχοκομμουνιστοκρατούμενο υφυπουργείο. Έτσι, μπορεί και ήρθε σε επαφή με την αλβανική μειονότητα. Στις επαφές αυτές διαπιστώνουν την έντονη δυσανεξία του ντόπιου πληθυσμού κι αποφασίζουν να είναι έτοιμοι για το γενικό ξέσηκμα. Συμφωνούν το σύνθημα να δοθεί με μια εκρήξη βόμβας στην Αλβανική Πρεσβεία των Αθηνών. Αναγνωρίζονται μεταξύ τους με την αποκρυφή εκφραση «Ναστράντιν Χότζας». Το παρασύνθημα είναι «ο λύκος και τα επτά κατσικάρια».

Μετά την επιτυχία της πρώτης συνωμοσίας η ομάδα «Διάβολοι Σαράντα» προχωρεί στην παραπέρα στελεχώση της. Πρώτον παίρνει με μεταγραφή από την «17 Νοέμβρη» το γνωστό τρομοκρατη Γιώργο Βοτση (δίνοντας γι' αυτόν λαγύμα πενήντα αυτόματα, είκοσι κιλά δυναμίτη, το Γιώργο Καραμπέλια και πενήντα σακιά πατατες) για να της γραφει τα μανιφέστα. Ο Σπύρος Καρατζαφέρης, όμως, αποκαλύπτει τις κινήσεις στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία». Η στρατολογία σταματά για λίγο. Μόλις ηρεμούν κάπως τα πράγματα συνεχίζουν να ψαρεύουν νέους τρομοκράτες. Μόνο που αυτή τη φορά, για να είναι σίγουροι αποφασίζουν να στρατολογήσουν μόνο άτομα αλβανικής καταγωγής. Έτσι, πηγαίνουν στα Σπάτα όπου κυριαρ-

χουν αρβανίτες. Όμως, όσο η λίστα μεγαλώνει διαπιστώνεται νέα διαρροή. Η λίστα εφθάσε στο Δήμο Μποτσαρη, πρώην δήμαρχο Σπάτων. Αυτός γράφει εκείνη την εποχή το εξάκοσιοστο εβδομηκοστό εβδομο βιβλίο του για το ΗΛ-ΣΟΚ και μπερδεύει τη λίστα με τη λίστα Λιβανη. Τα πάντα κινδυνεύουν να τινάχθουν στον αέρα και από λάθος σκαει προώρα, η βόμβα στην Αλβανική Πρεσβεία. Στο Καβο Ντόρο, όμως, δεν φθάνει η ειδηση γιατί τους τελειώσαν οι μπαταρίες.

Ας ξαναγυρίσουμε στην Κορυτσα. Εκεί οι πράκτορες των βορειοηπειρωτών έχουν επιτυχίες. Μοιράζουν στους κατοίκους εικονίτσες με την σεπτή μορφή της Παναγίας, μοσχολίβανο και καρβουνάκια και τους παίρνουν με το μέρος τους. Όλα είναι έτοιμα. Το μόνο που μένει είναι το σήμα από τη Νέα Υόρκη που είναι «μεταφορά των οστών του Αγίου». Παρασύνθημα είναι «ζωή σε λογού μας».

Προσχωρεί και ο Μητροπολίτης Φλωρίνης Καντιώτης ο οποίος θα εισβάλει από την πλευρά των Πρεσπών. Σύνθημα της ομάδας Καντιώτη είναι «πολιτικός γαμος» και παρασύνθημα «ελευθερές εκτροφσεις».

Η ελληνική κυβέρνηση, επειδή τις μέρες αυτές αρραβωνιάζεται ο Βοσκόπουλος, αγνοεί και τις δυο κινήσεις. Ο αναπληρωτής υπουργός εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας πρόκειται να πάει στην Αλβανία για να συζητήσει την αγορά ηλεκτρικού ρεύματος. Συγχρόνως, πανέξυπνοι πράκτορες της CIA του ζητούν να ανακινήσει το θέμα της μεταφοράς των οστών του Κοσμα του Αιτωλού. Ο υπουργός συμφωνεί. Όμως, την τελευταία στιγμή ο αρχιεπίσκοπος Σεραφείμ διαφωνεί. Δεν ήταν ενημερωμένος; Ή, μήπως, έχει σχέση με τους «Διάβολους Σαράντα»; Ας κρατηθεί το σημείο αυτό στα υπ' όψη!

Οι πράκτορές μας στην Αλβανία είναι σε δύσκολη θέση και δεν μπορούν πλέον να συγκρατήσουν τον πληθυσμό. Τα αδελφία μας είναι έτοιμα. Σύνθημά τους είναι «Ζήτω ο ΟΤΕ» και παρασύνθημα «δε θέλω ου».

Στην Αθήνα ο Δήμος Μποτσαρης πιστεύει τελικά ότι η λίστα είναι πλαστή. Ο Δήμαρχος Νίκαιας του την αποσπά και την θάβει σε ένα δήθεν αγωγό αποχέτευσης, όπου όμως, πράκτορες της ΚΥΠ βάζουν την ΕΥΔΑΠ και τον σκεπάζει, οπότε αρχίζουν οι μηνύσεις. Το σχέδιο των ανθελλήνων κινδυνεύει με κατάρρευση. Όμως, αναδιπλώνονται. Στην ομάδα προσχωρεί ο Δήμος Μποτσαρης —αφού του υποσχεθούν ότι το νέο αεροδρόμιο θα γίνει στα Σπάτα—

και αρχίζουν την επανάσταση. Στο Κάβο Ντόρο ταιζουν τα μουλάρια και αρχίζουν την κάθοδο. Στα Σπάτα και τα Μεγαρά οι Αρβανίτες στήνουν οδοφράγματα. Γίνεται και κάποιο μπέρδεμα με τους πορτοκαλοπαραγωγούς, που ευνοεί την επανάσταση, οι οποίοι αποκλείουν την Άρτα και το Άργος με τρακτέρ. Η κυβέρνηση έχει δυσκολίες γιατί εκείνες τις μέρες ο πρωθυπουργός αρραβωνιάζει τον Νίκο Ξανθόπουλο.

Η CIA δίνει εντολή. Η Κοριτσά και το Μοναστήρι στην Αλβανία επαναστατούν. Ζητούν αυτοδιάθεση και ένωση με τη μητέρα πατρίδα. Η κατάσταση είναι κρίσιμη. STOP.

Άλλα στοιχεία από δω και κάτω

Κάντε μας εισηγήσεις για το πώς πρέπει ν' αντιμετωπιστεί η κατάσταση. Τα γραπτά θα βαθμολογηθούν από 1-20. Επιτυχών θεωρείται όποιος πιάσει πάνω από 14 μονάδες. Οι πρώτοι δύο θα πάρουν και δωρεάν συνδρομή ενός έτους στην «Ελεύθερη Ώρα» και την «Εστία της Κυριακής». Καλή επιτυχία. Ζήτω η ΕΝΕΚ.

Όπως θ' αντιλήφθηκαν οι πανέξυπνοι αναγνώστες του ΑΝΤΙ πρόκειται για σενάριο που προτάθηκε για τις εξετάσεις της Σχολής Πολέμου στο κύριο μάθημα «όταν ο διάολος δεν έχει δουλειά». Έχει ετοιμαστεί από καθηγητή που σχετίζεται με το γνωστό MIT (Mitilini Institute of Technology).

Ν.Σ. Μάργαρης

Τα Νεονκλασικά

Όπως αυτοί οι νέοι Χριστιανιστές - Ορθοδοξιστές συνδυάζουν το παλιό με το καινούργιο, συνδυάζουν τον έρωτα για το πριν σώμα με τον έρωτα για το νυν σώμα (και καλά κάνουν δηλαδή, ως προς το δεύτερο μέρος τουλάχιστον), έτσι κι ο Άγιος Ισιδώρος είπε να συνδυάσει το παλιό με το καινούργιο, το βυζαντινό με το Νέον. Ο Αγ. Ισιδώρος είναι ένα εκκλησάκι στις παρυφές του Λυκαβηττού. Λιτό και απέρितτο —την ημέρα. Το βράδυ ντύνεται πια στα μπλε - ηλεκτρικ. Έτσι αν βλέπετε από μακριά το σκοτεινό όγκο του Λυκαβηττού θα διακρίνετε ένα μικρό μπλε ημικύκλιο και από πάνω μια μπλε κουκιδίτσα. Το ημικύκλιο είναι το Νέον που περιγράφει τον τρούλο και η κουκιδίτσα είναι το Νέον γύρω από το σταυρό —ο σταυρός είναι μικρός και δεν φαίνεται το σχήμα του καθαρά από μακριά, αλλά τώρα που το διαβάσατε ξέρετε και μπορείτε αντι-

στοίχως και σεις να κάνετε το σταυρό σας, χωρίς μπλε.

Κατηφορίζοντας το βραδάκι την Ηρώδου του Αττικού, αφού περάσετε του Μαξίμου (άλλου, όχι του ομολογητή), περάσετε και από τα πρώην ανάκτορα του Γλύξμπουργκ και σταθείτε δίπλα στην πρώην καραμανλική κατοικία, θα αντικρύσετε τον ανάλαφρο, λευκό όγκο του Σταδίου. Αν σηκώσετε το βλέμμα ψηλά, αναπολώντας αρχαίους θρύλους και αγώνες, Διαγόρα και Σπύρο Λούη, η θύμηση των Ολυμπιακών Αγώνων θα σας έλθει φωσφορίζουσα κατακούτελα. Πέντε κύκλοι Νέον —και οι παλιές και οι νέες ήπειροι με Νέον— το σύμβολο των Ολυμπιακών Αγώνων, ξεπροβάλλουν πάνω από το Στάδιο σε αρμονική σύζευξη με το πεντελικό μάρμαρο. Ένας Νέον θρύλος θέλει μάλιστα τον βαρώνο ντε Κουμπερτέν να τους ανάβει κάθε βράδυ. Αρχαίον πνεύμα αθάνατον και πάντα Νέον.

Πέρα βέβαια στη Σόλωνος τα φαστφουντάδικα που απευθύνονται στον νέον είναι δικαιωματικό όλο Νέον.

Το Νέον είναι πια παντού στη ζωή μας. Είναι μέρος της δεύτερης —αφύσικης— φύσης μας. Το Νέον στο φως είναι ότι το πλαστικό στα στερεά και το σέβεν-απ στα υγρά.

Το Νέον λοιπόν πλέον φωτίζει και ενοποιεί την ιστορική μας διαδρομή από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι και των νέων.

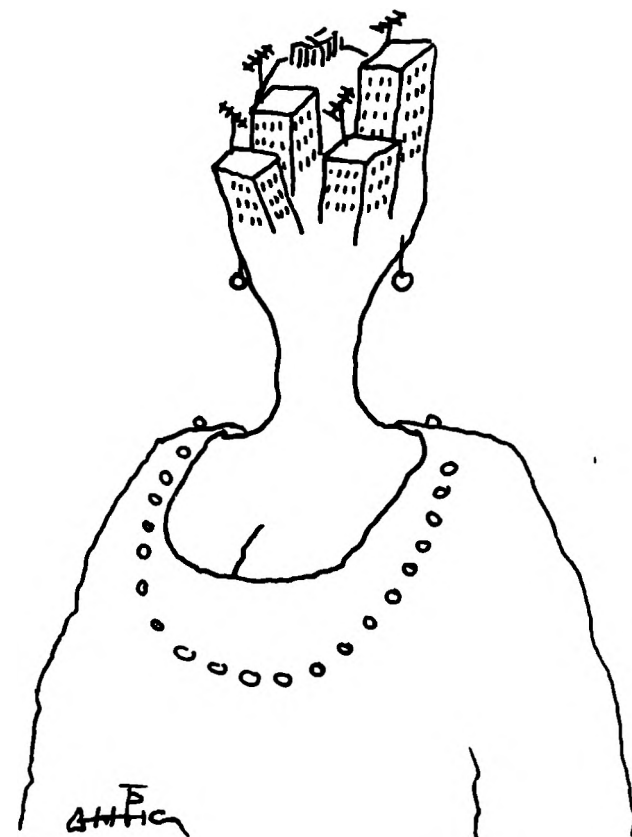
Σπύρος Καβουνίδης

Ο Ξενάκης στην Αθήνα

Θέλεις να κρατήσεις τον έρωτά μου κρυφό. Φοβάσαι τους συναδέλφους στο γραφείο. Θέλεις να είμαι διακριτικός. Να μη σου στέλνω λουλουδία στο σπίτι σου. Να μην λέω ότι σ' αγαπώ, δυνατά στις ταβέρνες. Να μη μας πάρουν ειδηση, τελικά. Να πηγαίνουμε σινεμαδάκια και να περνάμε χωρίς φασαρία. Θέλεις μετριοπάθεια, ενώ συμβαίνει κάτι το ακραίο.

Είσαι σαν την Αθήνα που φοβάται μήπως το Πολύτοπο της γκρεμίσει τις κολώνες του Παρθενώνα.

Αρνείται να παραχωρήσει τα γηραιά της καμάρια στην τρελή περιπέτεια μιας ώρας. Δεν θέλει ν' αναστατωθεί. Φοβάται τα βεγγαλικά και τις κωδωνοκρουσίες. Έτσι κι εσύ.

Για την πιο πανηγυρική στιγμή μου ζητάς ένα φεστιβάλ Αθηνών. Εγώ θέλω να σε δοξάσω σ' όλη την Ευρώπη και συ μου λες να διοργανώσουμε μια συναυλία με την ορχήστρα της Βυτεμβέργης στο Ηρώδειο.

Σου προσφέρω τα σύννεφα και μου θέλεις βόλτα στα μαγαζιά. Σου λέω να μοιράσουμε πυρσούς στους φαντάρους και μου λες ν' ανάψουμε κόκκινα κεράκια στο τραπέζι.

Γυρεύω τον οργανισμό και μου απαντάς με χειραψίες.

Θέλω να τα δώσω όλα σε μια στιγμή, σε μια ώρα, και συ φοβάσαι να μη σου τιναχτεί η σκόνη απ' τα μαλλιά. Και μετά τι θα γίνει, μου λες, ενώ εγώ ξεχνώ ακόμα κι αν το μετά θα υπάρχει. Σου λέω πως βρήκα τον τρόπο να τιναχτούμε από τα όρια του σώματός μας και συ μου λες ότι φοβάσαι μήπως μ' όλα αυτά σου φύγει κανένας πόντος απ' την κάλτσα.

Δεν ξέρεις να ερωτεύεσαι, δεν ξέρεις να δίνεις, δεν ξέρεις να διαλύεις, να μετουσιώνεις, ούτε καν να μεθάς και να το ρίχνεις έξω.

Είσαι μια πόλη ψυχρή, σα γυναίκα με ταγιέρ. Δεν θα σε δούνε ποτέ ξεμαλλιασμένη, με τα μάτια σου να λάμπουν. Θα μείνεις για πάντα αξιοπρεπής και ανέραστη. Δεν γίνεται εγώ να σου δίνω και συ ξαπλωμένη στο πλάι να διαβάζεις μικτούς μύθους. Σ' αυτά τα πράγματα ή συμμετέχεις τελείως ή άστα καλύτερα. Η φλιπάρεις ή να μένει το βύσινο. Σ' αφήνω λοιπόν με τον Μπεζάρ και τη Λίμνη των Κύκνων, για εκατομμυριοστή φορά. Ποτέ δεν υπήρξες παράφορη ή αυθόρμητη, τα τελευταία 150 χρόνια.

Άννα Δαμιανίδη

Τι απέγινε το νομοσχέδιο για τις εκτρώσεις;

Οι πρόσφατες κινητοποιήσεις των γυναικών, η ευρύτατη δημοσιότητα που δόθηκε από τον Τύπο, αλλά και η επίμαχη δίωξη των επτά γυναικών που υπήρξε η αφορμή για τις κινητοποιήσεις, έφεραν ξανά στο προσκήνιο ένα θέμα που φαινόταν «θαμένο», εδώ κι ένα χρόνο.

Πραγματικά, έχει περάσει ένας χρόνος από την ημέρα (20 Ιανουαρίου 1984) που με τυμπανοκρουσίες και φανφάρες οι εφημερίδες ανήγγελλαν: «Νόμιμες οι αμβλώσεις» «Οι αμβλώσεις ελεύθερες, με έξοδα των Ταμείων» κι άλλα τέτοια ελπιδοφόρα, που όπως έγραφαν, θα «θέσουν τέλος στο καθεστώς του εξευτελισμού της γυναίκας και του πλουτισμού των γιατρών».

Είχε βγει τότε ο κ. Μαγκάκης και είχε εξαγγείλει ότι «το σχετικό νομοσχέδιο, που τροποποιεί ριζικά την υφιστάμενη σήμερα νομοθεσία, καταρτίζεται με τη συνεργασία των υπουργείων Δικαιοσύνης και Υγείας - Πρόνοιας». Είχε, επίσης, δηλώσει, μετά από ερωτήσεις δημοσιογράφων, ότι «παρ' όλο το σεβασμό που έχουμε στις απόψεις της Εκκλησίας, σταθμίζοντας την πραγματικότητα, κρίνουμε ότι πρέπει να προχωρήσουμε σ' αυτή τη λύση».

Μοναδικό λεπτό σημείο, στις τότε δηλώσεις του υπουργού, που φυσικά είχε περάσει στα «ψιλά γράμματα» των εφημερίδων, αφού από τους πηχιαίους τίτλους τους παρουσίαζαν το θέμα σαν ήδη λυμένο, το γεγονός ότι «κυβερνητική απόφαση δεν έχει ληφθεί». Ωστόσο ο κ. Μαγκάκης μας διαβεβαίωνε ότι δεν πρέπει ν' ανησυχούμε διότι, ως γνωστόν «η νομιμοποίηση των αμβλώσεων αποτελεί θέση του κινήματος».

Ευτυχώς όμως που ανησυχούσαν οι γυναίκες των αυτόνομων ομάδων, και πιο συγκεκριμένα οι γυναίκες της «Αυτόνομης Κίνησης Γυναικών», που είχαν ήδη ξεκινήσει, τρεις μήνες πριν, μια μεγάλη καμπάνια για τη νομιμοποίηση των εκτρώσεων. Είναι μάλιστα λογικό ν' αναρωτηθεί κανείς αν και τότε, οι δηλώσεις του κ. Μαγκάκη δεν ήρθαν σαν απάντηση στην πρεσ-κόνφερανς που είχε δώσει ένα μήνα πριν η «Αυτόνομη Κίνηση» για να καταγγείλει το απαράδεκτο καθεστώς των παράνομων εκτρώσεων. Τότε μάλιστα είχε δοθεί στη δημοσιότητα και η δήλωση των 460 γυναικών που «εν γνώσει των συνεπειών του νόμου» δήλωναν ενυπόγραφα ότι είχαν κάνει έκτρωση.

Η δίωξη ήταν φυσική συνέπεια

Επί ένα χρόνο μετά, το θέμα έμεινε στο σκοτάδι. Καμιά επόμενη κίνηση ή δήλωση από τον κ. Μαγκάκη, δεν ήρθε να μας φωτίσει

για την τύχη εκείνου του νομοσχεδίου που ετοιμαζόταν. Η εκκλησία και οι γιατροί, πέρα από κάποιες χλιαρές διαφωνίες μεμονωμένων ομάδων, δεν έδειξαν να εναντιώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να φανταστούμε πως έγιναν η αιτία για να μπει το νομοσχέδιο στο συρτάρι. Κι όμως, ουσιαστικά είχε συμβεί ακριβώς αυτό: το νομοσχέδιο είχε μπει στο συρτάρι. Όσοι ρωτούσαν για την τύχη του έπαιρναν την κλασική απάντηση «μελετάται». Και φυσικά, ο παλιός νόμος εξακολουθούσε να ισχύει, και οι εκτρώσεις συνέχισαν να γίνονται παράνομα.

Τα προβλήματα σε επίπεδο οικονομικό είναι πολλά και ποικίλα. Τα συμφέροντα επίσης. Γιατί η νομιμοποίηση της έκτρωσης, πέρα από το να είναι «διαπραγματευτικό ατού» στα χέρια της Εκκλησίας, που συζητά μια σειρά από επιμέρους θέματα με το κράτος, —και φυσικά ανάμεσα σ' αυτά είναι και το αν θα συμφωνήσει ή όχι με τη νομιμοποίηση των εκτρώσεων— είναι παράλληλα και το κατ' εξοχήν αφορολόγητο έσοδο των γυναικολογικών κλινικών και των γιατρών. Αν νομιμοποιηθεί οι γιατροί θα πρέπει να δίνουν αποδείξεις και να δηλώνουν τα έσοδα. Αν όμως επιπλέον μπει και στα ασφαλιστικά ταμεία, τότε τα ταμεία θα επιβαρυνθούν με το κόστος που σήμερα σηκώνουν αποκλειστικά οι γυναίκες που κάνουν έκτρωση και το καρπούνται οι γιατροί. Όταν μιλάμε για 400.000 εκτρώσεις το χρόνο και για κόστος από 15.000 ως 30.000 δρχ. κατά επέμβαση, καταλαβαίνει ο καθένας ότι το θέμα δεν είναι ασήμαντο για κανέναν.

Μπορούμε λοιπόν να φανταστούμε μέσα σ' αυτό το «νεκρό χρόνο» που τίποτα δεν ακουγόταν, τι «μαγειρέματα» μπορεί να έγιναν, απ' όλες τις κατευθύνσεις και προς όλες τις κατευθύνσεις.

Το σημαντικό όμως δεν ήταν σ' αυτά. Το σημαντικό ήταν ότι ένα χρόνο μετά, βρισκόμαστε στο ίδιο ακριβώς σημείο. Γι' αυτό είναι απόλυτα φυσικό το γεγονός ότι, κάποιος εισαγγελέας εξωτερικής δίωξης, ο κ. Ζεγγίνης, μετά από επιστολή συναδέλφου του της επαρχίας, που του έστειλε και το απόκομμα της εφημερίδας με τα ονόματα των γυναικών που δήλωναν ότι είχαν κάνει έκτρωση, άσκησε δίωξη κατά των επτά πιο γνωστών γυναικών.

Όταν η ανακρίτρια κ. Ιωαννίδου κάλεσε σε προανάκριση τις επτά, ανάμεσα στις οποίες ήταν και η Βιργινία Τσουδερού, το θέμα βγήκε στις εφημερίδες. Απ' κει και πέρα τα γεγονότα είναι πρόσφατα, και γι' αυτό πιο γνωστά: Ο θόρυβος που προκλήθηκε από τη δημοσίευση της δίωξης προκάλεσε, σε πρώτη φάση, δηλώσεις του κ. Γεννηματά, και λί-

γες μέρες μετά ταυτόσημες ουσιαστικά δηλώσεις του κ. Μαγκάκη.

Το νομοσχέδιο δεν φαίνεται να προχωρεί

Και οι δυο στις δηλώσεις τους μετέθεσαν τη λύση του προβλήματος μέσα στα πλαίσια του πενταετούς, πράγμα αρκετά παράδοξο και ανησυχητικό, αν σκεφτεί κανείς, ότι, ένα χρόνο πριν, είχε εξαγγελθεί πως το νομοσχέδιο προχωρούσε. Μια βδομάδα μετά την πρώτη κινητοποίηση των γυναικών που είχαν κατέβει για συμπάρασταση των επτά κάτω από το γραφείο της ανακρίτριας, ήρθε μια δεύτερη κινητοποίηση, πολύ μεγαλύτερη, με πορεία στο υπουργείο Δικαιοσύνης και στο Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων.

Αμέσως μετά τη δεύτερη κινητοποίηση, και σε απάντησή της, ο κ. Μαγκάκης ανήγγειλε ότι θα συσταθεί επιτροπή για να μελετήσει το θέμα και να προτείνει —νέο;— νομοσχέδιο. Τι είχε γίνει λοιπόν όταν πέρσι είχε μιλήσει για «σχεδόν έτοιμο νομοσχέδιο»; Και τι έγινε μετά επί έναν ολόκληρο χρόνο; Γιατί ο κ. Μαγκάκης δεν μας ενημερώνει για τα όσα έτρεξαν μέσα σ' αυτό το διάστημα;

Ποιο είναι το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο η μέλουσα —εντός δεκαπενθημέρου— να συσταθεί επιτροπή θα πρέπει να καταλήξει σε κάποια πρόταση; Ή μήπως πρέπει να υποθέσουμε ότι η επιτροπή αυτή θα συνεδριάζει στο άπειρον —μέχρι να κοπάσουν οι κινητοποιήσεις των γυναικών και ο δυσάρεστος θόρυβος, και το θέμα να ξαναμπει στο συρτάρι;

Ήδη, από τα λίγα που είχε πει ο κ. Μαγκάκης ένα χρόνο πριν για το νομοσχέδιο που ετοιμάζε, είχε φανεί πως το περιεχόμενό του ήταν απαράδεκτα συντηρητικό. Ούτε λίγο ούτε πολύ, οι γυναίκες θα 'πρεπε να ζητούν τη συναίνεση του πατέρα ή του συζύγου για να κάνουν έκτρωση!

Αν ακόμα κι αυτό το απαράδεκτο συντηρητικό προσχέδιο έφτασε να κολήσει, τι μπορεί να περιμένει κανείς ότι θα βγει από την επιτροπή, που επιτέλους αποφάσισε να συμπεριλάβει και εκπροσώπους γυναικείων οργανώσεων; Ας ελπίσουμε τουλάχιστον ότι δεν θα αγνοηθεί από αυτή την επιτροπή ο αυτόνομος γυναικείος χώρος που είναι ο μόνος που έχει ουσιαστικά δουλέψει: όχι μόνο πιέζοντας με τις κινητοποιήσεις του, αλλά και προσφέροντας μια ανάλυση βάθους στο θέμα. Και, οπωσδήποτε, ας τεθεί ένα χρονικό όριο για την επεξεργασία των προτάσεων από την επιτροπή.

Διαφορετικά, θα βρεθούμε πάλι, ένα χρόνο μετά, να γράφουμε τα ίδια.

Γ.Β.

του Άλκη Βατόπουλου

Γόρδιος δεσμός ή αλλαγή προς τα πίσω;

Το εντυπωσιακότερο γεγονός των τελευταίων μηνών στο χώρο της Υγείας είναι χωρίς αμφιβολία η πρόταση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας Γ. Γεννηματά να εφαρμοστεί άμεσα, παρακάμπτοντας την διαδικασία των κρίσεων των γιατρών που ο ίδιος ο νόμος του ΕΣΥ προβλέπει, ο θεσμός του νοσοκομειακού γιατρού πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης με τη χρησιμοποίηση των γιατρών που ήδη υπηρετούν στα νοσοκομεία, οι οποίοι, με μια απλή δήλωση ότι διακόπτουν το ελεύθερο επάγγελμα, γίνονται μόνιμοι νοσοκομειακοί γιατροί του ΕΣΥ και παραμένουν στη θέση που τώρα υπηρετούν. Με την ολοκλήρωση των κρίσεων πάλι, το υπουργείο είναι υποχρεωμένο να τους τοποθετήσει σε θέση νοσοκομειακού γιατρού στην υγειονομική περιφέρεια στην οποία τώρα υπηρετούν.

Η πρόταση αυτή μπορεί από μια πρώτη άποψη να θεωρηθεί σαν μια γενναία (ίσως και ηρωική) απόφαση να εφαρμοστεί επί τέλους ο πολυδιαφημισμένος και πολύπαθος θεσμός του νοσοκομειακού γιατρού, επιλέγοντας τη μέθοδο του γόρδιου δεσμού σαν την καλύτερη λύση των δυσκολιών που υπάρχουν.

Όμως μια πιο προσεκτική και ψύχραιμη ανάλυση των δεδομένων αποκαλύπτει μια αρκετά διαφορετική εικόνα.

Έτσι χρήσιμο είναι να γνωρίζουμε ότι η πρόταση αυτή του υπουργού έγινε προς τους νοσοκομειακούς γιατρούς της ΕΙ-ΝΑΠ την παραμονή της έναρξης απεργίας τους με κυριότερο αίτημα το νέο ιατρικό μισθολόγιο που ο ίδιος ο υπουργός είχε υποσχεθεί για τις αρχές του 1985.

Επίσης, αναλύοντας τις συνέπειες της εφαρμογής της πρότασης, παρατηρούμε ότι δημιουργεί τέτοιες συνθήκες άνισης μεταχείρισης των γιατρών που την κάνει

ουσιαστικά ανεφάρμοστη: όσοι γιατροί, δηλαδή, υπηρετούν τώρα σε νοσοκομείο, γίνονται αυτοδίκαια μόνιμοι νοσοκομειακοί γιατροί και η κρίση αφορά μόνο τη θέση στην οποία θα τοποθετηθούν. Αντίθετα, οι γιατροί που δεν υπηρετούν (ακόμη) σε νοσοκομείο, ή δεν έχουν τελειώσει την ειδίκευσή τους (οι νέες γενιές γιατρών) θα πρέπει να περάσουν από κρίση για να μουν στο θεσμό (μακάριοι οι κατέχοντες δηλαδή).

Υπάρχει, όμως, και ένας σημαντικός εκβιασμός στην πρόταση: οι γιατροί καλούνται να διακόψουν το ελεύθερο επάγγελμα και να κλείσουν το ιατρείο τους πριν μάθουν σε ποια θέση θα τοποθετηθούν οριστικά (ή τουλάχιστον για αρκετά χρόνια όπως προβλέπει ο νόμος). Η Υγειονομική περιφέρεια είναι μία ακαθόριστη προς το παρόν έννοια, και ενδεχόμενα περιλαμβάνει μεγάλες περιοχές όπως η Πελοπόννησος, η Ανατολική Στερεά κτλ.

Μια άλλη σημαντική συνέπεια της πρότασης είναι ότι, εν μία νυχτί, διαγράφει τον όποιο προγραμματισμό έχει γίνει και έχει εξαγγελθεί τα τελευταία χρόνια. Πραγματικά έχουν προκηρυχθεί περίπου 6.300 θέσεις γιατρών για το ΕΣΥ, διότι τόσες εκτιμήθηκε από το υπουργείο ότι απαιτούνται στη φάση έναρξης του ΕΣΥ, ενώ το υπουργείο αντιδρούσε σθεναρά στην πίεση των γιατρών για αύξηση αυτών των θέσεων (ένα από τα απεργιακά αιτήματα των γιατρών είναι η αύξηση των θέσεων αυτών κατά 300). Τώρα, όμως, όλα αυτά ξεχνιούνται και στο θεσμό μπορούν να μουν όσοι κάνουν δήλωση, δηλαδή (θεωρητικά τουλάχιστον) σχεδόν 8.000.

Πολύ ενδιαφέρον, τέλος, έχει το γεγονός ότι με την πρόταση αυτή πρακτικά ομολογείται σαν λανθασμένη και αναιρείται όλη η φιλολογία του ΠΑΣΟΚ «για τους

επαγγελματίες γιατρούς που λιμναιούνται τα νοσοκομεία» και για την προτεραιότητα που υπάρχει να κριθούν αυστηρά οι γιατροί πριν μουν στο ΕΣΥ. Ο κ. Κουτσόγιωργας ήδη από τις αρχές του 1982, στα πλαίσια του νόμου για τη δημόσια διοίκηση, έλυσε τις συμβάσεις όλων των νοσοκομειακών γιατρών με το σκεπτικό ότι όλοι έπρεπε να επανακριθούν. Τώρα, 3 χρόνια μετά, οι ίδιοι γιατροί καλούνται ουσιαστικά άνευ όρων να μουν στο ΕΣΥ (φυσικά κανείς δεν θα θεωρήσει επαρκείς τις κρίσεις που κατά καιρούς έκαναν τα διορισμένα διοικητικά συμβούλια, συνήθως χωρίς σαφή διαδικασία, χωρίς σαφή κριτήρια και έξω από τις διαδικασίες του νόμου για το ΕΣΥ).

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο υπουργός έκανε μια πρόταση που ούτε δίδει ουσιαστικά θετική διέξοδο στην αντίθεση γιατρών - πολιτείας, ούτε βοηθά τη σωστή εφαρμογή του ΕΣΥ, ενώ αφήνει πρακτικά έκθετη την μέχρι τώρα πολιτική του ΠΑΣΟΚ στην υγεία. Υπάρχουν διάφορες εκτιμήσεις για τους λόγους που ώθησαν τον υπουργό προς αυτή την κατεύθυνση.

Πολλοί πιστεύουν ότι το χρονικό διάστημα μέχρι τις βουλευτικές εκλογές δεν αφήνει περιθώρια για υλοποίηση της μεγάλης εξαγγελίας του ΠΑΣΟΚ, δηλαδή του ΕΣΥ. Πράγματι οι διαδικασίες που προβλέπει ο νόμος για τις κρίσεις είναι εξαιρετικά χρονοβόρες και ο φόρτος εργασίας υπερβολικός. Επίσης, έχει αρχίσει δημιουργείται η εντύπωση στο υπ ότι οι γιατροί που έχουν κάνει αίτηση δεν αρκούν να καλύψουν τις θέσεις (υπάρχουν πολλές αιτήσεις για τα νοσοκομεία του κέντρου, και ελάχιστες για την επαρχία). Έτσι, προκειμένου να μην υλοποιηθεί το ΕΣΥ πριν από τις εκλογές, ή να διαφανεί η αποτυχία του την ευαίσθητη αυτή

περίοδο, προκρίθηκε η λύση των αιτήσεων - δηλώσεων που τουλάχιστον αφήνει στον μέσο πολίτη την εντύπωση ότι το ΕΣΥ εφαρμόστηκε.

Μια άλλη εκτίμηση επισημαίνει ότι με την πρόταση αυτή ανοίγει ο δρόμος για την εφαρμογή μεικτού συστήματος όπου ορισμένοι γιατροί θα είναι πλήρους και ορισμένοι μερικής απασχόλησης. Η εκτίμηση αυτή βλέπει το υπουργείο να κάνει «δεξιά στροφή» και να θέλει να αποδεσμευθεί από τον κεντρικό άξονα του ΕΣΥ που είναι η πλήρης απασχόληση των γιατρών. Έτσι, η διαδικασία των αιτήσεων - δηλώσεων σε συνδυασμό με τη χρονοβόρα (και για πολλούς χωρίς δυνατότητα ολοκλήρωσης) διαδικασία των κρίσεων θα παγιώσει μια κατάσταση διπολισμού όπου η λειτουργία των νοσοκομείων θα στηρίζεται εξίσου στους μόνιμους γιατρούς πλήρους απασχόλησης και στους μερικής απασχόλησης γιατρούς που όμως θα διαιωνίζουν το σημερινό καθεστώς κακής λειτουργίας των νοσοκομείων. Σε αυτή ακριβώς την εκτίμηση στηρίζεται και η οργίλη απάντηση της ΕΙΝΑΠ που δεν δέχεται ούτε μιας μέρας συνύπαρξη γιατρών πλήρους και μερικής απασχόλησης στα νοσοκομεία.

Μια τρίτη γενικότερη εκτίμηση πιστεύει ότι το όλο αδιέξοδο στην υγειονομική μεταρρύθμιση είναι το αποτέλεσμα της πολιτικής που ακολουθήθηκε στο χώρο της υγείας, με λάθος προτεραιότητες, με λάθος στόχους, με λάθος ύφος (βλέπε και

Αντί, τχ. 272, 10.2.84).

Τέλος, υπάρχει η θέση του υπουργού Γ. Γεννηματά, που θεωρεί την πρότασή του σαν μια πραγματική πρόκληση προς τους γιατρούς να δηλώσουν άμεσα και υπεύθυνα αν πράγματι θέλουν το θεσμό του γιατρού πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, και αυτό για να διαλευκανθεί η διάχυτη εντύπωση που έχει αρχίσει να δημιουργείται ότι τελικά και στο βάθος οι γιατροί δεν θέλουν το θεσμό.

Με βάση όλα τα παραπάνω νομίζω ότι πρέπει να γίνει κατανοητό από όλες τις πλευρές, ότι το κλειδί για την άρση του αδιεξόδου και (γιατί όχι) για την προώθηση της υγειονομικής μεταρρύθμισης βρίσκεται πλέον ακριβώς στην διαδικασία των κρίσεων.

Πράγματι (καλώς ή κακώς) έχει αρχίσει μια πορεία το τελικό στάδιο της οποίας είναι πλέον αυτές οι κρίσεις των γιατρών για ένταξη στο ΕΣΥ.

Επίσης πολύ σημαντικό είναι να τονιστεί ότι εφ' όσον η διαδικασία των κρίσεων άρχισε, (και η πίεση της ΕΙΝΑΠ έπαιξε εδώ κάποιο ρόλο) από εδώ και στο εξής θα αποτελεί μια ανοιχτή, μια ελεγχόμενη διαδικασία. Η συμμετοχή δεκάδων γιατρών σε αυτή αποτελεί εγγύηση ότι οποιαδήποτε σκόπιμη καθυστέρηση, οποιοδήποτε οργανωμένο σαμποτάρισμα θα δημοσιοποιηθεί αμέσως.

Οι κρίσεις, λοιπόν, θα ολοκληρωθούν σε τακτό χρονικό διάστημα (ας πούμε ως το καλοκαίρι) και τότε θα έχουμε όλοι

πλήρη στοιχεία για να επανεκτιμήσουμε την κατάσταση.

Θα γνωρίζουμε πλέον αν οι γιατροί που έχουν κάνει αίτηση επαρκούν για όλες τις θέσεις στο ΕΣΥ, αν θα δεχτούν να δουλέψουν εκεί που θα τοποθετηθούν, αν τελικά θέλουν το θεσμό.

Επίσης, θα γνωρίζουμε αν η κυβέρνηση πραγματικά θέλει να επανδρώσει το ΕΣΥ μόνο με γιατρούς πλήρους απασχόλησης, αν τα νοσοκομεία μπορούν να λειτουργήσουν μόνο με γιατρούς πλήρους απασχόλησης, αν οι προτεραιότητες που τέθηκαν ήταν σωστές.

Μια υπαναχώρηση τώρα, πριν από τις κρίσεις, προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, θα σημάνει ουσιαστικά ματαίωση της μεταρρύθμισης στην υγεία, άτακτη υποχώρηση.

Αντίθετα μια επανεκτίμηση μετά το τέλος των κρίσεων θα λειτουργήσει είτε προς την εφαρμογή του ΕΣΥ όπως έχει δρομολογηθεί, ή τακτική επανατοποθέτηση στόχων και προτεραιοτήτων.

Σκόπιμο, λοιπόν, νομίζω ότι είναι το βάρος όλων (όσων τουλάχιστον ενδιαφέρονται για αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας στον τόπο μας) να πέσει στην ομαλή και απρόσκοπτη (αλλά προς θεού όχι γρήγορη) κρίσεις επιστημονικού προσωπικού δεν γίνονται κάτω από πίεση του χρόνου) λειτουργία των επιτροπών κρίσεως. Βιαστικές και σπασμωδικές κινήσεις τώρα θα ήταν καταστροφικές.

□

4 βιβλία του Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗ στις εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑ, ΣΗΜΑΔΟΥΡΕΣ
ΧΩΡΙΣ ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑ

ΚΕΔΡΟΣ

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΚΑΙ
ΝΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ

Η ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΛΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΟΝ
ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ
ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ

Αλεξάνδρου - Αναγνωστάκης - Πατρίκιος

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑ, ΣΗΜΑΔΟΥΡΕΣ ΧΩΡΙΣ ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑ
(τρίτη έκδοση)

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΣΤΟΣ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ
Η διαλεκτική της Οδύσσειας
(πέμπτη έκδοση)

ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΛΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ
(τέταρτη έκδοση)

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ
ΠΡΩΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΓΕΝΙΑ
Αλεξάνδρου - Αναγνωστάκης - Πατρίκιος
(Τρίτη έκδοση)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ Ζαλόγγου 6 - Αθήνα - Τηλ. 36.15.783

Ο Μίλων ομίλησε

Στο προηγούμενο *Αντί*, στην ίδια στήλη, υπήρχε το πρόγραμμα του διαλόγου για τη γλώσσα που οργάνωσε το ΚΚΕ εσωτ., και μια πρόχειρη «ανάγνωσή» του: Το πρόγραμμα αυτό καθρεφτίζει —έγραφε το σημείωμα— έναν «οριζοντιωμένο πλουραλισμό» που διακρίνει την πολιτιστική, τουλάχιστον, «πολιτική» του ΚΚΕ εσωτ., έτσι ώστε η «ημερίδα για τη γλώσσα» να υπόσχεται συνάντηση ποδοσφαιρικού περίπου τύπου. Και η υπόσχεση τηρήθηκε.

Όσο για τις επιδόσεις, τώρα, εκπλήξεις, όπως ήταν επόμενο, δεν υπήρξαν. Οι ελάχιστες νηφάλιες καταθέσεις: του Β.Δ. Φόρη, του Μ. Ανδρόνικου, του Μ. Πλωρίτη και του Δ.Ν. Μαρωνίτη, δεν ήταν δυνατό να αλλάξουν ουσιαστικά το χαρακτήρα της συνάντησης. Και η κλίμακα από την αποκάλυπτη προάσπιση της καθαρεύουσας στο «λόγο» και στο σχήμα του «λόγου» του Στ. Ράμφου ως τον αυτάρεσκο γλωσσικό φιλαναρχισμό του Κ. Γεωργουσόπουλου, με ενδιάμεσες βαθμίδες τους (αλφαβητικά) Γ. Καλιόρη, Τ. Λιγνάδη, Γ. Μπαμπινιώτη και Δ. Σαββόπουλο, και με την πανστρατιά συνέδρων διαβασμένων από το σπίτι, με γραπτές «παρεμβάσεις» (Α. Νικολαΐδης, Κ. Ταχτσής, Ν. Φωκάς κ.ά. πολλοί), εκτόπισε με τον όγκο της κάθε διάθεση για διάλογο και σφράγισε με το δικό της ύφος αυτή την *ανυπόγραφο*, όπως είπαμε, τη σκοπίμως μάλιστα ανυπόγραφο πρόσκληση του ΚΚΕ εσωτ. (Πρέπει να μνημονεύσω και τους εισηγητές: Α. Λεντάκη και Δ. Τομπαΐδη, μολονότι δεν ξέρω πού να ακουμπήσω τον απροσγείωτο εγκυκλοπαιδισμό του πρώτου και τη μακάρια μακαριότητα του δεύτερου.) Αναμενόμενα ήταν όλα αυτά, αφού γνωστές ήταν οι απόψεις, όπως άλλωστε και το ύφος.

Τι ακούστηκε; Είπαμε τα γνωστά. Ο κ. Μπαμπινιώτης πάντως τόνισε, ως γλωσσολόγος, ότι το μονοτονικό στη νεοελληνική δεν μπορεί να στηριχτεί επιστημονικά. Αυτά το πρωί, από το βήμα, προς κάποιον άλλο Θεματοφύλακα. Όχι όμως και το βράδυ, όταν το κατάμεστο γήπεδο βυθιζόταν με τις θλιβερές επιστημονικοφανείς θεωρίες περί τόνων που ανέπτυξε ο Δ. Σαββόπουλος (βλ. σχετικά σε γειτονική σελίδα). Και απαιτήσε ο κ. Μπαμπινιώτης γλωσσολογικά καταρτισμένους δασκάλους. Ενώ ο κ. Γεωργουσόπουλος είπε ότι η γλώσσα δεν διδασκεται, και πάντως χρειάζεται γραμματική και συντακτικό που να καλύπτει τις ανάγκες κειμένων από τον Ηρόδοτο στον Αριστοτέλη, από τον Ερωτόκριτο στον Εμπειρικό κτλ. (είθε να συνταχθούν αυτά τα

εγχειρίδια και να υποχρεωθεί ο κ. Γεωργουσόπουλος να τα διδάξει), «μέσα σε μία γλωσσική (sic) φιλοδοξία για την ενότητα και τη συνέχεια της γλώσσας μας». Γιατί «η ελληνική γλώσσα» προσπάθησε να συντάξει και ο κ. Λιγνάδης, με αυτά εδώ τα αποτελέσματα, «είναι αδιαίρετη και ως προέλευση και ως διαδρομή και ως ζωντανός σχηματισμός και ως δυνατότητα διαρκούς αναπαραγωγής»! Τα 'βαλε τώρα πίσω και με τον Ψυχάρη ο κ. Γεωργουσόπουλος. Βέβαια, «δικαίως μας ενοχλεί σήμερα ο γλωσσικός φανατισμός του Ψυχάρη και των ψυχαριστών» τόνισε ο Δ.Ν. Μαρωνίτης· «αν μας ενοχλεί όμως και ιστορικά, αυτό δείχνει ανιστόρητη προοπτική».

Στην προσπάθεια άλλωστε αυτή, να τοποθετηθεί το γλωσσικό πρόβλημα και να εξεταστεί με όρους και προτάσεις όχι πια ανιστορικές ή και αντιστορικές, ήταν αφιερωμένη η εισήγηση του κ. Μαρωνίτη. Όρισε έτσι το πρόβλημα με τις πολιτικές και ιδεολογικές του συντεταγμένες, όπως προκύπτουν από μια χρονολόγηση της πορείας της δημοτικής ως την άνοδό της στην εξουσία, καθώς και των διαμαρτυριών που εμφανίζονται, και περιέγραψε την πολιτικού και ιδεολογικού τύπου σύγχυση που προήλθε από την «περιεργή γλωσσική συναίνεση Ν. Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ».

«Όψιμα και ξαφνικά η δημοτική έχασε τα πολιτιστικά, πολιτικά και ιδεολογικά της ερείσματα και αναγκάστηκε, φαινομενικά μόνο, να ουδετεροποιηθεί ως προς αυτά τα καταγωγικά της στοιχεία... Πρέπει γι' αυτό να αναζητήσει νέο πολιτικό και ιδεολογικό προσανατολισμό, που να της δώσει τη δυνατότητα να συνεχίσει την αγωνιστική και την αντιεξουσιαστική της πορεία... Προσανατολισμό που δεν μπορεί πάντως να είναι οπισθοδρομικός και νοσταλγικός για σχήματα ήδη δοσμένα, άτονα και εξαντλημένα, όπως αυτά που επινοήθηκαν ως αντίπαλος λόγος στο γλωσσоекπαιδευτικό πρόγραμμα του Ν. Σοφιανού κατά τον 16ο αιώνα και συστηματοποιήθηκαν στα χρόνια του ελληνικού διαφωτισμού, για να αντιμετωπίσουν το πολύ πιο πλούσιο και ριζοσπαστικό σύστημα του Δ. Καταρτζή».

Προς το τέλος της 12ωρης γυμναστικής ημερίδας του ΚΚΕ εσωτ. κερδίσαμε κάτι από την αξιοπρέπειά μας. Ο ολοσχερής καταποντισμός έμοιαζε να αποσοβείται. Ακολούθησε όμως ο Δ. Σαββόπουλος, να ξαναπιάσει την ιστορία από κει που τη χρονολόγησε ο κ. Μαρωνίτης, κοντά 4 αιώνες πριν, να επαληθεύσει έτσι και τη γνωστή μαρξική ρήση για το πώς επαναλαμβάνεται η ιστορία. Και τελειώσαμε με τον κ. Ράμφο, σε λαμπρή καθαρεύουσα, να υπεραμύνεται μιας τεχνητής γλώσσας, αφού και ο Όμηρος και όλη η αρχαία ελληνική λογοτεχνία σε τεχνητή γλώσσα, λέει, είναι γραμμένα. Άρα; Θα ανακαλέσει τώρα ο κ. Γεωργουσόπουλος τον αφορισμό του ότι «δεν υπάρχει κανένας ηλίθιος σ' αυτό τον τόπο να πιστεύει ότι είναι δυνατό η γλώσσα να γυρίσει πίσω»;

Ως τότε θα υπογράψουμε εμείς ηλίθιοι, αδρανείς ακροατές όλων των ανωτέρω;

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ:

ΤΑ ΑΡΧΟΝΤΟΡΕΜΠΕΤΙΚΑ

Ο κ. Παπανδρέου είναι και χορευταράς, και γλεντζές, και ρεμπέτης, και ασίκης, και μάγκας και άλλα πολλά περί την λαϊκότητά του διηγούμενα, γραφόμενα και ομιλούμενα πανταχόθεν, δέκα χρόνια τώρα· κατά τρόπο επιμελή, οι «ιδιωτικές» αυτές ιδιότητές του προβλήθηκαν σε δόσεις μετρημένες και στους κατάλληλους χώρους εντύπων πλατιάς και λαϊκής κατανάλωσης, από κοινού με την εικόνα του δημοσίου ανδρός με το λαϊκό χάρισμα, την αμεσότητά του στην «απευθείας επικοινωνία με το λαό», το τίμιο και το ειλικρινές του χαρακτήρα του, τη σύνεση, τη σοφία αλλά και το ριζοσπαστισμό, κτλ.

Αυτά όλα ή αποδείχτηκαν ή αναϊρέθηκαν· θέμα εκτίμησης αν ισχύει το πρώτο ή το δεύτερο και στη συζήτηση επ' αυτών μπορεί να επιστρατευθεί η πολιτική επιστήμη, η κοινωνιολο-

γία, η ψυχανάλυση, η σημειολογία και δε συμμαζεύεται: αρκεί να υπάρχει (πλέον) διάθεση, να θεωρηθεί δηλαδή πως αξίζει πράγματι τον κόπο η, χωρίς άλλο σχολαστική και βασανιστική, ενασχόληση με το πρόσωπο του πολιτικού ηγέτη.

Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες ιδιότητες, που είναι σίγουρα παράγωγες των μείζονων λαϊκών και «λαογενών» χαρισμάτων του, αλλά που δεν μπορεί με τίποτα να υπάρχει διάθεση, όχι να συζητηθούν αλλά έστω και να θεωρηθούν περιστατικά δημοσίου ανδρός με σοσιαλιστικές επαγγελίες. Μια απ' αυτές τις ιδιότητες είναι η κουμπαριά, μια από τις άλλοτε παντοδύναμες και αποτελεσματικές της επαρχιακής μας βουλευτοκρατίας. Πρόσφατα, ο κ. πρωθυπουργός παρέστη ως κουμπάρος στους αρραβώνες του Τόλη Βοσκό-

πουλου, στην οικία του υπουργού κ. Κατσιφάρα, παρόντων των υπουργών κ. Κουτσόγιωργα και Δροσογιάννη, της συζύγου του Μάργκαρετ, και της ι-δαιτέρας του κ. Κοκόλα. Με λύπη ίσως διαπιστώνεται την απουσία των κ. Λιβάνη και Στρατή, αλλά δεν μπορείτε να πείτε: ούτε γάμος του Ρότσα στην Παναγία Σουμελά να 'τανε. Κάπως έτσι έχει η αναλογία, ή μάλλον ας μην είμαστε άδικοι: άλλο γάμος και άλλο αρραβώνας, άλλο Ρότσα και άλλο Βοσκόπουλος, αν και γήπεδο και πίστα μπουζουξίδι-κου τέρπουν ομοίως τους νεοέλληνες οι οποίοι τιμούν ομοίως τους αστέρες τους· όπως ο κ. Κατσιφάρας, για παράδειγμα, φίλος από 25ετίας με τον κ. Βοσκόπουλο, όπως δήλωσε στον Τύπο ο τελευταίος. Γλεντζές και ο κ. Κατσιφάρας, λοιπόν, δεκαετίες τώρα..., γλεντζές και «κολητός»

του πρωθυπουργού μας.

Ο πρωθυπουργός μας όμως, τι σχέσει μπορεί να έχει με τον αναδυθέντα νεολαϊκό αστέρα του πενταγράμμου μεσουρότου του λασπώδους μεσαιοστρωματικού εσμού της δικτατορίας; Με τον άμεσα η έμμεσα ευνοημένο της χούντας; Με τον προ ολίγου καιρού φιλοξενούμενο ως πιστολέρο στις στήλες των καθημερινών φύλων; Μην τυχόν είναι λαϊκό παιδί, μαζί και μικρομεσαίος, εξ ου και η αρχηγική παράτα επιτελών στα αρραβωνιάματά του; Μην τυχόν προσχώρησε στο «κίνημα» γι' αυτό και κρίνει τον αρχηγό του «αξιοθαύμαστο και αξιαγάπητο πρόεδρο» και νιώθει «περήφανος» που τον έχει και κουμπάρο, όπως δήλωσε ο ίδιος; Βέβαια ο κ. Βοσκόπουλος «δεν πολυκατάλαβε» πως έγινε και τον αρραβώνιασε ο πρωθυπουργός, ούτε κατάλαβε ποτέ του αν «ο θαυ-

Ο επιμένων ελλη-ΝΙΚΑ του ΓΗΣΗ

μασμός του για τον Καραμανλή τον έκανε να νομίζει ότι είναι στην Ν. Δημοκρατία», ούτε η μνηστή του είναι βασιλικιά επειδή υπήρξε σύζυγος του κ. Αρναούτη. Εξάλλου, τώρα με τη συναίνεση, τα περί Ν. Δημοκρατίας περιττεύουν, ακόμα και ως διασκέδαση εντυπώσεων, αφού αυτές τις διασκέδασε ο προαλειφόμενος ως εθνεγέρτης πρωθυπουργός μας. Ο Τόλης μας, όμως, κατάλαβε καλά ένα πράγμα: «Ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι λεβέντης, σπουδαίος, μεγάλος, τρανός, λεβένταγας» είναι η αλήθεια κι ο Έλληνας θέλει την αλήθεια. Κι αυτός «είναι Έλληνας και θέλει την αλήθεια και τη βρήκε στο πρόσωπο» του πρωθυπουργού μας.

Κι ο κ. Παπανδρέου, βρήκε τίποτε άραγε στο «πρόσωπο» του «λαϊκού τροβαδούρου»; Ή μήπως τον μεμφόμαστε, άδικα

ομιλούντες περί πολιτικής και σοσιαλισμού, όταν είναι γνωστό πως η βασικότερη ιδιότητα του κ. Παπανδρέου είναι να κινείται με άνεση σε πολλαπλά επίπεδα, πολλαπλώς εκτός ιδεολογίας κείμενα, κατά μια αποκλειστικά δική του λογική της οποίας μας διαφεύγει και η αφετηρία και το τέλος, ο σκοπός της δηλαδή.

Για να μη χαρακτηριζόμαστε σοσιαλμανείς ευχόμαστε στον κ. Πρωθυπουργό: «πάντα τέτοια και στους γάμους του Τόλη με ζεϊμπέκικο».

Θα 'ρθουμε κι εμείς, με τον Πουμπλή και τον Χατζηπαναγή. Θα παραβγούμε στο ζεϊμπέκικο και στο «σπάσιμο». Θα τραγουδήσουμε μαζί με την τέως κ. Αρναούτη, όλοι μαζί μια οικογένεια, λαϊκή αγία κι αμαρτωλή.

Όλοι μαζί: για την αλήθεια, για το Έθνος.

Ο διάλογος για τη γλώσσα φουντώνει. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τον απόηχο της ίδιας της αγωνίας για την έκφραση, μιας αγωνίας που δύσκολα διατυπώνεται και συνήθως εντοπίζεται σ' αυτά τα κολοβά σχήματα που αποτελούν τα συνέδρια και οι ημερίδες. Η πρωτοβουλία του ΚΚΕ εσωτερικού αποδείχτηκε ειλικρινής ωστόσο, παρόλες τις προβλέψεις του ΑΝΤΙ στο προηγούμενο τεύχος: γιά πρώτη φορά σε κομματική συγκέντρωση είχε κανείς την εντύπωση ότι ένα κόμμα έστησε αυτί στον έξω κόσμο χωρίς να έχει προσπαθήσει τι θα την κάνει όλη αυτή την ακρόαση. Να μία βαθύτατα πολιτική συμπεριφορά: να μένεις αμήχανος απέναντι στους άλλους, δηλαδή να τους αφήνεις να ξεδιπλώνονται και να σε κατακτούν.

Δυστυχώς, τη συμπεριφορά αυτή μερικοί την θεώρησαν απολιτική και οι ίδιοι επιδόθηκαν στην ανεύρεση υπόπτων, που χρησιμοποιούν, συνειδητά ή ασυνειδητά, το γλωσσικό πρόβλημα για πονηρούς σκοπούς. «Καλύτερα να κινδυνολογώ, παρά να βλακολογώ ή να υποπτολογώ» γράφει κάπου ο Γιώργος Ιωάννου. Μάλιστα, ο καθηγητής Δ. Ν. Μαρωνίτης προχώρησε περισσότερο, χωρίζοντας σε κατηγορίες αυτούς που ανησυχούν, λες και πριν αρχίσει κάποια συζήτηση είναι απαραίτητο το φακέλωμα. Φαντάζομαι αυτή τη μέθοδο να εφαρμόζεται από την κυβέρνηση σε θέματα όπως ο εκλογικός νόμος και με πιάνει σύγκρου...

Ας αφήσουμε όμως τα διαδικαστικά κι ας μείνουμε σ' ένα άλλο σημείο: αν το πρόβλημα της γλώσσας είναι πολιτικό, σε δεύτερη, τρίτη ή τελευταία ανάλυση, αν τα πράγματα είναι τόσο καθαρά, τότε πως εξηγείται ότι ο Μιλτιάδης Έβερετ είναι υπέρ του μονοτονικού ενώ περιοδικά της Αριστεράς διατηρούν τους τόνους; Και γιατί οι επιχειρήσεις θα διαφωνούσαν με μια ακόμα μεγαλύτερη απλοποίηση, με το λατινικό αλφάβητο, για παράδειγμα;

«Η γλώσσα του λαού ήρθε στην εξουσία, ας την αφήσουμε να πάρει το δρόμο της», γράφει ο Τάσος Βουρνάς στην *Αυγή της Κυριακής*. Δεν είναι τόσο απλό: στην εξουσία ήρθε, ανάμεσα στους άλλους, ο κύριος Κουτσόγιωργας κι από κοντά ο Φιλιππούτσος. Πολιτικοί και δημοσιογράφοι, να ποιοι παίρνουν το δρόμο τους και γράφουν στα παλιά τους τα παπούτσια τόσο τη γλώσσα, όσο και την έκφραση: οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Η γλώσσα του λαού δεν έρχε-

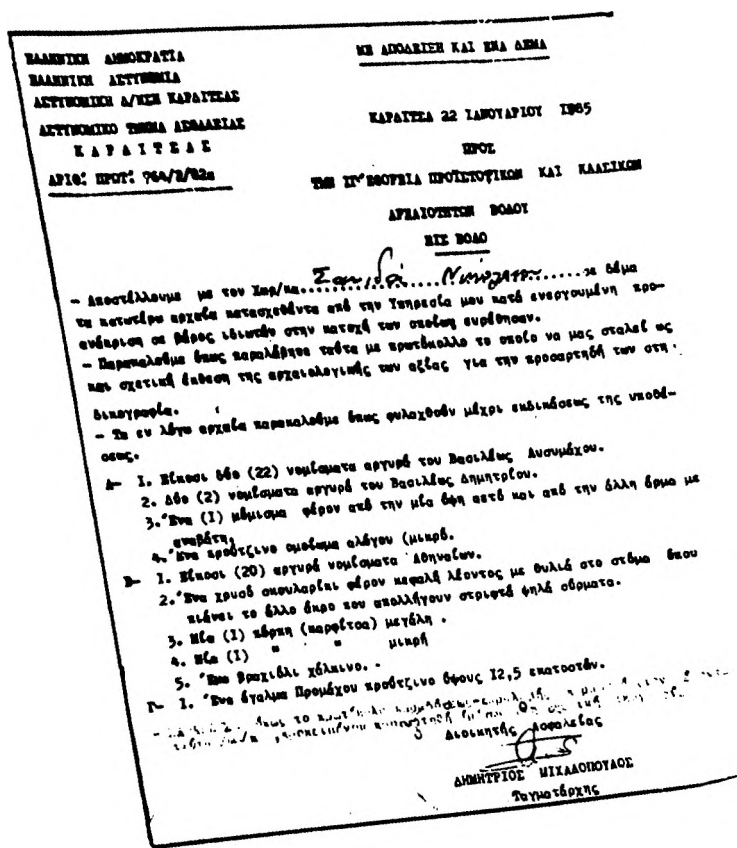
ται ποτέ στην εξουσία, αυτό είναι το μεγαλύτερο πλεονέκτημά της, δηλαδή η ελευθερία της. Η γλώσσα ξεφεύγει, ανακατεύει την καθαρεύουσα με τη δημοτική, παλεύει με την έκφραση. Δε μιλάω εδώ μόνο για τον προφορικό λόγο, που πολύ φοβάμαι ότι τα τελευταία χρόνια είναι λαμπρότερος από τα κείμενα των εφημερίδων, τη γλώσσα της τηλεόρασης και τις κομματικές ανακοινώσεις. Μιλάω και για τον γραπτό λόγο, αυτή την «ευρύχωρη δημοτική» όπως πολύ σωστά την ονόμασε ο Γιάννης Καλιόρης. Μιλάω για τη γλώσσα που υπερασπίστηκε στην ημερίδα του Μίλωνα ο Κώστας Ταχτσής, όταν μίλησε για ιστορικό συμβιβασμό που θα μας δένει με τα αρχαία, τουλάχιστον όσο θα μας φέρνει στην απαραίτητη απόσταση από αυτά. Διαφορετικά, η μετατροπή των αρχαίων ελληνικών σε μια γλώσσα εξίσου ξένη με τα λατινικά προδίδει έλλειψη κριτηρίων για τον τρόπο που ζούμε σήμερα: είναι σαν την προσπάθεια του εφοπλιστή Νταϊφά να υποχρεώσει τον Ολυμπιακό να παίξει γερμανικό ποδόσφαιρο, με αποτέλεσμα ο Απόλλων Καλαμαριάς να κάνει δύο σντεπιθέσεις σ' όλο το παιχνίδι και να παίρνει τη νίκη.

Έχουμε φτάσει στο σημείο οι άνθρωποι που κατέχουν την εξουσία, οποιαδήποτε εξουσία, να σου δίνουν την εντύπωση ότι μιλάνε περισσότερο για να βρουν τα «σωστά», από προοδευτική άποψη, λόγια παρά για να εκφραστούν. Λες και έχουν κανένα μεγαλόπνοο στόχο: μάλλον προσπαθούν να τη «βγάλουν» καθαρή, δηλαδή με όσο το δυνατό λιγότερες εκλογικές αβαρίες. Αυτή όμως είναι «διαλεκτική των τεχνικών της εξουσίας» κι όχι γλωσσική ευαισθησία, να τι οδηγεί την καθιέρωση του μονοτονικού και την κατάργηση —πρόκειται για κατάργηση— της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών.

Κατά τα άλλα, κανείς δεν μπορεί να ξεμπερδέψει, έτσι εύκολα, με τη φράση: «όλα είναι πολιτικά» και κυρίως αυτοί που είναι χωμένοι σε πανεπιστήμια, κόμματα και εφημερίδες. Η κινδυνολογία, όταν δεν είναι γκρίνια έχει κάπου τις ρίζες της. Πώς όμως είμαστε τόσο σίγουροι ότι όλες οι ρίζες είναι σάπιες, πώς ξεπερνάμε με τόσο έντονο βερμπαλισμό και ειρωνεία το γεγονός ότι η ιδεολογική καθαρότητα οδηγεί τις περισσότερες φορές σε συγκεντρώσεις κωφαλάλων; Τι να τις κάνω τις σωστές απόψεις μου αν είναι να πεθάνω ανέκφραστος, αν πρόκειται να τις κουβαλώ μια ζωή σαν τους καλούς βαθμούς που πήρα στο σχολείο;

Χρήστος Βακαλοπούλο.

Πράκτωρ 1 εναντίον Αρχαιοκαπήλων και Ασφαλείας

Από την απόδειξη παράδοσης - παραλαβής των κατασχεθέντων αντικειμένων, λείπουν τρία αγάλματα, η φωτογραφία των οποίων βρίσκεται στο ΑΝΤΙ. Τι έγιναν άραγε;

Μήπως μετά την ενοποίηση των Σωμάτων Ασφαλείας, θα πρέπει να ξεκινήσει και η πραγματική ενοποίηση ή τουλάχιστον να σταματήσει ο πόλεμος μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών στο εσωτερικό της ίδιας της Αστυνομίας;

Η ιστορία που περιγράφουμε παρακάτω θυμίζει αστυνομικό μυθιστόρημα με θέμα την ιταλική μαφία ή τον Τζέιμς Μποντ, αλλά είναι πέρα για πέρα αληθινή: ένας αστυνομικός που ανήκει στη δύναμη της Αμέσου Δράσεως Αττικής συγκρούεται με μια σπείρα αρχαιοκαπήλων αλλά και την Ασφάλεια Αττικής η οποία κάνει ό,τι μπορεί για να τον υπονομεύσει αν όχι και να τον ρίξει στα χέρια της σπείρας.

Παρακολουθήσεις και πιστολιδι στην πλατεία της Καρδίτσας, αστυνομικοί μεταμφιεσμένοι σε αγοραστές και ειδικούς έργων Τέχνης, με φόντο μια σειρά αρχαία αντικείμενα ανυπολόγιστης αξίας. Ορισμένα απ' αυτά ίσως και τα πιο σημαντικά, θα χαθούν μαζί με τους αρχηγούς της σπείρας εξαιτίας του πολέμου μεταξύ των καταδιωκτικών (sic) μας Υπηρεσιών. Επιπλέον δίνοντας μέρα προς μέρα το φιλμ της υπόθεσης (ορισμένα στοιχεία της οποίας δημοσιεύθηκαν στην «Ελευθεροτυπία» της Δευτέρας 21 Ιανουαρίου) καθώς και μερικές αποκλειστικές φωτογραφίες, οι αναγνώστες μας —και όσοι άλλοι ενδιαφερόμενοι— μπορούν να καταλάβουν γιατί η Ελληνική Αστυνομία δεν έχει μέχρι σήμερα συλλάβει ούτε τους χουντικούς βομβιστές, ούτε τους δράστες γνω-

στών δολοφονικών επιθέσεων και γιατί —αν συνεχίσει έτσι— δεν πρόκειται να τους συλλάβει «στον αιώνα τον άπαντα».

9 Ιανουαρίου: Ο αστυφύλακας της Αμέσου Δράσεως Αθήνας Στάθης Σπαντιδάκης, έχει καταφέρει να διεισδύσει σ' ένα κύκλωμα αρχαιοκαπήλων. Επικεφαλής της σπείρας βρίσκεται άτομο με βεβαρυμένο ποινικό μητρώο, ονόματι Αλέκος Στάικος και στο επίκεντρο της δουλειάς που ετοιμάζεται, ένα αρχαίο άγαλμα ύψους 1.80 μ. και αξίας μεγάλης.

Πρώτη ενδιαφέρουσα παρατήρηση: ο Στάικος γνωρίζει ότι ο Σπαντιδάκης είναι

του Στέλιου Κούλογλου

αστυνομικός, αλλά αυτό μάλλον το θεωρεί πλεονέκτημα, παρά μειονέκτημα: πιστεύει ότι έτσι θα προφυλαχθεί από τις κακοτοπιές και φαίνεται ότι το γεγονός δεν του είναι και τόσο ασυνήθιστο.

Την ίδια μέρα, ο Σπαντιδάκης ειδοποιεί την Υπηρεσία του για το κύκλωμα και τις επαφές που έχει. Επειδή το θέμα υπάγεται στις αρμοδιότητες της Ασφαλείας, τον παραπέμπουν εκεί, οπότε και περιμένει για κάμποσες μέρες στο ακουστικό του.

11 Ιανουαρίου: Τα πρώτα σύννεφα. Ο Σπαντιδάκης μαθαίνει από τον Στάικο, ότι ο τελευταίος θα ανέβει στην Καρδίτσα την ίδια μέρα, για κάποια άλλη αγοροπωλησία. Ενημερώνει αμέσως την Ασφάλεια, Αθηνών, αλλά παίρνει την απάντηση ότι «είναι δύσκολο να ειδοποιηθεί η Ασφάλεια Καρδίτσας, λόγω του προχωρημένου της ώρας».

13 Ιανουαρίου: Η πρώτη απώλεια. Μια επιτύμβια πλάκα, αγοράζεται στο χωριό Μαυρομάτι Καρδίτσας από κάποιον Γερμανό ονόματι Χάτζακ, έναντι 300.000 δραχμών.

14 Ιανουαρίου 8 πμ.: Ο Σπαντιδάκης καταφέρει να κλείσει ραντεβού με κάποιον αρμόδιο, που τον «στήνει». Απευθύνεται στον προϊστάμενό του αρχηγό της Αμέσου Δράσεως κ. Γεωργακάκη, ο οποίος του κλείνει ραντεβού με τον γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού κ. Αλαβάνο, ώστε η υπόθεση να «ξεμπλοκαριστεί» από άλλη πλευρά. Ο κ. Αλαβάνος δείχνει ενδιαφέρον, απευθύνεται στην Υπουργό Πολιτισμού κ. Μερκούρη, η οποία κανονίζει ραντεβού του Σπαντιδάκη με τον κ. Σκουλαρίκη για την επόμενη.

15 Ιανουαρίου: Πρωί. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης ακούει την ιστορία και κανονίζει συνάντηση του αστυφύλακα με τον Διοικητή της Ασφαλείας κ. Τζανάκη την ίδια μέρα στις 2 το μεσημέρι.

Παρά τη μεσολάβηση του κ. Σκουλαρίκη, ο κ. Τζανάκης δεν δέχεται τον αστυφύλακα, ο οποίος για να αποδείξει τους ισχυ-

ρισμούς του κουβαλάει μαζί του και μερικές βυζαντινές εικόνες, τις οποίες έχει πάρει σαν «πρώτη δόση» από τους αρχαιοκαπήλους. Αντίθετα, ο αστυνόμος Αποστολόπουλος που τον υποδέχεται του λέει: «Πάρε τις εικόνες σου και φύγε, για να μην σε συλλάβω για αρχαιοκαπηλεία».

Ο Σπαντιδάκης, φοβούμενος προφανώς ότι με κάποιο στήσιμο, μπορούσε να βρεθεί κατηγορούμενος, επιμένει να παραδώσει τις εικόνες, οι οποίες τελικώς κατασχόνται. (Σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες παραδόθηκαν στο μουσείο Ποταμιάνου). Επιπλέον τονίζει ότι πρέπει να βιαστούν, γιατί η σπείρα θα ξεφύγει.

17 Ιανουαρίου: Παρ' ότι η συνάντηση με τους αρχαιοκαπήλους έχει κλεισθεί για τις 7.30 το βράδυ κάπου στην Καρδίτσα, ο Στάθης Σπαντιδάκης διατάσσεται να είναι στην Ασφάλεια της Αθήνας στις 8 μ.μ., δηλαδή μισή ώρα αργότερα, από το ραντεβού, για να πάρει μέρος στην προετοιμασία της επιχείρησης!

Ο Θεός (ή ο κ. Σκουλαρίκης) να την κάνει προετοιμασία... Ο Σπαντιδάκης ζητάει ένα ημιφορτηγό αυτοκίνητο (για να μεταφέρει το ύψους 1.80 μ. άγαλμα), αλλά του δηλώνεται ότι «αυτό είναι δικό του πρόβλημα», όπως επίσης και η εξεύρεση μιας... τσάντας, στην οποία θα έμπαιναν τα σημαδεμένα χρήματα.

Αφού εξασφαλίζει «ιδίους μέσους» τα παραπάνω, ο Σπαντιδάκης ξεκινάει για Καρδίτσα μαζί με τον Στάικο, στις 1.30 το βράδυ. Σύμφωνα με τις διαταγές που του έχουν δώσει, θα πρέπει να συναντηθεί στην Καρδίτσα μ' έναν αξιωματικό, ο οποίος θα παίξει τον ρόλο του πλούσιου αγοραστή με το όνομα Λαμπρινός. Ένας ακόμη αστυνομικός θα υποδύεται τον οδηγό της Τζάγκουαρ του «Λαμπρινού» ενώ τέσσερεις ακόμα «μυστικοί», θα παραμονεύουν για να επέμβουν την κατάλληλη στιγμή.

Η συνάντηση με τον Λαμπρινό έχει κλεισθεί στο ξενοδοχείο «PARK» της Καρδίτσας. Από το άψογα σχεδιασμένο σχέδιο της Ασφαλείας, διέφευγε μόνο μία μικρή λεπτομέρεια: στην Καρδίτσα, δεν υπάρχει ξενοδοχείο PARK!...

Ο Σπαντιδάκης τηλεφωνεί ξανά στην Αθήνα, όπου παραδέχονται «το λάθος» και τον διατάζουν να πάει στο ξενοδοχείο «ΑΡΝΗ», όπου τελικά συναντάει τον Λαμπρινό και τον σωφέρ του.

Ακολουθούν μια σειρά περιστατικά, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν απόφαση σαν σκηνές κωμικοτραγικής ταινίας: ο «Λαμπρινός» με τον «οδηγό» του χάνουν τους άλλους τέσσερις αστυνομικούς, πετάγονται να τους βρουν και εξαφανίζονται. Ο αρχαιοκάπηλος (Στάικος) αρχίζει να υποπτεύεται ότι κάτι συμβαί-

νει, ο Σπαντιδάκης φεύγει να βρει τους «συναδέλφους» του λίγο πιο κάτω από το ξενοδοχείο. Ξαναγυρίζουν όλοι στο «ΑΡ-ΝΗ» και αρχίζει η διαπραγμάτευση. Ο Στάικος τους μιλάει για το «πράγμα» και προτείνει να πάνε να το δουν αλλά ο «Λαμπρινός», δηλώνει ότι φοβάται(!!!) και προτείνει να φέρουν τα αρχαία στο δωμάτιο του ξενοδοχείου, πρόταση η οποία απορρίπτεται γιατί οι αρχαιοκάπηλοι φοβούνται την Αστυνομία.

Τότε ο Σπαντιδάκης αναλαμβάνει να πάει να δει ο ίδιος τα αρχαία, και να γυρίσει για να πληροφορήσει τον «Λαμπρινό» για την αξία τους. Επισκέπτονται μαζί με τον Στάικο δυο - τρία σπίτια και ο Σπαντιδάκης κλείνει κατ' αρχήν τη συμφωνία, υποσχόμενος ότι θα γυρίσει σε μια ώρα μαζί με τα λεφτά. Όταν επιστρέφει στο ξενοδοχείο συναντά μία ακόμη έκπληξη: «Λαμπρινός» και οδηγός έχουν φύγει με τις βαλίτσες τους, ενώ έχουν αφήσει μήνυμα στον Σπαντιδάκη «να τηλεφωνήσει εκεί που ξέρει». Ο Στάικος εκνευρισμένος θέλει να γυρίσει στην Αθήνα, αλλά ο Σπαντιδάκης τον πείθει να περιμένουν μία ακόμη μέρα, για να ειδοποιήσει άλλους αγοραστές.

19 Ιανουαρίου: Τα ξημερώματα, κι ενώ ο Στάικος κοιμάται, ο Σπαντιδάκης επισκέφεται την Ασφάλεια Καρδίτσας, ζητώντας να μιλήσει στον διοικητή. Ο τελευταίος (Μιχαλόπουλος) βρίσκεται τελικά σπίτι του, και προσφέρεται να βοηθήσει.

Το νέο σχέδιο προβλέπει ραντεβού με δύο «αγοραστές» - χωροφύλακες στις 1 το μεσημέρι, που θα συλλάβουν τους αρχαιοκάπηλους στη διάρκεια της αγοραπωλησίας. Όταν η ώρα φτάνει 2 το μεσημέρι, ο Σπαντιδάκης τηλεφωνεί στο διοικητή για να μάθει τι συμβαίνει, για να πάρει την απάντηση ότι «έχει διαταγή από την Αθήνα να μην ενεργήσει».

Ο Σπαντιδάκης, αισθανόμενος ότι κινδυνεύει να βγει τελικά τρελός, ψάχνει για τεκμήρια. Ζητάει από έναν αρχαιοκάπηλο (Βλάχος Βασίλειος) να φωτογραφήσει μερικά δείγματα, για να δείξει σε πιθανούς ενδιαφερομένους στην Αθήνα. Βλάχος και Στάικος δέχονται, αλλά αργότερα αλλάζουν γνώμη και ο Βλάχος ζητάει πίσω τις φωτογραφίες.

Ο αστυνομικός αντί για τις φωτογραφίες βγάζει το πιστόλι του και τους καλεί να μείνουν ακίνητοι. Ο Βλάχος αρχίζει να τρέχει στην πλατεία Καρδίτσας, ο Σπαντιδάκης τον κυνηγάει με το πιστόλι και ο Στάικος την κοπανάει πάνω στην αναμπουμπούλα. Τελικώς με τη βοήθεια ενός χωροφύλακα, συλλαμβάνεται ο Βλάχος. Τα λάφυρα είναι:

22 νομίσματα αργυρά του Βασιλέως Λυσιμάχου.

1 ομοίωμα αλόγου χάλκινο.

3 χάλκινα αγαλματίδια.

Ο διοικητής Καρδίτσας παρατηρεί τον Σπαντιδάκη επειδή ενήργησε μόνος του, αλλά η δράση έχει ήδη αρχίσει: μαζεύονται εννενήντα χιλιάδες «ρεφενές» από τους παρευρισκόμενους χωροφύλακες στο Τμήμα Ασφαλείας Καρδίτσας, και μπαίνουν σε μια τσάντα παραγεμισμένη

με εφημερίδες και ο Σπαντιδάκης ξεκινάει για τα σπίτια των αρχαιοκαπήλων που είχε επισκεφθεί την προηγούμενη μέρα, ακολουθούμενος από ένα εισαγγελέα και μια ομάδα χωροφυλάκων. Έτσι:

Στο σπίτι του Θωμά Ρεντίνα στην Καρδίτσα κατάσχονται:

20 αργυρά νομίσματα Αθηνών

1 χρυσό σκουλαρίκι

2 πόρπες

1 βραχιόλι χάλκινο

και ακόμη

6 χάρτες από αρχαίους τάφους

2 μασούρια δυναμίτες

1 ανιχνευτής μετάλων

Τέλος, στο σπίτι του Γρηγορίου Μάγκου, στο χωριό Μαγούλι Καρδίτσας, βρίσκεται ένα άγαλμα προμάχου μπρούτζινο ύψους 12,5 εκατοστών.

Κι ενώ η Αρχαιολογική Υπηρεσία δεν έχει επακριβώς προσδιορίσει την αξία των κατασχεθέντων (πρώτες εκτιμήσεις μιλούν για 25 εκατ. δραχμές, ενώ μόνο ένα νόμισμα —Ακράγαντα— υπολογίζεται, αν δεν είναι πλαστό, ότι κοστίζει 5 εκατ. με τιμές του 1978), αξίζει να δούμε τι δεν βρέθηκε λόγω του τραγέλαφου:

1. Η επιτύμβια πλάκα, που λέγεται ότι την αγόρασε ο Γερμανός (το έχουμε ήδη αναφέρει).

2. Ένα άγαλμα «βασιλίσσας» του 5ου π.χ. αιώνα. Ο Στάικος ισχυρίζεται ότι έκλεισε τη δουλειά για την Ελβετία, έναντι 120 εκατ. δραχμών.

3. 600 νομίσματα που είχε ο Βλάχος κάπου κρυμμένα και δεν τα έδειχνε στον Σπαντιδάκη, αν δεν του έδειχνε κι εκείνος τα λεφτά. (Αυτά προφανώς έχουν κάνει τώρα φτερά, γιατί ο Βλάχος αφέθηκε ελεύθερος, όπως θα δούμε παρακάτω).

4. Το άγαλμα του 1.80 μ., για το οποίο έγινε και όλη η φασαρία.

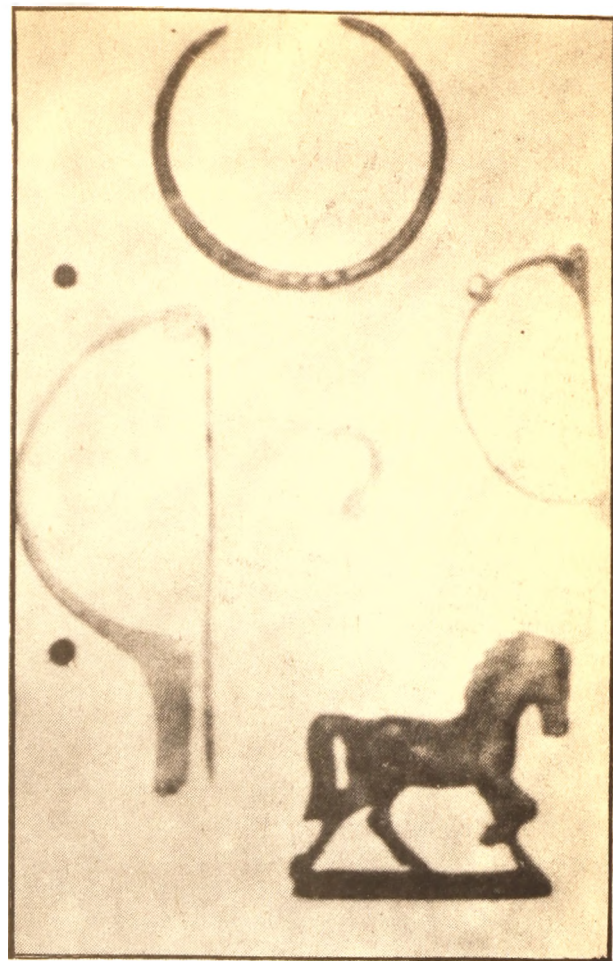
Το τέλος της ιστορίας: ο Σπαντιδάκης αποφασίζει μετά τις συλλήψεις να γυρίσει στην Αθήνα και ζητάει να τον συνοδεύσει ένας χωροφύλακας, κάτι που δεν γίνεται δεκτό από το διοικητή. Στο 130 χλμ. της Εθνικής Αθήνας - Λαμίας φεύγει από το δρόμο και τραυματίζεται. Από τότε είναι με αναρρωτική άδεια για ένα μήνα, και όπως μαθαίνουμε ο ίδος αρνείται να κάνει την οποιαδήποτε δήλωση, επαναλαμβάνοντας ότι θα ακολουθήσει τον «υπηρεσιακό δρόμο» —κανείς από την Ασφάλεια δεν έχει πάει να τον δει.

Πριν όμως κλείσουμε τη σημερινή αστυνομική μας περιπέτεια πρέπει να θέσουμε ορισμένα ερωτήματα:

● Ποιος και γιατί έκρινε προσωρινά ελεύθερους τους συλληφθέντες, ώστε να μπορούν να κρύψουν καλά αυτά που δεν βρέθηκαν στην μεγάλη αναμπουμπούλα (στο τηλέφωνο που πήραμε στο Τμήμα Ασφαλείας Καρδίτσας μας είπαν ότι μπορεί να ήταν πλαστά τα αγάλματα). Τότε δεν έπρεπε να κατηγορηθούν τουλάχιστον για απάτη; Και ποιος πήρε τέτοια ευθύνη;

● Πού χάθηκαν τα τρία μπρούτζινα αγάλματάκια που κατασχέθηκαν, αλλά δεν παραδόθηκαν στην εφορία Αρχαιοτήτων Βόλου; (Δες διπλανό σχόλιο).

● Τι θα γίνει με τον αστυφύλακα Σπαντι-

Μερικά από τα ευρεθέντα αρχαία

δάκη; Θα ανταμειφθεί για τις υπηρεσίες του και τα όχι ευκαταφρόνητα αποτελέσματά τους ή θα πληρώσει κι από πάνω τα σπασμένα; (Με πρώτο σπασμένο το τρακαρισμένο ημιφορτηγό). Και μήπως η τιμωρία ήρθε κιόλας με τη μορφή της μετάθεσής του στο ΚΣΤ Αστυνομικό Τμήμα;

● Το τελευταίο ερώτημα αφορά τον ίδιο τον κ. Σκουλαρίκη. Είχαμε πάντα την άποψη, ότι ο υπουργός Δημόσιας Τάξης, ανήκε σε εκείνη την κατηγορία των συναδέλφων του, που κατάφεραν να παρουσιάσουν σημαντικό έργο, και μάλιστα σε έναν τομέα και κρίσιμο κατά τεκμήριο εχθρικό απέναντι στο ΠΑΣΟΚ. Και η επιτυχία του κ. Σκουλαρίκη οφείλεται με μεγάλο βαθμό, όχι μόνο σε κάποια μεθοδικότητα, αλλά και στο γεγονός ότι κατάφερε να μιλήσει την «ίδια γλώσσα» με τα υφιστάμενα όργανα.

Φοβούμαστε όμως, ότι αυτή η πρακτική, ενώ ήταν αναγκαία και αποτελεσματική σε μια πρώτη φάση, όπου ήταν κυρίαρχη η ανάγκη αποκατάστασης κάποιας «επικοινωνίας», τείνει σήμερα να μετατραπεί σε μπουμεραγκ, και για τον ίδιο και για το ΠΑΣΟΚ.

Αντί δηλαδή να ενσωματώσει «ο Γιάννης το θειό», ενσωματώνει «το θειό τον Γιάννη». Και όταν λέμε θειό, εννοούμε στη συγκεκριμένη περίπτωση κάποια σώματα Ασφαλείας, που εδώ και μερικές δεκάδες χρόνια αδυνατούν να κάνουν οτιδήποτε, εκτός από τρομοκρατία, ξύλο και χαφιεδισμό, και μάλιστα αλληλοϋποβλεπόμενα και αλληλοϋπονομενόμενα. Αναρωτιέται λοιπόν κανείς τι ωφελεί τόσος κόπος για την περίφημη ενοποίηση Αστυνομίας -Χωροφυλακής, όταν η μεν νοοτροπία παραμένει αναλλοίωτη, η δε ενοποίηση δεν έχει επιτευχθεί ούτε καν στους κόλπους της μίας και μοναδικής Αστυνομίας.

□

Συντελεστές της παράστασης
Οι κρατούμενοι - ηθοποιοί: Τάκης Ιωάννου, Γιάννης Τσατούχας, Μάκης (Αδάμος) Τσέκας. **Οι κρατούμενοι που δούλεψαν για την κατασκευή της σκηνής και τη διαμόρφωση της αίθουσας:** Παν. Ασημακόπουλος, Κ. Γαϊτάνης, Ανδρ. Γεωργόπουλος, Χρ. Γκότσης, Παν. Ιωάννου, Αντ. Καλογρίδης, Γ. Κούκης, Παν. Κορωνιός, Γ. Κυνηγόπουλος, Κ. Κυριακού, Στ. Λιόλιος, Παν. Λυμπερόπουλος, Ηλ. Ορφανός, Παν. Παπαϊωάννου, Π. Παρασκευάς, Αμπντούλ Σαντάτ, Στ. Στεφάνου, Άγγ. Στυλιανίδης, Γ. Τσατούχας, Β. Τσέλης, Μ. Τσέκας, Κ. Τσιντάνας, Γ. Χασάνογλου.
Συντονιστής της παράστασης: Τάσος Παπαηλιού, μαθηματικός - μέλος Σ.Λ.Ε.
Σκηνοθεσία: Λεφτέρης Μπαρδάκος, φιλόλογος - επιμορφωτής της Ν.Ε.Λ.Ε.
Σκηνογραφία: από τους κρατούμενους με τη βοήθεια του Γιάννη Βρανού καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. **Τη σκηνή σχεδίασαν οι κρατούμενοι:** Παν. Ιωάννου και Κ. Κυριακός.

Το «πείραμα» της Τίρυνθας

Στις 19 Ιανουαρίου, φέτος, και για πρώτη φορά στα χρονικά αυτού του τόπου, σε μια φυλακή, στην αγροτική φυλακή της Τίρυνθας, ανεβάστηκε από τους κρατούμενους ένα θεατρικό έργο. Η παράσταση πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της ΝΕΛΕ Άργους και γι' αυτήν δούλεψαν οι φυλακισμένοι σχεδόν αποκλειστικά. Έφτιαξαν τη σκηνή, τα σκηνικά διάλεξαν το έργο, έπαιζαν.

Η είδηση είχε κυκλοφορήσει από καιρό: στις «πρότυπες» και «καλύτερες» φυλακές της Ελλάδας, οι κρατούμενοι προετοιμάζαν τη «Βέρα» του Δημήτρη Κεχαϊδή.

(Η υπόθεση αυτή, που έχει όλα τα πρωτοποριακά γνωρίσματα του «εκσυγχρονισμού» του σωφρονιστικού συστήματος στην Ελλάδα, δεν θα πρέπει να μας οδηγήσει σε εσφαλμένες γενικεύσεις, χωρίς βέβαια να υποτιμηθεί καθόλου η σημασία της. Γιατί το «πείραμα» της Τίρυνθας —που όπως μας ανακοινώθηκε πρόκειται να συνεχιστεί και με άλλη θεατρική παράσταση εκτός από το γεγονός ότι είναι το πρώτο που πραγματοποιείται υπό τους όρους της ουσιαστικής συμμετοχής των φυλακισμένων, δεν θα πρέπει να παραμείνει και το μοναδικό. Είναι σε όλους γνωστό, επίσης, ότι οι συνθήκες που επικρατούν στις φυλακές της

Τίρυνθας είναι πολύ διαφορετικές και κατά πολύ καλύτερες από αυτές του συνόλου των ελληνικών φυλακών. Αλλά και το όλο θέμα: φυλακή - σωφρονισμός είναι ένα ζήτημα που θα πρέπει να απασχολήσει την πολιτεία μας, ως προς τους όρους και τα όρια του θεσμικού πλαισίου του).

Μια παράσταση ερασιτεχνών εκ προοιμίου με ενδιαφέρει περισσότερο από την καλύτερη επαγγελματική παράσταση. Ακριβώς γιατί δεν είμαι κριτικός θεάτρου, αλλά μετέχω στη διαδικασία συνένωσής μου με τα δρώμενα. Δεν είχα στο νου μου ότι θα δω μια θαυμάσια παράσταση που μου θύμιζε τον Κουν της παλιάς καλής περιόδου, ούτε φανταζόμουν πως θα ανακάλυπτα σπουδαίους ηθοποιούς με σκηνικά προσόντα που θα ζήλευαν επαγγελματίες. Ούτε ποτέ μου πέρασε απ' το μυαλό ότι θα αισθανόμουν τόσο έρημη και τρομοκρατημένη ανάμεσα στις γούνες των συζύγων επισήμων τινών του Άργους. Ούτε ότι θα έβλεπα τον υπουργό Δικαιοσύνης, ούτε ότι θα υπήρχε η τηλεόραση, οι αρχές, και τόσα άλλα. Περίμενα, αντίθετα, πως θα έβλεπα κάποια έστω και εξωραϊσμένα κτίρια φυλακών, κάποια πρόσωπα φυλακισμένων στο κοινό, κάποιες βουβές χειρονομίες.

(Το κεντρικό κτίριο των φυλακών διετέλεσε πάλαι ποτέ κατοικία θερινή του Καποδίστρια. Υπερφωτισμένο ως νεοκλασικό, και ανάμεσα στα δέντρα του κήπου, σήμερα στεγάζει τη Διοίκηση των φυλακών της Τίρυνθας. Κατά τα άλλα, ο χώρος «από έξω» δε θυμίζει τις τυπικές φυλακές).

Η παράσταση ήταν απ' την αρχή ως το τέλος συγκλονιστική. Ακόμη κι όταν οι τρεις κρατούμενοι, οι οποίοι ανέλαβαν να σηκώσουν όλο το «δημόσιο» βάρος αυτής της «κοινωνικής» εκδήλωσης, έπαθαν τρακ. Τι άλλο θα μπορούσαν να πάθουν! Φανταστείτε έναν επαγγελματία ηθοποιό της βικτωριανής περιόδου να παίζει για το ψωμί του μπρος στο κοινό, στον βασιλιά, σ' όλους τους άρχοντες και μπροστά στην αγαπημένη του. Φανταστείτε τον ακόμη να παίζει για λογαριασμό και εξ ονόματος όλης της δεινοπαθούσης τάξης των καλλιτεχνών, φανταστείτε κάποιον, τέλος, να παίζει, ελπίζοντας στην ελευθερία του.

Βγήκα κάποια στιγμή στο προαύλιο. Η παραλληλόγραμμη αυλή πεντακάθαρη και με μέτριο φωτισμό, έκρυβε τους υπόλοιπους κρατούμενους στα κελιά τους. Ο φύλακας περνούσε, πορτα πόρτα, και έβαζε τη μπάρα. Κείνη την ίδια ώρα η κοινωνική

ιεραρχία ασκούσε τους προαιώνιους ρόλους της. Ο υπουργός Δικαιοσύνης, ο διευθυντής των φυλακών. Έβγαλαν τους λόγους τους με τη σειρά τους, με τα μικρόφωνα να τους περιβάλλουν, με τους προβολείς της τηλεόρασης να μας τυφλώνουν.

(Ειδικά θα ήθελα να σημειώσω την παρουσία του διευθυντή των φυλακών, ο οποίος με αμήχανο ύφος και αρκετά κομπιαστό —λες και προσπαθούσε να απολογηθεί— μας μίλησε για τον «ψυχαγωγικό» χαρακτήρα της εκδήλωσης. Από ποιο μυθιστόρημα του Ντίκενς είχε βγει;).

Ο συντονιστής της παραστασης στάθηκε σεινά μέσα σ' όλη αυτή τη φαντασμαγορία της κοινωνικής υποκρισίας και προσπαθούσε να δώσει το στίγμα αυτής της προσπάθειας. Καπου, πίσω πίσω, στους παγκούς, ήταν στριμωγμένοι οι συγγενείς και οι φίλοι των κρατούμενων.

(Οι ίδιοι οι φυλακισμένοι απουσίαζαν. Στα κελιά τους. Το σωφρονιστικό μας σύστημα δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί ότι αυτό που οφείλει περισσότερο είναι να δείξει εμπιστοσύνη στους «αποδιοπομπαίους τράγους» της κοινωνίας μας. Τότε μόνο θα δικαιωθούν οι προσπάθειες, οι όποιες προσπάθειες αλλαγής των κοινωνικών δομών.

Οι φυλακισμένοι, λοιπόν, είδαν την παράστασή τους, άλλη μέρα και άλλη ώρα. Χωρίς κοινό, χωρίς επισημότητες. Με εξαίρεση, φυσικά, τους τρεις ηθοποιούς. Πώς αλλιώς;).

Όταν σηκώθηκε η αυλαία κατάλαβα πως ήθελα να δω τους φυλακισμένους ελεύθερους. Κράτησα την ανάσα μου ν' ακούσω τα λόγια τους, να αντιληφθώ τους λόγους τους, να ψυχανεμιστώ την απόγνωσή τους. Η επιλογή του έργου, βέβαια, δεν ήταν καθόλου τυχαία. Διάλεξαν κι αυτοί τους δικούς τους υπαινικτικούς μυστικούς δρόμους. Άλλοτε με καθαρή γραμμή κι άλλοτε με «υπόγεια διαδρομή» τα μηνύματα κατέβαιναν γιατί ίσως ήταν συγγνωστά. Δεν ξέρω αν σκέφτηκαν ποτέ τους οι φυλακισμένοι, αν θυμήθηκαν μάλλον, τις φυλακές του έξω κόσμου. Εγώ σκεφτόμουνα επίμονα πως η διαδικασία πληρώνω το σφάλμα μου είναι τόσο βαθιά αποδεκτή, που τελικά οι «μέσα» μπορούν να διεκπεραιώσουν το φορτίο του εγκλεισμού τους συχνά απαλότερα από τους έξω. Κακά τα ψέμματα. Η αυλαία πέφτει. Μένουμε θεατές όλοι του κοινού θεάματος. Ταραγμένοι ηθοποιοί - φυλακισμένοι στο μόνιμο ρόλο τους κι εμείς στο δικό μας.

(Από τη μία η τελετουργική παράσταση της κοινωνίας της επιβολής, από την άλλη η αιμάσουσα παράσταση των φυλακισμένων. Στη μεση μένει μόνο το σκοτάδι). Φεύγουμε με μαγκωμένα αισθήματα. Αυτοί που έμειναν πίσω γύρισαν, μετά τους πρόσκαιρους προβολείς, στη μόνιμη εγκαρτέρηση. Το θέαμα ψυχαγωγόν καταλύθηκε και κατέλυσε και τη θέσμια απομόνωση, έστω πρόσκαιρα, έστω μίζερα. Η μόνιμη υπόθεση των μέσα και των έξω παραμένει όπως στα μαθηματικά «εντός, εκτός και επί τα αυτά». Παραμένει όσο ισχύουν οι ίδιες οριοθετήσεις της κοινωνικής ιεράρχησης.

Άντεια Φραντζή

Φωτογραφίες: Κώστας Πιττακής

ΣΑΠΦΩ - ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

«... παλαιά και νέα ωδή»

«Ας μου συγχωρεθεί λοιπόν να μιλήσω για την Σαπφώ, σαν για μια σύγχρονη μου. Στην ποίηση, όπως και στα όνειρα δεν γερνάει κανένας»¹.

Η ανασύνθεση και απόδοση των ποιημάτων της Σαπφούς από τον Οδυσσέα Ελύτη —ύστατη προσφορά του εκδότη και ποιητή Νίκου Καρύδη στο αναγνωστικό κοινό— κυκλοφόρησε, τέλος του 1984, από τις εκδόσεις «Ίκαρος». Το ενδιαφέρον του βιβλίου βρίσκεται κυρίως στην ανάδειξη της σχέσης των δύο ποιητών: μια μαγική επικοινωνία που πραγματοποιείται δια μέσου ενός οικείου ποιητικού κώδικα· πολλαπλά τα σημεία επαφής τους: τοπίο, γλώσσα, άποψη για τη λειτουργία της ποίησης, μουσικότητα, μηδενίζουν τη χρονική / ιστορική απόσταση των δύο χιλιάδων χρόνων που τους χωρίζει.

Η ποίηση της Σαπφούς έχει από πολύ νωρίς εμπνεύσει τον ποιητή. Το όνομά της, τα ονόματα κοριτσιών που αγάπησε και στίχοι ποιημάτων της, επανέρχονται συχνά τόσο στα ποιητικά, όσο και στα πεζά του κείμενα. Αναφέρω ενδεικτικά το ποίημα «Της σελήνης της Μυτιλήνης παλαιά και νέα ωδή» (1953) από τη συλλογή «Τα Ετεροθαλή», όπου μνημονεύεται το όνομα της Σαπφούς και το «Δοξαστικό Β'» από το «Άξιον Εστί», όπου υπάρχει ολόκληρος ο στίχος «ἐλθόντ' ἐξ ὀράνω πορφυρίαν περθέμενον χλάμυν» (Σαπφώ, απ. 54 L - P)².

Ο κοινός τόπος καταγωγής των δύο ποιητών, η αιολική φύση, που ο Οδυσσέας Ελύτης γνώρισε το 1935, όταν ταξίδεψε στη Λέσβο μετά το θάνατο του Θεόφιλου, τον συγκινεί τόσο, ώστε γράφει χαρακτηριστικά πως του ερχόταν να μιλήσει «παλιά Αιολικά, όλο άλφα και νι, κάτι ταν απάλαν Σελάναν - ταν Μυτιλάναν»³.

Βασικά χαρακτηριστικά της ποίησης της Σαπφούς και του Οδυσσέα Ελύτη, είναι η σημασία και η ποιητική διάσταση που παίρνουν στο έργο τους, η αιολική φύση, ο αιγαιοπελαγίτικος χώρος, ο έρωτας, ενώ το βαθμό συγγενείας τους ενισχύει η κατάφαση που δείχνουν στη ζωή: «Αλλά πάνω απ' όλα είναι που δουλέψαμε —στα μέτρα του ο καθένας— με τις ίδιες έννοιες, για να μην πω περίπου με τις ίδιες λέξεις: με τον ουρανό και τη θάλασσα, τον ήλιο και τη σελήνη, τα φυτά και τα κορίτσια, τον έρωτα».

Ο Οδυσσέας Ελύτης αισθάνεται πολύ κοντά στη Λέσβια ποιήτρια και για έναν πρόσθετο λόγο. Είναι η πρώτη —μαζί με τον Αρχίλοχο τον Πάριο— που τολμά να σπάσει την επική, ηρωική παράδοση και να δημιουργήσει μια νέα, προσωπική, λυρική ποίηση, όπου οι επιθυμίες, τα αισθήματα και τα όνειρα βρίσκουν τρόπο να εκφραστούν.

Η Σαπφώ, η οποία πέρα από την ποιητική της δημιουργία, διέθετε μια σπάνια πνευματική προσωπικότητα, είχε πρώιμη συνείδηση της ποιητικής της αξίας. Ο στίχος «Μνάσσεσθαι τινά φαμι καί ὕστερον ἀμμέων», είναι θαυμαστά προφητικός για τη σχέση της μεγάλης ποίησης με την αθανασία.

Από το Θέογνι και το Σόλωνα έως τον Πλάτωνα —που στο «Φαίδρο» την αποκαλεί «καλήν»—, από τους Ελληνιστικούς και Ρωμαί-

κούς χρόνους —όπου λατρεύεται ως «δεκάτη Μούσα»— έως τις μέρες μας, η Σαπφώ παραμένει μια από της σημαντικότερες μορφές της παγκόσμιας γραμματείας. Σπασμένοι στίχοι, λέξεις, ακόμα και συλλαβές, αναδύονται μέσα απ' το χρόνο, φέροντας αυτόνομα και θριαμβικά το ποιητικό και μουσικό τους φορτίο. Τα ποιητικά σπαράγματα μιας κατεξοχήν μελωδικής ποιήτριας, μπορούν σήμερα να ευαισθητοποιούν και να λειτουργούν, ανεξάρτητα από τις φιλολογικές έρευνες και ερμηνείες γύρω από την θεματική ή τη μορφική ενότητα στην οποία πιθανόν ανήκαν.

Ο Οδυσσέας Ελύτης ακολουθεί μια λιτή γραμμή στη νεοελληνική απόδοση του κειμένου, χρησιμοποιώντας μια δημοτική γλώσσα απλή στο λεκτικό της. Στα ποιήματα που σώζονται σε πληρέστερη μορφή, μένει πιστός στο πρωτότυπο, μη διστάζοντας ωστόσο να προσθέσει ή να αφαιρέσει κάποια λέξη, εκεί όπου το ποιητικό του αίσθημα τον οδηγεί. Η καινοτομία του βιβλίου βρίσκεται κυρίως στην ανασύνθεση των άκρως ελλειπτικών αποσπασμάτων, για τα οποία ήδη έγινε λόγος· μια αυθαιρεσία αδιανόητη, ίσως, για ένα φιλόλογο, γοητευτική όμως όταν πρόκειται για έναν ποιητή σαν τον Οδυσσέα Ελύτη, που δημιουργεί μια νέα ποιητική μονάδα, συνδέοντας τα ποιητικά θραύσματα της Σαπφικής ποίησης με γνώμονα όχι την ειδολογική, αλλά την εννοιολογική τους σχέση.

Η φροντίδα του Οδυσσέα Ελύτη για την ποίηση της Σαπφούς δεν σταματά στη γλωσσική / λογοτεχνική επεξεργασία του κειμένου· επεκτείνεται και στην τυπογραφική εμφάνιση του βιβλίου. Η αισθητική του καθώς και η συναισθηματική του σχέση με το έργο της ποιήτριας, τον προσανατόλισαν στην επιλογή της στενής στήλης, τόσο στο πρωτότυπο, όσο και στη νεοελληνική του απόδοση. Ο χωρισμός των στίχων και των στροφών σημειώνεται με ένα κόσμημα. Όπως ο ίδιος γράφει στο τέλος του βιβλίου, η επιλογή αυτή υπαγορεύθηκε από την επιθυμία να έρθει «σε συναισθηματική συστοιχία με το μυστήριο που αναδίνεται από τις αρχαίες στήλες και τους παπύρους».

Η ευαισθησία, τολμών να πω η τρυφερότητα, με την οποία ο Οδυσσέας Ελύτης επεξεργάστηκε το υλικό του, γίνεται πασιδήλη σε όσους έχουν την τύχη να δουν τις 11 διαφανογραφίες, που φιλοτέχνησε ο ποιητής για τα 77 εκτός εμπορίου αντίτυπα του βιβλίου. Καμωμένες με τη μέθοδο της μεταξοτυπίας, αισθητοποιούν, μέσα από μια χρωματική πανδαισία που λειτουργεί αντιστικτικά στη λιτότητα των γραμμών, τα θεματικά μοτίβα που επανέρχονται επίμονα στην ποίηση της Σαπφούς.

Ανεξάρτητα από τη σημασία που έχει η μετάφραση του έργου της Σαπφούς για την βαθύτερη γνωριμία μας με την ποιητική του Οδυσσέα Ελύτη, αποτελεί και μια έμπρακτη απόδειξη τόσο των δυνατοτήτων της νεοελληνικής γλώσσας, όσο και της σχέσης της με την αρχαία λογοτεχνική παράδοση. Στην ίδια κατεύθυνση, αν και από άλλους δρόμους, έτειναν οι προσπάθειες παλιότερων ποιητών (Γρυπάρη, Βάρναλη, Καζαντζάκη), καθώς και του Γιώργου Σεφέρη, που προτείνει μάλιστα τον όρο «μεταγραφή» για την απόδοση των Αρχαίων Ελληνικών κειμένων αντιδιαστέλλοντας την ενδογλωσσική από τη διαγλωσσική μετάφραση⁴.

Η ανασύνθεση και απόδοσή των ποιημάτων της Σαπφούς από τον Οδυσσέα Ελύτη, συνηγορεί υπέρ των πολλαπλών επισημάνσεων της κριτικής πάνω στο θέμα της ιδιάζουσας σχέσης του με την ελληνική γλώσσα· μια σχέση που είτε εκφράζεται εμμέσως στο σύνολο του έργου του είτε, ενίοτε, ομολογείται με σαφήνεια:

«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική·

το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου».

(«Τα Πάθη, ψαλμός Β», το Άξιον Εστί, σ. 28).

Χριστίνα Ντουινιά

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από τον πρόλογο του Ο. Ελύτη στο βιβλίο «Σαπφώ - ανασύνθεση και απόδοση: Οδυσσέας Ελύτης» Εκδ. «Ίκαρος», Αθήνα 1984.
2. Το θέμα της επιδρασης της Σαπφούς στο έργο του Ο. Ελύτη πραγματεύεται διεξοδικά ο Δανιήλ Ιακώβ στο βιβλίο του «Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη» Εκδ. Πολύτυπο, Αθήνα 1983.
3. «Ο Ζωγράφος Θεόφιλος», από το βιβλίο του Ο. Ελύτη «Ανοιχτά Χαρτιά» Αθήνα, 1974 (Αστερίας) και 1982 (Ίκαρος).
4. Σχετικά με το πρόβλημα της μετάφρασης των Αρχαίων Ελληνικών και ειδικότερα για την άποψη του Γ. Σεφέρη βλέπε και Γ. Σεφέρη: «Μεταγραφές», Φιλολογική επιμέλεια Γ. Γιατρομανωλάκη. Εκδ. Λέσχη, Αθήνα 1980.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΖΥΡΑΝΑΣ ΖΑΤΕΛΗ

Περσινή αρραβωνιαστικιά
Εκδ. Σιγαρέτα, Αθήνα 1984, σελ. 138.

Μια σειρά από ιστορίες, που η συγγραφέας γράφει ανασύροντας με οδυνηρή επιμέλεια παιδικές και εφηβικές μνήμες. Τόνος εξομολογητικός, γράψιμο άμεσο και τολμηρό, συνθέτουν μια αφήγηση συχνά συναρπαστική. Θραύσματα εικόνων και αναμνήσεων ειπωμένα μέσα από διπλό κάτοπτρο: τα μάτια της ενήλικης συγγραφέως κοιτάζουν μέσα από τα μάτια της συγγραφέως - παιδιού και ανιχνεύουν την περιέργεια, την τρυφερότητα, το φόβο και τον ερωτισμό μιας ηλικίας που σημαδεύει οριστικά τη ζωή και την προσωπικότητα.

ΣΠΥΡΟΥ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗ

Το τρελό επεισόδιο - Διηγήματα
Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984, σελ. 184

Ο Σπύρος Πλασκοβίτης συμπληρώνει με το βιβλίο αυτό πέντε τόμους διηγηματογραφίας, είδος ιδιαίτερα αγαπητό στον συγγραφέα που κινείται με άνεση μέσα στη φόρμα του, παραβιάζοντάς την ενίοτε. «Το τρελό επεισόδιο» στηρίζεται κυρίως στην κοινωνική πεζογραφία, με την πολύ γενική έννοια του όρου χωρίς ωστόσο να αποκλείει την απόπειρα εμβάθυνσης στην ψυχολογία των προσώπων, ή τον εξομολογητικό και φαντασιωτικό λόγο, ιδιαίτερα στα διηγήματα που είναι γραμμένα σε πρώτο πρόσωπο.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΖΕΦΗΣ ΔΑΡΑΚΗ

Η κρεμασμένη
Εκδ. Βιβλιοπωλείου «Εστίας», Αθήνα 1984, σελ. 50.

Πρόκειται για τη δέκατη τρίτη ποιητική συλλογή της Ζέφης Δαράκη. Για την ακρίβεια, πρόκειται μάλλον για συνθετικό ποίημα χωρισμένο σε δεκατέσσερα μέρη, με κεντρικό πρόσωπο την «κρεμασμένη». Λυρικός και δραματικός τόνος, ποιητικός λόγος που ρέει αβίαστα και κινείται γύρω από τα αιώνια θέματα του έρωτα και του θανάτου, καθώς αυτά πλαισιώνονται και καθορίζονται από την καθημερινότητα των ανθρωπίνων σχέσεων: «... Φύλαγε θεέ μου — τίποτα δεν είμαστε / Γιατί εκείνη κρεμότανε τώρα απ' το σκοινί στο πίσω μέρος του σπιτιού / ακριβώς εκεί που στενεύει γκριζο το φως / και κανείς κρυώνει στην αυλή μετά τη δύση του ήλιου / εκεί κρεμότανε / και το κεφάλι της στο πλάι και τα μαλλιά της νωπά από τη νύχτα να

τα φυσάει το φεγγάρι...».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΚΡΙΤΙΚΗ

ΤΙΜΟΥ ΜΑΛΑΝΟΥ

Η δύναμη των αισθητικών συγκινήσεων και άλλα κριτικά
Εκδ. Πρόσπερος, Αθήνα, 1984, σελ. 84.

Ο Τίμος Μαλάνος ένας από τους σημαντικότερους κριτικούς του μεσοπολέμου πέθανε το 1984 «πλήρης ημερών». Ως τα γεράματά του δεν έπαψε να ασχολείται με τα λογοτεχνικά ζητήματα του τόπου. Εκλεκτικός και ολιγογράφος υπήρξε πάντα συνεπής με το ιδεολογικό και αισθητικό του πιστεύω στην άσκηση της κριτικής. Στον τόμο αυτό περιλαμβάνονται κείμενά του για τον Παπαδιαμάντη, τον Καρυωτάκη, τον Ελύτη, τη Μέλπω Αξιώτη, τη Λιλίκα Νάκου, τον Αλ. Κοτζιά, τη Νόρα Αναγνωστάκη, τον Α. Ρεμπώ κ.ά.

ΛΟΥΚΑΣ ΑΞΕΛΟΣ

Εκδοτική δραστηριότητα και κίνηση ιδεών στην Ελλάδα
Εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1984, σελ. 165.

Μελέτες γύρω από συγκεκριμένα θέματα της κίνησης των ιδεών και της πολιτιστικής μας ζωής, μελέτες που μετρούν τα μεγέθη συγκροτώντας μια εικόνα της πραγματικότητας, σπανίως εκδίδονται. Και από αυτή τη σκοπιά το εγχείρημα του Λουκά Αξελού διεκδικεί την πρωτοτυπία. Όπως αναφέρει και στον υπότιτλο του βιβλίου επιχειρεί μια κριτική προσέγγιση της εκδοτικής δραστηριότητας στα χρόνια 1960-1981. Ο χαρακτήρας της εργασίας αυτής είναι ιδεολογικοπολιτικός και το αντικείμενό της οι αντιλήψεις που επεκράτησαν κυρίως στο χώρο της εκδοτικής δραστηριότητας της αριστεράς. Ο συγγραφέας σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου πως η συμβολή του είναι μια μαρτυρία, μια πρώτη προσέγγιση αυτού του σημαντικού προβλήματος.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ / ΛΕΞΙΚΟ

Εκπαιδευτική ελληνική εγκυκλοπαίδεια: «Φυτολογία»
Εκδ. «Εκδοτική Αθηνών», Αθήνα 1984, σ. 380.

Η «Φυτολογία» είναι ένας από τους 26 θεματικούς - αλφαβητικούς τόμους που μαζί με το οκτάτομο «Παγκόσμιο βιογραφικό λεξικό», αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Πρόκειται για έναν τόμο που δίνει ολοκληρωμένη την εικόνα του θέματος, έτσι ώστε ο αναγνώστης να μην χρειάζεται να ανατρέξει και σε άλλους τόμους της εγκυκλοπαίδειας. Τα πλέον

αντιπροσωπευτικά φυτά του πλανήτη και ιδιαίτερα του τόπου μας παρουσιάζονται στο βιβλίο αυτό με την πρόσφατη ταξινόμησή τους, την περιγραφή, τη λειτουργία τους και με μια πλούσια έγχρωμη εικονογράφηση (αναπαραστάσεις, έγχρωμες διαφάνειες, σχεδιαγράμματα).

Στη σύνταξη της «Φυτολογίας» συνεργάστηκαν πολλοί ειδικοί επιστήμονες της χώρας μας και είναι εξαιρετικά θετικό το γεγονός, πως τα άρθρα του βιβλίου δεν είναι μετάφραση ή προσαρμογή ξένων κειμένων, αλλά αποτελούν πρωτότυπα κείμενα.

ΒΑΣΙΛΗ ΠΗΓΗ

Μικρό απάνθισμα από τη Ρουμάνικη δημοτική ποίηση
Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1984, σ. 144.

Η συλλογή αυτή μας φέρνει σε επαφή με τη δημοτική ποίηση ενός λαού που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο για τη θεματολογία και το δυναμισμό της, όσο και επειδή προσφέρεται για μια σύγκριση με το δικό μας δημοτικό τραγούδι. Ο ανθολόγος και μεταφραστής προτάσσει κατατοπιστικό πρόλογο, όπου εξετάζει τη σχέση της ρουμάνικης δημοτικής ποίησης με τις ιστορικές εξελίξεις και τις κοινωνικές συγκρούσεις του χώρου ανάπτυξής της, τη στενή της σύνδεση με τη φύση και τον άνθρωπο, τα μέτρα και τους ρυθμούς της καθώς και τα μουσικά όργανα με τα οποία συνοδεύεται.

ΦΟΙΒΟΣ Ι. ΠΙΟΜΠΙΝΟΣ

Έλληνες αγιογράφοι μέχρι το 1821
Εκδ. Εταιρεία Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου, Αθήνα 1984, σ. 556.

Ένας ογκώδης τόμος, αποτέλεσμα επίμονης και επίπονης εργασίας που μας δίνει με τη μορφή λεξικού τις βασικές πληροφορίες για έναν αρκετά σημαντικό αριθμό αγιογράφων, από τότε που υπάρχει η χριστιανική ζωγραφική ως το 1821. Στη μελέτη παρουσιάζονται τόσο οι ζωγράφοι φορητών εικόνων όσο και οι τοιογράφοι, μικρογράφοι και ψηφιδογράφοι, ανεξάρτητα από την τεχνολογία τους και τη σχολή στην οποία ανήκουν. Ο όρος «έλληνες» χρησιμοποιείται εν τη εννοία και περιλαμβάνει όλους τους αγιογράφους «που είχαν ορθόδοξη πίστη, μιλούσαν ελληνικά και γεννήθηκαν και εργάστηκαν μέσα στον ευρύτερο ελληνικό χώρο και σε περιοχές όπου ανθούσαν ελληνικά κέντρα».

Η αξιολογή αυτή εργασία συμπληρώνεται με γλωσσάρι ειδικών όρων και με βασική βιβλιογραφία, ελληνική και ξένη, που ο συγγραφέας χρησιμοποίησε στη συγγραφή του βιβλίου του.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΚΟΥΛΑ ΚΑΣΙΜΑΤΗ - ΖΩΗ ΠΙΛΑΦΤΖΟΓΛΟΥ - ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

Τα Κέντρα Μαθητείας του ΟΑΕΔ. Διαπιστώσεις Προβλήματα, προτάσεις
Εκδ. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών 1984, σελ. 178.

Σ' αυτή την έκδοση παρατίθενται τα αποτελέσματα μιας έρευνας που έγινε ανάμεσα σε 1.700 μαθητές των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ και 200 καθηγητές τους. Με την έρευνα αυτή διερευνήθηκαν: α. η στάση των μαθητών και των καθηγητών τους απέναντι στο σχολείο και στην εργασία, β. η λειτουργικότητα του προγράμματος αυτών των σχολείων, γ. οι συνθήκες που επικρατούν στο χώρο της εργασίας στο σχολείο και στα οικοτροφεία, δ. οι επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών, ε. οι σχέσεις των μαθητών με το εργασιακό και σχολικό περιβάλλον και, στ. η συνδικαλιστική πρακτική. Πέρα από τη διερεύνηση αυτών των θεμάτων η σχολική κοινότητα δηλαδή οι μαθητές και οι καθηγητές, με βάση την εμπειρία που έχουν, προτείνουν διάφορους τρόπους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, που μπορούν να αποτελέσουν γνώμονα για την αναδιάρθρωση των προγραμμάτων μαθητείας και του τρόπου που θα πρέπει να παρέχεται η πρακτική εξάσκηση.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Ποίηση

ΖΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Και επί γης Ειρήνη — σάτιρα για την τραγική εποχή μας. Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984.

ΘΕΟΤΟΚΗ ΖΕΡΒΟΥ Φόνος πάνω σε ομοίωμα. Εκδ. Πόρφυρας, Κέρκυρα 1984.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ Μικρά Ποιήματα. Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννινα 1983.

ΕΡΙΦΥΛΗΣ ΝΤΕΜΙΡΗ, Μας λένε βέβηλες. Εκδ. Γραμμή, 1984

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΛΕΞΙΟΥ Επ' αλληλός μύθος. Εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1984

ΒΑΣΙΛΗ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ Της νεκρής μάννας. Εκδ. Δίφρος, Αθήνα 1984.

ΝΙΚΟΥ ΟΡΦΑΝΙΔΗ Εντός των Τειχών. Εκδ. Οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1983.

ΔΗΜΗΤΡΗ Ι. ΚΑΤΣΑΓΑΝΗ Μικρά δοξαστικά. Εκδ. Μικρά Όστρακα, Αθήνα 1984.

ΚΩΣΤΑ ΛΟΓΑΡΑ Ο άλλος Ιούλιος. Εκδ. Μικρά Όστρακα, Αθήνα 1984.

ΔΙΟΝΥΣΗ Α. ΚΑΡΑΤΖΑ Κατερίνα. Εκδ. Μικρά Όστρακα, Αθήνα 1984.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΚΡΑΤΙΝΟΥ Ο πικρός μήνας Θερμιδώρ. Εκδ. Θεωρία, Αθήνα, 1984.

Η Αγγελική Βόρνινγκ
γράφει για το βιβλίο
του Γιάννη Ρίτσου: «Τι παράξενα πράγματα»,
εκδ: Κέδρος, Αθήνα 1983

Η αγάπη για την αυθεντικότητα του εγώ και του κόσμου τούτου, είναι το θέμα του δεύτερου πεζού του Γιάννη Ρίτσου *Τι παράξενα πράγματα* (Κέδρος 1983). Συνάμα και το πώς είναι το να ζει κάποιος αυτό το συναίσθημα ελευθερίας, όταν τίποτε πια γύρω του δεν το βλέπει τοποθετημένο σε ιεραρχική σειρά, ούτε ντυμένο με ηθικά, συμβατικά, χρώματα. Αφού βέβαια έχει διανύσει ένα μακρύ, συνειδητά δομημένο, περιθώριο δρόμου μετ' εμποδίων: ετερόκλητα οδοφράγματα, υποκατάστατα άλλων παλαιότερων, έχουν κάνει το οδοιπορικό σωστή διαδικασία. Διαδικασία αυτοδημιουργίας η ποίηση, και εκστατική αυτονομία η συνένωση με τη βαθύτερη ουσία της χαμογελαστής, συμπαντικής, αμνησικακίας: «εκεί που μεγάλωνε ασύννορος ο κόσμος μέσα στη μητρική κι ερωτική απεραντοσύνη που δεν ήξερε τίποτε». Χωρίς τη μάσκα του μάρτυρα, του ήρωα ή του μετεωρίτη, φτάνει μέσα από την ενεργό καλλιτεχνική έκφραση στο σημείο της αφετηρίας του, στο αρχικό αυτούσιο, χωρίς ρόλους, με προωθημένη τη συνειδηση, «παιδί 75 χρονών», ενώ χαζεύει τα περιστέρια στην τάρτα του «να φιλιούνται στόμα με στόμα». Τα οδοφράγματα, σαν προσωπικά προσχήματα, σαν προσωπικοί περιορισμοί της

φαντασίας, μένουν ξωπίσω λησμονημένα μαζί με το σωστό και το λάθος, το χρήσιμο και το άχρηστο: ο κόσμος είναι ένας κι άφταιγος.

Τα «παράξενα» πράγματα είναι η απτή απλότητα γύρω γύρω, που δεν ακολουθεί, πιστή καθώς είναι στον αφανή εαυτό της, τις πομπώδικες αλλαγές —για πειον; για τι;— της ψεύτικης, αλλοπρόσαλης γενικής φοράς. Μέσα από αυτά διατυπώνεται μια απαιτήση για σιωπή και αλήθεια, απέναντι στη γιγαντιότητα των λόγων και στην πλαστή συνταρακτικότητα των γεγονότων. Δώρα για εσωτερική χρήση τα «παράξενα πράγματα», όταν όλα τα μεγάφωνα διαλαλούν κάθε είδους εξωτερικές ευτυχίες.

Το βιβλίο από μόνο του είναι ένα «παράξενο» πράγμα. Πώς να ευτελιστεί σε σουπερθέαμα και σώου; Αν επηρεάζει κέραια και αποτελεσματικά τον τρόπο σκέψης ενός αναγνωστικού κοινού¹, η απαγγελία του δεν θα γέμιζε ποτέ ένα τεράστιο στάδιο. Ανομιμοποιητά, ευτυχώς, τα μηνύματά του μέσα στην πολιτιστική οχλοβοή και σύγχυση που μας περιβάλλει. Οι κριτικές των «εγκύρων» εντύπων υμνητικές, φυσικά, για το ταλέντο του συγγραφέα, πέρασαν στο ντούκου τα διακριτικά του σινιάλα. Βέβαια, αυτά δόθηκαν και σε άλλες συλ-

λογές. Αλλά εδώ αποτυπώνονται με καινούργιο τρόπο, μέσα σ' ένα πλαίσιο νέων δεδομένων, σχεδόν αγνώστων για τις μέχρι τώρα πρόσφατες ακόμη συνθήκες γραφής στον τόπο μας (κατατρεγμοί, εξορίες, κλειστά ιδεολογικά συστήματα των καταπιεσμένων, εξάρτηση από τα αντιδημοκρατικά μέσα ενημέρωσης...). Τώρα όμως ο ποιητής κινείται άνετα, ρυθμίζει τα βήματά του χωρίς κανένα άλλοθι έλλειψης οξυγόνου ελευθερίας ή υποβολής λογοκρισίας. Πηγαινει, επώνυμος καλλιτέχνης, εκεί όπου ο ίδιος θέλει, ακολουθώντας ένα δικό του κώδικα πολιτικής ευθύνης.

Δεν ταιριάζει μια διανοουμενίστικη εκτίμηση του βιβλίου, φυλλαράκι σ' ένα πολύκλωνο έργο, «κάπως τρεμουλιαστό, ίσως γιατί κι αυτό αμφιβάλλει...». Δυσανάλογη θα ήταν η σοβαροφάνεια μπροστά στο κέφι και το γέλιο, που φαίνεται, σαν τρελά ζαλισμένοι κονδυλιφόροι, να έγραψαν την κάθε στιγμή. Αντίθετη είναι η κριτική με τούτο το φως του κειμένου «που σ' εμποδίζει ν' απελπιστείς και σε διαποτίζει με βαθιά, γλυκιά αδιαφορία, γεμάτη αγάπη για το τίποτε, για όλα και για τον εαυτό σου». Και πάνω απ' όλα ανάρμοστη με τη συντροφιά που μου κρατά έμένα, σα να ήταν άνθρωπος κι όχι «παράξενο» πράγμα, καθώς κοιτώ να τα «σιάξω με το ακατανόητο, να μπω μέσα του, να χουζουρέψω μέσα του».

Επικαιρικό το «Τι παράξενα

πράγματα» για όσους διάβαζαν κάποτε, μαγεμένοι, σαν εξωσχολικό, τη Σονάτα του Σεληνόφωτος, που αργότερα δακρύζαν με τη Ρωμιοσύνη και τις Μαρτυρίες, και που, πρόσφατα ακόμη, εκστασιάζτηκαν με το Θυρωρείο, το Γίγνεσθαι, τη Γραφή Τυφλού, τα Μονόχορδα, τα Ερωτικά... Μπήκε στη ζωή μας τώρα ταυτόχρονα με τις ελπίδες της αντιαυταρχικής κίνησης ειρήνης, σαν τρόπος σκέψης και ζωής, που συνενώνει καθημερινά όλο και περισσότερες Γειτονιές του Κόσμου. Κι όχι μόνο για γιορταστικές πορείες, αλλά και για «ό,τι πιο ξάστερο έχω και έχουν και έχουμε και θα έχουν από άσπρο, από κόκκινο, από βαθύ και μυστικό και γαλάζιο, από φτερό και αιωνιότητα». Και για μια αγάπη στο θαύμα του κόσμου τούτου που ούτε ο Μάης του '68, ούτε η χίππη κίνηση κατάφεραν να κάνουν τόσο μαζική. Αγάπη στα γήινα πράγματα σαν αντίσταση στη μεγαλόστομη, μεγαλομανή βία που χειραγωγεί, μ' όλα τα μέσα, τις τύχες των λαών. Καινούργια ρίζα αυτή η αγάπη, που υποσκάπτει την υποδομή, καινούριες και οι αξιολογήσεις των εξαρτημάτων μας, απαλλαγμένων κι απ' αυτό ακόμη το «αμαρτωλό παρελθόν της ποιητικότητας». Κι όχι για να σκαρφιστούμε αλλιώτικους αμυντικούς μηχανισμούς πάνω σ' αυτά. Όμως η συνειδητοποίηση της θέσης της δικής μας, κάτω από την ατομική απειλή και τη χυδαιότητα του καταναλωτισμού, γίνεται ξαφνικά αλληλένδετη με την ξανα-ανακάλυψη μιας κοινής, όχι μόνο ατομικής, συγκεκριμένης, όμορφης απλότητας γύρω μας, αυτή που έχουν τα «παράξενα» πράγματα.

1. Η πρώτη και δεύτερη έκδοση εξαντλήθηκαν μέσα σε πολύ μικρό σχετικά χρονικό διάστημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΤΩΤΟ

Δυο λευκώματα με
καυστικά σχόλια-σκίτσα
για την
μεταπολιτευτική
Ελλάδα από το 1974 ως
το 1982

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τοιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΝΤΕΛΗ ΔΑΜΑΣΚΟΠΟΥΛΟ

● Από τον Γιάννη Δαμασκόπουλο, γιο του Παντελή Δαμασκόπουλου ηγετικού στελέχους του ΚΚΕ πριν και στη διάρκεια του Β' παγκόσμιου πόλεμου πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Τη δημοσιεύουμε ολόκληρη γιατί αφορά ένα ζήτημα ηθικής πολιτικής τάξης και αγωνιστικής συνέπειας για έναν αγωνιστή του αριστερού κινήματος και ηγέτη του ΚΚΕ. Υπενθυμίζουμε ότι ο Π.Δ. έχει αποκατασταθεί επίσημα από το ΚΚΕ εσ., ενώ μέχρι τώρα δεν έχει υπάρξει επίσημη αποκατάστασή του από το ΚΚΕ.

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Με μεγάλη καθυστέρηση, είναι αλήθεια, έπεσε στα χέρια μου, άρθρο του συνεργάτη σου κ. Κατηφόρη, με τον τίτλο «Συκοφαντημένοι αγωνιστές» και στο οποίο αναφέρονται ονομαστικά οι Γ. Σιάντος, Κ. Καραγιώργης και Ν. Πλουμπίδης (που είναι και νομός μου).

Όμως κανείς από αυτούς δεν δολοφονήθηκε από τους δικούς του, όπως άλλοι αγωνιστές, που συκοφαντήθηκαν ύπουλα και άδικα, διαγράφηκαν σαν «προδότες», χωρίς να είναι και χωρίς να τους δοθεί το δικαίωμα να υπερασπίσουν τον εαυτό τους και μερικοί από αυτούς, δολοφονήθηκαν ανανδρά· γι' αυτούς, μέχρι πρόσφατα δεν είχε γίνει κανένας λόγος. Μη ξεχνάμε, ότι, αντίθετα στο Σιάντο, έγινε (1947) και μεγαλοπρεπέστατη κηδεία στην Αθήνα...

Πρόκειται για τους αγωνιστές εκείνους, που όλα αυτά τα υπέστησαν την εποχή της παντοδυναμίας του μοιραίου για την Ελλάδα και το προοδευτικό κίνημα, ηγετικού διδύμου, Ιωαννίδη-Σιάντου, με πρόθυμο βοηθό και το θεό, που όλοι ξέρουμε καλά, που οδήγησαν το γιγάντιο κίνημα του ελληνικού λαού 1940-1944.

Ένα από αυτά τα θύματα, ήταν κι ο αδικοχαμένος πατέρας

μου, Παντελής Δαμασκόπουλος, παλιός συνδικαλιστής ηγέτης των Δημοσίων υπαλλήλων (1924 - 1939) και εκλεγμένο από το 6ο Συνέδριο του ΚΚΕ (Δεκέμβρης 1935), μέλος της ΚΕ του ΚΚΕ και Α' Αναπληρωματικό μέλος του Πολ. Γραφείου.

Τον Παντελή Δαμασκόπουλο, αποκατέστησε επίσημα το ΚΚΕ Εσωτερικού (Η «Αυγή» 19-1-83 και 4-2-83), με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του, που επεδόθηκε από μέλη της στην οικογένειά του.

Όμως, το ΚΚΕ, παρά το γεγονός ότι έχει στα αρχεία του το πόρισμα, μιας επιτροπής, η οποία όμως μάθαμε, αποφαινεται, ότι ο Π.Δ. δεν ήταν χαφιές (πράγμα που ΟΛΟΙ το ήξεραν και πρώτοι εμείς, αλλά κι αγωνιστές που το 'χουν πει και το 'χουν γράψει παντού), δεν έχει ακόμα αποκαταστήσει επίσημα τον Παντελή Δαμασκόπουλο, παρά το γεγονός ότι αυτό το θέμα το έχουμε συζητήσει με τον Γ. Γραμ. του ΚΚΕ κ. Χ. Φλωράκη το Γενάρη 1983, έχουμε στείλει επιστολές σχετικές στην ΚΕ Ελέγχου του ΚΚΕ (1945), ΚΕ του ΚΚΕ (Οκτώβρης 1984), Χαρ. Φλωράκη (Σεπτέμβρης 1984), Γρ. Φαράκο, Κ. Λουλέ, «Ριζοσπάστη», Επιτροπή Συνταξης Επίσημων Κειμένων ΚΚΕ κτλ., χωρίς να έχουμε πάρει ΚΑΜΙΑ απάντηση από κανέναν.

Για το ίδιο θέμα έχουν δημοσιευθεί άρθρα (Γ. Γαλανόπουλου - Ανέστη: Παντελής Δαμασκόπουλος — Ο Ντρένφους της ελληνικής Αριστεράς — ΤΟΤΕ Τεύχος 12/1984), βιβλίο μας (με τον τίτλο: Παντελής Δαμασκόπουλος. Η ζωή κι η δολοφονία ενός ιδεολόγου — Θεμέλιο Σόλωνος 84) και επιστολές μας σε εφημερίδες και περιοδικά.

Ακόμα για το ίδιο θέμα έχουν γράψει αγωνιστές και συγγραφείς σε βιβλία τους, επιστολές, και άρθρα: Β. Νεφελούδης, Δ. Βλαντάς, Θ. Δρίτσος, Α. Ελεφάντης, Π. Ρούσος, Α. Κουτσούκαλης, Β. Τσουκαλίδης, Δ. Μιχελίδης, Χαρ. Τσιρίδης κτλ. κι

ΟΛΟΙ συμφωνούν στο ότι ο Π.Δ. δεν ήταν «χαφιές».

Μόλις τελευταία, μ' αφορμή το άρθρο του διακεκριμένου δημοσιογράφου κ. Γ. Κάρη (ΝΕΑ 19-11-84) με τον τίτλο «Ο άδικος χαμός ενός αγωνιστή», που αναφέρεται στην τραγική περίπτωση του πατέρα μου, ο «Ριζοσπάστης», ύστερα από 43 χρόνια! ανέφερε το όνομα του πατέρα μου για πρώτη φορά, σα να 'ταν απαγορευμένο ταμπού, με άρθρο του κ. Β. Γεωργίου, ο οποίος και τον αποκαλεί «καταξιωμένο ηγέτη, που ανέδειξε το ΚΚΕ», χωρίς όμως να εξηγήσει γιατί συκοφαντήθηκε τόσο άδικα το 1939, γιατί διαγράφηκε δυο φορές και γιατί δολοφονήθηκε στο Καρπενήσι το 1944.

Ισχυρίζεται επίσης ο κ. Β.Γ., ότι το ΚΚΕ έχει αποκαταστήσει τον Π.Δ. από 10-4-81 με το παραπάνω πόρισμα, με το οποίο «η μομφή που του αποδόθηκε είναι σαν να μην υπάρχει!», σαν τα πράγματα να 'ναι τόσο απλά, δηλαδή να ξεχνάμε τη δολοφονία του και την ηθική και σωματική ταλαιπωρία του τόσα χρόνια (ΕΞΙ), κι άντε τελειώσαμε!! με δυο λέξεις. Ο κ. Β.Γ. γνωρίζει καλά ότι ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΣΗΜΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ του Π.Δ. δεν έχει γίνει από το ΚΚΕ, ούτε κι έχει ανακοινωθεί στην οικογένειά του, ούτε κι έχει δημοσιευθεί στο «Ριζοσπάστη», ή σ' άλλο κομματικό όργανο, όπως θα έπρεπε. Αρκεί λοιπόν να το ξέρουν πέντε εξη μόνο;

Όπως επανειλημμένα έχουμε πει και γράψει τόσο στο ΚΚΕ, τον «Ριζοσπάστη», τον κ. Β. Γεωργίου, αλλά σε περιοδικά κι εφημερίδες και στο βιβλίο μας, ΔΕΝ ΑΡΚΕΙ ένα πόρισμα χωμένο στα Αρχεία που το γνωρίζουν ελάχιστοι, για να δικαιωθεί όπως του αξίζει, ένας αγνός αγωνιστής κι ιδεολόγος όπως ο Παντελής Δαμασκόπουλος, που πέθανε με τη σκέψη του στο Κόμμα και την οικογένειά του, που η τιμή του διασύρθηκε στα πέρατα, που πείνασε, ταλαιπωρήθηκε 8-9 μήνες με ψεύτικες ελπίδες αποκατάστασης που του 'δωσαν (Οκτώβρης 1943 - Μάης 1944) και τελικά δολοφονήθηκε, ανανδρά ύστερα από προσωπική διαταγή του Ιωαννίδη (όπως λένε οι πληροφορίες μας), σ' ένα χαντάκι έξω απ' το Καρπενήσι, σαν να ή-

ταν ένα άρρωστο παλιόσκυλο. Αυτή ήταν η ανταμοιβή του για τόσα χρόνια αγώνων, θυσιών, πείνας και ταλαιπωρίας. Να σημειωθεί ότι, κανείς, ακόμα δεν μας διέψευσε. Κι αφού, όπως λέει ο κ. Β. Γεωργίου, το θέμα έχει ληξει (Φυσικά εμείς ΔΕΝ ΘΑ ΔΕΧΤΟΥΜΕ ΠΟΤΕ αυτού του είδους τη «λήξη»), γιατί στα Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ Τόμος 4ος 1934-1940 σελ. 469 (έκδοση 1975), που κυκλοφορούν ακόμα και σήμερα αναφέρεται θριαμβευτικά η «ανακάλυψη!» από την 5η Ολομέλεια (Φλεβάρης 1939) — Βλέπε Θεός — του «αισχρού προβοκάτορα» Π.Δ., αφού ΟΛΟΙ και το ΚΚΕ λένε και γράφουν ότι ΔΕΝ ΗΤΑΝ;

Αυτά όλα τα 'χουμε πει, τα 'χουμε τηλεφωνήσει και τα 'χουμε γράψει και στον κ. Β.Γ., ΠΡΙΝ και ΜΕΤΑ το άρθρο του, αλλά και στο «Ριζοσπάστη» (Αρχισυντάκτης κ. Καρτερός), χωρίς όπως είπαμε να 'χουμε ΚΑΜΙΑ απάντηση μέχρι σήμερα, γι' αυτό και κάπου αλλού αναγκάζομαστε να λέμε τις απόψεις μας. Η τραγική υπόθεση του Παντελή Δαμασκόπουλου δεν κλείνει με την απλή αναφορά στο θέμα του (Ριζοσπάστης 4-12-1984), αλλά με την επίσημη αποκατάστασή του, με απόφαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, που θα δημοσιευθεί στα αρμόδια όργανα του Κόμματος (Ριζοσπάστης κτλ.), όπως είχε γίνει και με τον άδικο εξευτελισμό του (1939 και 1942) και στην οποία θα πρέπει να δίνεται και μια εξήγηση για την αδικαιολόγητη δολοφονία του. Ο κ. Β.Γ. ίσως να ξέρει κάτι, αφού ήταν Γραμματέας του Σιάντου στην Κατοχή. Αυτά δεν είναι καινούργια, αλλά τα λέμε και τα γράφουμε χρόνια. Να σημειωθεί ακόμα ότι ΚΑΝΕΙΣ αγωνιστής δεν έχει γράψει κατά του Π.Δ. ποτέ. Σχετικά με το ζήτημα του Παντελή Δαμασκόπουλου, αναφέρει και το περιοδικό ΤΟΤΕ Τεύχος 20, Ιανουάριος 1985, κι έχουν γραφεί σχόλια σε διάφορες εφημερίδες πρόσφατα.

Σε μερικούς που πιθανόν να σκεφθούν ότι: «Αυτά δεν πρέπει να σκαλίζονται τώρα», ή «οι καιροί είναι κρίσιμοι», απαντούμε προκαταβολικά:

1. Αφορά τον πατέρα μας, κι όχι τον δικό τους, οπότε από μας, θα ήσαν ελεύθεροι να σκεφθούν ό-

ΤΥΠΟΣ, ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΑΜΒΛΩΣΕΙΣ

Απαντώντας στην προκλητική προσπάθεια ιδιοποίησης του φεμινισμού όπως εκφράστηκε τελευταία στην παρουσίαση της διαδήλωσης για την αποποινικοποίηση των εκτρώσεων, έχουμε να δηλώσουμε:

— Η πολιτική επιλογή στήριξης του ΠΑΣΟΚ οδήγησε τις εφημερίδες «Ελευθεροτυπία», «Έθνος», «Νέα», «Βήμα» στη συνειδητή παραποίηση των γεγονότων με στόχο την περιθωριοποίηση του λόγου και πρακτικών των αυτόνομων φεμινιστικών ομάδων.

Η πρωτοδότηση της προσωπικής παρέμβασης της Μαργαρίτας Παπανδρέου ως συζύγου του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και ως προέδρου της ΕΓΕ, οργάνωση της οποίας η πολιτική παρουσία υπήρξε πάντα ζητούμενο, εξυπηρετεί την πολιτική σκοπιμότητα προβολής ενός «γυναικείου λόγου» αυτονόητα αξιόπιστου στη συνδιαλλαγή με την εξουσία.

— Η πολιτική επιλογή της «απαλλαγής» οδήγησε εφημερίδες όπως «Ακρόπολις», «Βραδυνή», γνωστές για τις αντιδραστικές

τους θέσεις, ειδικότερα σε σχέση με τις γυναίκες, να προβάλουν με τέτοιο τρόπο τη συγκέντρωση ώστε να παρουσιασθούν ως «υποστηρικτές» του αυτόνομου φεμινιστικού χώρου.

Καταγγέλλουμε τις δύο παραπάνω στάσεις και την πέρα από κάθε δημοσιογραφική δεοντολογία, ήθος — σύμπραξη των δημοσιογράφων ως μία ακόμα έκφραση του καθημερινού βιασμού μας από τον Τύπο και τις δομές της εξουσίας.

Σπίτι Γυναικών

ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
ΔΥΟ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

**«ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ»**

Μυθιστόρημα

ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΑΟΥΛΗ

«Η ΕΚΛΕΙΨΗ»

Μυθιστόρημα

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

πως θέλουν.

2. Πάντα, στην πατρίδα μας την Ελλάδα, οι καιροί είναι κρίσιμοι και

3. Ο μεγάλος ΛΕΝΙΝ έχει πει: ΕΜΕΙΣ ΔΕΝ ΦΟΒΟΜΑΣΤΕ ΤΑ ΛΑΘΗ ΜΑΣ!

Με εκτίμηση
Γιάννης - Λένιν Παντ.
Δαμασκόπουλος

**ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ**

● Στον υπουργό Δικαιοσύνης απευθύνει «ανοικτή επιστολή» ο Γιάννης Μπαζός, από τις στήλες του περιοδικού:

Κύριε Υπουργέ,

Επειδή η επιβίωση μιας ελεύθερης κυβέρνησης έχει σαν προϋπόθεση την ύπαρξη ενός υψηλού δημοσίου αισθήματος, τόσον περί της ακεραιότητας της δικαιοσύνης που απονέμεται με την φροντίδα της κυβερνήσεως, όσον και περί της αρετής των λειτουργών της.

Επειδή η βαθύτερη δυνατή δολιοφθορά κατά της σταθερότητας του ελεύθερου πολιτεύματος είναι η ερείπωση του δημοσίου αυτού αισθήματος είναι δε θλιβερά επίκαιρες οι δύο αυτές αλήθειες, ας επιτραπεί το θράσος των εχθρών της δικαιοσύνης στους φίλους της.

Το φαινόμενο της διαφθοράς και της ομαδοποίησης της διαφθοράς στο δικαστικό σώμα παίρνει στη χώρα μας διαστάσεις εκστρατείας, σε σημείο που ο πολίτης κινδυνεύει να επιλέξει μεταξύ του «αν η δικαιοσύνη δεν διαθέτει υπουργό» ή «αν ο υπουργός δεν διαθέτει δικαιοσύνη» επιλογή κατά την οποία ο πολίτης σίγουρα δεν διαθέτει ελπίδα!

Την στιγμή λοιπόν που η ανθρώπινη πίστη στην Δικαιοσύνη γίνεται βορά, ολίγων επιόρκων που εμπορεύονται τον όρκο και την συνείδησή τους, και πολλών, δυστυχώς πάρα πολλών, ανάνδρων που αποδέχονται τον ρόλο του «βουβού μάρτυρα του εγκλήματος» μέχρις σημείου που στην καθημερινή ομιλία η λέξη «δικαστής» να χρειάζεται την επικουρία της λέξης «τίμιος» για να μην προσδιορίζει απλώς το βιοποριστικό επάγγελμα, είναι απαράδεκτο να αποκρύπτει ο υπουργός της δικαιοσύνης τον βαθύτατα πολιτικό χαρακτήρα του φαινομένου, τους στόχους, τα κίνητρα και τους υπεύθυνους και, χάριν του «κύρους» της δικαιοσύνης να αποδίδει, ακόμη και ο υπουργός, το όλο ζήτημα στο ότι ο τάδε δικαστής είναι κακός, να μας εξηγεί δηλαδή ο υπουργός μας ότι «ο άρρωστος φέρει νόσον!», ενώ μόλις ψελίζοντας αγγίζει το αληθές πρόβλημα.

Το πράγματι αληθές, κύριε υπουργέ, είναι ότι στο χώρο της δικαιοσύνης εκδηλώνεται σήμερα η πρώτη προσπάθεια προετοιμασίας ανωμαλού και έκρυθμου πολιτικού κλίματος, και, ας είναι

βεβαία η κυβέρνηση ότι αυτό δεν αποτελεί παρά μόνον την εμπροσθοφυλακή του σώματος, την ιδρυση των προϋποθέσεων που θα επέτρεπαν στην αντίδραση να αποτολμά το παν ατιμώρητα.

Συγκεκριμένα η αντίδραση σε όλο το πολιτικό της φάσμα, διατηρεί σχέσεις κερχωρισμένα αλλά και κατά σχηματισμούς, με ομάδες δικαστικών η δε σημερινή έλλειψη ολοκληρωμένου συντονισμού μεταξύ των ομάδων οφείλεται απλώς στην προσωρινή αδυναμία ενίαίας πολιτικής πρότασης των αντιδραστικών σχημάτων. Αυτό όμως δεν εμποδίζει την αντίδραση να εντείνει την, ανισόμετρη έστω, διαφθορά και ομαδοποίηση του δικαστικού σώματος.

Εδώ χειραγωγεί την δυσареσκεία των μεν. Εκεί υποδαυλίζει την φιλοδοξία των δε. Αλλού εξαπτεί την απελπισία όσων οι πράξεις απεκαλύφθησαν και τους ωθεί στο να διακινδυνεύουν πλέον το παν.

Να το κακόμορφο σκαρίφιμα της συνωμοσίας που στρέφεται κατά της ιερότερης ανάγκης του ανθρώπου, της πίστης προς την κοινωνική ομάδα.

Σκοπός της συνωμοσίας είναι να συντρίψει την πίστη των πολιτών προς την πολιτείαν, να την υποβιβάσει στη συνείδησή τους, να την παρομοιάσει με συμμορία, ώστε η διαρκής υπονία ενός εκάστου έναντι πάντων να γεννήσει την ανησυχία και την αβεβαιότητα. Τότε ο φόβος, βασιλεύοντας στην καρδιά των ανθρώπων θ' αντικαταστήσει το πάθος της ελευθερίας και η ανάγκη αυταρχικής διακυβερνήσεως θα γίνει πιστευτή. Ο δρόμος τότε θα είναι ελεύθερος για κάθε δολιοφθορά κατά του πολίτη μια και κάθε καταστρατήγηση των δικαιωμάτων του θα γίνεται εξ ονόματος αυτής ταύτης της προστασίας του.

Αυτή είναι κύριε υπουργέ η αλήθεια που πήρατε την ευθύνη ν' αποκρύψετε υποβιβάζοντας το αξίωμά σας του πολίτη στο επίπεδο ενός καθώς πρέπει υπουργού.

Με συμπάθεια
Γιάννης Β. Μπαζός

**ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΝ
ΣΥΝΕΧΕΙΑ...**

● Από την «Κίνηση Εκπαιδευτικών Δ. Γληνός» και τις «Αδέσμευτες Κινήσεις» πήραμε την επιστολή που ακολουθεί. Αναφέρεται στο πρόσφατο θέμα των δηλώσεων του Υπουργού Παιδείας για τα ιδιαίτερα, τα φροντιστήρια και την Παραπαιδεία.

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο Υπουργός Παιδείας κάνει δηλώσεις προσβλητικές για τους Δημόσιους Εκπαιδευτικούς.

Πρόσφατο παράδειγμα η ομιλία του στην Μαθηματική Εταιρεία. Αντί με την ευκαιρία του καινούργιου χρόνου ο Υπουργός

να μιλήσει για την αναγκαιότητα νέων προσανατολισμών της Παιδείας μας, για τις δομές που απαιτούνται για να πραγματοποιηθεί μια νέα αντίληψη ικανή να βγάλει την εκπαίδευση στην χρόνια κρίση που μαστίζεται. Αντί να προχωρήσει σε διαδικασίες συμμετοχικές που θα συμβάλουν στη ριζική επίλυση του προβλήματος ιδιωτική εκπαίδευση - φροντιστήρια (που εξακολουθούν να βρίσκονται σε άνθιση), αντί τέλος να ικανοποιήσει το αίτημα της ουσιαστικής συμμετοχής των εκπαιδευτικών στην αρχική διαμόρφωση κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας περιορίστηκε να εξαπολύσει απειλές για τους δημόσιους εκπαιδευτικούς που κάνουν «ιδιαιτέρως» μαθήματα. (Πριν λίγο καιρό μίλησε για υπερβολικές διακοπές εκπαιδευτικών αφήνοντας να υφέρπει ο χαρακτηρισμός «τεμπέληδων» υπαλλήλων).

Και ερωτούμε: Η παραπαιδεία βρίσκεται αποκλειστικά στα χέρια των εκπαιδευτικών του Δημοσίου; Για την ύπαρξή της είναι αυτοί υπεύθυνοι ή η ποιοτική στάθμη, το εξεταστικό και γενικά η όλη δομή της εκπαίδευσης;

Και έχει τη γνώμη ο κ. Υπουργός ότι με τις μονομερείς επιθέσεις και την απλουστευτική και επιφανειακή επιχειρηματολογία ανακάλυψε το φάρμακο θεραπείας της βαριάς νοσούσας παιδείας; Εκεί άραγε βρίσκεται το πρόβλημα στις διακοπές και τα ιδιαίτερα που όντως αποτελούν έναν τομέα της ανθούσας παραπαιδείας.

Και δεν γνωρίζει τάχα ο υπουργός ότι οι αιτίες της κακοδαιμονίας βρίσκονται τόσο στην οικονομική εξαθλίωση όσο και στην απελπιστικά υποβαθμισμένη Δημόσια Εκπαίδευση;

Διαφορετικά πως μπορεί να ερμηνευθεί το γεγονός ότι αρκετοί από τους αξιωματούχους της πολιτείας στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία και δασκάλους στο σπίτι παίρνουν ριχνοντας έτσι νερό στο μύλο της παραπαιδείας.

Ίσως ο κ. Υπουργός με την επιθετική πολιτική απέναντι στους οικονομικά και ηθικά συμπεσμένους εκπαιδευτικούς στοχεύει να διοχετεύσει στην κοινή γνώμη την εντύπωση ότι τα λειτουργικά προβλήματα επιλύονται και η ποιότητα της εκπαίδευσης αναβαθμίζονται.

Πρόκειται για τακτική που αποσκοπεί στον αποπροσανατολισμό από τα πραγματικά και ουσιαστικά προβλήματα και στη συγκάλυψη του γεγονότος ότι η πολιτεία δεν έχει πρόθεση να κάνει τα αναγκαία βήματα προς την κατεύθυνση της αλλαγής της φιλοσοφίας και των δομών της εκπαίδευσης.

Είναι σαφές πως στόχος αυτής της τακτικής είναι η ενίσχυση του αυταρχισμού και της ιδεολο-

γικής χειραγώγησης των εκπαιδευτικών. Γιατί πως να εξηγηθούν οι διατυπώσεις για «κομματικούς φατριασμούς και η ύπαρξη κομματαρχών στα σχολεία» που αναβιώνουν αντιλήψεις που έχουν καταδικαστεί από τον κλάδο. Τέλος καλούμε την ΟΛΜΕ να καταδικάσει τις ταπεινωτικές για τον κλάδο δηλώσεις και να απαιτήσει επανόρθωση.

**Κίνηση Εκπαιδευτικών
«Δ. Γληνός»
Αδέσμευτες Κινήσεις**

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

● Από τη «Συσπείρωση των εργαζομένων» στην Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα της Ελλάδος πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Στην Ιονική - Λαϊκή Τράπεζα (και βέβαια όχι μόνο) η απόπειρα περιορισμού των συνδικαλιστικών και πολιτικών ελευθεριών πήρε τη χρονιά που πέρασε ανησυχητικές διαστάσεις, και σε έκταση και σε κλιμάκωση.

Και εξηγούμε:

1. Με εντολή της διοίκησης απαγορεύεται στη ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ (συνδικαλιστική κίνηση ανεξάρτητων συναδέλφων) να μοιράζει ανακοινώσεις της την ώρα της δουλειάς. Η έμπρακτη άρνησή μας να πειθαρχίσουμε, η καταγγελία του γεγονότος σε όλους τους συναδέλφους και ο εξαναγκασμός του συλλόγου να πάρει θέση, αχρήστευσαν αυτή την απόπειρα (που αποτολμήθηκε δύο φορές μέσα στο 1984).

2. Εργαζόμενοι που δεν ανήκουν στην κυβερνητική παράταξη γίνονται αντικείμενο πολύμορφων πιέσεων ή και ανοιχτών διωγμών. Συνδικαλιστής μέλος του Δ.Σ. του επικουρικού μας ταμείου καλείται σε απολογία γιατί απέργησε ενώ αναπλήρωνε διευθυντή του Κατ/τος Συγγραφέα της τράπεζας. Άλλος συνάδελφος παραπέμπεται στο πειθαρχικό και τιμωρείται με τρίμηνη παύση γιατί είχε αναρτήσει αφίσα της πολιτικής του παράταξης για τις ευρωεκλογές και αντιτέθηκε στο διευθυντή του κατ/τος Ναυαρίνου που την έσκισε. Το προεδρείο του συλλόγου (ΚΚΕ-ΠΑΣΟΚ) ανακοινώνει ότι το πειθαρχικό έχει δίκιο μόνο που η ποινή είναι εξοντωτική!!! (σημειώτεον ότι ο τιμωρηθείς ανήκει στο ΚΚΕ). Πρόσφατα, συνάδελφος έβαλε στο ταμπλώ του συλλόγου (κατάστημα Λευκάδας) αποκόμματα εφημερίδων σχετικά με τις δηλώσεις Γιαννόπουλου για «θωράκιση του άρθρου 4»· επίσης κατάγγειλε στην περιφερειακή διεύθυνση την τρομοκρατία που ασκεί ο διευθυντής του καταστήματος. Η διοίκηση τον καλεί σε πειθαρχική ανάκριση με ερωτήματα του τύπου: «γιατί δυσφημείς την τράπεζα» και «αν πιστεύεις στην ιεραρχία της». Το προεδρείο του συλλόγου τον συμβουλεύει «να φερθεί ευγενικά»!!!

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΔΥΟ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟΜΑΖΑΝΗ «ΤΟ ΑΜΙΛΗΤΟ ΝΕΡΟ»

Ερωτικό παραμύθι

ΑΡΗ ΦΑΚΙΝΟΥ «Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΤΑΪΖΕ ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ» Μυθιστόρημα

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

3. Και κάτι πρωτότυπο· με εγκύκλιο απαγορεύεται να πίνουμε καφέδες στα γραφεία μας. Ας θυμηθούμε και τις παλαιότερες εντολές «να μη συζητάμε μεταξύ μας την ώρα της δουλειάς» κτλ., μαζί με την απελπιστική έλλειψη προσωπικού, καταλαβαίνουμε πως παίρνει σάρκα και οστά η «εθνική εξόρμηση» για την «άνοδο της παραγωγικότητας»: εντατικοποίηση της δουλειάς, μετατροπή μας σε άβουλες μηχανές που παράγουν κέρδη για λίγους. Οι τελευταίες ψευδαισθήσεις διαλύονται· για όσους κριτικάρουν την αλλαγή και ξεφεύγουν από «τα πλαίσια» που αυτή καθορίζει, η απάντηση είναι μία. Πειθαρχικά, αστυνομικές επεμβάσεις, θωράκιση των αντεργατικών νόμων.

Η «αλλαγή» στην πιο μοντέρνα της έκφραση φαίνεται να ζηλεύει τους προκατόχους και πρώτους διδάξαντες, βιάζεται —όπως κάθε καλός μαθητής— να τους ξεπεράσει. Δεν βρίσκει δα και πολλές δυσκολίες· τα μορατόριουμ και η «στήριξη της Αλλαγής», ακόμα κι όταν γίνεται έκδηλα αντεργατική, αφήνουν έξω την υπεράσπιση των εργαζομένων.

Ολόκληρη εθνική παλιγγενεσία συντελείται, μ' αυτά θ' ασχολούμαστε;

Συσπείρωση εργαζομένων στην ΙΑΤΕ

ΟΛΟΙ ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΟΙ...

● *Τη γνώμη του για τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα μας γράφει αναγνώστης μας από την Κρήτη με τα αρχικά Φ.Σ. Να ποιες είναι οι απόψεις του:*

Ενώ η ιδεολογική και πολιτική φύση του ΠΑΣΟΚ, δεν πλησιάζει καθόλου τον σοσιαλισμό, αναγκάζεται να πέφτει στις αγκαλιές, άλλοτε της Δεξιάς και άλλοτε του κόμματος του Φλωράκη.

Ο άσπονδος εχθρός του λαού η Δεξιά, μέσα στις υστερίες της για «Απαλλαγή», τριβεί τα χέρια της, στις υποχωρήσεις της κυβέρνησης στην ολιγαρχία.

Το κόμμα του Φλωράκη, ωρύεται για συνδιαχείριση στην κυβερνητική εξουσία, δεν αρκείται στα περιβόητα «μορατόριουμ» και ξεβρακώνεται σε ειδυλλιακά ζευγαρώματα με τη Δεξιά (Δημοτικές εκλογές, απεργία χονδρεμπόρων, κυπριακό κτλ.).

Οι ευρωκομμουνιστές, λόγω έλλειψης ταυτότητας, περιορισμένοι στις υπερδημοκρατικές τους φανφάρες, αποφεύγουν να ξεκαθαρίσουν τη θέση τους, απέναντι στους κύριους εχθρούς του λαϊκού κινήματος και ρίχνουν όλη τους τη φροντίδα, στο πως θα γεμίσουν το μικροκομματικό τους τσεπάκι.

Όλοι αυτοί που έχουν πλάσει τη δικιά τους φόρμουλα ή μοντέλο για τον σοσιαλισμό, δεν είναι τυχαία κατασκευάσματα της ε-ποχής.

Το ΠΑΣΟΚ και Εσωτερικό, δομημένα από διαφορετική βάση και υλικό με δημοκρατικές συνειδήσεις και εθνικοανεξαρτησιακά χαρακτηριστικά, είναι η συγκόλληση, ιστορικά αποτυχημένων θεωριών και δεξιάς πρακτικής, που τοποθέτησαν τα πόστερ του Μαρξ στα γραφεία τους, το μεν ΠΑΣΟΚ από... «συμπάθεια» και το δε εσωτερικό «πλιάτσικο» απ' τη μάχη του '56.

Το κόμμα του Φλωράκη, ο μεγαλύτερος διαστρεβλωτής του μαρξισμού λενινισμού, σήμερα παρά ποτέ δείχνει τον πρακτικό ρόλο του, μ' όλη του την μεγαλοπρέπεια. Ταυτίζεται με τη Δεξιά και υποστηρίζει χούντες και πραξικοπήματα.

Αλλά γι' αυτό το κόμμα και την πρακτική του, θα μπορούσε κανείς να γράφει βιβλία. Είναι αρκετό να σημειώσω, ότι κάθε εξαρτημένος μηχανισμός, θέλει τις μάζες με το μέρος του, μέχρι εκεί που θέλει να φτάσει. Στην προκειμένη περίπτωση, μέχρι να εξασφαλιστεί η ισορροπημένη εξάρτηση της Ελλάδας, μεταξύ Αμερικάνων και Ρώσων. Η ανατροπή της φιλοσοφίας αυτής και το ξεμασκάρεμα κάθε τέτοιου μηχανισμού, είναι στο χέρι και μόνο, των προοδευτικών δημοκρατικών και αριστερών δυνάμεων.

Η λέξη «σοσιαλισμός», δεν είναι τυχαίο που χρησιμοποιείται σήμερα κατά κόρο. Είναι μια λαϊκή απαίτηση, που μόνο στρεβλωμένη, (απ' αυτούς που δεν τολμάν να αναμετρηθούν με την ολιγαρχία και τους άλλους... τους «πρόξενους») μπορεί να τρεναριστεί...

Φ.Σ.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΟΝ ΕΛΙΤΙΣΜΟ...

● *Τις παρατηρήσεις του για το περιοδικό μας γράφει ο Αντ. Πιστάλκας από την Αθήνα. Να τι σημειώνει μεταξύ άλλων στην μακροσκελή επιστολή του:*

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Χρόνια τώρα διαβάζοντας το περιοδικό προσπαθώ να προσδιορίσω, με τον πιο δίκαιο τρόπο, ένα δύσκολο και χρονίο πρόβλημα που το δέρνει να προσδιορίσω τις ρίζες του.

Ακούει στο όνομα: «εκλεκτικισμός» και έχει για επίθετό του διεθνώς το εύσημο: «ελίτ».

Είναι δικαίωμα της σύνταξης να ορίζει κατά το πώς να βάνει μπροστά τα λογής - λογής θέματα που απασχολούν: α) την ίδια από διανοητική μα και εμπορική πλευρά, β) ορισμένους αναγνώστες - συνεργάτες που τυχαίνει να είναι και «φίρμες» του τρανού διανοητικού παζαριού μας, γ) το προς πνευματικήν τέρψη αναγνωστικό κοινό που είναι δέκτης κατά κύριο λόγο, δ) κάποιο κοινό με μικρότερη εμβέλεια συγκεκριμένων γνώσεων μα με μεγαλύτερο πάθος, καθαρότερο μυαλό και σοβαρότερες διαθέσεις για μια ουσιαστική επικοινωνία με τα προβλήματα και ερωτήματα που τους απασχολούν τόσο στον τομέα της σκέψης όσο και στον τομέα της πράξης.

—Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να επισημάνουμε τρεις διαφορετικούς τύπους —όχι κατευθύνσεις ή απόψεις— γραφής: α) αυτή του «Οικονομικού Ταχυδρόμου», β) αυτή του «Ποντικιού», γ) αυτή του «ΑΝΤΙ».

Φιλικά

Αντώνης Πιστάλκας
Αμπελόκηποι - Αθήνα

Νόρα Σκουτέρη — Διδασκάλου

'Ανθρωπολογικά για τό γυναικείο ζήτημα

(4 μελετήματα)

Ο ΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1984

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνη τυπογραφείου:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
Δεσποτικού 33
Πετρούπολη
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- MONTAZ
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασίου 5 - Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

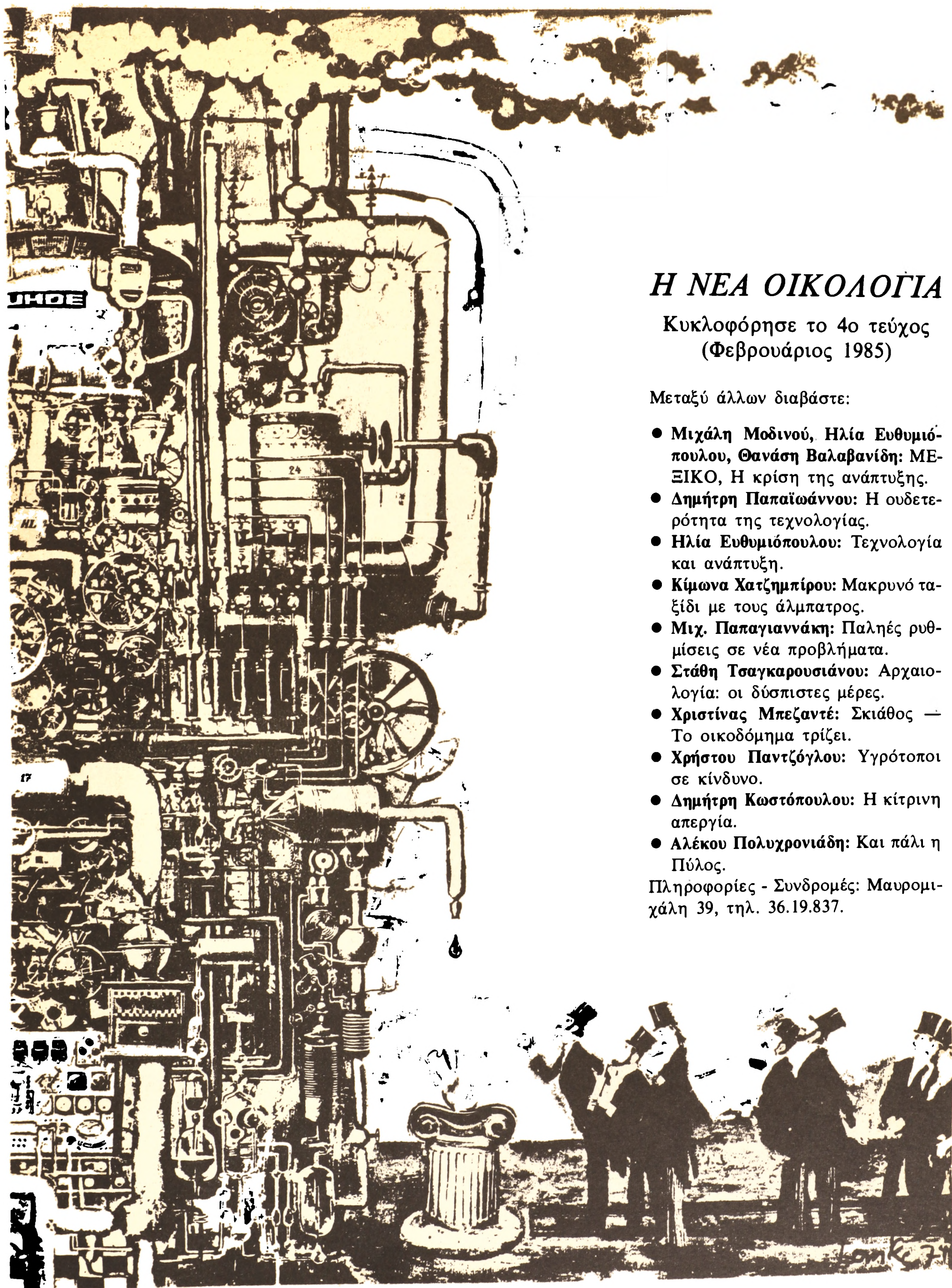
Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 13
ετήσια: αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Η ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Κυκλοφόρησε το 4ο τεύχος
(Φεβρουάριος 1985)

Μεταξύ άλλων διαβάστε:

- Μιχάλη Μοδινού, Ηλία Ευθυμιόπουλου, Θανάση Βαλαβανίδη: ΜΕ-ΞΙΚΟ, Η κρίση της ανάπτυξης.
- Δημήτρη Παπαϊωάννου: Η ουδετερότητα της τεχνολογίας.
- Ηλία Ευθυμιόπουλου: Τεχνολογία και ανάπτυξη.
- Κίμων Χατζημπήρου: Μακρινό ταξίδι με τους άλπατρος.
- Μιχ. Παπαγιαννάκη: Παληές ρυθμίσεις σε νέα προβλήματα.
- Στάθη Τσαγκαρουσιάνου: Αρχαιολογία: οι δύσπιστες μέρες.
- Χριστίνας Μπεζαντέ: Σκιάθος — Το οικοδόμημα τρίζει.
- Χρήστου Παντζόγλου: Υγρότοποι σε κίνδυνο.
- Δημήτρη Κωστόπουλου: Η κίτρινη απεργία.
- Αλέκου Πολυχρονιάδη: Και πάλι η Πύλος.

Πληροφορίες - Συνδρομές: Μαυρομιχάλη 39, τηλ. 36.19.837.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ «ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς); ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραίο»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, μονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραίο»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Α. Κολτσιδο-Μ. Μποστάντζογλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Π. Μαρτινίδης, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ANTI»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΜΕΤΕ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίο»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μισούλη και εμπλουτίστηκε από αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραίο»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ANTI»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

